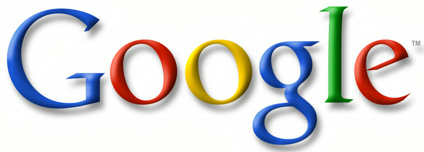
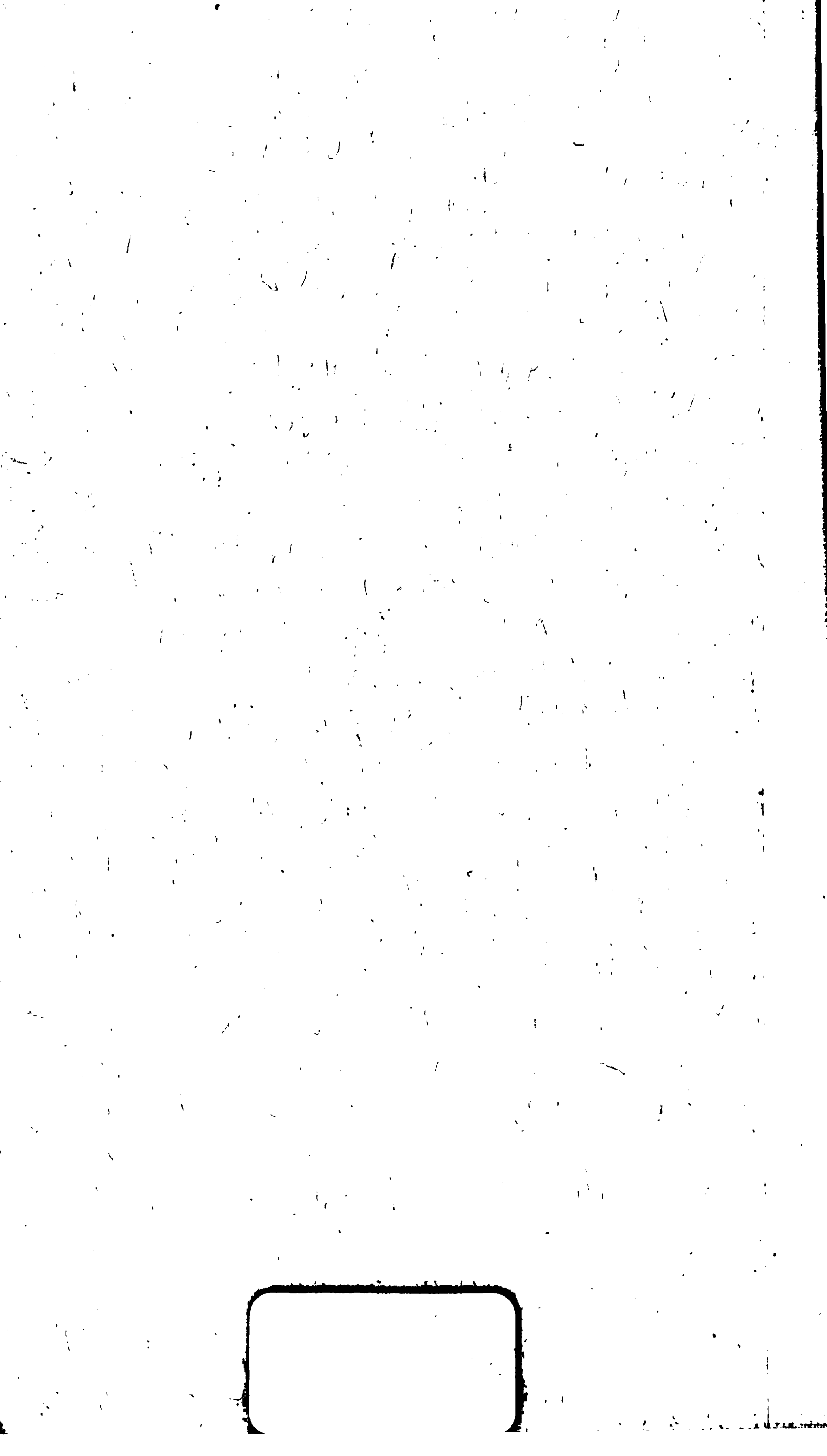

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

EEN EN VEERTIGSTE DEEL.

VADERLANDSCHE
HISTORIE,
VERVATTENDE DE
GESCHIEDENISSEN
DER
VEREENIGDE NEDERLANDEN,

ZINTS DEN AANVANG DER NOORD-AMERICAANSCHE ONLUSTEN, EN DEN DAAR UIT GEVOLGDEN OORLOG TUSSCHEN ENGELAND EN DEEZEN STAAT, TOT DEN TEGENWOORDIGEN TYD.

Uit de geloofwaardigste Schryvers, en egte Gedenkstukken, zamengesteld.

Met Plaaten.

TEN VERVOLGE VAN WAGENAARS VADERLANDSCHE HISTORIE.

EEN EN VEERTIGSTE DEEL.

TE AMSTERDAM, BY
JOHANNES ALLART.
MDCCCVIII.

AV

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

HONDERD NEGENTIENDE BOEK.

INHOUD

Strenge Winter. Dykbreuken en Overstroomingen. Voordragt om in de dringendste nooden te voorzien. Waar door hier Dykbreuken bezwaarlyk geheeld werden, en elders niet voorvielen. Veelvuldige Dykbreuken. Toegebragte onderstand aan de noodlydenden. Beraadslaaging om, van 's Landswegen de Liefdegaven in te zamelen. Besluit ter algemeene Inzamelinge. Deeze en de Uitdeeling. Voorgestelde tegemoetkoming van 's Landswegen. Traage en bespoedigende werkzaamheid tot herstel. Hoe het in 't Land van Heusden toeging. Voordragten om aan de Redders in Watersnood Eerbelooningen te schenken. Het doen van Redenvoeringen ter Vergadering zeldzaamer. Aanspraak van ZUBLI *by het eindigen des Jaars* MDCCXCVIII *ter Tweede Kamer. Aanspraak van* LEEMANS *by den aanvang des volgenden Jaars ter Eerste Kamer. Aanmerkingen van* DE LEEUW CXIX. BOEK.

op de werkzaamheden van het Vertegenwoordigend Lichaam. Over de gestaakte Vredehandelingen te Rastad. Dezelve afgebrooken. Groote veranderingen in Frankryk. Drie op elkander volgende Gezanten uit Frankryk ten deezen Jaare. GUYOT *volgt* FAUCHE *op, diens betuigingen. Hoe door* BEZIER *beantwoord. Afscheid van dien Gezant. Door* DESFORGES *opgevolgd.* VERBEEKS *aanmaaning by het hervatten des Krygs. Voordragt van het Uitvoerend Bewind, wegens het dreigend gevaar des Oorlogs. Besluiten daarmede overeenkomstig genomen. Verdere werkzaamheden ter Verededigìng. Den Jongelingen in de Godshuizen vryheid gegeeven om het Land te dienen. Den weggeloopenen kwytschelding verleend. Een nieuw Plan van Burgerwapening ingediend. Het dringt aan op eene Algemeene Wapening.* VAN ZONSBEEKS *aanmerkingen op dit Plan.* RIS *wraakt hetzelve.* LEWES *bedenkingen.* SCHIMMELPENNINCKS *bezwaaren, inzonderheid de Doopsgezinden betreffende.* VAN DE KASTEELE *eenstemmig met* SCHIMMELPENNINCK. *Aandrang hier op; doch het Artykel houdt stand. Vergeefsche Verzoekschriften der Doopsgezinden en der Studenten. Wegens het gebruik van de Gewapende Burgers te maaken. Nadere bepaaling van het Dwang artykel. Het Plan ter Tweede Kamer overwoogen. Verzoekschriften, bedingen behelzende, eer men zich ter Burgerwapening wilde laaten inschryven. Ongunstig oordeel over deeze Verzoekschriften. Hoe* POMPE VAN MEERDERVOORT *dezelve beschouwt.* VAN ZONSBEEK *is een Voorstander*

der der Adresſen. VAN GALENS *weder-ſpraak. Beſluit om dezelve buiten beraadſla-ging te houden. Adresſen van Bataafſche Vrouwen en Maagden. Andere Verzoekſchrif-ten met bezwaarpunten.* VAN HAEFTENS *aanmerkingen daar over. Eene Commisſie tot onderzoek benoemd. Veelvuldige Schrif-ten tegen het Landsbeſtuur. Voorſtel van* VERBEEK *om des een Proclamatie te doen. Wat daar over ter Vergaderinge voorviel. Ontwerp eener Proclamatie. Deeze draagt ter Eerſte Kamer goedkeuring weg. Ontmoet veel wederpſraaks ter Tweede Kamer. Met de meerderheid aldaar bekragtigd. Ingediend Verſlag wegens de Verzoekſchriften.* VAN FOREEST *yvert tegen dit Verſlag. Andere Tegenſpreekers.* STEIN PARVÉS *gevoelen. Tegen* VAN FOREEST *gemaakte Aanmerkin-gen. Andere Verwerpers van het Verſlag.* LEEMANS *wyst de gronden aan, waarom hy in het Verſlag ſtemde.* VAN FOREEST *ver-dedigt zich tegen opſpraake. Verwarring in de Vergadering. Het ſtuk hervat en in han-den eener Commisſie geſteld. Voordragt des Uitvoerenden Bewinds om de bepaalde Bedrei-ging, tegen de Onwilligen te doen werken. Overeenkomend beſluit der beide Kameren. Over het vieren des Dags van het Aanneemen der Staatsregeling. Aanſpraak van* MEY-NERS *in de Eerſte Kamer.* C. VAN LEY-NEPS *Aanſpraak ter Tweede Kamer. Adres-ſen wegens het niet vieren van het Alliantie Feest met Frankryk ten deezen Jaare. Wat des ter Vergaderinge voorviel.* A. G. BEZIER *tot Lid van het Uitvoerend Bewind gekoozen.*

CIII. BOEK.

CXIX. BOEK.

Plan wegens het aftreeden van eenige Leden en het aanneemen van andere. LUBLINKS *Afscheidsreden ter Eerste Kamer. Hy opent met eene Aanspraak als Voorzitter de Algemeene Vergadering.* VAN LEYDENS *aanspraak ter Eerste Kamer. De Tweede Kamer gevormd.* BACOT *Voorzitter. Trekken uit diens Aanspraak.*

1799. Strenge Winter.

De Winter, die het Jaar MDCCXCIX, welks beschouwing, ten opzigte van ons Vaderland, wy aanvangen, aan het voorleedene knoopte, mag met vollen regt onder de strenge Winters geteld worden (*). Behalven het drukkende van deeze geweldige koude voor den behoeftigen in den Burgerstand in 't algemeen, te zwaarder knellende van wegen de duurte der leevensnoodwendigheden, deedt, wanneer het leed der nypende vorst geleden was, de gesteldheid der Rivieren voor deerlyk waterwee duchten. Het gevreesde kwam, en op eene allerontzettendste wyze.

Dykbreuken en Overstromingen.

Het Uitvoerend Bewind hing des een treffend en hartroerend tafereel op voor de Vergadering des Vertegenwoordigenden Lichaams. „ Daar," dus maalde het dit Lands- en Volksonheil, „ daar een Wa„ tersnood, gepaard met alle de yslykhe„ den van eenen allesvernielenden Ysgang, „ duizenden onzer Natuurgenooten met „ een

(*) Zie de Weerwaarneemingen in de *Algem. Konst- en Letterbode* voor 1799. I. D. bl. 8.

„ een *gewis* verderf, 't welk van oogenblik *tot* oogenblik grooter en onvermydelyk schynt te worden, aanhoudend dreigt, zyn reeds een aantal onzer Landgenooten een prooy der jammerlykste elenden geworden. De doorbraak van den dyk in de *Liemers*, de overstrooming van het Land tusschen *Maas* en *Waal*, *Over-* en *Neder-Betuwe*, in het voormaalig Gewest *Gelderland*, hebben reeds veelen onzer Medeburgeren uit hunne wooningen verjaagd, en van dek en voedzel, by 't gemis van have en goed, beroofd, veelen aan verstyving, en zommigen derzelven aan een gewissen dood blootgesteld. — Reeds roepen veelen dier Ongelukkigen, midden in den Vloed en het Ys, uit de daken hunner wooningen, om hulp, die de warmste menschenvriend, met gevaar van zyn eigen leeven, hun te vergeefsch tragt te doen toekomen, terwyl de menschlievenheid der meervermogenden in de nabuurschap dier plaatzen, welke nu reeds tot een tooneel van schrik en verwoesting verstrekken, door onvermogen, te kort schiet, om in den nood van alle deeze ongelukkigen te voorzien, waar toe geen geringe Onderstand uit omliggende landstreeken, geene Collecte van Particulieren, nog andere soortgelyke maatregelen, toereikende zyn."

CXII. BOEK. — 1799.

Op deeze grond steunde de Voorslag en het Verzoek, om voor eerst, en tot tyd en wyle dat in deezen algemeenen voor-

Voordragt om in te dringen.

CXIX. BOEK. 1799. de behoeften te voorzien.

voorzieningen zouden zyn daargesteld, het Uitvoerend Bewind onverwyld te volmagtigen, tot de beschikking over eenmaal honderd duizend Guldens; ten einde daar uit, naar bevind van zaaken, in de dringenste nooden hunner ongelukkige Medeburgeren, te voorzien. —— Onverwyld was de toestemming der beide Kameren (*).

Waar door hier de Dykbreuken bezwaarlyk geheeld werden en elders niet voorvielen.

Berichten van nieuw dreigend en plaats vattend Waterleed vervulden de Nieuwstydingen van den dag. Voorstellen deswegen deedt het Uitvoerend Bewind, van tyd tot tyd, aan de Vergadering. Opmerklyk is het, dat, daar op eene en andere plaats, de bekistingen, waar aan met ongelooflyk veel moeite werd gearbeid, wegens de koude en harden grond niet naar eisch hadden kunnen vorderen, om verdere Overstroomingen te voorkomen, 'er deezen Winter nog veel meer Inbraaken zouden hebben plaats gehad, indien de Dyken niet zo sterk waren bevroozen geweest, waar door zy, als steen verhard, twee en meer voeten overloop van water wederstonden. Eene hoogte van water en overloop, daar eene onbevroozene Dyk onbestand voor zou geweest zyn; doch de dooy niet agter elkander doorgaande, maar by afwisseling door strenge vorst vervangen wordende, zo behielden eenige Dyken hunne sterkte.

On-

(*) *Dagverh. den Handel. van het Vert. Lichaam* III. D. bl. 976. 997.

Ondanks dit behoed- en beschermmiddel waren de Dykbreuken zeer veelvuldig. *Gelderland* hadt dit leed bovenal te bezuuren. Niet alleen dat de Dyken by *Hedikhuizen*, *Millingen*, *Doornik* en andere plaatzen bezweeken, en groote schaden veroorzaakten; maar de Steden *Nymegen* en *Thiel* liepen ook groot gevaar om door zwaare Ysgangen der *Waale* overstroomd te worden. — Deerlyk zag het 'er in *Overysfel* uit. De Stad *Zwolle* stondt rondsom onder water; de *Snippelingsdyk* by *Deventer* was mede bezweeken, en alles daar omtrent onder water geloopen, zo dat de ongelukken in dien oord voorgevallen en de elenden door dit alles geleden, die van den Jaare MDCCLXXXIV (*) nog verre te boven gingen (†).

CIII. BOEK. — 1799. Veelvuldigheid der doorbraken.

Was, ten gemelden Jaare, de milde hand van 's Lands Ingezetenen, voor de ongelukkige Landgenooten, ruim geopend geweest, tot verzagting van het lot der ongelukkigen, in de deerlykste behoeften gedompeld; deeze hieldt zich thans niet gesloo-

Toegebragte onderstand aan de noodlydenden.

(*) Van deezen Watersnood hebben wy een omstandig Verslag gedaan in onze *Vaderl. Hist.* IX. D. bl. 158—176.

(†) Tot eene breede Beschryving der thans voorgevallene onheilen, soortgelyk aan die wy, ten gemelden Jaare, ter boven aangeweezene plaatze beschreeven, zullen wy ons niet inlaaten. Wy mogen des onze Leezers verzenden na de *Beschryving van den Watersnood van den Jaare 1799, in verscheidene gedeeltens van ons Vaderland, door Tsverstoppingen veroorzaakt, door* CORNELIS ZILLESEN. Te *Amst.* by J. ALLART.

XIX. BOEK. 1799. flooten, fchoon fterk verminderde welvaard, en zwaardrukkende Geldheffingen te wege bragten, dat zy zich niet, naar wensch van het welmeenend harte, by veelen, kon ontfluiten. — Onder de eerfte toebrengers van offeranden op het altaar des Medelydens telde men, behalven de in den omtrek verleende hulp en onderfteuning, Tooneelgenootfchappen in *'s Gravenhaage*, te *Leyden*, te *Rotterdam*, te *Dordrecht*, te *Haarlem*, te *Amfterdam*, en andere vaste Gezelfchappen in onderfcheide Steden, als mede de Broederfchap der Vrymetzelaaren. Toebrengingen van byzondere Perfoonen, met en zonder naamsvermelding, gaven blyk by blyk van hartlyke deelneeming in het lot der Ongelukkigen. De Vlootelingen op 's Lands Schepen in *Texel* en te *Hellevoet* bragten eene aanzienlyke gifte en bleeven die op de *Zeeuwfche* Kusten niet in gebreke om het hunne by te draagen (*).

Voorflag van 't *Nut van 't Algemeen* in *'s Haage*. De Leden des Beftuurs van het Genootfchap *Tot Nut van 't Algemeen* in *'s Gravenhaage* betoonden vroeg een werkzaam deel in deezen fchreienden nood hunner Landgenooten te willen neemen, daar zy ter Vergaderinge eenen Brief zonden, met eene bekendmaaking, hoe zy zich gaarne wilden belasten met het inzamelen en ontvangen der Liefdegaven; ten einde daar uit, op eene gefchikte en zekere wyze, fpoe-

(*) De gifte der eerstgemelde Vlootelingen bedroeg 5280 en de laatstgenoemde 554 Guldens.

spoedige hulp aan de noodlydenden te verschaffen. Ten dien einde tyd en plaats bepaalende, op welke zy, by eene lyst ter Intekening, in een gesloote Buise de liefdegaven zouden inzamelen. Voor bekendmaaking werd dit aangenomen.

Beraadslaaging om van 's Lands wege de Liefdegiften in te zamelen.

Dan zulks hadt dien invloed, dat 'er onmiddelyk een voorstel uit gebooren werd, tot het benoemen eeniger Leden der Vergaderinge, ten einde met het Uitvoerend Bewind te raadpleegen, welke maatregelen van Wetgeeving door het Vertegenwoordigend Lichaam zouden daargesteld kunnen worden om aan het *Bataafsche Volk* gelegenheid te schenken, om, ter voldoening aan deszelfs pryslyk verlangen, eene vrywillige Mededeelzaamheid, ten behoeve der door de Overstroomingen noodlydend geworden Medeburgeren, op eene geregelde en geschikte wyze, uit te oefenen, en tevens een ieder zeker te stellen omtrent een met het oogmerk der Geeveren overeenkomstig gebruik, van deeze ingezamelde Penningen te maaken. Zulks vondt onverwylden ingang; eenige Leden werden tot die zaak gelast.

Besluit ter Algemeene Inzamelinge.

Zy verwylden niet lang met een verslag in te dienen, strekkende tot het bepaalen van eenen Dag, waar op eene algemeene Inzameling zou geschieden aan de huizen door geheel het Gemeenebest, door Persoonen, die het Uitvoerend Bewind daar toe geschikt keurde, en die zulks ter liefde hunner ongelukkige Landgenooten, zonder eenige bezoldiging, zou-

BOEK.

1799.

den verrigten. — Voorts behelsde 't zelve het doen van een Verbod tegen alle byzondere Inzamelingen langs de huizen, en het omloopen voor afzonderlyke Districten, Plaatzen en Persoonen; een ieder aanmaanende aan deezen geene handreiking te doen; dewyl, de algemeene Inzameling geschied zynde, uit het beloop daar van, aan ieder der Noodlydenden gelyklyk, en naar gelange zyner omstandigheden, onderstand zou worden gegeeven. — En wilde men allen, die zich reeds, op eene lofwaardige wyze, met het doen van Inzameling hadden onledig gehouden, verzogt hebben om het ontvangene en 't geen verder mogt inkomen, ter beschikking van het Uitvoerend Bewind te stellen, om daar mede overeenkomstig met het oogmerk der Wetgeevende Vergadering te handelen, en eene evenmaatige Uitdeeling aan alle te doen geschieden. — Naa eenige weinige over- en wederspraak viel het besluit hier mede overeenkomstig (*). — Dan het ontmoette ter Tweede Kamer geen zo vlotte goedkeuring, het werd, zo als het lag verworpen; met byvoeging, dat men eene nadere maatregel van de Wetgeevende Vergadering verwagtte tot het bepaalen van eene Algemeene Inzameling, overeenkomstig de redenen en beweeggronden in het besluit ter Eerste Kamer vermeld (†). Zulks geschiedde en een

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* IV. D. bl. 39. 54. 146.

(†) *Ald.* bl. 70. 146—149.

een *Publikatie* deswegen werd door het Uitvoerend Bewind uitgevaardigd (*). — Vreemd genoeg zeker luidde het Verzoekschrift der Strandbewoonderen van de Visschers Zeedorpen langs de Noorder Stranden, om in deeze Inzameling te mogen deelen. Onverwyld werd het verworpen als strydig met het bepaalde oogmerk der Zamelpenningen (†).

1799.

Inzameling en Uitdeeling.

De algemeene Inzameling geschiedde, als mede de Uitdeeling. Hoe groot de schade was, en hoe veel de Inzameling beliep, geeft de Heer C. E. VAILLANT, een hoogst werkzaam Man in het vervullen dier nooden, met deeze woorden op; „ de schade voor de Behoeftigen alleen, „ op meer dan twee honderd overstroom- „ de plaatzen berekend, beloopt ruim ze- „ ven en een halve Tonnen Schats, en „ alzo het vierdubbeld der Inzamelinge." Van tyd tot tyd geschiedden de Uitdeelingen, en waren dezelve met Hooimaand des volgenden Jaars genoegzaam geheel aan de noodlydenden toegereikt. Een verwyl uit veelvuldige omstandigheden, buiten der Uitdeeleren schuld, gebooren.

Voorgestelde te gemoetkoming van Landswege.

Niet alleen stonden deeze behoeften, zo verre de Inzameling reikte, te vervullen, Verzoekschriften om spoedig herstel der doorgebrooke Dyken en te gemoetkoming der door den Vloed ongelukkigen, daag-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* IV. D. bl. 300.
(†) *Ald.* bl. 363.

HISTORIE. BOEK. 1799.

drongden in grooten getale op. Een hier over ingediend Verslag behelsde hoofdzaaklyk, dat het belang van den Lande en der Ingezetenen het ten spoedigsten herstellen der Dykbreuken vereischte; ten einde door een verder verloop van het Jaargetyde, dit herstel niet te laat begonnen werd, en daar door de Ingezetenen aan nieuwe gevaaren en nadeelen zouden worden blootgesteld. Het droeg meer bepaald voor, dat aan zodanige Ingezetenen der *Bataafsche* Republiek, wier Landeryen, in den jongsten Watersnood, zodanig met zand beschooten waren of anderzins zo veel geleden hadden, dat daar van, geduurende deezen loopenden Jaare, weinig of geene vrugten of opkomsten zouden kunnen werden genooten; als mede de zodanigen wier Huizen of Gebouwen, door den Vloed, waren omverre geworpen, of zodanig beschadigd, dat zy noch bewoond noch gebruikt konden worden, ontslag van Verponding, geduurende dit loopende Jaar, zou worden verleend. — Dat de Ingezetenen van die Ampten, Polders of Districten, welker Dyken door den Watervloed waren doorgebroken, desgelyks van de Verpondingen op de Landeryen en Gebouwen, daar binnen gelegen, ontheven zouden zyn, voor een tyd, door het Vertegenwoordigend Lichaam nader te bepaalen.

Verder dat het Uitvoerend Bewind aan 't Vertegenwoordigend Lichaam zou inzenden eene begrooting der onkosten, welke het her-

herstel der Dyken zou beloopen; als mede het bedraagen der Verpondingen, door de Ingezetenen dier streeken aan den Lande verschuldigd. — Dat de alsdan toegestaane Remissien niet te min door deeze Ingezetenen zouden worden betaald aan zodanig Collegie of Persoon, als daar toe was gevolmagtigd; ten einde daar uit te voldoen en af te betaalen zodanige Kapitaalen, welke de Dyk-collegien tot het herstellen hunner Dyken zouden moeten opneemen, zonder dezelve tot eenige andere einden te mogen gebruiken. — Dat de Dyk-collegien verpligt zouden zyn jaarlyks, geduurende dit ontslag, aan het Uitvoerend Bewind te doen blyken, dat deeze penningen in de daad tot aflossing van de gemelde Kapitaalen waren besteed. — Wyders dat deeze Dyk-collegien ten spoedigsten zouden doen opmaaken de Bestekken tot het herstel der Dyken, en ter goedkeuring aan het Uitvoerend Bewind toezenden; egter met dien verstande, dat deeze Dykherstellingen onder het onmiddelyk toevoorzigt der Dykcollegien zouden moeten geschieden, en het Uitvoerend Bewind de noodige zorge zou draagen, dat 's Lands algemeene belangen hier in, zo met opzigt tot het werk zelve, als het bespoedigen zouden worden in agt genomen. — Daarenboven zou het Uitvoerend Bewind gevolmagtigd worden om, met medewerking van den Dykstoel aldaar den Hoogen *Maasdyk* te doen herstellen, ten meesten nutte van den

CIM. BOEK. — 1799.

GESCH. BOEK. 1799. den Lande en de Ingezetenen. — Schoon het aan geene bedenkingen en aanmerkingen op dit Verslag mangelde, ging het voor verre het meerdere gedeelte door (*). — Ter Tweede Kamer was dit stuk, wat het ontslag van de Verpondingen betrof, aan veele bedenkingen onderhevig, in zo verre dat 'er een afwyzend Verslag op verscheen. Dan, nader onderrigt omtrent de waare meening, volgde het bekragtigen (†).

Traage en bespoedigende werkzaamheid tot herstel. De arbeid aan de Dyken werd met verschillenden spoed voortgezet; doch zo traaglyk werkte men aan de Dykbreuken, tusschen *Millingen* en *Pannerden*, dat in Wynmaand daar aan niets van belang gedaan was. Het naderend Wintersaisoen baarde zorgdraaging ten deezen opzigte, en een voorstel om des verschot uit 's Lands Kas te doen. Dit werd verworpen en het Uitvoerend Bewind aangeschreeven om de Ingezetenen van *Millingen* en *Pannerden* te noodzaaken tot het ten spoedigsten herstellen der duslang verwaarloosde Dykwerken. Het Uitvoerend Bewind kwam, daar deeze zaak sleepend bleef, tot het voorstel om volmagt te verleenen op den Agent van Inwendige Politie op den staat van Dyken, Wegen en Wateren, om, van 's Lands wegen, de Dykbreuken te *Millingen* door beringingen te laaten insluiten, en zo hoog te brengen, dat 'er het

(*) *Dagverh. van het Vert. Lichaam*, IV. D. b. 680 en 700.

(†) *Ald.* bl. 756 en 825.

het Winterwater en 't Ys voor kon worden afgewagt. Dit vondt toestemming (*).

CXIII BOEK. 1799. Gesteldheid met het herstellen in 't Land van Heusden.

Yveriger hadt men aan den Hoogen *Maasdyk* in den Lande van *Heusden* gearbeid; doch mangel aan geld en de bevondene onmogelykheid om 't zelve te bekomen, baarden eene Vervoeging by het Landsbestuur, met verzoek om gevolmagtigd te worden tot het invorderen der Verpondingen van de Stad en Dorpen in den Lande van *Heusden* over de Jaaren MDCCXCVIII; ten einde daar uit gedeeltlyk te voldoen de gevallene onkosten op het herstellen der Dyken onder den Dykstoel diens *Lands* doorgebrooken. Een daar op uitgebragt afwyzend Verslag, werd met zo veel nadruks wedersprooken, dat het verworpen en de zaak nader in handen gesteld wierd. Schoon deeze een gunstig verslag uitbragt, ontmoette het zo sterke tegenspraak, dat het niet werd aangenomen en de zaak ter nader overweeging, weder dier Commissie aanbevolen (†).

Voordragten om aan Redders in Wa-

In deezen Watersnood hadt zich de hulpvaardigheid, met leevensgevaar, in een en ander uitsteekend geval, ten voordeeligste laaten zien. Dit bragt het voorstel van den

(*) *Dagverb. van het Vert. Lich.* VI. D. bl. 351. 353. 794. Met alle de onderhandelingen deswegen was het reeds Wintermaand geworden eer dit besluit genomen werd.

(†) *Dagverb. der Handel. van het Vert. Lichaam* V. D. bl. 710. 123. 725. 811. 819.

CXIX. BOEK.

1799. Voorstel om Eerbetooningen te schenken.

den Burger VERBEEK ter haane, om van die Persoonen openlyk met lof te gewaagen, indien by onderzoek de waarheid aan het Uitvoerend Bewind zou gebleeken zyn. Het vondt ondersteuning. VAN ROYEN droeg onder anderen voor; „ Wy „ vinden voorbeelden in de *Fransche* Re„ publiek, onze Geallieerde, hoe aanmoe„ digend het is, wanneer daaden van Hel„ denmoed, Patriòttisme en Burgerdeugd, „ naauwkeurig gade geslaagen, te boek „ gesteld, en der vergètelheid ontrukt „ worden. Het leezen en hooren van „ zodanige feiten, ontvlamt den moed in „ de harten van Tydgenooten en Naako„ melingen. — Het past vooral Repu„ blikeinsche Gouvernementen, hier om„ trent niet onverschillig te zyn; en ik „ hou my verzekerd, dat, wanneer het „ *Bataafsche* Gouvernement zich in dee„ zen onledig houdt, het niet zal missen of „ men zal desgelyks, naar gelange der om„ standigheden, blyken vinden, dat Moed, „ Trouw, Vaderlandsliefde, Menschlie„ venheid en Burgerdeugd in dezelve niet „ alleen huisvesten; maar zich ook door „ daaden, waardig dat zy als gedenkteke„ nen worden geboekstaafd, in het hel„ derst daglicht stellen. — VAN HALL voegde 'er by, dat het Uitvoerend Bewind zou verzogt worden, om, in alle gevallen, waar in te hunner kennisse zou komen, dat een *Bataafsch* Burger blyken gegeeven hadt van byzondere diensten, daar van aan het Vertegenwoordigend

Lich-

Lichaam kennis te geeven. Deeze voorstellen vonden gereeden ingang (*). XLI. BOEK. 1798.

Van wegen het Uitvoerend Bewind berichten ingekomen zynde van manmoedig en menschlievend gedrag in het redden van ongelukkigen by den jongsten Watersnood, deedt VERBEEK verslag, naamens de Commissie in wier handen deeze stukken gesteld waren, voorstellende, dat een vereerend blyk van dit lofwaardig gedrag aan de verdienstlyke Burgers zou geschonken worden op Pergament geschreeven, met het Zegel der *Bataafsche* Republiek voorzien, en met driekleurige Linten zamengebonden, liggende in een Zilveren Doos, ter waarde van vyftig Guldens, welke Doos het Departementaal Bestuur, waar in die menschlievende daad was verricht, den verdienstlyken, op eene plegtige wyze, zou worden overgereikt (†).

Te meermaalen vonden wy, naa de groote Omwenteling des Jaars MDCCXCV, gelegenheid om, in de onderscheidene Vergaderingen der Volksvertegenwoordigeren Aanspraaken en Redenvoeringen te hooren doen, van welke eenige geschikt waren om ons, als in een Tafereel, het kort voorheen gebeurde in den Lande te vertoonen, met aanwyzing van het als dan standgrypende, en een vooruitzigt van de toekomst. Zodanige Vertoogen, die, voor het meerderdeel, behalven het weezenlyk nut- Het doen van Redenvoeringen in de Vergaderingen zeldzaamer.

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* IV. D. bl. 105.
(†) *Ald.* VI. D. bl. 556.

[illegible] BOEK.

1798.

nutte, en toelichtende, tot cieraad onzer Gefchiedenisfe dienden, waren, van tyd tot tyd, minder talryk geworden; alleen hoorden wy dezelve, met volle kragt, als 'er groote veranderingen in de Orde der zaake voervielen, en Omwentelingen in de Omwenteling ontftonden. Deeze wekten dat vuur by, en gaven dien klem aan de voortreedende Redenaars, welke eigenaartig eenen verheeven toon fchenkt aan de voordragt in een Gemeenebest, waar men, fchoon vaak, op eene zeer verfchillende wyze, hulde deedt aan de Vryheid, en daar aan rookende offers van Vaderlandliefde toebragt.

Hoe zeer zulks, naa het aanneemen der Staatsregeling, en de gevestigde Orde van zaaken, eigenaartig verminderd, en het althans in onbruik geraakt was, dat de afwisfelende Voorzitters by de twee Kamers, die waardigheid aanvaarden, of nederlagen met eene Redenvoering van meerdere of mindere uitgebreidheid, deeden 'er zich nu en dan gelegenheden voor, die de Redenaars als opriepen. Van deezen aart was de Jaarwisfeling, die ons van het Jaar MDCCXCVIII in MDCCXCIX overbragt. —— Op den laatften dag des eerstgemelden Jaars aanvaardde A. J. ZUBLI het Voorzitterfchap; hy ging van de toenmaalige gewoonte af, en fprak de Vergadering op deezen trant aan.

Aanfpraak van ZUBLI by

„ Burgers Reprefentanten! Gaarne volg„ de ik het voetfpoor myner geagte Voor„ gangeren, door UL flegts kortlyk aan

„ te

„ te *spreeken*, by het aanvaarden der
„ *vereerende* Post, welke Gylieden my
„ *hebt* opgedraagen; dan, daar ik dezelve
„ aanvaarde op den laatsten Dag van een
„ alzins gedenkwaardig Jaar, veroorlooft
„ my niet alleen die gelegenheid eene
„ meer uitgebreide Aanspraake; maar zy
„ verpligt 'er my toe.

[illegible] BOEK.
——
1799.
het eindigen des Jaars 1798 ten Tweede Kamer.

„ Ja, Burgers Representanten! ieder
„ Jaarkring, zedert het bestaan onzer Re-
„ publiek, was gewigtig niet alleen voor
„ haare Ingezetenen; maar voor meer dan
„ één Werelddeel. — 's Lands Geschied-
„ boeken *getuigen* van de tallooze ram-
„ *pen*, die zy heeft ondergaan, van de
„ onvoorziene reddingen, die zy heeft
„ ondervonden. Met welk eene verbaa-
„ zing zal de laate Naaneef leezen, al
„ het geen ons lieve Vaderland, zedert
„ den Jaare MDCCXCV heeft verduurd,
„ en byzonder welke schokken, in dit zo
„ vrugtbaar in belangryke gebeurtenissen,
„ bykans afgeloopen Jaar, hetzelve hebben
„ getroffen.

„ Dan, dank zy der eeuwige Voorzie-
„ nigheid! de Naakomelingschap zal te-
„ vens met een hartlyk genoegen leezen;
„ de Staatsorkaanen hebben wel in *Ne-*
„ *derland* gewoed; maar haare verwoesten-
„ de kragten hebben 't zelve niet ver-
„ nield. — In dat Jaar werd de Zetel
„ der Vryheid in *Nederland* vaster geves-
„ tigd, en het *Bataafsche* Volk gaf, voor
„ 't eerst, zich zelven eene Staatsrege-

 „ ling,

CXIX. BOEK. 1799.

„ ling, gegrond op de Regten der Na-
„ tuur en der Maatſchappye.
„ Ons, Vertegenwoordigers van dat
„ Volk! ons is dat heilig pand zyner Vry-
„ heid toevertrouwd. Verbinden wy ons
„ op nieuw, by deeze gelegenheid, ter
„ zorgvuldige handhaaving van 't zelve,
„ met die behoedzaamheid, die, tot hier
„ toe, ons beſtuurde, in broederlyke een-
„ dragt, geen ander doel beoogende dan
„ het waare heil van dat Volk, en de
„ vrywaaring van ons geweeten, en dank-
„ baarheid aan Hem, die het lot der Wereld
„ in handen heeft, die onder alle rampen
„ des Oorlogs, welke *Europa* in bloed
„ en traanen dompelde, ons Vaderland
„ geſpaard heeft, biddende hetzelve verder
„ in zyne Almagtige Hoede te neemen! —
„ Behaagde het Hem, tot verademing der
„ lydende Menschheid, de Zon van Vre-
„ de, welke in den avondſtond van dit
„ Jaar, aan de boorden des *Rhyns* haare
„ ſchemering liet opgaan, in den vroegen
„ morgen van het toekomende, met vol-
„ len glans, over geheel den Aardbodem
„ te doen lichten! Dan, voorzeker, zou
„ het *Bataafſche* Volk, neergedrukt door
„ tallooze verliezen, ontmoedigd door
„ veelvuldige opofferingen, de heilryke
„ gevolgen zyner Staatsregeling ontwaa-
„ ren, in korten tyd, alle zyne rampen
„ vergoed zien, en onder eenen nieuwen,
„ of liever onder zyn oorſpronglyken
„ Naam, door alle handeldryvende Vol-

„ ken,

„ ken, *als* van ouds, aangezogt en geëer-
„ biedigd worden (*)."

De Burger J. F. LEEMANS, op den *tweeden* Dag des nieuw ingetreeden Jaars het Voorzitterschap ter Eerste Kamer aanvaardende, betuigde by het openen der Vergaderinge; „Hoe zeer het geene ge-
„ woonte is, Burgers Representanten! dat
„ de Voorzitters deezer Kamer, by der-
„ zelver optreeding, eenige Aanspraaken
„ doen, zo vordert echter de Dag op
„ welke ik dit Presidium aanvaarde, myns
„ inziens, dat ik eenigzins van die ge-
„ woonte afgaa."

Aanspraak van LEEMANS by den aanvang des Jaars, ter Eerste Kamer.

Voorts gaf die Burger Representant een beknopt Verslag van het reeds verrigtte, van het nog onder handen zynde, en van het geen verder den Landbestuurers te doen stondt. Gaarne geeven wy dit met zyne woorden op, daar zy ons, in het korte, grootendeels voor den geest oproepen, wat wy voorheen, uitgebreider beschouwd en geboekt hebben.

„ Een Jaar is voorbygegaan, dat altoos
„ gedenkwaardig in *Neerlands* Geschied-
„ boeken zyn zal; daar, geduurende 't
„ zelve, het *Bataafsche* Volk, naa zo vee-
„ le schokken te hebben doorgestaan, zich
„ eene vaste Staatsregeling heeft verzorgd,
„ en ons verkoozen heeft niet alleen om
„ hun te vertegenwoordigen; maar ons
„ daarenboven, als een gevolg dier verkie-
„ zing, heeft opgelegd om die Staatsre-
„ ge-

(*) *Dagv. van het Vert. Lichaam* III. D. bl. 545.

XIII. BOEK. 1799.

„ geling in werking te brengen, die taak „ was gewigtig, elk onzer gevoelde zulks „ voorzeker, en was huiverig aan dat „ groote werk te beginnen; wy deeden „ echter elk daar aan, zo veel als onze „ kragten en vermogens toelieten, en wy „ genieten reeds de vrugten van onzen „ arbeid.

„ De Uitvoerende Magt is georgani„ seerd, en werkt naar den wil der Staats„ regeling. — De Republiek is niet al„ leen in Departementen en Ringen ver„ deeld; maar zelfs zyn de Besturen der „ Departementen, volgens het voorschrift „ der Staatsregeling, reeds gekoozen, en „ zullen door derzelver Organisatie het „ geheele overschot van het Federati„ ve, dat nog bestaan mogt, doen ver„ dwynen.

„ De Instructien voor genoegzaam alle „ de Agenten zyn door deeze Kamer gear„ resteerd, en verscheide daar van zyn „ door de Tweede Kamer bekragtigd; „ waar door het Uitvoerend Bewind is „ in staat gesteld, om derzelver werkzaam„ heden geregeld en met meerder klems „ voort te zetten. — Omtrent de afge„ schafte Gildens en Tiendens en andere „ Regten, den vryen Doorvoer van alle „ goederen door de voormaalige Gewes„ ten, het werk der Posteryen, en ande„ re hoofdpunten der Staatsregeling, zyn „ provisioneele schikkingen gemaakt, en „ wy verkeeren in het bly vooruitzigt, „ dat ook daar in weldra finaale besluiten

„ zul-

„ zullen kunnen genomen worden. — „ Aan het Finantieele, is ook reeds veel „ gedaan, en, hoe zeer wy, op dit oogen„ blik, ons nog niet kunnen beroemen, „ dat daar omtrent veele punten van be„ lang geheel zyn beslischt en in werking „ gebragt, zo is echter de wyze van Con„ versie der Provintiaale Obligatien en „ Schuldbrieven zo goed als afgewerkt; „ en de Instructien van Commissarissen „ der Nationaale Thesaurie is by ons „ gearresteerd, gelyk ook, by de jongst „ gedecreteerde Geldheffing, veele gron„ den gelegd zyn, waar op het aanstaan„ de algemeen *Stelzel* van Finantien staat „ gebouwd te worden. CAT. ROM. — 1799.

„ De Regterlyke Magt, die steun der „ Burgerlyke Vryheid, is, wel is waar, „ nog niet, volgens het voorschrift der „ Staatsregeling, georganiseerd; maar het „ *Bataafsche* Volk zal zich echter niet „ kunnen beklaagen, dat hunne Vertegen„ woordigers daar omtrent niet werkzaam „ geweest zyn: de plaatzing der zitting „ voor de Departementaale Geregtshoven, „ zyn immers reeds bepaald, en de ver„ eischte aanschryvingen tot het in gereed„ heid brengen der benoodigde Locaalen, „ door het Uitvoerend Bewind afgezon„ den. — 'Er is ook eene Commissie „ benoemd en reeds een geruimen tyd „ werkzaam tot het vervaardigen van een „ Civil en Crimineel Wetboek, en eene „ Manier van Procedeeren in civile en „ crimineele zaaken, en wy mogen van

B 4 „ den

CXIX. BOEK. 1799.

„ den vlyt en kunde der daar toe ver-
„ koozene Burgers verwagten, dat dezel-
„ ve ons, binnen den by de Staatsrege-
„ ling bepaalden tyd, de vrugten van hun-
„ nen arbeid, ter overweeging zullen aan-
„ bieden, gelyk wy ook reden hebben
„ om te vertrouwen, dat die geenen on-
„ der onze Medeleden, welke met de ge-
„ wigtige en moeilyke taak der Regter-
„ lyke Magt belast zyn, ons weldra hun-
„ ne denkbeelden over de Organisatie der
„ Vrederegters en Burgerlyke Regtban-
„ ken, zullen mededeelen.

„ Is dan dit alles, in den tyd van vyf
„ maanden, geschied, zo vertrouw ik dat
„ wy onzen pligt, in het nu afgeloopen
„ Jaar, naar ons vermogen betragt heb-
„ ben; maar het werk is nog niet afge-
„ daan. En hoe zeer ik Ul. Burgers Re-
„ presentanten! tot de verdere betragting
„ van dien pligt niet behoef aan te spoo-
„ ren, zo vergunt my echter, dat ik, by
„ deeze Eerste Vergadering in dit nieuw
„ begonnen Jaar, U, by vernieuwing,
„ dit herinnere; het heil en den voor-
„ spoed van het Volk, dat wy vertegen-
„ woordigen, te bevorderen, is immers
„ onze hoogste wensch! Welaan dan,
„ dat wy yverig voortvaaren tot het ge-
„ heel in werking brengen van de Staats-
„ regeling, waar van het *Bataafsche* Volk
„ zyne rust, genoegen en voorspoed ver-
„ wagt.

„ Dat die eensgezindheid, welke tot
„ nu toe zo gelukkig heeft geheerscht,
„ steeds

„ fteeds blyve huisvesten in deeze Verga- „ derzaal; dat wy voortvaaren, zo als wy „ begonnen zyn, om, met verwerping der „ byzondere oogpunten, waar uit wy mo- „ gelyk voorheen de daarftelling van het „ Geluk van het *Bataaffche* Volk be- „ fchouwden, ons fchaaren rondsom de „ aangenomen Conftitutie, en dat ons „ eenig doel blyve dezelve te handhaa- „ ven, dat wy voorts zorgen, dat de goe- „ de Harmonie tusfchen deeze en de „ Tweede Kamer altyd blyve beftaan, en „ dat 'er nimmer eenige botzingen tus- „ fchen de Wetgeevende en Uitvoerende „ Magt kunnen voorvallen; en mogt het „ dan den Allerhoogften behaagen, de „ lieflyke Zon des Vredes, welke wy „ van verre zien aanblikken, gedurende „ dit Jaar, over geheel *Europa* te doen „ fchynen; mogt het Hem behaagen, on- „ zen Koophandel en andere bronnen van „ onzen welvaard te doen herleeven. — „ Dan zou het *Bataaffche* Volk genieten „ de vrugten van hunne opofferingen, en „ wy zouden, naa afloop onzer betrekking „ als deszelfs Vertegenwoordigers, met „ een gerust en blymoedig aandenken, kun- „ nen terug zien op onzen arbeid, tot „ heil van 't zelve aangewend!" (*).

ONZE BORE. — 1799.

Schoon het geen twyfel leedt of de werkzaamheden des Vertegenwoordigenden Lichaams waren, overeenkomftig het voorge-

Aanmerking van DE LEEUW

(*) *Dagverb. der Handel. van het Vert. Lichaam* III. D. bl. 548.

ALGEM. gedraagene des laatstspreekenden Voorzitters, veelvuldig, en de reeds volbragte
HOEK. zaaken meer geweest, dan men, in het
1799. korte tydsbestek, zou hebben durven waggen, deedt echter het zammelen, in een zeker opzigt, den Representant DE LEEUW, die anders de werkzaamheden van het Vertegenwoordigend Lichaam prees, aandringen op het naakomen van alles wat tot eene spoedige invoering der Staatsregeling kon worden toegebragt, om voor te komen, dat onze Bondgenoot de *Fransche* Republiek, het Landsbestuur niet verdagt zou houden als of het afkeerig ware van de Staatsregeling en de zuivere Republikeinsche beginzelen; en als of 't zelve het gebeurde op den Twaalfden van Juny geenzins wilde doen strekken om de groote bedoeling van den Twee en twintigsten January te bereiken; maar veel eer om dezelve te ondermynen (*).

Op de werkzaamheden van het Vert. Lichaam.

Over de gestaakte Vredesonderhandelingen te *Rastad*.

De beide Voorzitters hoorden wy van eene aanbreekende Vredezon gewaagen. Deeze dagt men dat uit *Rastad* zou opgaan. Te dier Stede waren in Wintermaand des Jaars MDCCXCVII Vredesonderhandelingen begonnen, en meest voortgezet door den Keizerlyken Gezant den Graaf VAN METTERNICH, en drie *Fransche* derwaards afgevaardigde Onderhandelaaren BONNIER, DE BRY en ROBERJEOT (†). Wydstrekkend

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* IV. D. bl. 261.

(†) Allerzonderlingst en schreeuwend was de moord

kend waren de eifchen der *Franſchen*. Van den aanvange af, eischten zy, als een grondflag van den Vrede, niets minder dan dat de flinker Rhynoever aan hun ter Grensfcheiding zou worden afgeftaan. De Ryksgezanten verklaarden eenftemmig hier in niet te kunnen bewilligen: dewyl de Schavergoeding der Vorften, die aldaar bezittingen hadden, ten koste van die aan den regter Rhynoever en de Wereldlykmaaking der Bisdommen, niet volvoerbaar was. Op deezen grond verzogten zy de *Franſchen* redelyker grondflagen te leggen tot den Vrede, dien beide de Oorlogende Partyen betuigden te verlangen. Dan de *Franſchen* bleeven zo ftyf en onverzettelyk op dit punt dringen, dat de Vredesonderhandelingen dreigden af te breeken, en men, in Lentemaand des volgenden Jaars, toeftemde in de overgave van den flinker Rhynoever aan de *Franſchen*.

GEMEENE BORK. — 1799.

Deeze groote zwaarigheid uit den weg geruimd zynde, fcheen het pad tot den Vrede geopend en de weg gebaand. Men ftelde zich eenen gelukkigen uitflag dier langwylige Onderhandelingen voor; doch zeer veele hinderpaalen vertraagden den voort-

Dezelve afgebroken.

moord aan twee deezer gepleegd, en de ontkoming van DE BRY. Men gaf des eene befchryving in 't licht, in t *Nederduitsch* vertaald, onder den Tytel *Getrouw Verbaal van het Schelmſtuk te Raſtad begaan*, door JEAN DE BRY. Te *Leyden* by HERDINGH en DU MORTIER 1799. Treffend wordt dit misdryf befchreeven in de *Tafereelen van de Staatsomwenteling van Frankryk*, by ALLART, XXIV. D. bl. 145.

XXIX. BOEK. 1799. voortgang. Behalven de zwaarigheden, wegens het Wereldlykmaaken der Geestlyke Staaten, deeden zich, van tyd tot tyd, hinderpaalen op. Tusschen den *Duitschen* Keizer en de *Franschen* broeiden steeds de zaaden van misnoegen, en kwamen door tusschenvallende Gebeurtenissen, als het beledigen des *Franschen* Gezants te *Weenen* en het afrukken van de Vlag der *Fransche* Republiek, tot rypheid. Van hier eerst eene meer en meer schoorvoetende behandeling der zaaken, tot dat eindelyk, in Grasmaand deezes Jaars, de geheele Vredesonderhandeling, die zo veele maanden geduurd en zo veel schats gekost hadt, geheel werd afgebrooken. Uit 's Keizers naam betuigde de Graaf VAN METTERNICH aan de Onderhandelingen niet langer deel te willen neemen, en alle tot hier toe gedaane Afstanden, als door de *Fransche* Republiek zelve vernietigd beschouwende, niet meer erkende en de toestemming tot dezelve herriep.

Hervatte Kryg.

Hier door daagde het aangenaam schynzel der Vredezonne, waar mede zich beide de Voorzitters streelden, niet op. Dikke Oorlogswolken, in tegendeel, trokken zamen, en borsten geweldig los. Het op nieuw ontvlamde vuur des Krygs blaakte op met eene kragt, geëvenredigd aan de wederhouding. Wisselende krygskans gaf den *Franschen* nu en dan eene felle neep; doch zy kwamen zulks te boven, en de Oorlog was voor hun, schoon bloedig, roemryk, en werd in 't einde met de schitte-

terendfte overwinningen bekroond. —— Van deeze veelvuldig herhaalde Gevegten, Land- Vesting- en Stede-vermeesteringen, waar in de Oorlogskans nu deezen, dan geenen, en in 't einde den *Franschen* geheel gunftig was, ontvingen 's Lands Regeeringsvergaderingen, van tyd tot tyd, onverwylde kennisgeevingen, en zy ftelden een doorftraalend bondgenootfchaplyk belang in der *Franfchen* Zegepraal. CXII. BOEK. 1799.

Inwendige beroeringen, verwisfeling van Gezagvoerende Hoofdperfonadien, fchokten het *Franfche* Ryk geweldig by deezen toedragt der zaaken. Drie Leden van het Uitvoerend Bewind REWBEL, MERLIN en REVEILLERE LE PAUX, met de zwaarfte misdaaden befchuldigd, hadden zich 's Volks ongunst op den halze geladen. Eerstgemelde vondt zich genoodzaakt zyne post te verlaaten; de Abt SIEYES werd in diens plaats gekoozen. Eene verkiezing die de twee andere Leden allen invloed ter Vergadering deedt verliezen. Het zich meer en meer ontdekkend voorneemen om eene geheele hervorming in het Staatsweezen daar te ftellen, deedt MERLIN en REVEILLERE LE PAUX de party kiezen om den dringenden ftorm te ontwyken. Zy verzogten in Zomermaand deezes Jaars hun ontflag. Gereedlyk werd het hun vergund; ROGER DUCOS en MOULINS werden, door de meerderheid in hunne ftede verkoozen. Groot waren de woelingen in dit Ryk. REWBEL met zyne afgetreedene Amptgenooten werden ter ftraf- Groote veranderingen in *Frankryk*

ONZE BOEK. 1799.

ftraffe gevorderd; doch behalven de ontzetting van alle Staatsbeftuur, wedervoer hun geen leed. — Groot waren de veranderingen welke, ten deezen Jaare, in het *Fransche* Gemeenebest elkander opvolgden, ja als verdrongen. Terwyl BONAPARTE, voor veelen onverwagt, uit *Egypte* terug gekomen, in 't einde, nevens SIEYES en ROGER DUCOS tot *Conful* benoemd werd, terwyl hy het meeste gezag in handen kreeg en uitoefende, op eene wyze, die *Frankryk* en geheel de Wereld verbaasde, fteeds hooger en hooger klimmende (*).

Drie opeenvolgende Gezanten uit *Frankryk* ten deezen Jaare.

De naauwe band van Verbintenisfe tusfchen deeze magtige Republiek en onzen Staat, werd beftendig aangebonden, door op een volgende Gezanten, die vaak afwisfelden. LOMBARD (*de Langres*) werd in Hooimaand vervangen, door FAUCHE (*de Nantes*) die met eene zeer deftige Aanfpraak zyn Gezantfchap aanvaardde; waar op de Voorzitter DE KEMPENAAR, in den zelfden toon, antwoordde (†).

GUYOT volgt FAUCHE op. Dienstbetuigingen.

Geene maand duurde 's laatften verblyf. Hy werd, met den aanvang van Oogstmaand, opgevolgd door FLORENT GUYOT, die, in zyn Vertoog, by het aanvaarden van die Post, verklaarde; „ Het is aangenaam „ voor een Vriend der Vryheid, het ééni-

„ ge

(*) Men zie over deeze Drie Mannen 't geen A. VAN DER WILLIGEN des berigt in zyn *Parys by den aanvang der Negentiende Eeuw* II. Stuk bl. 247—250.

(†) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* V. D. bl. 408.

„ ge *Land* van *Europa* te bewoonen, waar „ het *Despotismus* nimmer diepe wortelen schieten kon, en te midden van de „ Naakomelingen van eenen BARNEVELD „ en der DE WITTEN zyn verblyf te „ houden. Men zou zeker de ziel van „ eenen allerveragtlykften flaaf moeten „ bezitten, wanneer men zich, by het „ uitspreeken deezer heilige Naamen, niet „ door liefde voor het Vaderland voelde „ ontvlammen, en niet even als deeze „ doorlugtige Slagtoffers, den dood bo„ven de slaaverny verkoos. — Myne „ lastgeevingen van het Uitvoerend Be„wind bevatten slegts twee hoofdpunten. „ Het heeft my belast, om U, Burgers „ Directeurs! de verzekering te vernieu„wen, dat het bestendig geneigd zal zyn „ om zyne poogingen met de uwe te „ vereenigen; ten einde de Onafhanglyk„heid en Vryheid van het *Bataafsche* „ Volk, te handhaaven en aan 't zelve „ nieuwe bronnen van voorspoed te ope„nen. — Het heeft my aanbevolen, om, „ in alle uitgestrektheid, myne amptsbedie„ningen te doen medewerken tot den bes„ten uitslag der maatregelen, die het *Ba*„*taafsche* Volk in zyne Wysheid neemt, „ om eenen Vyand af te weeren, welke „ stoutlyk dreigt hetzelve te vuur en te „ zwaard te verdelgen."

CXXX BOEK. 1799.

Breedvoeriger dan de *Fransche* Gezanten gewoonlyk, sprak deeze. De tydsomstandigheid gaf hem aanleiding om de nadeelen door *Groot-Brittanje* deezen Lande

toe-

[illegible] BOEK.

1799.

toegebragt, geschiedkundig op te haalen. De bedryven van dat Ryk, byzonder met betrekking tot het bepaalen der Vrye Zee, en het aan zich trekken van allen Handel, opgehaald hebbende, doet de tydsomstandigheid hem deeze taal voeren; „ Te vergeefsch heeft het *Engelsch* Gouverne-
„ ment om zyne kwaade zaak kragt by
„ te zetten, zich met den volstrektsten
„ Meester van een uitgestrekt Ryk in het
„ Noorden verbonden — die Huurlingen
„ en Slaaven zullen verdwynen voor vrye
„ Menschen, die vast besloten hebben
„ hun laatsten druppel bloeds voor het
„ behoud des Vaderlands vrywilliglyk te
„ storten — en de medepligtigheid van
„ den Keizer van *Rusland* zal alleen ge-
„ diend hebben, om de vorderingen der
„ beschaaving en nyverheid in zyne eige-
„ ne Staaten, voor het minst, eene Eeuw
„ te vertraagen."

Deeze tydsomstandigheid moest de Partyschappen dooven, en Eensgezindheid doen opblaaken. „ Te *Rome*," sprak hy, „ wa-
„ ren ook binnenlandsche beroeringen,
„ en welke Vrye Staat kan daar van be-
„ vryd blyven? Alleen een willekeurig
„ gezag is het eigen over doode lichaa-
„ men te heerschen — doch wanneer de
„ Vyand zich voor zyne Poorten bevindt,
„ als dan waren alle haare Burgers door
„ één en hetzelfde gevoelen gedreeven —
„ allen deeden dan maar één verlangen
„ blyken — dat naamlyk van te stryden
„ en te overwinnen, en *Rome* heeft meer

„ dan

„ dan zeven Eeuwen op haaren roem, „ magt en voorspoed mogen rekenen." CHR: BOEK.

BEZIER beantwoordde deeze Aanspraak op een recht Vaderlandschen toon, schetste af wat het *Bataafsche* Gemeenebest, in den laatsten tyd, geleden en doorgestaan hadt; rampen zo veelvuldig en zwaar, dat het te verwonderen was hoe zulk een Volk nog bestondt — bestondt niet alleen; maar, in die ongunstige omstandigheden, nog zo veel uitgevoerd hadt, ten beste van den Lande. Dit opgeteld hebbende, vraagt hy; „ Wie is 'er, die naa dit „ alles, aan dit Volk nog het bezitten van „ Burgerlyke Deugden zou willen betwis„ ten, of aan 't zelve met eenig regt kun„ nen verwyten, dat het te weinig veer„ kragt, heeft?"

1799. Hoe door BEZIER beantwoord.

Eenigen in den Lande hadden in *Frankryk* het tegenwoordig Landsbestuur zoeken zwart te maaken, en als van veerkragt ontbloot, af te schilderen. Daar op slaat de dus beslootene optelling van 't geen door 't zelve verricht was. „ Die „ korte schets," laat BEZIER daar op volgen, „ is het eenig antwoord waar mede „ het *Bataafsch* Uitvoerend Bewind alle „ die gruwelyke lasteringen, ééns voor „ al, zal daar laaten, als van kwalyk ge„ zinde weezens van allerlei soort — „ weezens, die geen Orde willen kennen, „ niet rusten kunnen om die over de te„ genwoordige staat van zaaken in dit Ge„ meenebest alomme uit te strooijen." — Ten slotte noodigt hy den *Franschen* Af-

CXIX. BOEK. 1799. gezant uit, om dit alles zelfs te onderzoeken, zich verzekerd houdende, „ dat hy „ de *Bataaffche* Natie nog bevinden zou „ waardig te zyn dien luistervollen naam, „ welken het op de Gedenkrollen der „ Vryheid voert, en dat daar door uw „ verblyf in haar midden zo aangenaam „ als bevorderlyk voor de onderlinge en „ onaffcheidbaare welvaart der beide Re„ publieken zal weezen (*).”

Diens affcheid. Niet lang bleef deeze Staatsdienaar in die post van wegen het *Franfche* Bewind, hy werd terug geroepen; dan lang genoeg was hy gebleeven, om in zyn Affcheids Aanfpraak in Slachtmaand het Uitvoerend Bewind, met veel hartlykheids, te betuigen; „ Ik agt my gelukkig in de dreigende gevaaren gedeeld te hebben, waar „ aan de *Bataaffche* Republiek is blootgefteld geweest; gevaaren, welke de „ moed en braafheid der *Franfche* en *Bataaffche* Legers, in Zegepraal voor de „ Vrienden der Vryheid veranderd hebben. — Ik agt my gelukkig getuigen „ te zyn geweest van het verlicht Patriottismus, en van de wyze Standvastigheid „ van het *Bataaffche* Gouvernement.” — Gevoelig drukte VAN HOOFF zyne erkentenis uit (†).

DoorDesforges opgevolgd. DESFORGES was Opvolger van deezen Gezant, en drukte de gezindheid des *Franfchen*

(*) *Dagverb. der Handel. van het Vert. Lichaam* V. D. bl. 577—580.

(†) *Ald.* VI. D. bl. 634.

schen Staatsbestuurs in denzelfden trant als zyne *Voorgangers* uit, en op een gelyken toon *luidde* het antwoord van de zyde onzer Republiek (*).

By het uitbarsten van den Kryg deedt de Representant VERBEEK, ter Eerste Kamer, eėn woord van waarschuwing hooren. Onderricht, dat zommige Ingezetenen des Lands, die der Vryheid een kwaad hart toedroegen, uit het hervatten van den Oorlog, weder eenige hoop hadden opgevat, dat daar uit welligt eene gunstige gelegenheid tot omkeering van de tegenwoordige Orde van zaaken zou kunnen gebooren worden; ja dat deezen zich niet ontzagen om, buiten de Grenzen van de Republiek, met zommige zich daar onthoudende Emigranten, byeenkomsten aan te leggen, waarschynlyk ingericht om middelen te beraamen, ten einde die hoop ook in de harten hunner Medestanderen te verleevendigen. Om zulks te voorkomen, stelde hy der Vergaderinge voor eene Wet te maaken, waar by ten ernstigsten verbooden werd, om zich, zonder Vrygeleidebrief, van het *Bataafsche* Landbestuur, buiten de grenzen van de Republiek te begeeven, op straffe dat zy, die strydig met dit bevel bevonden werden gehandeld te hebben, als Emigranten, zouden worden aangemerkt en behandeld. Naar gewoonte, werd die voor-

CXIII. BOEK. 1799. Verbeeks aanmaaning, by het uitbarsten des Krygs.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 433.

CXX. BOEK. 1799. Voordragt van het Uitvoerend Bewind; wegens het dreigend gevaar des Oorlogs.

voordragt in handen eeniger Leden gesteld. Het wel niet lang verwyld verslag kwam neder, om dit voorstel nog eenigen tyd in beraadslaging te houden (*).

Van klemmender aart en dieperen nadruk was een voordragt, by eenen Brieve in Grasmaand, door het Uitvoerend Bewind ter Vergaderinge gedaan. In denzelven betuigde dat Bewind, waar aan de veiligheid van den Staat zo van binnen als naar buiten, volgens de Staatsregeling, als een eerste pligt, was opgelegd, dat vooral in de laatste maanden, dat gedeelte van den hun opgelegde last, byzonder deszelfs aandagt hadt getrokken. Hoe afkeerig anderzins, om, op eenige wyze, noodloos een schyn van gevaar te geeven, welke de kleinmoedigheid van zommigen, en de slegte oogmerken van anderen, arglistig op een vergrootenden toon wist uit te breiden, zagen zy zich thans genoodzaakt de geheele oplettenheid der Vergaderinge op dat aangelegen onderwerp te bepaalen.

Hun inzien van den stand der zaaken op dit tydstip draagen zy met deeze klemmende taal voor; „ Een ieder, die omtrent den staat van *Europa*, niet te eenemaal onopmerkzaam is, heeft de vernieuwde poogingen gezien, welke door de Kabinetten van *Weenen* en *St. James* worden in het werk gesteld om den voorspoed der *Fransche* Republiek en „ de

(*) *Dagverb. der Handel. van het Vert. Lichaam* IV. D. bl. 233 en 306.

„ de uitbreiding der groote beginzelen, CXIX.
„ op welke dezelve gebouwd is, tegen BOEK.
„ te gaan; en terwyl de menschheid lydt ——
„ by het indenken van de gevolgen, wel- 1799.
„ ke de inspanning van wederzydsche krag-
„ ten, by de uitbarsting van den Oorlog,
„ voor zo veele duizenden onzer Natuur-
„ genooten hebben moet, zag men de
„ *Noordsche* Hulpbenden met versnelde
„ schreeden aanrukken, om de Bewoone-
„ ren van zagtere streeken, op nieuw
„ onder het juk der Alleenheersching en
„ van Bygeloof te brengen.

„ Het geen men voorzag is gebeurd.
„ Het Oorlogsvuur is op nieuw met fel-
„ ler woede ontvlamd; de eerste, de al-
„ tyd zo wisselvallige Oorlogskans heeft
„ hetzelve nader by onze grenzen ge-
„ bragt, dan wy ons hadden gevleid; en
„ hoe zeer de kragt der waarheid voor-
„ spelt, dat de Dwinglandy, op 't einde,
„ voor het Regt der Volken, zal moeten
„ zwigten, en de zegepraal der waare
„ Vryheid langs hoe meer worden verze-
„ kerd, blyven nieuwe en al waren het
„ dan ook kortstondige tegenspoeden al-
„ tyd mogelyk. In welk geval dit Ge-
„ meenebest, ten gevolge van deszelfs
„ naauwe vereeniging met de *Fransche*
„ Republiek, aan eenen aanval zou kun-
„ nen worden blootgesteld, het welke en
„ haar belang en dat haarer Bondgenoo-
„ ten vordert, op de kragtdaadigste wyze,
„ te kunnen keeren.

„ Hoe zeer wy ons dus voor al dat

 „ geen

XXIX. BOEK. 1799.

„ geen zullen wagten, het welk, zelfs „ van verre, den schyn zou kunnen hebben, als of het *Bataafsche* Volk wilde „ afgaan van het Vredelievend stelzel, „ door hetzelve ten aanzien van alle Mogenheden op het Vasteland gelegd en „ zorgvuldig aangekweekt, zyn wy te „ zeer indagtig aan de gulde Spreuk *Si vis pacem para bellum*, dan dat wy, in „ eene gevaarlyke zorgloosheid gedompeld, niet alles zouden in 't werk stellen om den *Bataafschen* Grond en de „ Nationaale Onafhanglykheid, by eenen „ onverhoedschen aanval, met gegrond „ vooruitzigt op een gewenscht gevolg, „ te kunnen verdeedigen."

Hier toe rekende het Uitvoerend Bewind, in de eerste plaats, op 's Lands geoefende Krygsmagt, en in de tweede plaats op de Burgerwapening, waar mede men bezig was, en welker bespoediging hetzelve met allen ernst aanbeval. Met vyf en twintig duizend mannen versterkt, welke de zorg voor de Binnenlandsche veiligheid, en de bewaaking van de belangryke plaatzen kon worden aanbevolen, en van welken de *Bataafsche* moed alles goeds kon doen verwagten, zou zulks het Uitvoerend Bewind in staat stellen om de bezoldigde Krygsmagt van den Staat korter by een te brengen en op die punten te verzamelen, welke het meest aan eenen aanval waren blootgesteld. — Veel was dit; maar niet genoegzaam, 'er werd bovendien eene versterking van de staande

Ar-

Armee vereischt. Deeze stelde het Uitvoerend Bewind voor, zonder eenig verwyl op den Veldstaat te brengen, en dezelve voorts met byvoeging van eenige Officieren en Onderofficieren, zonder byvoeging van nieuwe Corpsen, te vermeerderen met 9545 Mannen. — Verder zou het noodig weezen de Linie van 's Lands Verdeediging, op verscheide plaatzen, zo door het aanleggen van Militaire Posten, als door het verbeteren van zommige Vestingwerken, en het plaatzen van Vaartuigen, in genoegzaamen staat van tegenweer te stellen, de Magazynen van de noodige Artillerie en Ammunitie te voorzien.

Geld zouden deeze voorgestelde inrichtingen en werkzaamhenen den Lande kosten; het Uitvoerend Bewind ontvloodt het denkbeeld niet van den uitgeputten staat der Geldmiddelen, dan oordeelende het zwaarste het zwaarste te moeten laaten weegen, hadt het niet geaarzeld om deeze Voordragt van Verdeediging te doen. — Het verzogt van het Vertegenwoordigend Lichaam volmagt tot de voltalligmaaking en aanwerving der staande Armee tot de voorgeslaagene hoogte; als mede de beschikking over 2.000,000 Guldens tot de binnenlandsche Verdeediging te Water en te Lande; teffens verzoekende om de som van 400,000 Guldens by de begrooting der behoeften voor den Jaare MDCCXCIX toegestaan, tot onderhoud der Vestingwerken, te mogen gebruiken, daar waar de nood het meest drong, zo tot de verbe-

CXIX. BOEK. 1799.

tering der oude, als tot den aanleg van nieuwe Werken. Deeze voordragt ging gepaard met een Tafel van de voorgeslaagene vermeerdering, als mede van de vermeerdering eeniger Tractementen.

Besluiten daar mede overeenkomstig genomen.

Schoon een en ander Lid ter Eerste Kamer eenige bedenkingen als zwaarigheden inbragt, waren dezelve, de tydomstandigheden in aanmerking genomen zynde, van zo weinig gewigts, dat de bekragtiging dier Kamer volgde, en bleef die der Tweede niet agterwege (*).

Verdere werkzaamheden ter Verdeediging.

Zo volgde ook de toestemming der beide Kameren, op een nadere voordragt des Uitvoerenden Bewinds van de Officieren, Onderofficieren en verdere Geëmploieerdens, onder de vermeerdering der Troepen begreepen; als mede der Persoonen wier Jaarwedden, uit hoofde van derzelver vermeerderde werkzaamheden, verhoogd zouden moeten worden (†). —— De buitengewoone toelage van 40 000 Guldens aan het eerste Regiment werd toegestaan en een voorschot van 20 000 Guldens aan het Regiment *Bataafsche* Husfaaren tot aankoop van 185 Paarden. Welk laatste ter Tweede Kamer niet doorging, zonder scherpe aanmerkingen, wegens de handelwyze met de paarden gehouden, en wenken tot voorziening in deezen (§).

Veel

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Ligbaam* IV. D. bl. 561. 620. 626.

(†) *Ald.* IV. D. bl. 834, 920. V. D. bl. 4. 69. 126.

(§) *Ald.* V. D. bl. 139.

EERSTE BOEK. 1799

De Jongelingen in de Godshuizen vryheid gegeeven om het Land te dienen.

Veel opspraaks hadt het voorheen verwekt en niet weinig tegenstands gevonden, dat men Jongens uit de Godshuizen in 's Lands dienst nam en dezelve daar toe aanzette. Thans deedt het Uitvoerend Bewind een voordragt, om alle Jongelingen den ouderdom van achttien jaaren bereikt hebbende, en in eenig Arm- Wees- of Godshuis wordende opgevoed, welke genegenheid mogten toonen, om in 's Lands dienst, 't zy te Lande, 't zy ter Zee, zich te verbinden, des vryheid te geeven. Ter Eerste Kamer werd zulks omhelsd, met deeze byvoeging, dat zodanige Jongelingen het regt behielden op de uitzetting, welke zy zouden moeten ontvangen naa hun verblyf van het vereischte getal jaaren in de Godshuizen door hun om 't Land te dienen verlaaten. Het een en ander droeg de goedkeuring der Tweede Kamer weg (*).

De weggeloopene Soldaten Kwytscheldiug verleend.

Het naderen des Oorlogs werd wyders kennelyk aangeduid door het, op voordragt des Uitvoerenden Bewinds genomene besluit om eene algemeene Kwytscheldiug te verleenen aan alle Onderofficieren en Gemeene Soldaaten van den Staat, die, zints den eersten van Bloeimaand des Jaars MDCCXCVIII tot de Afkondiging deezer Vergiffenisse, uit 's Lands dienst waren weggeloopen, voor zo verre zy onder geene schandvlekkende vonnissen lagen. Tef-fens

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* V. D. bl. 36. 126. 142.

EN : BOEK.

1799. Een nieuw Plan van Burgerwapening ingeleverd.

fens stelde men middelen vast om het verloop des Krygsvolks te verhinderen (*).

In de voordragt des Uitvoerenden Bewinds werd van de Gewapende Burgermagt, met onderscheiding gewaagd, als zullende een gedeelte uitmaaken van de Verdeediging des Vaderlands tegen eenen zeer mogelyken aanval. Zints de groote Omwenteling in den Lande was de Burgerwapening een onderwerp geweest van veelvuldige beraadslaging, en teffens dit werk op onderscheide wyzen aangevangen, zonder dat de daadlyke daarstelling algemeen stand greep (†). Ten voorleden Jaare was een herzien Reglement ter Vergaderinge ingediend (§). Thans kwam 'er een geheel nieuw ter baane (**), met eene zeer breede inleiding over de nuttigheid en noodzaaklykheid eener Algemeene Burgerwapening, met een overzigt van 't geen, tot hier toe, aan dit werk gedaan was, en opgave van de belemmeringen van verscheidenerlei aart, 't zelve in den weg gelegd, en de gebreken in die Plannen zelve: boven al ten aanziene van de algemeenheid, en de opengelaatene ruimte ter ontwykinge aan deeze Burgerverpligting.

Het

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* V. D. bl. 147 183.

(†) Men zie onder anderen onze *Vaderl. Hist.* XXXVI D. bl. 130. 147. en XXXVIII. D. bl. 252.

(§) Zie onze *Vaderl. Hist.* XL. D. bl. 298.

(**) Het is geheel met de Inleidende Aanspraak voorhanden in het *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* IV. D. bl. 462. 450. 458 en 469.

Het scheen den Inleveraaren deezes Ontwerps toe, dat zy de Onwilligen op zulk eene wyze moesten verbeteren, als de oorzaaken van zyn onwil best zou wegneemen. „ Laat hem," dus drukten zy zich onder anderen uit „ die den last der Wapenoefening ontziet, hem, die vreest den Vaderlandschen grond te helpen verdeedigen, hem, die zich schaamt in het zelfde gelid met zynen Medeburger te staan, welke Aristocratie en Trotschheid geringer noemen, hem eindelyk, welke niet dient alleen om dat de Staatsregeling wil dat hy dienen zal, van deezen last, van die gevaaren vry, bezwaar hem niet hooger, dan de zodanigen, welke andere omstandigheden van den persooneelen dienst vrystellen; maar dat deeze allen weeten, dat zy, en zy alleen, wanneer de nood des Vaderlands zulks vordert, aan de sterkste Requisitie zullen worden blootgesteld, en in de bezoldigde Krygsmagt worden ingelyfd, op zodanig eene wyze, ook buiten hun Vaderland worden gebruikt, als het algemeen belang vordert, en laat dit vooruitzigt vry de keuze van een ieder beslissen, by wien onberedeneerde drift, alle redelyke vermogens niet geheel heeft uitgedoofd."

OORLOG.
1799.
Het dringt aan op de algemeenheid der Wapeningen.

Dit Plan, met niet weinig ophefs ingediend, ontmoette by de voordragt ter overweeginge wederspraake. VAN ZONSBEEK oordeelde, dat de Commissie niet voldaan hadt aan den opgelegden last, daar zy

VAN ZONSBEEKS aanmerking op dit plan.

EERSTE BOEK.

1799.

zy, in stede van haare bedenkingen en raadslagen uit te brengen op een ingezonden Brief van het Uitvoerend Bewind ten geleide van een Reglement voor de *Bataafsche* Gewapende Burgermagt, welk Reglement, volgens de Staatsregeling, door het Uitvoerend Bewind alleen ter beslissing aan de Vergadering moest worden opgedraagen; in plaatze hier van was 'er een geheel ander Reglement ontworpen, niet door het Uitvoerend Bewind, 't welk zyns inziens alleen daar toe regt hadt; maar door de Commissie zelve, en wel zo veranderd, dat de geest van het ingezondene verlooren was.

Ris wraakt hetzelve.

Ris rangschikte zich mede by de wraakers van dit Plan, en zogt te betoogen, dat het niet gegrondvest was op, of geregeld naar het geen by de Acte van Staatsregeling bepaald was; hy voerde ook de redenen aan, waarom, naar zyn inzien, het Plan niet geschikt was, om het *Bataafsche* Volk, met bereidvaardigheid, ter verdeediging hunner Vryheid en Onafhangelykheid de wapens te doen aangorden.

Lewe's bedenkingen.

Van eenen anderen aart waren de voorloopige bedenkingen of zwaarigheden door den Representant Lewe in 't midden gebragt. Hoe zeer overtuigd van de hooge noodzaaklykheid eener welingerichte Burgermagt, hoe zeer geene de minste bedenking draagende op zo veele gewigtige gronden en dringende beweegredenen als in het Verslag waren aangevoerd, hadt hy eenige aanmerkingen op de toepassing van

de

ne Grondbeginzelen by het Concept Plan gemaakt. Bekend was het, dat zedert de Menschen zich in Maatschappyen vereenigd hadden, eene aanmerkelyke verandering in de uitoefening van deszelfs oorspronglyke Natuurregten was te wege gebragt, door in zommige gevallen 'er iets toe, en in andere iets af te doen. — Uit deezen hoofde behoorden de tegenwoordige Wetgeevers, by het herstel van 's Lands zaken, eerst en vooral te raadpleegen met den tegenwoordigen toestand en gesteldheid van den Staat, en in het geval voorhanden, te onderzoeken, „ Of, en welke „ toepassing van de oorspronglyke Regten van den Mensch en Burger in het „ algemeen, en by het invoeren van eene „ welingerichte Burgermagt in 't byzonder, zou kunnen behooren gemaakt te „ worden."

CAP. BOEK. —— 1799.

Wanneer men den tegenwoordigen staat der *Bataafsche* Republiek naging, met al dien ernst, welke het groot belang der Algemeene Burgerwapening vordert, hadt men agt te geeven op den algemeenen Volksgeest of Neiging tot die Wapening, als mede op de Bevolking der Republiek. Betreffende het eerste was het maar al te zeer bekend, hoe gering de Volksgeest is by de *Bataafsche* Natie om de Wapens te draagen, en hoe veel zulks verschilde van hetgeen, in de Jaaren MDCCLXXXVI en MDCCLXXXVII, by de Vrywillige Burgercorpsen plaats hadt. —— Wat de Bevolking betrof, was het mede niet onbekend, dat

GEM. BOEK. 1799.

dat het in onze Republiek ontbrak aan genoegzaame handen om den binnenlandschen arbeid te verrichten; van daar de menigte Vreemdelingen, die jaarlyks van buiten inkwamen om in veele vakken te arbeiden, boven enbehalven die, welke by den Landman, in 't veld den zomerarbeid kwamen verrichten — Was de Volksgeest van de *Bataafsche* Natie tot de beoefening in den Wapenhandel zo algemeen, als wel elders by eene groote Natie — Was onze Republiek bevolkt door zeventig Milloenen Menschen of meer, dan hieldt de Representant Lewe zich verzekerd, dat alle zwaarigheden en bedenkingen omtrent de Burgerwapening zich ras zouden schikken. Dan het was geheel anders met deeze twee allerbelangrykste punten gelegen. Deeze en soortgelyke bedenkingen hadden waarschynlyk invloed gehad op de in de Staatsregeling ternedergestelden Grondregel, de Gewapende Burgermagt betreffende. Zyns inziens liet noch de Volksgeest, noch de toestand der Bevolking der Republiek toe zodanig een dwangmiddel vast te stellen, om de opgeroepenen, die zich niet wilden laaten inschryven, aan de sterkste Requisitie bloot te stellen en in de bezoldigde Krygsmagt in te lyven, ten einde met en onder dezelve te worden gebruikt, waar het algemeen belang zulks zou vorderen. — Daarenboven was hy van oordeel, dat de Burgermagt ten minsten aan geen zwaarder banden zou gelegd worden, dan de

Be-

Bezoldigde Krygsmagt, waar toe een ieder zich niet dan vrywillig in dit Land verbondt; dit behoorde geregeld te worden op een voet, als met de Vryheid van elk *Bataafsch* Burger meest bestaanbaar is.

CHRONOLOGIE. 1799.

SCHIMMELPENNINCK hadt tegen verscheide Artykelen van 't zelve gemoedlyke bezwaaren. Inzonderheid bedoelde hy het Artykel, de uitgestrektheid der Burgerwapening voordraagende, van deezen inhoud; „De Bescherming van Lyf, Leeven, Eer en Goed, het hoofddoel zynde der Maatschappelyke Vereeniging, waar van de bewaaring der Vryheid en Onafhangelykheid het eerste uitvloeizel is, kan niemand, wie hy ook zy, en welke Politieke of Religieuse gevoelens hy ook moge toegedaan zyn, zo hy de voordeelen der inwooning en de middelen van zyn bestaan in de Maatschappy wil blyven genieten, zich van deeze algemeene verpligting onttrekken." Deeze Representant merkte hier op hoofdzaaklyk aan; het *Bataafsche* Volk wil, aan den eenen kant eene Gewapende Burgermagt, het verpligt ieder *Bataafsch* Burger tot dat einde de Wapenen te draagen; doch dat zelfde Volk geeft ook, aan den anderen kant, een Burger Vryheid om GOD te dienen naar de overtuiging van zyn hart, en verleent, ten deezen opzigte, aan allen gelyke zekerheid en bescherming. — Het *Bataafsche* Volk kan dus niet willen, dat een *Jood*, die volgens zyn Wet verpligt is de Sabbath te vieren, gedwon-

SCHIMMELPENNINCKS bezwaaren, inzonderheid de *Doopsgezinden* betreffende.

XIX. BOEK. — 1799.

dwongen wordt om op Saturdag te werken. — Het kon even min willen, dat zodanige *Christenen*, wier Godsdienstige gevoelens het draagen van Wapenen en het voeren van Oorlog voor hun ongeoorloofd maaken, willens of onwillens, tot den daadlyken Wapendienst verpligt worden. De Belyders dier Godsdienstleere, althans dezulken, die ter goeder trouwe zodanige begrippen voorstaan, kunnen het XIX Artykel der Burgerlyke en Staatkundige Grondregelen, ten hunnen voordeele, inroepen, en het Wetgeevend Lichaam kon, naar zyn inzien, zonder de regelen van regtvaardigheid te schenden, ja, zonder al het haatlyke der snoode Geweetensdwang in te voeren, van hun het draagen der Wapenen niet eischen. Zo lang derhalven het *Bataafsche* Volk het Regt van Inwooning aan deeze Klasse van Burgeren, voorbehoudens hunne Godsdienstige begrippen, wil laaten genieten, zo lang ontslaat hetzelfde Volk deeze Ingezetenen van hunne verpligting ten Wapenhandel (*).

Van de Kasteele eenstemmig met Schimmelpenninck.

Eenstemmig dagt de Representant VAN DE KASTEELE met SCHIMMELPENNINCK, het als een bezwaar tegen dit Plan inbrengende, dat een zeer agtenswaardig en nuttig gedeelte der Natie, de Leden van het aloud Kerkgenootschap der *Doopsgezinden* zich

(*) By het indienen eens Plans van Burgerwapening, ten Jaare 1796 hadt diens Broeder R. J. SCHIMMELPENNINCK ook voor de vryheid des Wapenhandels voor die Gezindheid gesprooken. Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXVI. D. bl. 146.

zich door het hier nedergestelde zou zien ontzetten van eene Vryheid tot hier toe genooten.

Na deeze en eenige andere voorloopige bedenkingen werd het Verslag, met eene meerderheid van acht en dertig tegen negen stemmen, ten voorwerpe van nader overweeging gesteld, van Artykel tot Artykel overwoogen. — Van de Kasterle tot evengemeld Artykel gekomen zynde, bleef by zyn gevoelen, dat men de zodanigen, die uit hoofde hunner Godsdienstige gevoelens de wapening schuwden, behoorde uit te zonderen. De vrees voor de gevolgen hadt by hem geen grond. Het was bekend, dat, zints twee Eeuwen, zommigen, uit hoofde van eene openlyke belydenis van bekende gevoelens, vryheid gehad hadden om *Gewetenshalven* zich te verschoonen, en dat de Staatsregeling ook als nog die vryheid liet genieten. Schimmelpenninck en Vitringa stonden in 't zelfde begrip. — Van den Braak hieldt zulks strydig met de Staatsregeling. — Ruwelyk genoeg luidde de raadslag van Remmers; „ dan „ moeten die Lieden maar aan de Kruiwagen: zy zyn dan altyd nog goed om „ te werken, en ik ben 'er dus tegen om „ die vry te laaten." En werd dit Artykel zo als het gesteld was, besloofen.

De veelvuldige Verzoekschriften van *Doopsgezinde* Gemeentens in *Holland*, *Friesland* en *Overyssel*, bragten hier in zo min veranderings te wege by de Eerste en Twee-

XLI. Boek.
1799.
Aandrang hier op; dan het Artykel houdt stand.

Vergeefsche Verzoekschriften der

CHRON. ROEK.

1799. Doopsgezinden en der Studenten.

Tweede Kamer (*) als by de laatste, het naamens Rector en Senaat van 's Lands Universiteit te *Leyden* ingediend bezwaar, wegens het by de Eerste Kamer vastgesteld Plan van Organisatie der Gewapende Burgermagt, by 't welk de Letteroefenende Jeugd niet van den Burgerwapendienst werd uitgeslooten. Veel was des ter Eerste Kamer voorgevallen, dan zonder vrugt tot vrystelling, dan alleen voor zodanige Jongelingen, als van buiten de Republiek zich op de Hoogeschoole bevonden tot voltrekking hunner Letteroefeningen (†).

Wegens het gebruik der Gewapende Burgers.

Het Artykel „ der Gewapende Burge- „ ren bystand kan alleen na binnen wor- „ den gevorderd, tot bewaaring der Rust „ en handhaaving der Wet, en na buiten „ tot bewaaring en verdeediging der Na- „ tionaale Vryheid en Onafhanglykheid, „ zo verre betreft de bescherming van „ het Grondgebied der Maatschappy, te- „ gen buitenlandsche zo daadlyke als ge- „ vreesde aanvallen," kwam zommigen eenigzins ingewikkeld en onduidelyk voor. Het hadt de aandagt des Volks getrokken, men sprak alomme daar van als van eene aanstaande *Requisitie*, en zogt des vreeze aan te jaagen. Een en ander der Representanten wilde duidelyker te kennen gegeeven hebben, dat de Gewapende Burgermagt niet dienen zou om den Vyand bui-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* IV. D. bl. 714 en 800. V. D. bl. 14 en 295.

(†) *Ald.* IV. D. bl. 666.

buiten het Grondgebied der Republiek te bestryden. Van de voorgedraagene veranderingen door VAN HOOGSTRAATEN, „zullende nooit eenige Burgers, welke zich „hebben doen inschryven, dan met hunnen vryen wil, na buiten worden geëmploieerd," en van APPELIUS, „niet „dan door bezoldigde na buiten, ten zy „zich vrywillig aanbiedende," droeg de laatste de goedkeuring weg.

CXIII. BOEK. 1799.

Het Artykel der Uitzonderingen van den Burgerwapendienst werd lang en niet zonder wydverschillende bedenkingen overwoogen, en naa veel geschils deswegen een nadere voordragt begeerd, die op nieuw stoffe tot redentwisten baarde; doch met weinig veranderingen stand greep (*).

Nadere bepaaling van het dwang-artykel.

Niet weinig viel 'er te doen over het Dwang-artykel waar van wy hier boven gewaagden (†), dan het vondt zo yverige voorstanders als tegenspreekers; onder de eerstgemelden waren 'er van oordeel dat 'er geen beter dwangmiddel was dan de schrik om in de *Requisitie* te worden begreepen; een ander wilde 'er bygevoegd hebben, dat hy die zich onttrok, verstooken zou zyn van de Post of het Ampt door hem bekleed. Hoe zeer een en ander het woord *Requisitie*, 't welk zo haatlyk en hier te Lande zo vreemd klonk, 'er uitgelaaten en voor een zachter verwis-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam*, IV. D. bl. 563—569. 571—573. 575. 538.

(†) Zie hier boven bl. 48.

XXXI. BOEK. 1799. wisseld wilde hebben, het bleef, en by de nadere omschryving werd gevoegd het voorstel der Amptsverbeuring; ook daar by vastgesteld: den tyd en de wyze der *Requisitie* bepaalt het Vertegenwoordigend Lichaam, op voordragt van het Uitvoerend Bewind, by een byzonder Decreet.

Het Plan ter Tweede Kamer overwoogen. Het Plan der Burgerwapening, naa zo veel omhaals en tegenstribbelens, ter Tweede Kamer ingezonden, scheen aldaar een gunstig en vlot doorgaand onthaal te zullen ontmoeten. Een hier op uitgebragt verslag was niet minder dan eene aanbeveling, om, wegens de dringende noodzaaklykheid van het spoedig daarstellen eener welgeorganiseerde Burgermagt, het gedaane ter Eerste Kamer te bekragtigen. Dan veelen namen geen genoegen in het opvolgen van die aanmaaning, betuigende iets meer verwagt te hebben.

De Representant AUFFMORTH, zo zeer als iemand van de noodzaaklykheid der Burgerwapening overtuigd, beklaagde zich over een dubbel gebrek in den Lande heerschende, en zeer bezwaarlyk weg te neemen, naamlyk dat in onze Armee een meer *Nationaale* en in onzen Burgerstaat een meer *Militaire* geest moest heerschen, zou het gewapend Lichaam ooit een getrouwe Beschermengel onzer Republikeinsche Staatsgesteldheid worden. Wie in een Plan van deezen aart volmaaktheid begeerde, of zelfs een Voordragt, die geene gegronde bezwaaren bevatte, oordeelde, zyns ag-

agtens, onredelyk, verzaakte zyne trouw aan de Conſtitutie, en was in de Republikeinſche grondbeginzelen niet te vertrouwen. Aan eenige hoofdpunten moest nogthans het ingediende ſtuk getoetst worden, als by voorbeeld, of de groote beginzelen van Gelykheid en Regtvaardigheid ongeſchonden bleeven? Of ook den Vermogenden zich door zyne middelen kon onttrekken, ten nadeele van Minvermogenden, aan een last, waar toe hy even zeer verpligt was? Was de minvermogende wel verzekerd tegen onderdrukking, en de eene ſtand ook boven den anderen bevoorregt? —— Aan die gronden toetſte deeze Volksvertegenwoordiger de *Uitzonderingen*, en vondt het Plan, ten deezen opzigte, zeer gebrekkig, bovenal het gemunt hebbende op de vrylaating der Lyf- en Huisbedienden. „ Eene uitzondering, die," gelyk hy ſprak, „ te meer afſtak, daar Commercieel belang, bekend Character, „ Huwelyken, Staat- en Religieuſe Gevoelens, van eene belangryke en deugdzaame Klasſe van 's Lands Ingezetenen, hadt moeten wyken voor het „ Algemeen Belang, de nood des Vaderlands." Hy weigerde zyne bekragtiging. Eenſtemmig met hem ſprak Hoitsma en Pertat.

VIII. BOEK. —— 1799.

De Repreſentant Linthorst, ſchoon zich een yverig voorſtander van de Burgerwapening verklaarende, vondt zich verpligt

VEERTIENDE BOEK. 1799.

pligt tegen het Plan, zo als het daar lag, te stemmen, wenschte dat de zwarigheden door hem gemaakt, mogten uit den weg geruimd, en dat 'er een ander, op het onveranderlyk beginzel van *Gelykheid* en *Vryheid* gegrond, of dit verbeterd der Vergadering mogt aangeboden worden. — VREDENBURG vondt het Plan duister, niet overeenkomstig met de Gelykheid, in allen deele willekeurig, niet geschikt om aan het waare oogmerk te voldoen; en dat het een zamenstelling van Persoonen zou uitmaaken, welke de een de ander niet zou kunnen vertrouwen. — GOVERS stemde met deeze weigeraaren in, beweerende dat willekeur en dwang 'er in heerschten, en dat de groote grondbeginzels der Omwentelinge te eenemaal uit het ooge verlooren waren.

Door eene geringe meerderheid bekragtigt.

BUSCH erkende, dat hy veele bedenkingen hadt hooren aanvoeren, die, zo wel den warmsten als den omzigtigsten Voorstander der Vaderlandsche Vryheid de ruimste stoffe tot een ernstig nadenken konden opleveren; dan moest hy, de zaak in 't verband met de tydsomstandigheden beschouwende, voor de Bekragtiging zich verklaaren. — DE LEEUW poogde de hoofdbezwaaren tegen het Plan ingebragt, te ontzenuwen. — Nevens hem was VAN BEYMA en BANNIER, schoon zy eenige der aangeweezene gebreken niet lochenden, voor het omhelzen des Plans. Zoo zeer hing het ter Tweede Kamer in de weeg-

schaa-

schaale, dat met Twaalf tegen Tien stemmen de bekragtiging volgde (*).

CXIX. BOEK.

1799.

Verzoekschriften, bedingen, eer men zich ter Burgerwapening wilde laaten inschryven, behelzende.

't Was deeze daargestelde Burgerwapening, welke uit *Amsterdam* en *Enkhuizen* Vervoegingen ter Eerste Kamer deedt gebooren worden, inhoudende, dat zy ten vollen bereid waren, om zich ter Verdeediging van het Vaderland en ter beveiliging der Vryheid en de Staatswet, op de Rolle der Wapenvoerende *Bataafsche* Burgermagt te doen inschryven; dan dat zy ook alvoorens wenschten, dat eenige hoofdzaaklyke Grieven, welke hun bezwaarden, zouden worden uit den weg geruimd — als de toelaating van zommige Persoonen tot het Stemregt, waar door zommige Verkiezingen gevallen waren op Persoonen, die, naa de Omwending van MDCCXCV nimmer het Stelzel van Een- en Ondeelbaarheid, en van eene Volksregeering by Vertegenwoordiging, hadden gehuldigd — over de vernietiging van 's Volks keuze op de Rapporten van de Commissie tot de Geloofsbrieven, welke tegen de letter der Staatsregeling, langer dan de daar by bepaald wordende drie weeken, menigmaal waren agter gehouden (†) — de willekeurige bepaaling van de

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* IV. D. bl. 680. 691–699.

(†) Ongetwyfeld hebben zy hier het ooge, behalven andere vernietigingen der Volkskeuze, op die van den 29 January deezes Jaars, naa veele sterke redenwisselingen, van den Burger A. PLOOS VAN AMSTEL, beschuldigd in dien tyd nagtvergaderingen by-

CXX. BOEK. 1799.

de Vryheid der Drukpers — het geweld-daadig arresteeren van Persoonen, onder beschuldiging van zich aan misbruik van 's Lands penningen, of Zamenzweering te hebben schuldig gemaakt (*) — het buiten

bygewoond, en deel gehad te hebben in zamenspanningen met menschen, reeds gevat en beschuldigd, van bedoelingen om de tegenwoordige orde van zaaken te willen omkeeren. — Vreemd was de toedragt der zaaken, ten opzigte van dien Burger. In July was hy wederom en wel op drie plaatzen, te *Amstelveen*, aan den *Leydschendam* en te *Etten*, op nieuw verkooren. De Commissie tot Onderzoek der Geloofsbrieven, oordeelde, dat deeze keuze moest worden vernietigd, uit hoofde van het genomen Besluit, 't geen hem voor een Aanhanger der Regeeringloosheid verklaarde. — Dit ontmoetze beftige tegenspraak, sterke woordwisseling en eindelyk het verwerpen des Verslags, met eene groote meerderheid van stemmen. — Een nader overweegen der Geloofsbrieven hadt een Verslag ten gevolge, waar by de Commissie verklaarde, dat daar geene nieuwe Bezwaaren tegen dien Burger by hun waren ingekomen, zy als nu haaren raadslag moest uitbrengen tot het toelaaten van dien Burger als Lid van het Vertegenwoordigend Lichaam. Nieuwe stoffe van veel geschils, geëindigd met de stemming voor het Verslag der Toelaatinge. Men vindt het des verhandelde in het *Dagverh der Handelingen van het Vert. Lichaam* V. D. bl. 277. 279. 463 en 469

(*) Dit bedoelt zeker de gevangen gezette A. Voogd, F. W. M. Ruysch, P. Groeneveld en A. Meyer. Zie onze *Vaderl. Hist.* XL. D. bl. 191. De Vrouwen deezer, zints ruim een half jaar, gevangenen hadden een Verzoekschrift ingediend, om eene tydsbepaaling tot het voortzetten en afdoen der hangende regtzaak, en om toegang tot haare Egtgenooten. President en Raaden van den Hove van Justitie over de voormaalige Gewesten *Holland* en *Zeeland*, bragten eenen raadslag uit om beide ver-

ten bestaan zetten van Patriotten, en de vervulling van derzelver Posten door Onverschilligen en Oranjegezinden.

Ongunstig oordeel over deeze Verzoekschriften.

De styl waar in deeze Adresfen opgesteld waren, de toon, welke 'er in heerschte, trof een en ander Lid van de Vergadering ten diepste. Zy hielden het daar voor, dat, onder bedekte bewoordingen, de Inleveraars bleeken Vyanden te weezen van de Gebeurtenis op den Twaalfden van Juny; eene Gebeurtenis door het Vertegenwoordigend Lichaam wettiglyk goedgekeurd; zy veroorloofden zich meer uitdruklyk, op eene beledigende wyze uit te vaaren, tegen de Vergadering in 't algemeen, en tegen eenige Leden van dezelve in 't byzonder. Waarom een en ander Lid oordeelde, dat de Inleveraars behoorden tot de *Anarchistische* Party, die wel den schyn aannam van te yveren voor het behoud des Vaderlands; maar intusschen alleen werkte om het Gemeenebest op den oe-

verzoeken van de hand te wyzen. Zy vervoegden zich deswegen by de Vergadering met beklag; niet verzuimende van HOITSMA, als met hun Egtgenooten in 't zelfde geval; doch om dat hy Representant was, niet in hegtenis gesteld, te gewaagen. De Voorzitter VAN HAEFTEN wilde en de Raadslag van den Hove, en het nader Verzoekschrift in handen eener Commissie gesteld hebben; dan hy ontmoette veelvuldige en sterke tegenspraak; en die hem onderfteunden, schooten te kort, zeven en dertig tegen vyftien stemmen bepaalden zich voor 's Hofs raadslag en het afwyzen der Verzoekschriften. *Dagverb. der Handel. van het Verteg. Lichaam* V. D. bl. 167. 173.

ZEVEND BOEK. 1798. oever van deszelfs ondergang te brengen. Zy wilden deeze stukken buiten beraadslaaging houden. Zommigen gingen verder, en begeerden ze in handen des Uitvoerenden Bewinds gesteld te hebben; ten einde na den oorsprong derzelven zo wel als na de wyze waar op de ondertekening daar van werd voortgezet, nauwkeurig onderzoek te doen, en op het gedrag der Ondertekenaaren een waakzaam oog te laaten houden. Anderen begeerden dezelve in handen van eenige Leden te stellen ten naderen onderzoek.

Hoe Pompe van Meerdervoort dezelve beschouwde.

Wanneer zulks heftige wederspraak uit den mond van VAN ZONSBEEK en anderen ontmoette, liet POMPE VAN MEERDERVOORT zich op het sterkst tegen die Adresfen hooren, zeggende onder anderen; „ Zyn „ die Requesten wel iets minder dan de „ aanhef van een Oproerkreet, waar „ by het Vertegenwoordigend Lichaam „ zelfs ingewikkeld van eene verkragting „ der Staatsregeling beschuldigd wordt? „ Worden niet verscheide Besluiten daar „ by genoemd, aldus beoordeeld? — Is „ het geen Oproerkreet, zich te verklaaren niet dan onder voorwaarden, dat „ alle die Decreeten weder worden ingetrokken, zich aan de Wetten te willen „ onderwerpen? —— Is het geen Oproerkreet het Vertegenwoordigend Lichaam „ ten laste te leggen, dat de Onschuldigen in de gevangenisfen blyven zuchten? —— Is het geen Oproerkreet aanheffen; te verklaaren, dat, wanneer zy

„ zich

„ zich preteerden, om ter Verdeediging van het Vaderland uit te trekken, zy zich verantwoordelyk voor het Naageflacht zouden agten: dewyl zy even daar door voor *Oranje*, *Aristocratische* en *Federalistische Factien* zouden plaats maaken?"

VIII. BOEK. 1799.

VAN ZONSBEEK zweeg hier op niet; hy betuigde, die hoonende, vernederende, en de Vergadering in 't aangezigt spuwende uitdrukkingen, in de Verzoekschriften niet te hebben kunnen vinden. Hy haalde de gevallen op, die, zyns inziens, tegen de Staatsregeling aanliepen, door de Vergadering begaan, en wilde onderzogt hebben in hoe verre de Inleveraars *al* dan *niet* gedwaald hadden.

Van Zonsbeek is een voorspraak der Adresfen.

Zulk een voordragt maakte de gemoederen gaande. — VAN GALEN onder anderen liet zich hooren; „ Naa dat ik het „ hier zo openlyk, met zo veel drifts, „ door den Burger ZONSBEEK hoor ver„ deedigen, word ik nog meer in myn „ gevoelen bevestigt, dat het een Op„ roerkreet is: indien ik het van punt tot „ punt nagaa, is het een vuil ding, waar „ mede men zoekt te beginnen; hier zit „ meer agter, en indien dit niet word „ te keer gegaan, zal 'er ook nog meer „ volgen; ik zeg dit niet om my zelven „ te beveiligen: want ik was voor my „ liever uit dan in het Bestuur; maar ik „ zeg dit, om dat het een hoon is het „ geheele Volk aangedaan, en wy het „ Volk zouden beledigen, indien wy hier

Van Galens wederspraak.

„ in

CIIX. BOEK. 1799

„ in berusten en niet in tyds voorzagen „ naar behooren."

Besluit om ze buiten beraadslaaging te houden.

Zulk een wederspraak wekte de geestdrift van VAN ZONSBEEK op nieuw, en deedt de tegenspraak in verwyten ontaarten. Naa deeze woelingen bragt de Voorzitter in omvraage, of men die Verzoekschriften buiten beraadslaaging zou houden, ter oorzaake van de hoonende uitdrukkingen, en dien onverminderd dezelve te stellen in handen des Uitvoerenden Bewinds, om na den Oorsprong en de Ondertekenaaren onderzoek te doen. Met twee en dertig tegen zestien stemmen werd dit het besluit (*).

Aandrarg op het gehoor verleenen van die Verzoekschriften

Een naamlooze Brief uit *Amsterdam* den Voorzitter A. H. VAN DER MEY VAN DER LINDEN toegezonden, kende de Vergadering dienstig dat voorgeleezen zou worden. Uit dezelve bleek, dat de Schryvers lang met verlangen hadden te gemoet gezien het in overweeging neemen der ingezondene Adresfen, dat zy vermeenden van den nood, waar in het Vaderland zich bevondt, te wel onderricht te zyn, dan dat hunne belangen langer zouden worden opgehouden. In 't slot kwamen eenige bedreigingen, wanneer men op de ingediende Stukken de noodige aandagt niet sloeg.

Welhaast verscheenen 'er nieuwe Adresfen van Burgers uit *Amsterdam* en *Utrecht*, om

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* IV. D. bl. 898—904.

om de voorige te onderschraagen; met deezen hieldt men denzelfden voet. In nadere Verzoekschriften uit *Amsterdam* betuigden de Ondertekenaars hun verwondering over het genomen besluit op zo veele Vervoegingen, dat zy niet wisten van de hoonende uitdrukkingen in dezelve; althans dat zy niet ten oogmerke gehad hadden om de Vergadering te beledigen; maar alleen verzogt dat de grieven, welke zy meenden te bestaan, zouden worden weggenomen. Voorts gaven zy te kennen te vermeenen, dat het Uitvoerend Bewind niet kon worden gelast om na den Oorsprong en de Ondertekenaaren onderzoek te doen, zonder dat de Tweede Kamer dit besluit hadt bekragtigd, zich houdende aan de voorige Adressen, verzogten zy om intrekking van het genomene besluit en het overweegen der ingezondene Stukken. —— Zulks hadt zeer ernstige overweegingen ten gevolge.

Oordeel van Couperus over deeze Adressen.

COUPERUS, die de voorige Onderhandelingen over die Adressen niet bygewoond maar de stukken geleezen hadt, liet zich daar over hooren, als mede over de hoonende uitdrukkingen daar in gebezigd, op eenen trant, welke ons gebiedt zyn taal af te schryven; „ Of het oogmerk van „ alle de Requestranten, hoe gering der„ zelver getal ook zyn moge, om opzet„ telyk deeze uitdrukkingen te bezigen; „ of zy allen al het beledigende van de„ zelve hebben gevoeld, is by my niet „ boven bedenking; maar zeker is het, „ dat

CXIX. BOEK.

1799.

„ dat ik onder de Tekenaaren zodanige „ Persoonen heb aangetroffen, van wien „ wy allen overtuigd zyn, dat zy konden „ weeten en wisten, dat het in die oogenblikken van gevaar, waar in men het „ Vaderland beschouwt, geenzins een geschikt middel is tot afweering van 't „ zelve, om juist die daaden alleen op te „ tellen, waar in men oordeelt dat het „ Vertegenwoordigend Lichaam verkeerd „ heeft gehandeld; om juist die alleen „ onder schelklinkende betuigingen van „ Vaderlandsliefde en met eenen grooten „ ophef van dienstvaardigheid aan den „ Volke uit te bazuinen, terwyl men opzettelyk met een diep stilzwygen bedekt zulk een aantal van zaaken, welke „ door dat zelfde Vertegenwoordigend „ Lichaam ter invoeringe van de Staatsregeling, reeds, met zo veel yvers als „ getrouwheids, zyn verrigt en ten einde „ gebragt. —— Zy, die dit konden berekenen en zich evenwel niet hebben onthouden, om langs deezen weg, het „ zaad van wantrouwen en verdeeldheid „ in de gemoederen hunner mindoorzigtige Medeburgeren te zaaijen of aan te „ kweeken, — zy, die zonder aan 't geen „ de onpartydigheid vordert, te voldoen, „ alleen de dwaalingen, die 'er mogten „ begaan zyn, wyd en zyd te verspreiden, en het goede opzettelyk verzwygen — zy wekken den geest van misnoegen en verwydering tusschen het „ Volk en deszelfs Vertegenwoordigers

„ op,

„ op, en leggen den heilloozen grond tot „ eene verdeeldheid, welke het Vaderland „ ten val moet brengen, ja maaken zich „ met reden verdacht, dat hunne handel- „ wyze niet zo zeer uit zuivere Vader- „ landsliefde, als wel uit eene gemelyke „ ontevredenheid over de tegenwoordige „ orde van zaaken of zugt tot verande- „ ring is voortgesprooten."

CXIV. BOEK. 1799.

Dit ontwikkelt de Spreeker voorts op een trant, die zo zeer juist 's Lands gesteltenisse, in dat tydsgewricht, afschetst, dat wy zulks den Geschiedenisleezer niet onthouden mogen. COUPERUS vervolgde; „ Immers was het eerste hun doel- „ wit, dan hadden zy met eene ronde „ openhartigheid, en zo als het *Bataafsche* „ Burgers past, en vry moet staan, hun- „ ne weezenlyke bedenkingen, gegrond „ of niet gegrond, kunnen voordraagen; „ maar zich uit liefde voor het algemee- „ ne welzyn wagten om, op eene bedek- „ te wyze, de daaden van het Vertegen- „ woordigend Lichaam, of van het Be- „ stuur, in een partydig daglicht plaatzen „ of verdagt te maaken. Het is op die „ wyze, dat dikwerf, in voorige tyden, „ onwaardige Geestelyken braave Burgers „ in het harnas wisten te jaagen, en ver- „ warringen en verdeeldheden te verwek- „ ken; verdeeldheden, die altyd tot ver- „ derf van Volk en Vaderland moeten „ uitloopen; en voor ons althans, terwyl „ wy nog worstelen om eene plaats in „ den rang der Volken te behouden, de

„ ramp-

ELFDE BOEK. 1799.

„ rampzaligste gevolgen moeten na zich „ sleepen.

„ En, Burgers Representanten! hoe ge„ maklyk valt het, in de tegenwoordige „ oogenblikken, niet, aan kwalykgezin„ den, om het vuur van misnoegen tegen „ deszelfs Vertegenwoordigers aan te stoo„ ken, geroepen zynde om eene geheel „ nieuwe Staatsregeling in werking te „ brengen, welke naa eindelooze woelin„ gen is aangenomen, wordt 'er bykans „ geen Klasse van menschen in ons Va„ derland gevonden, welke, zo als na„ tuurlyk is, daar by niet het een of an„ der, waar aan zy gewoon was, of be„ lang in stelde, moet vaarwel zeggen, „ ja opofferen. Overal vindt men voor„ oordeelen, zwaarigheden en tegenstrib„ belingen te bestryden, en zelfs de ge„ lukkigste uitslag wordt niet, zonder een „ zeker aantal van misnoegden te maaken, „ bereikt. De geheele uit- en inwendige „ gesteldheid van ons Gemeenebest, de „ rampspoedige gevolgen van eenen ver„ nielenden Oorlog, werken hier toe me„ de; inwendige Partyschappen verscheu„ ren ons den boezem, en buitenlandsche „ Vyanden, gerugsteund door een binnen„ landschen Aanhang, die meer een kwa„ lyk geplaatst eigenbelang, dan het heil „ van het Vaderland op het oog heeft, „ kweeken deeze Partyschappen aan — „ hoopende daar in het middel te vinden „ om hunne poogingen eindelyk, onver„ schillig langs welke wegen, te zien ge-

„ luk-

„ lukken, onze kragten geheel uit te put- CAREL
„ ten, te verlammen, en ons voor onze BORK.
„ Bondgenooten, nutteloos, ja lastig, te ——
„ maaken. —— Indien nu dit alles waar 1799.
„ is, zo als niemand onzer zal ontkennen,
„ dan is de weg, die door de Reques-
„ tranten wordt ingeslaagen, geheel niet
„ geschikt om vertrouwen te verwekken,
„ om het Bestuur te ondersteunen, of
„ eene zo noodige medewerking tot red-
„ ding te bevorderen; maar, in tegendeel,
„ om de gemoederen langer hoe meer te
„ verwyderen, en door verkeerde wegen
„ de partyschappen en het wantrouwen,
„ in tyden als deeze zo natuurlyk, zon-
„ der reden, te vereeuwigen. —— Verre
„ zy het van my, dat ik deeze bedoe-
„ lingen aan alle de Requestranten zou
„ toeschryven, zelfs wil ik niet stellig
„ bepaalen, of waarlyk een dergelyk op-
„ zet tot het inleveren der Adressen aan-
„ leiding heeft gegeeven; maar, zeker is
„ het, dat de wyze, waar op men zich
„ heeft uitgedrukt, en de verdraaijingen,
„ waar door men van buiten af aan het
„ Volk tragt wys te maaken, even als
„ of door het niet in deliberatie bren-
„ gen dier Requesten het Vertegenwoor-
„ digend Lichaam hadt willen weige-
„ ren, om over Verzoeken of Bezwaa-
„ ren van vrye Burgers te raadpleegen;
„ handelingen zyn, die aan eenen op-
„ merkzaamen niet kunnen ontglippen,
„ en die een behoorelyk onderzoek ver-
„ eischen; ten einde te kunnen besluiten

CXIX. BOEK. 1799.

„ of dezelve uit eenen verkeerd begree- „ pen yver voortspruiten, dan wel het „ werk zyn van deezen of geenen Volks- „ verleider, die uit verandering of ver- „ warring voordeel poogt te trekken. — „ Dit onderzoek kon, zyns bedunkens, „ niet door eene Personeele Commissie „ uit de Vergadering, maar wel door het „ Uitvoerend Bewind geschieden." Hier in stemde hy met den Voorzitter in. Dit deeden oók anderen, en schoon eenigen yverden voor het in handen stellen, viel de stem van de meerderheid den Voorzitter toe.

Men blyft ze buiten beraadslaaging houden.

Een nadere aandrang uit *Enkhuizen*, als mede uit *Amsterdam*, by herhaalinge, bragt geene verandering in dit besluit of het beraadslagen ter Vergadering te wege; even min werkten die uit *Friesland* zulks uit (*).

Adressen van *Bataafsche* Vrouwen en Maagden.

Deeze herhaalde mislukkingen baarden veel gemors by de teleurgestelden. Een vreemd verschynzel, tot dit onderwerp behoorende, deedt zich nog op, 't geen wy om de zonderlingheid vermelden. Drie Adressen van *Bataafsche* Vrouwen en Maagden hielden een verzoek in, dat op de grieven en bezwaaren door *Bataafsche* Burgers ingediend, ernstig agt geslaagen mogt worden. —— Het slot luidde; „ Onderzoek derhalven de aanklagte, „ zon-

(*) *Dagverb. der Handel. van het Vert. Lichaam* IV. D. bl. 910. V. D. bl. 39. 84. 89. 92. 146. 158. 206. 260. 382.

„ zonder bevooroordeeling. Laaten partydige gevoelens, die tot verderf van „ onze Vryheid en Vaderland reeds al te „ lang geheerscht hebben, toch geene „ oorzaaken tot onzen anders zo onvermydelyken val zyn; maar veel eer, is „ het mogelyk, door U tot eene bemiddeling gebragt, alle grieven uit den weg „ geruimd worden. Als dan zal binnen- „ en buitenlandsch geweld nimmer zegenvieren, en zy Requestranten toonen, „ nimmer van haar zo duur bezwooren „ en aangenomene Constitutie, zich te „ willen doen berooven, dan ten koste „ van haar leeven. —— Terwyl wy ondergeschreevene als dan zweeren, als „ Vrouwen, Moeders, Zusters of Maagden, onze Mannen, Zoonen, Broeders „ en Vrienden te zullen geleiden na het „ Altaar der Vryheid, en hun, onder het „ eigenhandig toereiken en aangorden der „ Wapenen ter verdeediging van de Vryheid, te bezweeren, nimmer anders te „ verlangen, dan hun, in vollen luister „ over de bedervers en belaagers der Vryheid, zegevierende terug te zien, onder afvordering van zich eerder tot den „ laatsten man te zullen verdeedigen, dan „ als overwonnen Slaaven, weder tot ons „ terug te keeren: terwyl wy dan ook „ verzekeren Ulieden te zullen overtuigen, dat de waare aart der *Bataafsche* „ Vrouwen, nog in het hart der Onder „ getekenden geplaatst is."

De Voorzitter COSTERUS hieldt der

CXIX. BOEK. 1799. Vergaderinge voor, dat, daar ingevolge van de Staatsregeling, de Vrouwen niet Stemgeregtigd en bygevolge onbevoegd waren om Voordragten te doen, deeze Adresfen buiten alle beraadflaaging behoorden gehouden te worden. Dan ftelde hy voor, om, uit hoofde van infchiklykheid voor de Vrouwen, dat beminnelyk gedeelte van het menschlyk Geflacht, die ftukken voor Berichtgeeving aan te neemen. Die inval behaagde, en de Vergadering omhelsde denzelven (*).

Andere Verzoekfchriften met Bezwaarpunten.

Bleeven deeze herhaalde Verzoekfchriften buiten overweeging der Vergaderinge, weldra daagden 'er anderen op uit het Departement van den *Amftel*, hoofdzaaklyk de volgende punten van bezwaar inhoudende. — Eene al te onbeperkte toelaating tot de infchryving in het Stemregister van de zodanigen, die bekend ftonden voor Aanhangers van het Stadhouderlyk en Federatif Beftuur; waar van het onmisbaar gevolg was een van tyd tot tyd meerder toeneemende indrang in onderfcheidene Posten en Beftuuren van Perfoonen, volgens de Geest en Letter der Staatsregeling uitgeflooten — Eene kwalyk met den aart van onze Regeeringsvorm, en vooral met de Souverainiteit des Volks, ftrookende verwerping en vernietiging van zommige keuzen des Volks, zonder dat daar toe genoegzaame beftaanbaare bewyzen aan het

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* V. D. bl. 340.

het Volk worden bekend gemaakt, zonder eenig verder onderzoek, zonder dat zodanige verworpenen, als schuldig en te regt gesteld of gestraft worden. — Of ook zomtyds wel een uitstel in het verslag doen omtrent de eene of andere keuze, waar toe zy, in de Staatsregeling geene vryheid gelaaten vonden. — Eene belemmering der Drukpers, geheel buiten den geest der Staatsregeling. — Eene aaneenschakeling van rampspoeden, gevolgen van de onbegrypelyke langduurigheid der buitengewoone Procedures tegen onderscheidene Beschuldigden, dier reeds meer dan zes maanden in hegtenis gestelde Persoonen. — Ontzettingen van bevoorens in de plaats van Oranje-amptenaaren aangestelde Persoonen en de herstelling der evengemelden. — Het Decreet eener Amnestie, dat, vermids het voorafgaand aanzoek van den Afgezant der groote Republiek, tot vereeniging, naar hun inzien, van alle Vaderlanders op een groot aantal warme Republikeinen, die als vrye Mannen in gevoelen met het Gouvernement over eene in de Staatsregeling niet voorgeschreevene daad mogten verschillen, en ook waarlyk verschilden, scheen toegepast te worden: dan voor dewelke het denkbeeld van Vergiffenis, zonder misdaad te kennen, niet anders dan onverdraaglyk kon zyn: terwyl in de gevolgen dit Decreet scheen te strekken om zommige Oranjegezinde misdaadigen van hunne straffen te ontheffen. — En eindelyk het verleenen van zo veele

XIII. BOEK. 1799. Pensioenen of Jaargelden aan Persoonen, wier verdiensten, of geheel vergeefsch zouden gezogt worden, of die, zo als 'er zommigen, zo binnen als buiten 's Lands waren, hunne getrouwe diensten niet aan het Vaderland, niet aan de Vryheid; maar aan eenen van derzelver bitterste vyanden den trouwloozen Staatsdienaar WILLEM DEN VYFDEN zouden beweezen hebben; allen welken, volgens de duidelyke Letter der Staatsregeling daar op geen aanspraak konden of mogten maaken; inzonderheid terwyl het *Bataafsche* Volk, in deezen tyd, boven zyne kragten gaande Belastingen torschen moest. — Deeze zaaken verzogten de Inleveraars dat de Vergadering in rype overweeging zou neemen, en zodanige maatregels beraamen, waar door geen Wraak- of Faetiezugt daar in eenig voedzel; maar de stiptste handhaaving der Staatsregeling en het algemeene Volksheil daar van het gevolg mogt zyn.

VAN HAEFTENS aanmerking daar over. VAN HAEFTEN, by de indiening deezer Verzoekschriften, het Voorzitterschap bekleedende, liet zich by de overgifte op eenen toon hooren, die, daar ook de thans voorhanden zynde Stukken, schoon grootendeels dezelfde onderwerpen betreffende, anders dan de vroegere buiten beraadslaaging gehoudene, ingericht waren, aan dezelve een gunstiger uitslag spelde. VAN HAEFTEN merkte hoofdzakelyk op, dat, schoon de opofferingen van byzondere gevoelens den waren Patriot kenschetzen; schoon die opofferingen voor den oppervlak-

vlakkigen beschouwer van zaaken moeilyk vallen, toch de waare beminnaar van zyn Vaderland zich dezelve getroost, indien het algemeen belang daar door bevorderd wordt; dat, schoon onder de bedekte aanslagen van de vyanden eener gevestigde orde van zaaken, van die welke uit verdeeldheden hun voordeel of eigen grootheid zoeken, vooral moest gerekend worden het aankweeken van verdeeldheden, en het opwekken en aanhitzen van wantrouwen tegen dezulken, die het bestuur van zaaken, by een Volk, door hun algemeen calculativen geest, zo ligt tot misnoegen over te haalen, in byzondere betrekkingen is toevertrouwd; zo was het, van den anderen kant, de pligt van door het Volk in eene Republiek verkoozene Vertegenwoordigers, die zaaden van mistrouwen, uit welk een oorsprong dezelve ook mogten gebooren zyn, zo veel mogelyk, weg te neemen, en als Vaders van een zonder eendragt verlooren Huisgezin, hunne misleide kinderen, door overtuiging, tot hunnen pligt te doen wederkeeren, en het door list gekrenkt vertrouwen te herstellen. —— Hy stelde voor niet te zullen onderzoeken, veel min te beslisfen, uit welke bronnen die Verzoekschriften voortvloeiden, zich vergenoegende met de Leden der Vergaderinge te doen opmerken, dat, hoewel niemand der Leden van het Vertegenwoordigend Lichaam, over 't geen hy in zyn post gezegd of geschreeven mogt hebben, kon worden

CRAS-BORK.
——
1799.

XXIX. BOEK. 1799. beschuldigd, het egter, volgens den inhoud der Staatkundige Grondbeginzelen in de Staatsregeling, ieder Burger vryftondt zich met zyne klagten aan het Vertegenwoordigend Lichaam te vervoegen; en vermids de Verzoeken by deeze Verzoekschriften gedaan, met die bescheidenheid waren voorgedragen, welke ieder Ingezeten aan zyne wettige Vertegenwoordigers verschuldigd is, was het de pligt dier Vertegenwoordigeren zodanige voordragten te hooren en te overweegen, en stelde hy op dien grond, voor, om deeze Verzoekschriften eener Commissie in handen te geeven.

Eene Commissie tot onderzoek benoemd.

Goedkeuring droeg dit voorstel weg; en de benoeming viel op de Burgers Representanten VAN FOREEST, GORTER, LUBLINK *de Jonge*, VAN DEN BRAAK, LEEMANS, WILDRIK en COUPERUS, met last om des ten spoedigsten Verslag uit te brengen (*).

Het waren ondertusschen de ter Vergadering ingediende Verzoekschriften, van zo verschillenden aart, alleen niet, welke in den Lande misnoegen tekenden. Veele andere geschriften van dien stempel, deelde de dienstvaardige Drukpers mede. De Leden der Vergaderinge werden voor Dwingelanden uitgemaakt, en sommige hunner ontvingen naamlooze Brieven, vervuld met de haatlykste aantygingen tegen het

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* V. D. bl. 260—262.

het Landsbestuur. In dit tydsgewrichte deedt de Burger Vertegenwoordiger VERBEEK een Voorstel, 't geen aller aandagt trok, veeler aanmerkingen niet onging, en in beide de Kamers stoffe tot menigvuldige en bylange naa geene eenstemmige overweegingen opleverde. Veel is 'er in dit Voorstel, veel in de handelingen daar over, 't welk de geestgesteldheid dier dagen kenschetst. Wy mogen het voornaamste daar van onzen Leezeren niet onthouden. Die stryd der gevoelens by terugzigt te beschouwen, heeft iets leerzaams in.

EMM. BORKL

1799.

VERBEEK ving aan. „ Al wie deezer „ dagen een opmerkzaam beschouwer is „ van de gebeurtenisfen in ons Vader„ land, kan zeer duidelyk bespeuren, dat „ hier of elders een *Factie* aanweezig is „ van kwalykgezinde Menschen, die, aan„ gevuurd door eene heimlyke begeerte „ om de rust in onze Republiek te stoo„ ren, en de tegenwoordige Constitutio„ neele Orde van zaaken weder omver te „ werpen, geene middelen, hoe snood „ ook, onbeproefd laaten, om dat heil„ loos oogmerk, op de eene of ande„ re wyze, al was het zelfs ten koste „ van uwe Eer, of ten koste van het al„ gemeen welzyn, te bewerken.

Voorstel van VERBEEK om des een Proclamatie te doen.

„ Tot dit misdaadig Plan schynt, on„ der andere, te behooren het opspooren „ van alle *mogelyke* bezwaaren tegen de „ Geconstitueerde Magten des Lands — „ bezwaaren, die altyd, zo lange het

XIII. BOEK. 1799.

„ Menschdom niet volmaakt is, en alle
„ Gouvernementen aan gebreken onder-
„ hevig zyn, zeer gemakkelyk zullen te
„ vinden weezen. —— Het zamenstellen
„ van Requesten van allerleien aart, en
„ het ondertekenen van dezelve door een
„ klein aantal menschen in den Burger-
„ staat, wier yver voor het Vaderland te
„ dikwyls door looze *Intriguanten* mis-
„ bruikt wordt, om, terwyl zy zich zel-
„ ven schuil houden, door dezelve hunne
„ heimlyke oogmerken te bereiken. ——
„ Het successivelyk inleveren van zoda-
„ nige Requesten by deeze Vergadering,
„ met oogmerk, aan den eenen kant, om
„ ons te vermoeijen, te ontrusten, ware
„ het mogelyk, te mismoedigen en van
„ gewigtiger bezigheden af te trekken,
„ om langs dien weg weder nieuwe re-
„ denen van bezwaar — nieuwe redenen
„ van beschuldiging tegen ons op te za-
„ melen; en aan den anderen kant om
„ den fakkel van Tweedragt in ons mid-
„ den te ontsteken; ten einde aldus Dis-
„ cussien in deeze Vergadering te ver-
„ wekken, en de oude Partyschappen,
„ die naa de aanneeming der Staatsrege-
„ ling, geene plaats meer behoorden te
„ hebben, weder levendig te maaken —
„ het heimlyk uitstrooijen van lasterlyke
„ verdenkingen tegen de Leden van het
„ openbaar Bestuur, even als waren die
„ Overtreeders van de Staatsregeling, wel-
„ ke zy plegtig bezwooren hebben, en
„ als werden onder dezelve Mannen ge-

„ von-

„ vonden die laag en snood genoeg wa- OCTOBER.
„ ren, om met den gezwooren vyand van
„ ons Nationaal geluk, de snoode *Britten*, —— 1799.
„ heimlyk zamen te spannen, om de te-
„ genwoordige Orde van zaaken, (met
„ welke wy echter alle staan of vallen
„ moeten,) om te keeren, en de oude
„ Dwinglandy, welke wy voorheen zelfs
„ bevogten hebben, in deeze vrye oor-
„ den, weder te herstellen. —— Het on-
„ beschaamd uitstrooijen van ontrustende
„ tydingen en gebeurtenissen, die op han-
„ den zouden zyn; en waar toe men zich
„ zelfs niet ontziet, den naam van onze
„ *Fransche* Medebroeders, als Hoofdbe-
„ werkers, te misbruiken, even als of on-
„ ze Onafhanglykheid, een harsenschim
„ ware en als of de groote gebeurtenis-
„ sen, die in de *Fransche* Republiek nood-
„ zaaklyk waren, ook altyd door derge-
„ lykfoortige in ons Gemeenebest, 't zy
„ noodig of niet noodig, moeten gevolgd
„ worden; ten einde aldus de braafste
„ Vaderlanders te ontrusten, de geestdrift
„ voor het Republikeinsche Systhema te
„ verzwakken, en allerwegen schrik en
„ benaauwdheid door het Vaderland te
„ verspreiden.

„ Wat doen wy, Burgers Represen-
„ tanten! te midden van deeze woelin-
„ gen? Gerust op de blankheid van
„ ons geweeten, — gerust op de be-
„ wustheid der braafste Republikeinen,
„ die onze harten, die onze daaden ken-
„ nen, zien wy alle deeze dingen koel-

„ har-

ONZE BOEK. 1799.

„ hartig gebeuren, zonder dat wy eeni„ ge middelen ter verdeediging onzer „ daaden, in 't werk ftellen; daar het „ echter maar al te zeker is, dat zulke „ en foortgelyke listige aanflagen, hoewel „ zy op Mannen van verftand en cha„ racter geen invloed hebben, evenwel „ dikwyls maar al te veel ingangs vinden „ by menfchen van minder doorzigt, die „ verre van ons verwyderd, en onze ge„ voelens niet kennende, veel al, zonder „ eenige list te vermoeden, het kwaade „ greetig gewoon zyn aan te neemen.

„ Het wordt dan tyd, Burgers Repre„ fentanten! dat wy de heilloozę aanfla„ gen der listige Volksverleiders, in een „ helder daglicht aan de Natie voorftel„ len — dat wy de zuivere gevoelens, „ die wy nopens het Vaderland koeste„ ren, onbewimpeld voor haar openleg„ gen, — dat wy de braave Ingezetenen, „ die in het midden der woelingen ftil„ zitten, niet weetende, wat zy van on„ zen moed te hoopen of van onze zwak„ heid te vreezen hebben, gerust ftellen, „ opbeuren en bemoedigen, met de ver„ zekering, dat wy, als Mannen van Eer, „ getrouw aan den Eed, dien wy gezwoo„ ren hebben, yverig zullen voortgaan „ de Conftitutie te handhaaven, — dat „ wy, als één eenig man, als een rots, „ in 't midden der baaren, zullen pal „ ftaan en door niemand in de wereld ons „ zullen laaten aftrekken, van den vas„ ten tred, dien wy genomen hebben,

„ dat

„ dat wy ons niet zullen laaten slingeren „ of schokken, zo min door de eindelooze poogingen van altyd woelende Anarchisten, als door de listige bedoelingen „ van misnoegde Federalisten, en aanhangers van het oud Aristocratisch Systhema — dat wy, met veragting van alle „ partyschappen, alle uiterstens zorgvuldig vermydende, kloekmoedig en bedaard zullen blyven voortgaan op dien „ gezegenden middenweg, welke ons alleen leiden kan en leiden zal, tot dat „ gelukkig einde, 't welk het *Bataafsche* „ Volk zich by de groote Staatsomwenteling heeft voorgesteld. Voorts dat „ wy, eeuwig getrouw aan de beginzelen „ van Vryheid en Gelykheid, met het „ Uitvoerend Bewind vereenigd, geene „ middelen onbeproefd laaten, om, wanneer het den snooden *Brit* eenmaal gelukken mogt onze stranden aan te randen, het loon hunner roekloosheid op „ de onderneemers te doen nederstorten.

„ En dat wy dit een en ander vervat „ in eene gepaste Proclamatie, onder het „ oog brengen van onze braave Landgenooten, op dat wy in dezelve dat billyk vertrouwen bevestigen, 't welk tusschen het Volk en zyne Vertegenwoordigers zo noodzaaklyk is, en zonder „ 't welk geene magt bestaat — op dat „ wy, langs dien weg, alle de kragten „ der Maatschappye in één punt zamengetrokken, gebruiken tot verdelging der „ heillooze aanslagen van binnen- en buiten-

CXIX. BOEK.

1799.

XIX. BOEK. 1799.

„ tenlandfche Vyanden en tot bevestiging „ dier naauwe vereeniging, welke tusfchen „ ons en de *Franfche* Republiek plaats „ heeft."

Wat des ter Vergadering voorviel.

Een voorftel van dien aart baarde veel opziens in de Vergadering. Eenige Leden lieten zich met nadruk hooren over het gepaste en noodzaaklyke van den aangeduiden maatregel en het onverwyld te werkftellen: terwyl anderen met veragting van de ingediende ftukken fpraken, als de aandagt der Vergaderinge, en althans zo veel bemoeiens, onwaardig. De voorflag van COUPERUS was, dat op dit oogenblik tot het doen eener Publikatie behoorde te worden beflooten, en eene Commisfie gelast om een Concept daar van, zo fpoedig mogelyk, ter Vergadering in te dienen. Dit werd door veele Leden onderfteund, en de Voorzitter COSTERUS benoemde de Reprefentanten VAN HALL, KNIPHORST, STEYN PARVE, SCHIMMELPENNINCK, VAN BENNEKOM en VERBEEK tot dat werk (*).

Ontwerp eener Proclamatie.

De Gelastigden marden niet met de opgelegde taak te volbrengen. By monde van den Burger VAN HALL hoorde de Vergadering het Ontwerp eener Proclamatie aan den Volke, niet, gelyk dikmaals, een weerklank van het Voorftel, ingevolge van welke dezelve gefchiedde. Veel blootliggens van den toenmaaligen ftand der zaaken kwam 'er in voor, en zal

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* V. D. bl. 389—391.

zal dezelve, uit dien hoofde, zo wel als van wegen het geen ter Tweede Kamer vervolgens des te doen viel, hier plaats verdienen. XLIII. BOEK. 1799.

„ *Bataaven!* Het was aan de List en „ het Goud van *Engeland* gelukt om de „ byna afgestredene wapenen tegen de „ Vryheid der Volken weder te doen op- „ vatten: *Europa's* Dwingelanden deeden „ hunne Legers door horden van Barbaa- „ ren versterkt, en door Barbaaren aan- „ gevoerd, tegen uwe *Fransche* Geallieer- „ den, en het door hun vrygemaakte *Ita-* „ *lie*, met vereenigde kragten, aanrukken. „ Het geluk, niet altyd eene regtvaardige „ zaak vergezellende, scheen naauwlyks „ voor weinige oogenblikken de Bannie- „ ren der Vryheid, geduurende den te- „ genwoordigen Veldtogt, te ontwyken, „ of wy, herdenkende uwen wil by het „ LXVIII Artykel der Staatsregeling uit- „ gedrukt, en overtuigd, dat *in voor- en* „ *tegenspoed de belangen der Fransche en* „ *van deeze Republiek altyd dezelfde zyn*, „ besllooten op voordragt van het Uitvoe- „ rend Bewind, de *Landmagt* van den „ Staat aanmerkelyk te vermeerderen; de „ *Gewapende Burgermagt*, dat groot bol- „ werk uwer Vryheid en Onafhanglyk- „ heid, spoedig daar te stellen, en einde- „ lyk alle zodanige maatregelen in wer- „ king te doen brengen, als, naast de „ hulp eener albestuurende Voorzienig- „ heid, geschikt scheenen om U voor „ uwe Bondgenooten nuttig, en by uwe

„ Vyan-

CXIX. BOEK. 1799.

„ Vyanden geducht te doen worden.
„ Maar naauwlyks waren deeze maatregels verordend — naauwlyks werden dezelve door het Uitvoerend Bewind in 't werk gesteld, of verschillende Partyen staaken, in onderscheidene oorden des Vaderlands, het misdaadig hoofd weder op, vergrootten de nederlagen uwer *Fransche* Broederen, verspreidden tydingen en gerugten, zo kwaadaartig uitgedagt, als ligtvaardig geloofd, — verontrusten de gemoederen der Braaven onder U — poogden de middelen, tot verdeediging uwer kusten aangewend, listig te doen dienen om den Standaart van Twist, en, ware het mogelyk, die van Oproer, alomme te planten, die middelen kragtloos te maaken, en aan een deugdzaam Volk alle vertrouwen op zyne Vertegenwoordigers en Bestuurders te ontneemen.

„ *Bataaven!* Kunnen de Voorstanders van Dwinglandy — de Aanhangers van het vernietigd Aristocratisch Oranje Bestuur, ja, kunnen uwe gezwoorene Vyanden, de *Engelschen*, wel beter, wel grooter Vrienden, dan deezen hebben?

„ De wenschen en poogingen dier Onverlaaten, wier misdaaden allen, om dat zy in het duister woelden, ongestraft bleeven, zagen wy verdubbelen, toen het *Engelsch* Gouvernement, trotsch en openlyk aankondigde, dat in zyne Havens een aanval op uwen grond werd voorbereid.

„ Nu

„ Nu werden de Rampen, die ligtzin- CXIX.
„ nigheid of zwakheid zich van zulk eene BOEK.
„ onderneeming voorstelde als zeker, en
„ met de zwartste kleuren afgeschilderd — 1799.
„ uwe eigene kragten verkleend of als
„ niets geagt en bespot, *Britsche* Roover-
„ benden, die weleer uwen grond, zon-
„ der te durven stryden, lafhartig ont-
„ vlooden, als onverwinnelyk afgemaald —
„ de terugkomst van *Oranje* voorspeld —
„ uwe Vertegenwoordigers, als ongetrou-
„ we Dienaars der Staatswet, als Dwin-
„ gelanden, uitgekreeten en het geheele
„ Volk in hun gelasterd en geschonden;
„ terwyl men eindelyk, en wel voor-
„ naamlyk zints de jongste gebeurtenissen
„ in *Frankryk* voorgevallen, de goede
„ trouw onzer Bondgenooten, ten opzigte
„ uwer Onafhanglykheid, zoo ongerymd
„ als lasterlyk, poogde te doen verdenken.

„ Dit alles heeft ten gevolge, en waar-
„ om zouden wy het verbergen, dat by
„ veelen onzer braave Landgenooten, alle
„ Geestdrift, zonder welke geen Gemee-
„ nebest bestaan kan, wordt uitgedoofd —
„ dat minkundigen aan het behoud des
„ Vaderlands byna beginnen te wanhoo-
„ pen; — dat het openbaar Crediet, waar
„ van de toekomst zo veel goeds voor-
„ spelde, en 't welk met zo veele opoffe-
„ ringen staande gehouden was, begint
„ te wankelen; en dat alle Partyen zich
„ van de tegenwoordige omstandigheden,
„ van de leugenagtige gerugten, door haar
„ zelfs uitgestrooid — van de woelingen,

CXIX. BOEK. 1799.

„ door haar zelfs aangericht, listig poo„gen te bedienen, om de Constitutio„neele Orde van zaaken om te keeren, „ en uwe Vryheid en Welvaard te ver„woesten.

„ Zo wordt het misnoegen een wapen „ in de hand van allen, die niet het Va„derland, maar zich zelven bedoelen — „ Hier zien wy het aankweeken door hun, „ *die niet dulden kunnen, dat hunne Geboor„te hun niet langer, by uitsluiting het open„baar Gezag in de handen geeft* — die „ *dan eens listig vleiende*, ten einde de „ Staatsregeling naar hunne trotsche oog„merken te doen buigen; *dan weder las„terende*, om hunne *gewaande* Deugd en „ Grootheid boven die van anderen te „ doen roemen, *altyd toonen zich zelven „ boven het Gemeenebest en hunne Medebur„gers, met welken zy zich schaamen gelyk „ te zyn*, te waardeeren, en niets on„beproefd te laaten om zich *uit hun„ne verdiende nietigheid* te verheffen. —— „ Daar zien wy het misnoegen voortplan„ten, door hun, die met het *Masker van „ Vaderlandsliefde* bedekt, wanorde en re„geeringloosheid aan de snoodste bedoe„lingen zoeken dienstbaar te maaken — „ rust en weltevredenheid ongaarn zien, „ om dat alleen het onheil en de ramp „ van allen hun vuig belang bevorderen „ kunnen: van het vertrouwen, dat eene „ blinde menigte in hun stelt, bedienen „ zy zich om het vertrouwen des Volks „ van deszelfs Bestuurders af te trekken;

„ ten

„ ten *einde* het openbaar gezag deszelfs klem en veerkragt te ontwringen, en alle maatschaplyke orde te verbreeken. — Terwyl eindelyk anderen zich van dit alles tragten te bedienen, om door de beste Burgers van eene Republikeinsche Staatsgesteldheid afkeerig te maaken, de invoering der Staatsregeling onmogelyk en heilloos en de voorige Orde van zaaken, als voor dit Land alleen gelukkig, voor te stellen, den weg tot herstel van den omvergeworpen Oranjezetel te baanen. CXI. BOEK. 1799.

„ Past het, in zulk een tydstip aan Vertegenwoordigers van een Vry Volk de kwaadwilligheid aan de wroeging en schande, die haar wagt, over te laaten, en hunne pligten moedig te vervullen; *Bataaven! wagt dit van ons.*

„ Steunende op uw wil, by de Staatsregeling uitgedrukt — sterk door het vermogen, waar mede Gy ons bekleed hebt, — grootsch op het denkbeeld, dat wy een Volk vertegenwoordigen, wiens Geluk nog van zich zelven afhangt, wiens Onafhanglykheid geen harssenschim is, zullen wy U niet teleurstellen; binnenlandsche woelingen, hoe listig aangelegd, en hoe duur betaald, — buitenlandsche aanvallen, hoe sterk en magtig — niets zal in staat zyn om ons van de zorg voor uwe waare belangen, en van het spoor van regt en orde af te trekken, of ons in de verdeediging van uwe Vryheid en

CIX. BOEK. 1799.

„ Onafhanglykheid, gevaaren te doen zien.
„ Alle uiterstens zorgvuldig vermydende,
„ zullen wy niets onbeproefd laaten om
„ alle deelen der Staatsregeling spoedig
„ en getrouw in te voeren; ten einde al-
„ zo het doel te bereiken, het welk Gy
„ U, by de groote Staatsomwenteling, hebt
„ voorgesteld. Het *Uitvoerend Bewind*,
„ met dezelfde gevoelens als wy bezield,
„ zal, gewapend met de Staatsregeling en
„ de Wet, alle Partyen, die eenen ge-
„ vaarlyken invloed zouden tragten te her-
„ neemen, beteugelen, en door gepaste
„ maatregelen van Wetgeeving onder-
„ steund, gereed zyn, om de kragten van
„ deezen Staat, die steeds met het *Fran-
„ sche* Gemeenebest op het naauwst ver-
„ eenigd is, tegen de aanslagen van het
„ *Britsche* Gouvernement, en alle Vyan-
„ den der verbonden Republieken, onaf-
„ gebrooken in te spannen.

„ Deeze zyn onze gevoelens en voor-
„ neemens, *Bataaven!* wy zyn bereid de-
„ zelve met ons bloed te verzegelen!

„ Dat dan de braaven en kleinmoedi-
„ gen onder U zich niet langer door de
„ snoodste Verleiders laaten ontrusten;
„ maar het hoofd opwaards heffende, zich
„ met ons voor het Vaderland vereeni-
„ gen! —— Dat waare *Geestdrift* voor de
„ geheiligde zaak der Vryheid, onder U
„ herleeve! —— Het is die *Geestdrift*, die
„ onze Vlooten moet bemannen, onze
„ Legers aanvullen, U tot de grootheid
„ uwer Vaderen verheffen, en uwe Ge-

„ con-

„ constitueerde Magten in staat stellen om CXIX.
„ hunne groote Pligten te gevoelen en BOEK.
„ *het* Goede te doen!

„ Dat zy, welke reeds te lang aan de 1799.
„ kunstenaaryen der Volksverleiding ge-
„ hoor hebben gegeeven, van hunne on-
„ bezonne dwaalingen terug komen —
„ de lessen der ondervinding gehoor gee-
„ ven, en zich zelven behouden, en zy
„ alleen sidderen, die misdaad op misdaad
„ staapelende, alle omstandigheden gree-
„ tig aangrypen om nieuwe stormen over
„ den geteisterden grond onzes Vaderlands
„ te verwekken.

„ *Bataaven!* Zo, en anders niet, zullen
„ uwe Persoonen en Eigendommen bly-
„ ven beschermd — de middelen van
„ uw welvaart, die vooral in dit Gemee-
„ nebest, zonder kalmte, rust en orde,
„ nimmer kunnen voortduuren, bevor-
„ derd, de Grenzen en Kusten van uw
„ Vaderland en uwe eigene Wooningen,
„ Velden en Bezittingen, tegen de Huur-
„ lingen der Dwinglandy en *Britsche* Roo-
„ verbenden beveiligd — uw wankelend
„ Credit hersteld, uwe Staatsregeling moe-
„ dig en onpartydig gehandhaafd, uw Va-
„ derland behouden, en Gy onder eene
„ vrye en welingevoerde Republikeinsche
„ Regeering gelukkig zyn!"

Draagt ter Eerste Kamer goedkeuring weg.

Min wederspraaks dan men verwagt hadt, of liever geheel geene, van eenige beduidenis, rees 'er in de Eerste Kamer tegen dit ontwerp van Proclamatie aan den Volke; by het opwellen van eene bedenking

 „ door

XIII. BOEK. 1798.

door VAN ZONSBEEK en het voorstel van anderen om dit stuk tot morgen in beraadslaaging te houden, was de verklaaring van VAN HALL, dat zo de Leden 'er eenige byvoeging of aflaating in begeerden, de Commissie het daadlyk zou kunnen veranderen, genoegzaam om alle verdere bedenkingen te doen ophouden, en de Proclamatie werd ter bekragtiging aan de Tweede Kamer gezonden (*).

Ontmoet veel wederspraaks ter Tweede Kamer.

Veel, zeer veel verschilde het dat dezelve te dier Kamer zo vlot en vaardig doorging. De weigering van eenige Leden, om de voorgemelde onverwylde noodzaaklykheid te bekragtigen, spelde niets gunstigs: tot dezelve werd egter met de meerderheid beslooten. Of zulks op de wederstreeveren daar van gewerkt hebbe, valt wel te denken; doch niet te bepaalen. Zy lieten zich, met veel nadruks hooren tegen de noodzaaklykheid of nuttigheid eener zodanige Proclamatie, ja zogt men 'er de schadelykheid van aan te toonen. Alleruitvoerigst sprak LINTHORST. Hy hadt het niet alleen gelaaden op de wyze van voordragt, daar hy, de hoofdzaaken der Afkondiginge ophaalende, 'er byvoegt, „ alle die bekleedzels, zwier van „ woorden, opschik en omschryvingen „ doen in de beoordeeling der zaake niets „ af." — Volksverleidingen tegen te gaan was de eerste hoofdbedoeling; dit keurt hy

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* V. D. bl. 403. 404.

hy in eenige gevallen gepast; dan dit te doen, *zonder* eene daar toe voorafgaande *aanvraag*, kon goed, onschadelyk, niets beduidend, maar ook slegt zyn; doch moest, in allen gevalle, alleen ingericht weezen om de waarheid aan het *Bataafsche* Volk kenbaar te maaken. Dit ten grondslage zyner bedenkingen gelegd hebbende, onderzogt hy de beweegredenen, waar op de te doene Proclamatie rustte, en of zy strekten om de waarheid te bevorderen, dan wel om verwarring en misleiding te verspreiden. Dit laatste meende hy te kunnen aantoonen. Hy besloot zyn breedspraakig Vertoog in deezer voege; „ Hoe„ wel *ik*, lettende op de omstandigheden, „ waar in wy ons bevinden, het doen „ eener Proclamatie, of laat ik liever zeg„ gen het geeven van een bewys van één„ heid, tusschen Vertegenwoordigers en „ die vertegenwoordigd worden, als on„ schadelyk en met betrekking tot hun, „ die het Republicainisme minagten, nut„ tig zou oordeelen, moet ik my tegen „ dezelve, zo als die daar ligt, verklaa„ ren, en hoe men het ook opneeme, al „ weder zeggen, dat het onder de ver„ keerde hulpmiddelen behoort. Het zyn „ niet de Volksverleiders, de Intriguan„ ten, de Anarchisten, en wat naamen „ men al goedvindt aan Onvergenoegden „ te geeven; maar het zyn Klaagers, Ei„ schers en Regthebbenden; deezen zyn „ het, en die zult gy nimmer, op die „ wyze, het zwygen opleggen. Het zyn,

CXIX. BOEK. 1799.

„ herzeg ik, de grieven, die ongeheeld „ gebleeven zyn, en de gevolgen van het „ wanbegrip, dat men zich by den aan- „ vang reeds van een Democratisch Be- „ ſtuur gevormd heeft. Een aanleg in „ de daad, die de *Bataafſche* Republiek, „ zo voortgaande, in een *Venetiaanſche Oli-* „ *garchie* zoude hebben kunnen herſchep- „ pen en overbrengen; de Grondbegin- „ zelen verwoest, de Vryheid, die op dee- „ zen grond haare grootſte beſchermers „ behoorde te vinden, verdelgd, de „ heerschzugt ten throon gevoerd, en die „ zich nog naauwlyks verheft hebbende „ mensch, wederom in de diepſte ſlaver- „ ny zou ter nedergeſtort hebben. —— „ Indien men het Vaderland en de Vry- „ heid behouden wil, bediene men zich „ van de regte middelen —— kome alle „ klagten, die gegrond kunnen zyn, „ voor — breeke de ſcheidsmuur af, die „ ongelukkig tusſchen het Gouvernement „ en de Republikeinen is opgetrokken, — „ men roepe de waare, de alleen daar toe „ gewettigde beſchermers te hulp —— ver- „ binde ons aan die, door en om wie „ wy zyn, als de ziel aan het lichaam. „ Dan zal 'er geen vrees voor Volksver- „ leiding meer beſtaan, dan zal 'er geen „ vertrouwen behooren te worden inge- „ boezemd, noch verzekering van de hand- „ haaving van een verleend gezag, meer „ noodig zyn. —— Ik heb te meermaa- „ len in deeze Raadzaal gezegd, het geen „ door de gevolgen is bewaarheid gewor-

„ den;

„ den; en zo, herzeg ik andermaal, dat, „ indien men aarzelt, indien men dit al- „ leen behoedend hulpmiddel niet aan- „ grypt, voorzeg ik U, zo waar als GOD „ is, wy vergaan!"

Met de meerderheid aldaar bekragtigt.

Zodanig een tegenspraak wekte aan den anderen kant voorspraak; weder door Leden, die met LINTHORST eenstemmig dagten, afgebrooken. De Voorzitter bragt het, te midden van dit alles, tot hoofdlyke omvraage, en deeze besliste de bekragtiging van het Besluit der Eerste Kamer (*).

Ingediend Verslag wegens de Verzoekschriften.

De Verzoekschriften, die aanleiding gaven tot zo veel bedryfs ter Vergaderinge, werden ondersteund door een aantal andere uit *Amsterdam*, *Haarlem*, *Alkmaar*, *Delft*, *Enkhuizen*, *Avenhorn*, *Kampen*, *den Bosch*, *Zalt-Bommel*, *Veendam* en *in de Pekel A*. Aan den opgelegden last zullende voldoen, kwam by de Gelastigden (†) op, of het Vertegenwoordigend Lichaam, uit hoofde van de wederzydsche verpligtingen, in welke hetzelve met het *geheele Bataafsche* Volk, en niet met een *gedeelte* van 't zelve, stondt, wel gehouden was of wel genoegzaame bevoegdheid hadt om dergelyke Vervoegingen ten onderwerp van deszelfs raadpleegingen te maaken. Veel oordeelden zy dat hier voor en nog meer daar tegen zou kunnen worden inge-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* V. D. bl. 413—420.

(†) Zie hier boven bl. 72.

CXIX. BOEK. 1799. gebragt; dan zy oordeelden de beslissing van dit, vraagstuk voor het tegenwoordige, te kunnen uitstellen, mits men geene verpligting om in 't vervolg even zo te handelen, daar uit afleidde.

Schoon zy de Verzoekschriften op zulk een toon gesteld en in zodanige bewoordingen ingericht vonden als het een Burger voegde tot zyne Vertegenwoordigers te spreeken, hieldt het Verslag het daar voor, dat de Inleveraars te hoog gesprooken hadden van de aangroeiende tweedragt en verdeeldheid in den Lande; van het meer en meer uitdooven en vernietigen des onderlingen vertrouwens tusschen het Volk en zyne Bestuurders. Zy meenden integendeel dat het gewillig bydraagen in de zo menigvuldige zwaardrukkende en elkander schielyk opvolgende Geldheffingen, als mede de lust dien men alomme bespeurde om zich als gewapend Burger te doen inschryven, tot zo veele blyken van het tegendeel strekten.

Naa de overweeging en afzonderlyke beschouwing van elk der bezwaaren, was de slotsom des Verslags, om het Uitvoerend Bewind aan te schryven en te gelasten, dat hetzelve aan de Eerste Kamer des Vertegenwoordigenden Lichaams zou opgeeven zodanige middelen als het geschikst zou oordeelen om voor te komen, dat voortaan niemand tegen de Letter en den Geest der Staatsregeling in het Stemregister zou worden ingeschreeven, en te maaken, dat de zodanigen, die tegen die

Let-

Letter en Geest daar in mogten zyn aangeschreeven, daar werden uitgeschrapt. — Als mede dat 'er eene Commissie zou benoemd worden om de Vergadering voor te lichten, op welk eene wyze de Wet, de Drukpers betreffende, zou behooren ingericht te zyn, en des het Ontwerp eener Wet op te maaken. In 't slot herhaalende, dat uit het verrigtte in deezen geen gevolg zou getrokken worden tot het overweegen der Adresfen van byzondere Burgers.

VAN FOREEST yvert tegen het Verslag.

Verre was het 'er af dat alle de benoemden tot het uitbrengen deezes Verslags daar in stemden. 't Zelve was niet voorgedraagen of de eerste benoemde VAN FOREEST beklom het Spreekgestoelte. Het onbeslist laaten van de verpligting en de bevoegdheid van het Vertegenwoordigend Lichaam om over dergelyke Adresfen te raadpleegen, bewoog 'er hem voornaamlyk toe; dit moest, zyns agtens, volstrekt ontkennend beantwoord worden. Hy beweerde, zeer in 't breede, hoe uit de wederzydsche verpligtingen, welke op de Leden van het Vertegenwoordigend Lichaam en op de active Burgers der *Bataafsche* Republiek gelegd waren, niets anders voortvloeide dan dat eerstgemelde geheel onbevoegd waren om te beraadslagen over Bezwaaren, welke door een, het zy dan groot of klein gedeelte van Burgers over genomen Besluiten werden ingebragt; ja dat zy zelfs tegen den last hun door 't geheele *Bataafsche* Volk gegeeven, aangingen,

CXIX. BOEK. 1799.

gen, wanneer zy dergelyke Adresfen in overweeging namen. Hy wilde ze alleen voor Berichtgeevingen aangenomen hebben.

Andere Tegenfpreekers.

Veel vondt PERTAT in te brengen zo op het geftelde, wegens het algemeen genoegen der Ingezetenen, als op veele byzonderheden in het Verflag; hy keurde het onvoldoende. — VERBEEK kon 'er niet in ftemmen; doch om geheel andere reden dan VAN FOREEST. — VAN DEN BRAAK, fchoon een medeondertekenaar des Verflags, ftemde geheel niet met hetzelve in; doch bragt des geheel andere gronden by dan VAN FOREEST, dien hy, wegens zyne aanmerking op het klein getal der Ondertekenaaren, en de Oranjegezindheid van zommigen, en dat 'er onnozele Landlieden onder waren, heftig in den fchild voer.

STEIN PARVÉ's gevoelen.

STEIN PARVE ftemde, wat het befluit betrof, met VAN FOREEST genoegzaam in; doch op andere gronden, welke hy in 't breede ontwikkelde; daar hy zich grondde op de ftelling der Staatsregeling; „ De Wet is de wil van het *geheele* Maat„ fchaplyk Lichaam, uitgedrukt door de „ *meerderheid* of der Burgeren of van der„ zelver Vertegenwoordigeren — op het „ beginzel van Een- en Ondeelbaarheid — „ op den Staatkundigen Grondregel in de „ Algemeene beginzelen. Het *Bataaffche* „ Volk zyn belangens in Perfoon niet „ kunnende waarneemen, verkiest daar „ toe, by onderlinge overeenkomst, eene

„ ge-

„ geregelde Staatsvorm, en wel eene Volks- „ regeering by Vertegenwoordiging." — Eindelyk beriep hy zich op het Beginzel, 't welk alle daaden der Volksvertegenwoordigeren moest bestuuren, dat der Gelykheid. — Op deeze gronden besloot hy, dat, met verwerping van het Verslag, de Verzoekschriften, by 't zelve vermeld, buiten beraadslaging zouden worden gehouden.

CIII. BOEK. 1799.

In NUHOUT VAN DER VEEN vondt het Verslag een heftig bestryder, en de Inleveraars der Verzoekschriften een warm Verdeediger; tegen VAN FOREEST kantte hy zich aan, als byzonder bekend in dien oord, waar op VAN FOREEST eene en andere de Volkskeus betreffende aanmerking gemaakt hadt. — GUILJE hing eene geheel anders gekleurde schildery op van de gesteldheid des *Bataafschen* Volks, dan men in den aanvange des Verslags ten toon stelde, en stemde tegen 't zelve. — Zo deedt ook RIS, zich byzonder tegen een en andere stelling van VAN FOREEST aankantende. — Dit nam ook ONDORP met veel vuurs op, zeggende, „ dat diens gevoelens, in het wydloopig Advys aan „ den dag gelegd, de Vryheid des Volks „ zo belaagden als zy de heerschzugt en „ willekeur, het geweld, ja de tyrannie, „ voedzel kunnen geeven. — Hoe veel „ men ook spreeken moge van eene vóór „ de Omwenteling van MDCCXCV bestaan „ hebbend Willekeurig Bewind, ik denk „ egter, dat men te vergeefsch, in de

Tegen VAN FOREEST gemaakte aanmerkingen.

„ No-

XXIII. BOEK. 1799.

„ Notulen van wylen hunne Hoog Mo-
„ genden, of in die van de Staaten der
„ afzonderlyk bestaan hebbende Gewes-
„ ten, na voorbeelden zoeken zal van zo
„ eene aanmaatiging van Magt, als de
„ Burger VAN FORREST, als Vertegen-
„ woordiger van een Vry Volk, zich aan-
„ maatigt, en zynen Medeleden zou wil-
„ len geeven. Terwyl ik ook niet kan
„ nalaaten op al dat vitten, zo op het
„ aantal der Requestranten, als op hunne
„ kwaliteit en kunde, en volgens die Bur-
„ ger, de geringe situatie van veelen, aan
„ te merken, dat hier, noch getal, noch
„ kwaliteit, noch verheeve kunde; maar
„ alleen de zaak, welke voorgedraagen
„ wordt, in aanmerking kan komen. —
„ En wat de geringe situatie van veelen
„ betreft, de Burger VAN FORREST hou-
„ de my dit ten goede, dat ik onder die
„ zogenaamde geringe Klasse, meestal de
„ braafste, belanglooste en voor de zaak
„ des Vaderlands pal staande Burgers heb
„ gevonden. En ik houde my verze-
„ kerd, dat, zonder toedoen en medewer-
„ king der geringe Klasse, de Represen-
„ tant VAN FORREST, en welligt geen
„ van ons, op deeze plaats zoude aanwee-
„ zig zyn!"

DE SONNEVILLE klemde dit aan, en byzonder bekend zynde met de Tekenaars uit *Alkmaar* en *Avenhorn*, verdeedigde hy de Vaderlandschgezindheid van verre weg de grootste meerderheid, en voerde een allernadruklykst woord tegen het laagstel-

len

len der eenvoudige Landbewooneren. „ Nimmer hadt hy in eene Vergadering, „ alwaar Vryheid en Gelykheid altoos aan „ de orde van den dag behoorden te zyn, „ kunnen verwagten, dat men tusschen „ een Stedeling en Landbewooner, dat „ men tusschen menschen en menschen, „ nog eenige uitzondering maakte, en „ den Landman deedt voorkomen, als „ ware hy minder geschikt, dan Stede- „ lingen, of zogenoemde Heeren of ge- „ weezene Edellieden, om zich aan de „ Vergadering der Volksvertegenwoordi- „ geren te vervoegen."

Andere Verwerpers van het Verslag.

APPELIUS betuigde zich in zyne verwagting zeer teleurgesteld gevonden te hebben; en dat hy niet alleen omtrent die punten, op welke de Commissie zich het meest stellig verklaarde, maar ook omtrent de aanmerkingen in den aanvang des Verslags voorkomende, moest verschillen. Hy drong aan op een nader Verslag.

VAN HAEFTEN, onder wiens Voorzitterschap het besluit genomen was, om deeze Verzoekschriften, in onderscheiding van andere, eene Commissie in handen te geeven, haalde de redenen op, welke hem tot die onderscheiding bewoogen, oordeelde, zonder in de redenen door de Verslagdoeneren bygebragt, te treeden, dat niet het Uitvoerend Bewind; maar eene Commissie uit de Vergadering benoemd, met het Uitvoerend Bewind in onderhandeling zou treeden, en een duidlyke Wet voorstellen, wegens de Uitgeslootenen van het

XIII. BOEK. 1799. LEEMANS wyst de gronden aan waarom hy met het Verslag instemde.

het Stemregt, volgens de Staatsregeling. Dit nader aangedrongen hebbende, verwierp hy het Verslag.

In drie langduurige Zittingen hadt men reeds over dit Verslag gehandeld, twee Leden der Commissie hadden zich, schoon op wydverschillende gronden, daar tegen verklaard, en allen, die zich daar over lieten hooren, kwamen, hoewel langs zeer verschillende wegen, tot het besluit der verwerpinge, wanneer de Representant LEEMANS zich op eenen anderen toon liet hooren. Hy stelde zich voor om den *wil der Staatsregeling* in deezen open te leggen; daar het hem toescheen, dat veele Leden meer over de wyze, volgens welke, naar hunne begrippen *den Staatkundigen invloed des Volks op zyne Vertegenwoordigers zou behooren gewyzigd te worden*, dan wel over de zaak, hoe derzelver invloed by de Staatsregeling, *gewyzigd* is, hunne gedagten hadden uitgebragt. Naa het daarstellen eener Staatsregeling kon, zyns inziens, niet meer te pasfe komen het uitbrengen van gevoelens, hoe de Staatkundige invloed des Volks in eene Volksregeering by vertegenwoordiging, *behoorde gewyzigd te worden*; maar alleen het onderzoek in hoe verre het *Bataafsche* Volk, by het aanneemen der Staatsregeling, zyne regten aan deszelfs Vertegenwoordigers *al of niet had toevertrouwd*. Deeze onderscheiding gemaakt en rondlyk verklaard hebbende; dat, was het te doen om eene Staatsregeling te vervaardigen, de Invloed

zo als dezelve hier gesteld was, hem al te beperkt zou weezen; doch de Staatsregeling was daar, en het stondt hem nu alleen vry te onderzoeken of *onze Staatsregeling* zodanigen invloed aan een *gedeelte* des Volks op de Vertegenwoordigende Magt toekende, dat die Vergadering verpligt ware, op gedaane aanvraag, reden en verantwoording van derzelver daaden te geeven. —— Dit beredeneert LEEMANS in 't breede, en de uitslag zyner medegedeelde overdenkingen was, dat hy die verpligting in de Staatsregeling geheel niet, maar veel eer het tegendeel ontdekte. Op deeze gronden kon hy volkomen met het Verslag instemmen.

CXIX. BOEK.

1799.

VAN FOREEST vroeg andermaal het woord, en beklom op nieuw het Spreekgestoelte, niet om het door hem, naar het begrip der meerderheid van de Commisie gestelde Verslag te verdeedigen, schoon hy zich niet genoeg kon verwonderen, dat, buiten den Burger Representant LEEMANS, niemand der Leden, welken daar toe hadden beslooten, die taak op zich hadt genomen, en dat hy, onder die 'er tegen waren opgekomen, Leden van de Commissie zelve telde; maar alleen om de gronden by zyne raadslag gelegd, te verdeedigen tegen eenige bedenkingen, door zommige Leden daar op gemaakt, en zich te zuiveren van den blaam op hem gelegd. — Behoorde de Burger Representant NUHOUT VAN DER VEEN onder de zodanigen, die zyne stellingen het

VAN FOREEST verdeedigt zich tegen de opspraake.

 be-

CXIX. BOEK. 1799. hevigst hadt aangevallen, was het ook deezen Man, dien hy byzonder zou tragten te wederleggen, terwyl hy de aanmerkingen van anderen gemaakt, tusschen beiden zou opneemen. Breedvoerig en niet zonder scherpheid was deeze verdeediging. „ Indien ik," sprak hy onder andere, „ immer de Vryheid hadt belaagd, „ of het zy in 't openbaar, of in 't geheim, middelen hadt in 't werk gesteld, „ om heerschzugt, geweld en willekeurig gezag in de hand te werken; indien „ ik immer na vermeerdering van gezag gestaan of getragt hadt my, op eene onwettige wyze, in de eene of andere „ post van Bestuur in te dringen; dan „ zou ik, behalven de straf daar toe by „ de Wet bepaald, verdiend hebben dat „ zulks my openlyk in de Vergadering „ verweeten wierd; maar dan zou ik dergelyk verwyt nog niet hebben kunnen „ verwagten uit de monden van de Burgers Representanten NUHOUT VAN DER „ VEEN, ONDORP, PERTAT, GUILJE, „ SCHERMER en DE SONNEVILLE, welke „ egter, de een meer, de ander minder, „ en de laatste meer bescheiden dan de „ eerste, myne gevoelens getaxeerd en „ getragt hebben dezelve verdagt te maken, en welke intusschen wy allen „ weeten, dat op den *vierden Mey* van „ het Jaar MDCCXCVIII *daadlyk* van zich „ hebben kunnen verkrygen, om, zonder „ door het Volk te zyn verkoozen, tegen „ de duidelyke letter van de toen maar

„ zo

„ zo even aangenomene Staatsregeling aan, „ zich zelve tot Leden van......"

Een verward geschreeuw stuitte hier de voordragt. Men wil dat onder 't zelve DE SONNEVILLE zou gezegd hebben; „ Ik „ verzoek dat VAN FOREEST tot de orde „ worde terug geroepen, ik behoor niet „ tot de bewerkers van den *vierden Mey*, „ en zo men van dien dag spreekt, zal „ ik ook van den *twaalfden Juny* spree„ken." — Dat NUHOUT VAN DER VEEN zich liet hooren; „ Ik zal het voorgeval„lene op den *vierden van Mey* niet trag„ten te verdeedigen, om dat ik 'er niet „ in toestemde; maar ik wil daarom ook „ niet dulden, dat iemand, wie hy zy, „ en byzonder een VAN FOREEST, met „ zyne Anti-republikeinsche gronden, zich „ zulke valsche beschuldigingen veroor„love, of ik vorder dezelfde vryheid „ van verdeediging." — POMPE VAN MEERDERVOORT bragt in 't midden, „ en „ ik wil geen *vierden Mey* by den *twaalf*„*den Juny* vergeleeken hebben." — Andermaal nam NUHOUT VAN DER VEEN het woord; „ President! ik eisch, dat de „ Burger VAN FOREEST ongestoord voort„gaa, met alles te zeggen van den stap „ op den vierden van Mey MDCCXCVIII „ het geen hy goedvindt, daar ik dien „ niet zal verdeedigen; maar ik herhaal „ het nog eens, dat ik dezelfde vryheid „ begeer, om de dag van twaalf Juny „ diens Jaars, naar waarde, af te maalen, „ en alle de ysselykheden daar van in een „ hel-

VIII. BOEK.

1799.

Verwarring in de Vergadering.

CXIX. BOEK. 1799.

„ helder licht te stellen; met alle gevolgen daar uit gebooren."

De Voorzitter van Leyden herstelde de stilte in de ongestuime Vergadering. Het een en ander tot bemiddeling gezegd hebbende, verklaarde hy niet te zullen dulden, dat in deeze Vergadering de *vierde van Mey* wierd gewettigd, noch ook dat de *twee en twintigste van January*, of de *twaalfde van Juny* werd aangevallen. Hy handhaafde de Orde der Vergaderinge en van Foreest by het woord; dan naa een weinig spreekens, deeden op nieuw ontstaande ongestuimigheden hem de Vergadering eindigen.

Het stuk hervat en in handen eener nieuwe Commissie gesteld.

By het hervatten deezes onderwerps, 't geen het herleeven der gistinge deedt vreezen, gaf de Voorzitter in bedenken, of de Vergadering, tot het vermyden van alle verdere onaangenaamheden, niet zou kunnen goedvinden om het Verslag des Representants van Foreest te verwerpen, en eene nieuwe Commissie, uit andere Leden bestaande, te benoemen. —— De woordvraaging van Nuhout van der Veen en het zeggen van de Sonneville dreigden het hervatten der voorige twistredenen, die 's Voorzitters in 't midden gebragte tusschenweg poogde te voorkomen. Het vondt, ondanks eenige tusschen- en wederspraak, by veele Leden ingang. Hervatte poogingen om het vuur des geschils op nieuw te doen ontbranden, mislukten. De Voorzitter handhaafde zyn gezag en betuigde aan niemand

I. het

het woord te zullen geeven, anders dan op het door hem gedaane voorstel. Hy herhaalde het en benoemde de Representanten DAENDELS, AUFFMORTH, SCHIMMELPENNINCK, BAESTEN, MEYNERS, HETTEMA en VERHOYSEN tot dit werk (*).

Voordragt des Uitvoerenden Bewinds om de bepaalde Bedreiging tegen de Onwilligen te doen werken.

In de wydloopige handelingen over de ingediende Vervoegingen den Wapenhandel betreffende, hoorden wy de Verslagdoeners van de bereidwilligheid der Burgeren spreeken, en ook daar mede strydige bedenkingen in 't midden brengen. In hoe verre deeze strydige voordragten met elkander kunnen zamengaan, zal blyken uit eenen Brieve van het Uitvoerend Bewind den twee en twintigsten van Hooimaand ter Eerste Kamer ingezonden. 't Zelve betuigde daar in, dat, hoe zeer zy ook, over 't algemeen, reden hadden om over den voortgang der by het Besluit van 't Vertegenwoordigend Lichaam georganiseerde Burgerwapening te vrede te zyn, en zich *alle hoope* opdeedt, dat dit geduchte bolwerk der Vryheid wel ras zoodanig daargesteld zou zyn, dat het Vaderland zich daar van de beste vrugten belooven kon, het niet min zeker was, dat op eenige weinige plaatzen des Gemeenebests, ettelyke ontaarte Burgers gevonden werden, die 't zy dezelve der tegenwoordige orde van zaaken een vyandig hart

(*) *Dagverb. der Handel. van het Vert. Lichaam* V. D bl. 608. 614. 624. 633. 636. 642. 652. 660. 679. 683. 690. 700. 703. Vergeleeken met bl. 752.

CXIX. BOEK. 1799. hart toedroegen, het zy door Intriguanten opgestookt, het zy uit andere redenen, niet alleen onwillig waren om zich te laten opschryven, maar zelfs, opgeschreeven zynde, volstrektlyk weigerden werklyk dienst te doen, en zich aan de verpligting, hun door de Wet opgelegd, onttrokken.

De Vergadering herinnerd hebbende aan het Artykel van het Reglement op de Gewapende Burgermagt, betreffende het in *Requisitie* stellen der zich onttrekkenden en niet gehoorzaamenden, als mede aan de daar by gevoegde bepaling, dat het Uitvoerend Bewind onbevoegd was om die *Requisitie* daadlyk te werk te stellen, zonder Besluit van het Vertegenwoordigend Lichaam, voegde het daar by — Het Uitvoerend Bewind overreed van de noodzaaklykheid eener welgeorganiseerde Gewapende Burgermagt, en overtuigd dat 'er gepaste maatregelen behooren te worden daargesteld, om die heilzaame bedoeling te bereiken, en alle machinatien, welke met verderflyke oogmerken voor 't heil des Vaderlands werden ondernomen, te keer te gaan, dat dus vooral in de tegenwoordige oogenblikken, waar in mogelyk een Vyandlyke Aanval, de hulp des gewapenden arms zou vorderen, de daadlyke volvoering van dit Artykel nuttig en noodzaaklyk maakte, om niet alleen verdwaalde Burgers, van hunne verkeerde begrippen terug te brengen; maar inzonderheid kwaadwilligen en onrustoo-

ken-

kenden tot hunnen pligt te noodzaaken.

Op deeze gronden stelde het Uitvoerend Bewind der Vergaderinge voor gevolmagtigd te worden, „ om de zodanigen, welken zich aan hunne verpligting omtrent de Burgerwapening onttrokken, en dus in de termen van de aangehaalde Artykelen vielen, naar maate van de omstandigheden, en voor zoverre by het Uitvoerend Bewind noodig en nuttig zou bevonden worden, daadlyk in Requisitie te stellen, en dezelven in de Nationaale gesoldeerde Armée te steeken; ten einde daar door de Natie te toonen, dat in een welgeregelden Staat niet kon worden geduld, dat eenig Individu zich aan de Wet, voor allen gelyk, kwame te onttrekken, en welke maatregel, uit hoofde van de gedecreteerde Augmentatie der Armée, in 't zelfde Artykel gemotiveerd werd."

Overeenkomend Besluit der beide Kameren.

Het dringende deezer zaake hadt den Voorzitter de Kempenaar dien Brief in handen van de Burgers Representanten Pompe van Meerdervoort en eenige anderen, doen stellen. Zy hadden reeds een toestemmend Antwoord in gereedheid, 't welk gemelde Vertegenwoordiger der Vergaderinge voorlas. Eenige overweegingen, wegens een kort uitstel van hier op te beslissen, werden in 't midden gebragt; als mede eene en andere aanmerking over den aart dier Requisitie gemaakt; doch het besluit viel ter onverwylde om-

CENT. BOEK. — 1799. helzing. — Ter Tweede Kamer scheen de bekragtiging niet vlot te zullen volgen; daar 'er Leden geloofden, dat dit niet aan het Uitvoerend Bewind moest worden overgelaaten, maar aan het Wetgeevend Lichhaam behoorde; anderen hielden het besluit der Eerste Kamer te voorbaarig; dan de Voorzitter BANNIER, der Vergadering in overweeging gegeeven hebbende, dat de zaak spoed vereischte, stelde eene hoofdlyke stemming voor, en was de meerderheid voor het onverwyld bekragtigen (*).

Het Reglement van Discipline voor de Gewap. Burgermagt goedgekeurd.

Het Reglement van Discipline voor de *Bataafsche* Burgermagt ter Eerste Kamer ingediend, werd, met eene kleine byvoeging, vastgesteld. Ter Tweede Kamer scheenen 'er meer aanmerkingen tegen te vallen, die aangevoerd werden; doch uit hoofde van het dringende der zaake, volgde eene onverwylde bekragtiging (†).

De aandrang des Uitvoerenden Bewinds om het besluit, ter dwang der Onwilligen ten Wapenhandel, in werking te brengen, herinnert ons, dat het tydstip voor ons Vaderland zo geducht, de Vyandlyke Landing, naderde: dan eer wy ter beschryving dier groote Gebeurtenisse treeden, staat ons nog eene en andere byzonderheid, de Volksfeesten en 't Landbestuur betreffende, te vermelden.

De

(*) *Dagverh. den Handel. van het Vert. Lichaam* V. D. bl. 457—461. 486. 487.
(†) *Ald.* bl. 691. 713.

CXIX. BOEK.

1799.

Over het vieren des Dags van de Aanneeming der Staatsregeling.

De Staatsregeling hieldt in; „ 'Er zullen Nationaale Feesten worden vastgesteld, om de *Bataafsche* Omwending en „ andere merkwaardige Gebeurtenisfen jaarlyks te herdenken." De Reprefentant MEYNERS herinnerde de Vergadering daar aan, en hoe de drie en twintigfte dag van Grasmaand, de dag waar op het *Bataafsche* Volk de Staatsregeling hadt aangenomen, een dag was van aandenkenswaardig belang, een dag van welken het *Bataafsche* Volks zich zo veel heils fpelde. Een verflag op dit voorftel uitgebragt was daar mede overeenkomftig; alleen deeden 'er zich twee zwaarigheden op de korte nabyheid van dien dag (*), en dat de ftaat van 's Lands kas alle mogelyke befpaaringen vorderde. Dan de kortheid des tyds viel geen veranderen aan, weshalven men het Uitvoerend Bewind wilde gevolmagtigd hebben tot het uitvaardigen der noodige bevelen om, in alle Gemeentens der Republiek, dien Dag te vieren, en wel op de gefchikfte wyze, met het minfte bezwaar voor 's Lands Geldmiddelen. De voordragt der Feesthouding voor het Vertegenwoordigend Lichaam was daar mede overeenkomftig en droeg de goedkeuring der Vergadering weg. Het Uitvoerend Bewind vaardigde des eene Proclamatie uit (†).

Over-

(*) Het Voorftel gefchiedde den 9 van April.

(†) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* IV. D. bl. 437. 547.

CXXX. BOEK. — 1799. Aanspraak van MEYNERS in de Eerste Kamer.

Overeenkomstig met de voorgeschreevene wyze geschiedde de Viering van deezen Gedenkdag in '*s Gravenhaage*. Opmerkelyk waren de Aanspraaken in de eene en andere Kamer door de Voorzitters gedaan. Te uitvoerig zyn ze ter geheele invoeging. Dan eenige trekken willen wy onzen Leezeren niet onthouden. Ter Eerste Kamer bekleedde G. C. MEYNERS het Voorzitterschap, en deedt eene Aanspraak, die den naam van gepast en treffend mag draagen.

„ Thans vieren wy," dus liet de Redenaar zich onder andere hooren, „ met „ alle regtschaape *Batavieren*, het Eerste „ der Constitutioneele Feesten, en waar „ mede zouden wy beter hebben kunnen „ beginnen, dan met dien Dag te herdenken, op welken het *Bataafsche* Volk, „ naa zo veele beroeringen, uit onderscheide begrippen en belangen gebooren, den gevaarlyken toestand, den *Revolutionairen* staat, heeft doen ophouden, „ en het Vaderland tot éénen ondeelbaaren Staat gevormd? —— Ik ben de tolk „ van uwe gevoelens, Burgers Representanten! en uw wil kan niet zyn dat ik „ spreeke van de wyze waar op de Staatsregeling is daargesteld. Neen; dan zou „ ik U onaangenaame gebeurtenissen moeten herinneren, droevige gewaarwordingen voor den geest brengen, de genoegens van deezen Dag vergiftigen, en „ daar door van het oogmerk, waarom ik „ spreek, en waarom wy hier zyn, ja

„ van

„ van de Staatsregeling zelve, misdaadig VIII.
„ afwyken. Genoeg die Staatsregeling is BOEK.
„ daar. Door haar heeft het Revolutio-
„ naire Tydstip opgehouden; door haar 1799.
„ kan, door haar zal het *Bataafsche* Volk,
„ indien het wil, gelukkig zyn; met alle
„ Braaven in den Lande zyn wy derhal-
„ ven verpligt het oogenblik op 't welk
„ zy werd daargesteld, te zegenen; het
„ algemeen belang des Vaderlands is door
„ 't zelve bevorderd, en zouden dan
„ deugdzaame Burgers niet juichen, niet
„ met ons welmeenend en opregt, het
„ eerste Feest naa de aanneeming der
„ Staatsregeling blymoedig vieren.

„ Maar de Staatsregeling zelve heeft
„ haare gebreken; ja, Burgers! haare on-
„ volmaaktheid bewyst dat zy het werk
„ van menschen is; maar zou men daar-
„ om de voorige tyden, de gesmoorde
„ twisten, de gestopte bronnen van ver-
„ schillende belangen, de willekeur, de
„ grilligheden van de dagen der Revolu-
„ tie, weder terug wenschen? Listige
„ Volksbedriegers, Vyanden van ons Ge-
„ meenebest, mogen daar op hunne mis-
„ daadige hoop bouwen (*): dank zy de
„ Voorzienigheid! het *Bataafsche* Volk is
„ nog verlicht en deugdzaam genoeg om
„ hunne heillooze wenschen in rook te
„ doen

(*) De Redenaar bedoelt hier zeker de zodanigen, die laater zich door ingediende Verzoekschriften deeden kennen, en waar wy boven in dit Boek spraken.

CCIX. BOEK. 1799. „ verdwynen. Het is die deugd, die wys„ heid, die ons kan aanſpooren, om het „ Feest der Aanneeminge der Staatsrege„ ling, met alle deugdzaame Burgers, bly„ moedig te vieren."

Den op nieuw ontſtooken, en tot dien tyd door de *Franſchen* niet gelukkig gevoerden Oorlog, en onze daarom en uit andere oorzaaken, geenzins gunſtigen toeſtand vermeld hebbende, en dat zulks ons niet moest wederhouden van dit Feest te vieren, telt hy op wat, ondanks veele moeilykheden, botzingen en tegenkantingen reeds verrigt was en daadlyk onder handen om de Staatsregeling in volle werkzaamheid te brengen. Niet ongepast luidde 's Redenvoerders tusſchen gevlogte aanmerking; „ O! mogten deeze groote on„ derwerpen, door de beide Kamers van „ het Vertegenwoordigend Lichaam, in „ het groot worden overwoogen; mogt „ men daar by voornaamlyk onderzoeken „ en nagaan, of dezelve met de Staats„ regeling en met de waare beginzelen „ van het Republicainisme, overeenkom„ ſtig zyn; en dezelve voorts, met voor„ bygaan van alle kleinigheden, welker „ overweeging, in tyden als deeze, niet „ anders dan nadeelig zyn kan, ten ſpoe„ digſten worden vastgeſteld. Dit vor„ dert het belang des lieven Vaderlands, „ dit vordert het groote doel van onzen „ Lastbrief, waar by het *Bataafſche* Volk „ ons voorſchreef, de Staatsregeling on„ verwyld in werking te brengen. En

„ zou-

„ zouden wy, daar zo veele gevaaren CXIX.
„ alle Gemeenebesten van *Europa* en ook BOEK.
„ ons omringen, aarzelen, dan zouden
„ wy het verwyt verdienen, 't geen wel 1799.
„ eer in den mond van DEMOSTHENES
„ zo billyk was, *Atheniensers! verlaat uwe*
„ *gewoone handelwyze van lange raadpleegin-*
„ *gen te houden, en niets uit te voeren!*"

Voor den Redenaar verborg zich intusschen de gesteldheid niet van veelen in den Lande. Aangemerkt hebbende, dat alle poogingen der Volksvertegenwoordigeren weinig zouden baaten, wanneer het Volk dezelve niet kragtdaadig ondersteunde, vaart hy voort; „ Bedriegen wy ons „ wanneer wy, by veele standen onzer „ Medeburgeren, voornaamlyk by hun, „ die by het behoud van den Staat het „ meeste belang hebben, eene flaauwheid „ voor de gemeene zaak, eene werkloosheid en onwil meenen te ontdekken, „ die voor het Vaderland niet anders dan „ naadeelig zyn kan? Ydele wenschen, „ vrouwlyke klanken, kunnen den Staat „ niet redden, deszelfs behoud hangt van „ de betragting van hoogere pligten, van „ zuivere en onbaatzugtige Liefde voor „ het Vaderland, van werkzaame zugt „ voor deszelfs eer en welvaard voornaamlyk af. Dat zy dan, die door beter „ onderwys verlicht, door grootere bekwaamheden boven hunne Medeburgeren uitmunten, hun daar in voorgaan, „ dan zullen zy zich van een heiligen „ pligt kwyten, dien zy, zonder misdaa-

„ dig

CIII. BOEK. 1799.

„ dig te zyn, niet kunnen verzaaken. —
„ Groot zyn de kwaalen van dit Gemee-
„ nebest, maar ook toereikende hulpmid-
„ delen hebt gy daar voor in uwe han-
„ den, *Bataaven!* Herstelt, of liever ves-
„ tigt, tot dit einde, eenen algemeenen
„ geest onder U; vergeet uwe twisten,
„ de beroeringen van vroegere en laatere
„ dagen; kweekt waare *Broederschap* aan,
„ en haat van nu voortaan niemand, dan
„ hem, die nieuwe stormen over den ge-
„ teisterden grond van uw Vaderland zou
„ willen verwekken!"

Dit nader aangeklemd hebbende, stuurt die Burger Representant zyne Aanspraak dus ten einde. „ *Bedenkt dat gy Romeinen*
„ *zyt!* zo sprak een Burger van het oude
„ *Rome*, met den gelukkigsten uitslag tot
„ zyne weifelende Medeburgers. Landge-
„ nooten! wy roepen U, wy roepen ons
„ zelven toe, *Bedenkt dat gy Bataaven*
„ *zyt!* nog grootere worstelingen dan gy
„ heeft uw Voorgeslacht moeten door-
„ staan en overwinnen. En wanneer wy
„ de omstandigheden, in welke het zich
„ bevondt, met uwe tegenwoordige ver-
„ gelyken, dan moeten wy erkennen, dat
„ uwe uitzigten beter, uwe gevaaren min-
„ der, uwe Vyanden magtloozer zyn. —
„ En zouden wy dan wanhoopen aan
„ onzen toekomenden voorspoed? dat ver-
„ hoede God! — Gehegtheid aan de
„ Staatsregeling en aan de Wetten! Lief-
„ de voor het Vaderland en de Vryheid!
„ Eendragt, Moed en Deugd! Medebur-

„ gers!

„ gers! *Zie daar onze en uwe pligten,* „ door deeze te betragten, verheffen wy „ ons tot de grootheid onzer Vaderen, „ Landsgenooten! *Bedenkt dat gy Bataanen zyt!*"

ONZE BOEK. —— 1799.

De Voorzitter ter Tweede Kamer C. VAN LENNEP opgeroepen, om, te dier gelegenheid, het woord te voeren, kweet zich van den last hem opgelegd. 's Mans hoofddoel strekte om aan te toonen, dat zo immer *eenige* althans *deeze Dag* geschikt was tot het houden en vieren van een *Nationaal Feest.* —— Het Aanneemen der Staatsregeling, merkte hy ten dien einde op, was niet slegts eene merkwaardige, maar eene allermerkwaardigste Gebeurtenis voor het geheele *Bataafsche* Volk. — De viering van dien Dag was daarenboven allerbyzonderst geschikt om die groote oogmerken te bereiken, welke de Staatsregeling door het vastlellen en vieren der Nationaale Feesten bedoelde, als het best geschikt om de Broederschap onder de Burgers aan te kweeken. —— De herinnering aan die merkwaardige Gebeurtenis kon daarenboven niet anders dan bevorderlyk zyn tot de verknogtheid aan den eerbied voor de Wetten. De viering van zodanig een Feest, moest ons meer en meer aan het Vaderland verbinden, als mede tot handhaaving eener welbegreepene Vryheid aanspooren.

C. VAN LENNEPS Aanspraak ter Tweede Kamer.

Kort maar klemmend, dit uiteen gezet hebbende, vervolgt hy. „ Ik heb met „ voordagt dit onderwerp gekoozen, niet

„ slegts

CXIX. BOEK. 1799.

„ slegts om dat het my voorkwam het ge-
„ schikste te zyn; maar ook om dat ik
„ daar door konde vermyden zodanige
„ zaaken en gebeurtenissen aan te roeren,
„ wier herinnering of my zelven, of an-
„ deren, minder aangenaam hadt kunnen
„ zyn. Een Nationaal Feest, Burgers
„ Representanten! moet strekken om Broe-
„ derschap aan te kweeken. Dit wil de
„ Staatsregeling; dit gevoelt myn hart en
„ ik *vertrouw* het niet; maar ik *weet* het,
„ Gyl. allen stemt hier in met my overeen.
„ O! dat het geheele *Bataafsche* Volk,
„ dat op deezen plegtigen Dag, nevens
„ ons het Feest der Aanneeminge van de
„ Staatsregeling viert, van deeze gevoe-
„ lens meer en meer doordrongen worde!
„ Ja *Bataaven!* Ja Landgenooten! Ja Broe-
„ ders! deeze Dag is gewyd aan en bestemd
„ tot vermeerdering van Eensgezindheid.
„ Door de gansche Republiek, (en hoe
„ agtbaar, hoe aandoenlyk is dit denk-
„ beeld!) wordt op dit tydstip een Na-
„ tionaal, een Algemeen Feest gehouden.
„ Alle uwe Broeders; 't zy nader by,
„ 't zy verder afwoonende, vereenigen
„ zich heden en schaaren zich onder de
„ Banieren der Staatsregeling." — Hier
uit ontleent de Redenaar aanleiding om de
Eensgezindheid aan te pryzen; tot het aan-
kweeken van ongeveinsde Broederschap
aan te maanen, en allen te verpligten om
zich, ten deezen Dage, op nieuw aan de
Staatsregeling te verbinden, 'er byvoegen-
de; „ Deeze is uwe Grondwet, en mogt
„ Gy

"Gy hier of elders iets ontdekt hebben, "dat, naar ons inzien veranderd of verbeterd moest worden, bedenkt, dat "wanneer de ondervinding Uwe gissingen bevestigt, het tydperk der Herziening niet verre af is — dat de verstandigste, dat de beste voortbrengzels, altyd nog onvolmaakt, en aan misflagen "en feilen onderhevig zyn — en dat het "byna onmogelyk was, vooraf en zonder hier omtrent door de ondervinding "voorgelicht te zyn, alle byzonderheden "naauwkeurig te bepaalen."

XLI. BOEK. 1799.

Goedkeurende toejuiching volgde op de Voordragten der beide Voorzitteren te deezer ftaatlyke gelegenheid, en aan de begeerte dat beide die Aanfpraaken zouden gedrukt worden, werd beantwoord (*).

Adresfen wegens het niet vieren van het Alliantiefeest met *Frankryk* ten deezen Jaare.

Spaade was men ter Vergaderinge bedagt geweest om van de Vieringe deezes Feests te fpreeken, en daar toe de noodige inrichtingen te maaken (†). Men hadt, in vroegere Jaaren, op den negentienden van Zomermaand, het Feest der Alliantie met *Frankryk* hier te Lande gevierd. Zulks was ten deezen Jaare niet gefchied. Twee Adresfen uit *Amfterdam* kwamen ter tafel der Vergadering, reden vraagende, waarom die Viering, ten deezen Jaare, was agterwege gebleeven?

De

(*) Geheel zyn ze voorhanden in het *Dagverh. der Handel. des Vert. Lichaams* IV. D. bl. 555 en 558.

(†) Zie hier boven bl. 105.

VIII. BOEK. 1799. Wat des ter Vergadering voorviel.

De Voorzitter COSTERUS begreep en stelde voor, dat de Vergadering zich niet van gewigtiger bezigheden moest laaten aftrekken om reden te geeven, waarom zy zekere daaden, (door de Staatsregeling niet rechtstreeks aanbevolen,) niet volvoerd hadden, en wilde die Vervoegingen buiten beraadslaaging houden. Hier in vondt hy medestanders, die deeze Adressen, als uit eenen verdagten hoek komende, aanzagen. Dan anderen, omtrent het doel deezer beide stukken niets bepaalende, namen daar uit gelegenheid om meer algemeen over het vieren der *Nationaale Feesten* en het voldoen aan den eisch der Staatsregelinge ten deezen opzigte zich te laaten hooren. Zy wilden eene Commissie benoemd hebben om des werkzaam te weezen, drongen hier op aan. Maar anderen, hunne gesteldheid op de Nationaale Feesten betuigende, oordeelden, dat dit Artykel der Staatsregelinge onder de nog in bewerking zynde behoorde, en dat men, zonder de Adressen te overweegen, het Uitvoerend Bewind zou aanschryven om ten spoedigsten aan het Vertegenwoordigend Lichaam de noodige voordragt te doen ten aanziene van het Artykel der Staatsregeling, 't welk het vaststellen vorderde van Natioaaale Feesten om de *Bataafsche* Omwending, en andere merkwaardige Gebeurtenisfen jaarlyks te herinneren. Dit werd omhelsd (*).

Met

(*) *Dagverb. der Handel. van het Vert. Lichaams* V. D. bl. 359—364.

Met Zomermaand was de tyd daar, dat de Burger J. W. VAN HASSELT, als Lid van het Uitvoerend Bewind, moest aftreeden, en een ander in diens plaats, verkooren worden. Naa herhaalde stemmingen ter Eerste Kamer, werd aan de Tweede Kamer ter verkiezinge een drietal gezonden, bestaande uit J. SPOORS, thans Agent der Marine, R. VAN SPAAN, Lid van het Departementaal Bestuur van de *Delf* en A. G. BEZIER Commissaris der Marine te *Amsterdam* —— Op deezen laatsten viel de Verkiezing. De reden van zyn ingediend verzoek, om van die op hem gevallene keuze ontslaagen te worden, werden niet volwigtig gekeurd, en hy tradt gevolglyk in die waardigheid op (*). — 1799. A. G. BEZIER tot Lid van het Uitvoerend Bewind gekoozen.

De laatste Dingsdag in de Maand July was, volgens de Staatsregeling, bestemd tot het aftreeden van eenige Leden uit het Vertegenwoordigend Lichaam en het houden eener Algemeene Vergadering tot het op nieuw bepaalen der Twee Kameren. De wyze hoe was daar by niet vast gesteld, noch ook welke staatlykheden by die verwisseling zouden plaats grypen. Des werd een Plan ingebragt, en 't zelve goedgekeurd (†). — Plan wegens het aftreeden eeniger Leden, en het aanneemen van anderen.

Ter laatste Zittinge van de Leden der Eerste Kamer voerde de Voorzitter J. LUBLINK *de Jonge* een nadruklyk woord van Af- — LUBLINKS afscheidsrede ter Eerste Kamer.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* V. D. bl. 1. 37. 43 en 70.
(†) *Ald.* bl. 384.

CIX. BOEK. 1799.

Affcheid de Aftreedenden te gemoete. Op den dag der Feestviering van den Jaardag der aanneeming van de Staatsregeling hadt de Voorzitter MEYNERS opgehaald wat door de Vergadering, om dezelve in werking te brengen, verrigt was (*). Hier op beroept zich de Redenaar met vermelding van nog eenige belangryke Stukken door de Vergadering zints daargesteld. Dan het was niet alleen, naar 's Redenaars betuiging, de arbeid zelve; maar vooral de wyze waar op zy dien hielpen verrigten, welke hun in de oogen hunner Landgenooten eerwaardig moest maaken.

Zich tot de Aftreedende Leden vervoegende, liet hy zich op deezen trant hooren; „Keert dan, waardige Menschen-„vrienden! belaaden met onze erkente-„nis — belaaden met den dank van het „Volk dat U herwaards zondt, tot uwe „Haardsteden terug — verheugt U in „het uitzigt, dat uwe Zetels zullen ver-„vuld worden door andere verdienstlyke „Leden der Maatschappy, die, als uwe „Opvolgers in uwe aanzienlyke Posten, „in uwe zorgen, en zo wy wenschen, „ook in welverdienden lof met U zullen „deelen. — Keert weder in den schoot „uwer Naastbestaanden en Bekenden, en „verhaalt hun, ter nutte leering, wat „gy hier gehoord, gewrocht, gezien, ge-„voeld hebt, van welke Patriottische ge-„voelens gy hier als wierd doordron-„gen — hoe gy hier, nog voor weinige „da-

(*) Zie hier boven bl. 106.

„ dagen openlyk proclameerde, dat gy CHR.
„ voor de goede zaak bloed en leeven BOEK.
„ veil hadt; maar bovenal, (en 't zy my
„ geoorloofd U dit op het hart te druk- 1799.
„ ken,) tragt toch, zo veel in uw ver-
„ mogen is, dat edelaartig vuur, dat hier
„ in uwen boezem blaakte, in de harten
„ van allen, die U omringen, te ontftee-
„ ken, den fchandelyken geest van traag-
„ heid, lafheid, onverfchilligheid omtrent
„ 's Lands dierbaare belangen te keer te
„ gaan. Zegt uwe Medeburgers, dat het
„ hun onvermydelyke pligt is, voor de
„ goede zaak uit te komen, de natuur-
„ lyke en zedelyke Vyanden van hun
„ welvaard te bevegten, niet hun aanval
„ af te wagten. — Zulk eene koelzin-
„ nigheid voegt geen *Bataaf*. Werkloo-
„ ze deugd grenst zeer na aan ondeugd. —
„ Tragt ook in de nederigfte hutten dat
„ licht te verfpreiden, het geen voor het
„ Volk in zyne voorftellen en verkiezin-
„ gen zo onontbeerelyk is. Die verlich-
„ ting is mede een van uwe hoofdpligten,
„ welke gy, als meer ervaarenen, aan de
„ Maatfchappy zyt verfchuldigd. Zo zult
„ gy ook *daar* even gelyk *hier* blyven me-
„ dewerken *om de wreede poogingen van de*
„ *Ariftocratie*, *Dweepzugt en Anarchie*, *die*
„ *zich*, *zo vaak*, *tot omkeering der tegen-*
„ *woordige Orde van zaaken vereenigden*, *te*
„ *doen mislukken* (*). Immers hier van,
„ my-

(*) Woorden van den afgetreeden Directeur van het Uitvoerend Bewind VAN HASSELT.

CXX. BOEK. 1799.

„ myne Vrienden! zyt gy, met ons, ten
„ vollen overtuigd, dat zo de grootheid
„ van waare Vaderlandsliefde in haare uit-
„ werkzelen te meerder kennelyk is, naar
„ maate van den verhevener kring, waar
„ in zy zich vertoont; zo ook haare in-
„ nerlyke waarde, in dezelfde evenredig-
„ heid, alleenlyk kan geschat worden naar
„ maate van haare bestendig ingespanne
„ werkzaamheid, om overal, by ieder ge-
„ legenheid, en by ieder mensch, alles te
„ doen, waar van voor het Gemeenebest
„ iets nuttigs te wagten, of te hoopen
„ is (*)."

LUBLINK *de Jonge* opent de Algemeene Vergadering.

Aan de Leden dus ten afscheid begroet, was de eer der Zittinge ter Algemeene Vergadering aangeboden. Deezen en de aanblyvende, als mede de zich in *'s Gravenhaage* bevindende nieuw verkoozene Leden, vervoegden zich, onder het speelen van muzyk, ter Vergaderzaal, en namen op de door hun getrokke plaatzen zitting. — LUBLINK *de Jonge* beklom als de oudste in jaaren het Voorzitterlyk gestoelte ter opening van de Algemeene Vergadering, riep de nieuw verkoozenen af, die in zyne handen den Eed afleiden.

Zyn Aanspraak als Voorzitter.

By eene groote meerderheid van stemmen bleef de Burger LUBLINK *de Jonge* het Voorzitterschap bekleeden, en opende die Vergadering met eene uitvoerige en treffende Aanspraak, waar in hy op het voor-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* V. D. bl. 347.

voorledene terug ziet, en het volvoerde door het Vertegenwoordigend Lichaam ophaalt, en voorwaards het oog slaande vermeldt, wat voor 't zelve nog te doen stondt, en verder de aandagt der Vergadering vestigde op het groote van haare werkzaamheden, het geheel in werking brengen der Staatsregeling, naa welke hoofdzaak zich al het overige ligt liet wyzigen. | CIX. BOEK. 1799.

Doordrongen van het belang deezer hoofdwerkzaamheid, laat hy zich des op de volgende wyze hooren. „ Wy moeten van „ de waarde en het aanbelang der Staats- „ regeling niet minder overtuigd zyn, dan „ van onze verpligting om dezelve te „ handhaaven. Mogt toch deeze grond- „ waarheid in de harten van alle *Bataa-* „ *ven* diep, zeer diep, zyn ingedrukt; „ met die Staatsregeling staat of valt ons „ Gemeenebest; met de Staatsregeling kun- „ nen wy, naar alle menschelyke inzig- „ ten, nog weder in den rang der Vol- „ ken, met luister, verschynen. Zonder „ haar verzinken wy gewisselyk weder in „ alle die ellenden van een gedrogtlyke „ Regeeringsvorm, misschien wordt ons „ geheel politiek bestaan in een bayert „ van verwarring, in het voorig niet op- „ gelost. Ja, Burgers Representanten! „ ik zeg door *die* Staatsregeling, ondanks „ alle de gebreken, die in haar, als een „ gewrocht van onvolmaakte menschen, „ mogen plaats hebben!”

De aart der werkzaamheden ontleed, de

CXX. BOEK. — 1799. wyze van dezelve voort te zetten ontvouwd en de veelvuldige hinderpaalen daar tegen met allen nadruk afgeschetst en zyne Medevolksvertegenwoordigers tot het te boven komen van dezelve, met allen ernst, vermaand hebbende, dringt hy byzonder aan om het eenig waar beginzel van Volksgeluk te vestigen, het beginzel van zuivere Vaderlandsliefde, op Deugd en Godsdienst gegrond. —— „ Met dit „ opzet bezielt ." in deeze woorden uitte hy zich, „ zullen wy wonderen ver„ rigten. Geen verschil van gevoelens „ in byzonderheden zal de band van broe„ derlyke Eensgezindheid onder ons ver„ breeken. *Ons voorbeeld*, (zeide te regt „ de verdienstlyke Voorzitter van uwe „ eerste Algemeene Vergadering (*),) „ *ons voorbeeld zal de leus zyn waar naar* „ *het Volk zich richten zal; zo de Eensge-* „ *zindheid onze Vergadering bezielt, dan zal* „ *de Eendragt onder onze Medeburgers heer-* „ *schen!* (†) Ja, dan zullen wy het groo„ te beginzel van Een- en Ondeelbaar„ heid in alles, niet alleen prediken, maar „ bevestigen en bewyzen. Dan zal het „ zo bevallig als manhaftig Zusterpaar, „ Vryheid en Eendragt elkander de hand „ bieden en schraagen. De *Grieksche* Re„ denaar ISOCRATES zegt ergens, dat de „ luisterryke deugd van den *Areopagiti-* „ *schen* Raad te *Athenen* zo veel vermogt, „ dat

(*) De Burger Representant VAN DE KASTEELE.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XL. D. bl. 95.

„ dat wanneer een ongelukkig lot 'er zommige Leden inbragt, van eenen bedorven en ondraaglyken inborst, deezen, zo dra zy 'er zitting hadden, hunne geaartheid niet meer durfden volgen, en zy zich meer naar den deugdzaamen geest van den *Areopagus* fchikten, dan dat zy hunnen flegten aart den teugel vierden.

CXXI. BOEK.

1799.

„ Zo zullen wy onze pligten, als waare Volksvertegenwoordigers, betragten; zo zullen onze beginzelen en gedraagingen, den eigen geestdrift vormen van het Volk, en wat kan de geestdrift van een Volk niet al verrichten? Zy is de flinger en het gewigt van het geheele Staatkundig Uurwerk. Duizend voorbeelden, die van elders op ons geheugen toeftroomen, kunnen dit bevestigen; en wat zou men dan met zulk eene geestdrift, zodanig gewyzigd, niet kunnen uitvoeren? —— Ach! myne Vrienden! laat ons toch niet aan de mogelykheid van zulk een heilryk einde onzer worstelingen wanhoopen. Het is waar onze omftandigheden en de onzekere gevolgen van de geduchtfte Krygsbedryven baaren zorglyke uitzigten; de buiten- en binnenlandfche Vyanden van onzen welvaard zyn menigvuldig, de tegenwoordige ftryd tusfchen de Vryheid en de Heerschzugt is bloedig; doch welk een fteunzel hebben wy ook niet in den yver en de getrouwheid van onzen magtigen Bond-

„ gebod. en in den uitharden den moed
„ onzer Natie?

„ Hoe gunstig 'er zich hier de gele-
„ genheid moge opdoen, zal ik my ech-
„ ter wel wagten, in deeze politieke Ver-
„ gadering, van onze Staatkundige be-
„ trekkingen te spreeken — my wel wag-
„ ten om nuttelooze bekommeringen te
„ verwekken: daar het roer van onze
„ Staatshulk aan de beste handen is toe-
„ vertrouwd; en wat betreft onze Opof-
„ feringen, onze Vyanden — *Vrymannen*,
„ (schreef onlangs een *Fransch* Minister)
„ *Vrymannen tellen noch hunne Opofferingen*,
„ *noch hunne Vyanden*; en ook mogen wy
„ inzonderheid zeggen, wy zyn sterk door
„ onze Liefde tot het Vaderland, door
„ onze onderlinge naauwe Vereeniging,
„ door ons vertrouwen op de deugden
„ van het *Bataafsche* Volk, op onze goe-
„ de zaak, en de ondersteuning van den
„ Albestuurder, die, in het midden van
„ de akeligste verwoestingen, welke byna
„ alle de Volken des Aardbodems teiste-
„ ren, ons tot nog toe zo gunstig heeft
„ gespaard. Dat slegts onze dankbaarheid
„ aan die weldaaden beantwoordde, en
„ wy ons eerlang, met geheel *Europa*, in
„ de zegeningen van een algemeenen Vre-
„ de mogen verheugen! (*)."

VAN LEYDENS aan- De dertig Leden voor de Tweede Ka-
mer werden bestemd en de overige tot
Le-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam*
V. D. bl. 547—552.

Leden van de Eerste Kamer uitgeroepen. — Ter Eerste Kamer den Burger Representant F. VAN LEYDEN tot Voorzitter benoemd zynde, aanvaardde hy die waardigheid met eene Redenvoering. By den aanvange hing hy een uit veelen hoofde, geheel niet streelend Tafereel op van 's Lands tegenwoordigen toestand. — Doch betuigde teffens, dat zulks de Volksvertegenwoordigers niet *moest* en niet *zou* mismoedig maaken om de veelvuldige op hun wagtende werkzaamheden, ten dienste van den Vaderlande, voort en door te zetten, ondanks alle mismoedigmaakingen en verkeerde duidingen aan hunnen Staatsarbeid gegeeven. — „ Wy zullen," luidt zyne taal op het einde, „ ons niet stooren aan „ de lasteringen die ons beschuldigen, als „ of wy den Handel van onzen Vyand „ bevoordeelen, het hebzugtig *Britsch* „ Kabinet middelen verschaffen om de „ Vryheid van *Europa* des te gemaklyker „ te belaagen; maar wy zullen met daaden toonen, dat het *Bataafsche* Volk „ zyne belangen te wel kent, dan dat het „ tot zyne Vertegenwoordigers Mannen „ zou hebben verkoozen die niet overtuigd zyn, dat *Engeland* niets anders „ zoekt dan ons tot de oude Afhanglykheid terug te brengen, en onzen Handel te vernielen. Het Uitvoerend Bewind kent de belangens van ons Vaderland. Wy ook weeten dat onze „ welvaard afhangt van onze naauwe „ vereeniging met *Frankryk*. Doch wy „ kun-

GEDENKBOEK

1799.

spraak ter Eerste Kamer.

XIX. BOEK. 1799.

„ kunnen ons weinig vrugt van onzen „ arbeid belooven, indien wy niet tragten eensgezindheid onder ons te doen „ gebooren worden en te vermeerderen, „ en door ons eigen gedrag, daar van „ by voortduuring een voorbeeld te geeven. Wy zullen ons niet laaten verleiden door hun, die met het woord „ van Eensgezindheid in den mond, de „ hevigste aanstookers van twisten zyn, „ door geene andere gronden van vereeniging te willen leggen, dan het aanneemen van hunne begrippen, of door „ hun die de Staatsregeling openlyk aanvallende of heimlyk willende ondermynen, ons van dit plegtanker af zouden „ willen trekken. Maar wy zullen ons „ vereenigen met hun, die zich getrouw „ aan de Staatsregeling gedraagen, die „ geen ander doel hebben, dan tot welzyn van het *Bataafsche* Volk mede te „ werken, en zo zy, by voorvallende „ gebeurtenissen onaangenaamheden hebben ondervonden, zich echter verheugen, dat die gebeurtenissen gestrekt „ hebben om eene vaste Orde van zaaken daar te stellen, of overeenkomstig „ het regt dat het Volk zich hadt voorbehouden, in werking te brengen. —— „ Dit doende, zullen wy allen bemoedigen ons voorbeeld te volgen. Men zal „ ondervinden dat onze Grondwet niet „ voor het welzyn van eenige weinigen; „ maar van allen is daargesteld, en men „ zal ons het regt doen van te erkennen,

„ dat

„ dat wy onzen pligt, naar ons best vermogen, nakomen (*).”

H. VAN ANDEL voerde, als Voorzitter het slotwoord ter Tweede Kamer, wenschte de Leden geluk met het werk in het Eerste Jaar der Vergaderinge van het Vertegenwoordigend Lichaam des *Bataafschen* Volks volvoerd; gaf een heusche afscheidgroete aan de hun tyd uitgediend hebbende Leden, met bemoediging der aanblyvenden. Als oudste in jaaren bekleedde J. LUBLINK *de Jonge* het Tusschen-voorzitterschap: terwyl het daadlyke aan G. J. G. BACOT werd opgedraagen, die het aanvaardde met eene Aanspraak, waar in hy de worstelingen der Vryheid iets hooger dan den Jaare MDCCLXXXVII ophaalde, en voordroeg hoe deeze, by derzelver eerste opdagen, hier te Lande, zo van binnen als van buiten, werd aangevallen en veel te worstelen hadt; daar blinde en slaafsche aankleevers van eene willekeurige Kerk- en Burgermagt hier toe alle list en kragt vereenden. Van dien stryd der Vryheid, te droevig ontluisterd door de *Robespieriaansche* moordzieke wreedheid een schildery opgehangen hebbende, vaart hy voort; „ Gelukkig was die tyd „ voorby, dit wangedrogt geveld, dit „ wreede schrikbewind des eigendunklyken gewelds te nedergebonsd en nu „ tot een baken, ter waarschuwing van „ meer

ONZE BOEK. 1799. De Tweede Kamer gevormd en BACOT Voorzitter. Trekken uit diens Aanspraak.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* V. D. bl. 564.

„ meer dan eene zyde voor de volgende
„ tyden geworden, toen eindelyk het
„ Staatstooneel ook hier zyne groote ver-
„ andering onderging, en WILLEM DE V,
„ door den overwinnenden Krygsmoed
„ der ſtrydhaftige *Gallen*, tot den uiter-
„ ſten angst gebragt, dit Vaderland ont-
„ vloodt. Van hier af was het, dat de
„ nieuwe en aan de Vryheid gewyde or-
„ de van zaaken, naa het geſlooten Vre-
„ deverbond met de *Franſche* Republiek,
„ haaren eerſten aanvang tekent."

Niet vreemd, in de daad, dat een Man, die de eerſte worstelingen der Vryheid bygewoond hadt, en een tyd lang het ſlagtoffer was van zyne verkleefdheid aan haare zaak, zo hoog opklom: geen wonder dat hy, in de ſchoole der ondervinding jaaren lang onderweezen, de daar opgedaane lesſen op de tegenwoordige tydsomſtandigheden onzes Vaderlands ten aanziene van het Landsbeſtuur toepaste. Hy kende de geſteldheid der beide Kameren, en van zeer naby die der Tweede. Veelen der vroegere Leden waren op nieuw daar in benoemd. Laaten wy hem ten deezen opzigte, hooren ſpreeken.

„ Het groot en Volksvolmaakend doel-
„ wit onzer Staatsverandering, gepaard
„ met onze betrekking, als het *Bataaf-*
„ *ſche* Volk, en desʒelfs Wetgeevende
„ Magt vertegenwoordigende, bepaalt reeds
„ onzer aller algemeene verpligting. In
„ dit opzigt toch maaken de beide Ka-
„ mers maar één Lichaam uit, hetwelk
„ al-

„ alleen, by overeenstemming van beide „ deeze deelen, met kragt werken kan; „ welke dus ook altoos met de manlykste eensgezindheid na dat verheeven „ oogwit behooren te streeven. —— Om „ dezelfde reden behooren wy deeze Eendragt, op eene even pligtmaatige wyze, „ verder uit te breiden. Zy moeten hand „ aan hand ten zelfden edelen einde streeven, zo met de Uitvoerende als de „ Regterlyke Magt, zonder immer buiten de hun voorgeschreevene perken, „ in die van deezen over te treeden, of „ inbreuk op de hunne toe te laten.

„ Geen ongegronde wantrouwens en „ laage verdenkingen; geen bitse scherpheid, by verschil van denkbeelden; „ maar zelfs de behartiging van alle bestaanbaare toegeevenheid, by de ontdekking van menschlyke zwakheden en „ gebreken, waar van niemand toch zelve ook volkomen vry is; met één „ woord de hoogstbroederlykste kragtsvereeniging, gehuwd aan den vuurigsten „ en onverbuigbaarsten pligtsyver en Vaderlandsliefde, moet in het midden onzer haaren zegenryken, en door die „ verbinding onomstootbaaren zetel vesten. Eene verdeelde Huishouding toch „ zou geenzins op den duur bestaan. „ Ons voorbeeld moet den toon dier waare Broederschap geeven aan het gansch „ *Bataafsch* Gemeenebest, die geen blinde en slaafsche oordeelsonderwerping „ vorderende, steeds met de egte Vryheid

XXI. BOEK. 1799.

XXIX. BOEK. 1799.

„ hand aan hand gaat. — Gevolglyk moet
„ dan ook de nadere en eigenlyke be-
„ stemming deezer Kamer, ingevolge het
„ voorschrift der Staatsregeling, by ons
„ nimmer uit het oog worden verlooren.
„ Het is onze uitdruklyke roeping,
„ met naauwkeurigen ernst de Besluiten
„ der Eerste Kamer, in derzelver aart en
„ gevolgen, na te zien; redenen en we-
„ derredenen tegen elkander op te wee-
„ gen, die, in betrekking tot het beoog-
„ de heilzaame doelwit, te beoordeelen,
„ en wars van nietsbeduidende vittery,
„ en noodlooze, ja dikwyls schadelyke,
„ tydrekkingen, echter als dan nimmer
„ een Besluit onvoorzigtig te bekragti-
„ gen, wanneer, alles behoorelyk en naar
„ ons vermogen zynde gericht, hetzelve,
„ volgens ons inzien, schoon tegen de
„ oorspronglyke beooging, zo iets bevat,
„ het welk, wegens den eisch der Staats-
„ regeling of der gelykwerkende Regt-
„ vaardigheid, en dus des belangs van
„ het *Bataafsche* Volk, het tegendeel ons
„ ten pligt stelt. Dan tevens behooren
„ wy ook hier de feilbaarheid onzes oor-
„ deels, hoe zeer de eenige pligtmaatige
„ regel onzer handelingen, altyd indagtig
„ te zyn, en tegen alles wat naar een
„ zogenaamd *esprit de corps* zweemt, dies
„ te zorgwuldiger op onze hoede te wee-
„ zen, hoe meer algemeene Bevinding en
„ wysgeerige Menschkunde ons van het zo
„ ligtlyk insluipen deezer zwakheid over-
„ tuigen."

Nas

Naa aangedrongen te hebben, hoe, onder de Leden der Tweede Kamer zelve, de onbelemmerde vryheid van zyne meening te uiten, immer door een wederzyds vertrouwen en minzaame bescheidenheid gewyzigd, van alle byzondere partyschappen en overgedreeven uiterstens afkeerig, moest heerschen, voert hy zyne Aanspraak in deezer voege ten einde -- „ Als dan, „ Medeburgers! als dan zullen wy, ondanks allen laster, ja ondanks het gebrekkige, dat ons, in weerwil onzer „ welmeenenheid, (als geenzins onfeilbaar zynde,) mogt aankleeven, onder den dierbaaren zegen des Allerhoogsten, tot waare nutbevordering „ werken van 't *Bataafsche* Volk, en in „ deszelfs goedkeuring, gelyk in die van „ ons eigen geweeten, ons loon en onze verheuging vinden. — O! Mogten „ wy deeze onze opregre poogingen met „ de meestgewenschte vrugten zien bekroonen! De waare Vryheid, over „ den willekeurigen dwang der Geweldenaaren, 't zy woeste *Russen*, roofzieke *Britten*, of wie zy ook weezen „ mogen, alom in *Europa*, eene alles „ gelukkig voltooijende zegen zien behaalen! en als dan de rampen des reeds „ zo lang geduurd hebbenden bloedigen „ en kostbaaren Oorlogs, door eenen „ roemryken, blyden en duurzaamen Vrede zien afwisselen! O! mogt de nagedagtenis onzer yverige poogingen nog „ by den laatsten Naakomeling in zegen „ zyn!

XIX. BOEK.

1799.

CXIX. BOEK. 1799. „ zyn! Wel aan, laat ons met deeze op„ beurende hoop, ja met dit voor de „ Vryheid zo vrolyk vooruitzigt, onze „ taak daadlyk aanvangen."

Dit gezegd hebbende, verklaarde hy *de Vergadering als de Tweede Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam des Bataafschen Volks.*

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

HONDERD TWINTIGSTE BOEK.

INHOUD

Doel deezes Boeks, de Landing der Engelſchen en Rusſen. Staatkundige toeſtand onzes Lands. Toebereidzels tot en gerugten van eene Landing. De onzekerheid wegens het doel der Landing houdt op. Onzekerheid waar de Landing op onze kust zou geſchieden. Voorſtel van RIS, *wegens de gedreigde Landing. Geringheid onzer Magt tot wederſtand. Inwendige geſteldheid. Voorſtel omtrent de Gewapende Burgermagt. Wapening van Burgers. De uitvoer eeniger zaaken verboden. Strenge maatregels en voorzorgen. Proclamatie wegens 's Lands verdeediging aan den Volke. Eerſte vyandlykheden. Het voorgevallene te Schiermonnikoog. Verſchyning van Oorlogſchepen aan onze Kusten.* DUNCANS *opeiſching.* STORYS *antwoord. Aandoeningen deswegen ter Vergaderinge. Antwoord aan* DUNCAN *van wegen het Landsbeſtuur. Taal van* APPELIUS *te dier gele-* CXX. BOEK.

I a gen-

CXII. BOEK

genheid. ABERCROMBIE *eischt de Helder op. Proclamatie van* ABERCROMBIE. GILQUINS *antwoord. De Engelsche Vloot verwydert zich; doch keert weder. Sterkte dier Vloote. Schikkingen ter verdeediging te Land. Poogingen om de Fransche hulp te verdenken, tegengegaan. Verzekeringen deswegen openbaar gemaakt.* VERBEEKS *taal te dier gelegenheid. De Landing bewerkstelligd. Vrugtloos geboode tegenweer van* DAENDELS *en anderen. Verder doordringen des Vyands en hervatte stryd. Afloop van dit Gevegt.* DAENDELS *trekt terugge. De Helder verlaaten. Voorstel, om in 't gat van Texel Schepen te laaten zinken, niet uitgevoerd. De Landing voortgezet. Het inwaards wyken onzer Vloote.* STORYS *pooging om het gat van Texel te verdeedigen. De Opstand der Vlootelingen openbaart zich meer en meer. Wordt bykans algemeen. De Engelsche Vloot zeilt binnen. De Opstand barst ten vollen uit. Opeisching door* MITCELL. *Raadpleegingen deswegen. Besluit ter overgave. Antwoord van* STORY. *Gerugten wegens de overgave van 's Lands Vloot. Bekendmaaking hier van ter Vergaderinge.* VERBEEKS *taal. De vreugde der Engelschen over de bemagtigde Vloot. Welk eene aandoening zulks in Frankryk baarde. Welk eene aandoening zulks baarde. Welke Schepen, behalven de Vloot, in handen vielen.* VAN MAANEN *komt met eenige Snikken te Amsterdam. Zorg voor Amsterdam gedraagen.* ABERCROMBIES *verdere verrigtingen. Toestand van* DAENDELS. *Het Departementaal Bestuur van Texel trekt na Haarlem.*

De

De Vyand versterkt zich in de Zyp. Bezending der Engelschen na ons Leger. VAN HOOFF *en Leden van beide de Kamers na het Hoofdkwartier. Hoe de afgevaardigde Engelschen daar ontvangen werden. Kustontrustingen te Zandvoort.* BRUNE *ontvangt versterking. Gedrag der Engelschen aan de Helder. Gesteldheid op Texel. Door de Engelschen in bezit genomen. Zwaare inlegering. Vergeefsche pooging tot ontheffing van bezwaaren. Vorderingen der Engelschen op Wieringen. Toeschikking van voorraad aan den Vyand tegengegaan. Sterk bevel van* DAENDELS, *ten opzigte van de Oranjegezinden. Slag op den tienden van Herfstmaand. Uitslag van denzelven. Onrustbaarende Gebeurtenis. Nadeelige geruchten te Haarlem verspreid. Deswegen uitgevaardigde Publikatie. Lof door* BRUNE *den braaven gegeeven. Rangbevordering den Braaven toegezegd. Werkzaamheden tot bemoediging der Stryderen. Adres uit Dordrecht om tot volhouden aan te maanen. Stand der Legermagten. Aankomst van Engelsche en Russische versterking.* YORK *valt den negentienden van Herfstmaand, de onzen aan. Bericht van den stryd. De uitslag ten onzen voordeele. Russische en Engelsche Krygsgevangenen te Haarlem binnengebragt. Behandeling der Gevangenen. Zegentekens der Overwinninge op de Markt aldaar. Hoe de Gekwetsten bezorgd.* VAN HALLS *aanspraak, wegens deeze Overwinning. Wat ten deezen dage te Hoorn voorviel. Het lot van Medemblik. Van Enkhuizen. Gesteldheid des En-*

CXI. BOEK.

CXX. BOEK.

Engelschen versterkten Legers. Proclamatie aan den Volke om 't zelve ten Krygsdienst aan te maanen. Stryd op den Tweeden van Wynmaand. De nederlaag der onzen. BRUNES *terugwyken. Alkmaar door ons Krygsvolk verlaaten en door den Vyand bezet. Verlegenheid te Haarlem. Woelingen daar ter Stede door het Artilleryperk en het Krygsvolk. Groot gebrek by ons Leger. Deels uit Haarlem verzorgd. Andere bezorgingen daar ter Stede. Hoe de Beverwyk zich kwyt. Slag van den zesden van Wynmaand. Ten onzen voordeele geëindigd. Geledene verliezen. Gesteldheid in de Beverwyk en te Haarlem, ten dien dage. Vreugde in 's Haage. De Hertog* VAN YORK *trekt terugge.* BRUNE *rukt voorwaards. Alkmaar weder in onze handen.*

1799. Doel deezes Boeks, de Landing der *Engelschen* en *Russen.*

Wy vangen, met dit Boek, de beschryving aan van eene Gebeurtenis, éénig in haare soort, ten opzigte van ons Land, in de laatste Eeuwen. Eene gebeurtenis, van welke onze Vyand alles verhoopen, en ons Vaderland alles duchten mogt. Immers hadt deeze alles tot die onderneeming in volle gereedheid gebragt, en wy vonden ons van genoegzaame verdeedigmiddelen, als 't ware, geheel verstooken. De toestand der Krygszaaken onzes grooten Bondgenoots, scheenen geen zo onverwylde hulp, als de dringende nood vorderde, te zullen kunnen verschaffen, en egter, was het kloek beleid des Landsbestuurs zo wel geregeld, de moed onzer

Krygs-

Krygsbenden, en die onzer Helperen zo groot, dat een Krygsbedryf, 't welk geschaapen scheen, ons Land te onder en het Volk tot het bukken voor het Stadhouderlyk Beheer te zullen brengen, eindigde in schade en schande der Aanvalleren en roem der Afweerderen. — Eene Gebeurtenis, die de harten der echte Vaderlanderen in den aanvange met schrik; doch, by de uitkomst, met vreugde vervulde. —— Wy twyfelen niet tot de Landing der *Engelschen* en *Russen* op *Hollands* Noorderdeel, en de Voorvallen, die elders in den Lande, in verband met deeze groote Gebeurtenis zich opdeeden, of zydelings ter medewerking tot dat doel strekten, meer dan een geheel Boek te zullen moeten schikken: en zullen twee Boeken bekrompen genoeg vallen om de stoffe, hier te verwerken, te bevatten, zelf dan wanneer wy ons alleen bepaalen tot de opgave van het voornaamste.

CXX. BOEK. 1799.

De meer gezette herinnering aan dus een Tydperk, aan een Lotgeval, ten onzen dage, en als onder ons oog deels gebeurd, baart diepe deelneeming, onbestaanbaar met eene kortheid, welke aan schaarsheid, te midden des ruimen overvloeds van stoffe, grenst. Het ontbreekt niet aan meer of min uitvoerige Beschryvingen van deezen Aanval en Verlossing; dan deeze, wel verre van onze pen terugge te houden, verschaffen aan dezelve een voorraad van stoffe, om dezelve op onze wyze, in een *Vaderlandsche Historie*, te verwerken. Terwyl,

XIX. BOEK. 1799.

wyl eigene ervaarenis en van elders medegedeelde berichten, waar op wy veilig af mogten gaan, ons in staat stellen om den Tydgenoot te herinneren aan en de Naakomelingschap te onderrichten van daadzaaken, die ten tyde des voorvals, verbaasden, beurtlings bedroefden en verrukten, en nog, by herdenking, dezelfde strydige gemoedsbeweegingen doen gaande worden, in voor 't Vaderland kloppende harten. Op eenen tydsafstand zullen die eigenste gemoedsbeweegingen gaande worden, indien in den boezem onzer Naaneeven nog het hart voor Vaderland en Vryheid klopt; en deezen, niet geheel ontaart, van den echten Vaderlandschen tuk, op die by ons altoos hooggeschatte panden, prys blyft stellen. En de Hemel verhoede zulk eene droeve en hoogstbeschreienswaardige verbastering!

Staatkundige toestand onzes Lands.

Om die groote Gebeurtenis in derzelver waaren dag te beschouwen, moeten wy eenigermaate, schoon kortlyk, voor den geest onzer Leezeren brengen den Staatkundigen toestand waar in zich ons Land zelve, en *Frankryk:* onze groote Bondgenoot, bevonden, die grond van ons Tafereel is voorzeker niet door een zonneschyn van gunstige vooruitzigten verlicht; maar veel eer digt bewolkt. —— By den aanvange van de hervatten Oorlog stondt het niet gunstig met onzen grooten Bondgenoot geschaapen (*). Dit hadt

(*) Zie hier boven bl. 28.

hadt verre het grootste gedeelte der *Fransche* Krygsmagt uit deezen Lande na het tooneel des Oorlogs geroepen en doen trekken. *Zeeland* alleen was des voorzien. De stryd werd op de *Fransche* Grenzen gevoerd, de schrik vloog de *Russische* Wapenen vooruit. De Vyand rekende op eenen gelukkigen Krygskans te Land, en daar zo wel meester te zullen worden als de *Engelschen* ter Zee de overmagt betoonden. Het wel slaagen van den tocht na *Ierland*, schonk den *Engelschen* Schepen en Manschap om elders werkzaam te weezen. De *Fransche* Vloot was na de *Middellandsche Zee* gestevend; de *Noordzee* ruim, daar onze Vloot voor 't meerendeel in *Texel* lag.

CXX. BOEK.

1799.

Toebereidzels tot en gerugten van eene Landing.

Eene zamenloop van zaaken en omstandigheden op zich zelven gunstig om door eene Landing, de Bestryders van *Frankryk* en onze Vyanden, eene veelvermogende hand te bieden. Gerugten, wegens ontzettend groote toebereidzelen, ten deezen einde, liepen 'er, en de zekerheid, dat het meer dan gerugten waren, kon niet ontkend worden; hoewel het een volslaagen raadzel bleef, of de *Fransche*, dan wel de *Bataafsche* Kust, het voorwerp dier ontzettende toerusting zou weezen. Te groot en te kostbaar oordeelde men dezelve om enkel deeze Gemeenebesten te verbaazen en vrees in te boezemen. Te minder kon zulk een denkbeeld ingang vinden, daar het eene openbaar bekende zaak was, dat de *Russische* Alleenheerscher,

XIX. BOEK. 1799. die door de na het Zuiden gezondene Legermagt den *Duitschen* Keizer, zo kragtigen bystand te Lande boodt, te *Reval*, onder opzigt van den *Engelschen* Colonel POPPHAM, een aantal Krygsvolks deedt inschepen om zynen Bondgenoot in eene Landing te ondersteunen. — Eene Landing, door de *Engelschen* met den naam van de *Groote Nationaale Expeditie* bestempeld,

De onzekerheid wegens het doel der Landing klaart op.

In de nog algemeene onzekerheid omtrent het bepaalde doel deezer onderneeming, zo gewigtig als gevaarlyk, kwam wel onze Vaderlandsche Kust, zeer in aanmerking, als het voorwerp, waar op de *Brit* het zou gemunt hebben. Niet weinigen in den Lande hielden de uitvoering onmogelyk, anderen beschouwden dezelve als hoogst gevaarlyk. Dan, hoe meer de tyd van het volvoeren deezer met den sluier van geheimhouding eerst overdekten aanslag naderde, hoe minder men, in *Engeland*, de waare bedoeling bewimpelde. 't Was niet alleen de *Engelsche* trots, welke dit vreemd verschynzel baarde; Staatkunde hadt haar deel grootlyks in deeze ontwikkeling, de *Stadhouders-* en *Engelschgezinden*, wier aantal in het *Bataafsche* Gemeenebest groot was, moesten kennis draagen van eenen toeleg om den Prins van *Oranje* weder op den Stadhouderlyken Zetel te brengen en dit Land, als voorheen, aan *Engeland* en de belangen van dat Ryk onderhoorig te maaken.

Dan

Dan leedt het geen twyfel meer of der *Engelschen* ontzettend groote toerusting hadt ons Land ten doele; hoogst onzeker was de plaats, welke ten tooneele van dien aanval zou strekken. Mogelyk was het, dat de *Engelschen* een daadlyk bestaan zouden geeven aan eene pooging, van welke men zo vaak gesprooken hadt om zich van één of meer der *Zeeuwsche* Eilanden meester te maaken; mogelyk dat zy de vaste Kust ten schouwplaats van dien zo veel ontzettings baarenden aanslag zouden stellen. In het laatste geval was het niet voor uit te bepaalen, of de mond der *Maaze*, dan het *Texelsche* Zeegat, of eenige andere plaats langs de *Hollandsche* Kust, ten punt van de bedoelde Landing zou dienen.

Onzekerheid waar de Landing op onze Kust zou geschieden.

Geheel hadt men in de Vergaderingen van de Hooge Magten des lands van eene zo allerernstigste zaak niet gezweegen, doch het meestal by wenken gelaaten, nu eens van duisterder dan eens van duidelyker aart. Men verwondert zich met reden, dat 'er niet eerder, dan den vier en twintigsten van Zomermaand des een rechtstreekschen voorslag, by monde van den Volksvertegenwoordiger Ris, geschiedde. Deeze deedt, ten gemelden dage, het voorstel om, ten einde zorg te draagen tegen de aanranding der Vaderlandsche Kusten door de *Engelschen*, het Uitvoerend Bewind aan te schryven en te gelasten, de Kusten in zodanig eene staat van tegenweer te brengen, dat het den roof-

Voorstel van Ris wegens een bedreigde Landing.

XXI BOEK. 1799.

roofzieken *Brit* onmogelyk zou weezen dezelve aen te randen; als mede dat, indien 'er geen genoegzaam aantal daar toe geschikte Schepen mogten voor handen zyn, dat Bewind zou gevolmagtigd worden om dezelve op te koopen; en dat voorts, indien de noodige Manschappen ten deezen einde mogten ontbreeken, eene oproeping van alle Vrywilligers zou behooren te geschieden; met toezegging, dat alle zodanige Vrywilligers de voorkeus zouden erlangen omtrent het genot van Maatschaplyke voordeelen (*).

Geringheid onzer Magt tot wederstand.

Niet zeldzaam vergroot de vrees de gerugten; doch, in dit geval, was 'er maar al te veel gronds om vast te stellen, dat deeze hartstocht daar niet onder speelde, met de ontzettendste tydingen, van de magt op ons aangeschonnen, te verspreiden. Zeker was de geringheid onzer magt om daar aan wederstand te bieden. 's Lands Vloot onder den Schoutbynagt STORY, ter reede van *Texel*, bestondt uit acht Schepen van Linie, drie Fregatten en één ligtgewapend Vaartuig. Voor *Hellevoet* en *Zeeland* bevondt zich een veel kleinder getal. — De Legermagt der Republiek telde weinig meer dan 18000 koppen, waar van een groot gedeelte in *Groningen* lag, onder de Generaal DUMONCEAU. Niet meer dan 10000 man *Fransche* Hulpben-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* V. D. bl. 502.

benden bevonden zich op den Vaderlandschen boden, en de beste in *Zeeland* onder den Generaal DESSARDIN. De Gewapende Burgermagt, welker vorming aan zo veele en veelerlei hindernissen en vertraagingen zich hadt blootgesteld gevonden, was hier en daar slegts eenigzins tot stand gebragt; doch weinig geoefend in den wapenhandel.

XXX. BOEK. 1799.

Inwendige gesteldheid.

Daarenboven hadt het Land een Vyand in zyn midden. Alomme, slegts eenige weinige plaatzen uitgezonderd, krielde het niet alleen van uit verscheiden hoofde misnoegden over het tegenwoordig Landsbestuur, van welken geen hulpe maar veel eer ondienst te wagten stondt; maar ook zeer groot was de aanhang geheel de oude orde van zaaken, en den Prins van *Oranje* ten sterksten toegedaan. Diens herstel zagen zy door *Engelsche* hulpe, by de Landing, met een vól vertrouwen, te gemoete. Het gemeene Volk van dien stempel, altoos plunderziek, beloofde zich het hart eens aan de Patriotten op te zullen haalen: terwyl aanzienlyken in den Lande by de Omwenteling des Jaars MDCCXCV, het kussen en ampten verlooren hebbende, reikhalsden om de verloorene eere- en voordeelsposten te herkrygen. Die verwagting, die uitzigten, tekenden zich op het gelaad en in de houding eeniger hunner, zelfs vóór dat de Landing op onze Kusten zeker was, en werd meer en meer kennelyk en by de verzekerde tyding dat die verlossing zou opdaagen.

Hoe

XIII. BOEK. 1799. Schepen ter Kust-verdeediging gehuurd.

Hoe gansch veel viel hier te bezorgen, te voorzien, in oogenblikken, dat men al den dag het verschynen des geduchten Vyands te gemoete zag. Aan Vlootversterking viel niet te denken. Het eenige, 't geen, ten dien opzigte, gedaan kon worden, en men ook daadlyk te werk stelde, was, dat het Uitvoerend Bewind de volmagt verzogt en bekwam, om in 's Lands dienst eenige *Vlaardinger* Haringbuizen en Hoekerschepen, ter verdeediging der Vaderlandsche Kusten, te huuren (*).

Algemeene schikking op de Landmagt.

Versterking der Krygsmagt, daar een zo groot gedeelte der *Fransche* Hulpbenden, tot *Frankryks* hulpe was weggetoogen, viel, in de eerste oogenblikken niet op te rekenen, en daar *Zeeland* onder de bedreigde punten geteld werd, bleef het ongeraaden, dien oord daar van te ontblooten; weshalven 'er tusschen de zes en zeven duizend bleeven, en het geringe overschot elders dienst moest doen. De *Fransche* Generaal BRUNE, die over de *Fransche* Hulpbenden in de *Bataafsche* Republiek het bewind voerde, en aan wien het Opperbewind over de geheele Krygsmagt van den Staat was opgedraagen, belaste den Generaal DAENDELS met de verdeediging der Kusten van het voormaalig *Holland*, DUMONCEAU met die der Oostlyke Gewesten, terwyl hy zelve een gedeelte der

(*) *Dagverb. der Handel. van het Vert. Lichaam* V. D. bl. 654. 705.

der Krygsmagt gereed hieldt om ter hulpe van eene bedreigde plaats te kunnen aansnellen.

CIX. BOEK.

1799. Voorstel omtrent deGewapende Burgermagt.

In de oogenblikken des dreigenden gevaars stelde het Uitvoerend Bewind voor, dat ter beschikking van 't zelve gesteld mogt worden de *Bataafsche* Gewapende Burgermagt, als mede dat het mogt gevolmagtigd worden tot eene uitnoodiging van allen, die zich vrywillig, tot verdeediging van het Vaderland, aanboden. —— Op grond deezes Verzoeks werd ter Eerste Kamer voorgedraagen, om de Gewapende Burgermagt, over geheel de *Bataafsche* Republiek, ter beschikking van het Uitvoerend Bewind te stellen, om naar aanleiding van, en overeenkomstig met het jongste Reglement, zodanig een gebruik daar van te maaken, als het, naar gelang der omstandigheden, noodig oordeelde. —— Wyders om dat zelfde Bewind te volmagtigen, om daar, waar 't zelve zulks dienstig of noodig mogt oordeelen, gebruik te maaken van zulke opgeschreevene Burgers, welke tot den persooneelen dienst nog niet waren opgeroepen; als mede van de zodanigen, die, hoe zeer, als buiten de bewoordingen der Wet vallende, zich niet ter Inschryvinge hadden aangeboden, en gewillig mogten zyn, om zich, in deeze oogenblikken van bedreigd gevaar, ten nutte van het Vaderland, te laaten gebruiken, en daar door aan hetzelve verdienstlyk te maaken, als mede om voorts die Burgers op zulk eene

wy-

XIX. BOEK. 1799. wyze als het Bewind meest geschikt zou oordeelen, te wapenen, en tot grooter of kleinder Corpsen te organiseeren, onder het oppergezag van zodanige Bevelhebbers, als daar toe door het Bewind mogten worden bestemd. — Zullende de ingevolge van dit besluit te organiseeren Burgers voornaamlyk, en in de eerste plaats, dienstbaar zyn ter bewaaring van de inwendige rust, zo wel met de nieuw georganiseerde Brigades en Bataillons, als daar waar dezelve, tot onmiddelyke verdeediging van het Vaderland, tegen een buitenlandschen aanval, mogten zyn uitgetrokken, onverminderd de bevoegdheid van het Bewind, om van deeze Burgers, voor zo verre zy zich daar toe bereidwillig betoonden, ook het noodige gebruik, tot weering van eenen buitenlandschen Aanval, te maaken. — Voorstellen niet gehoord, of zo ter Eerste als ter Tweede Kamer bekragtigd (*).

De Manschappen, ingevolge hier van uit de Gewapende Burgermagt getrokken, werden te *Haarlem* georganiseerd, kreegen den naam van het *Mobile Bataafsche Burgercorps*; zy zouden, onder het bevel staan des Colonels VAN LOCHTEREN STAKEBRAND. De uitnoodiging van Vrywilligers bleek niet te vergeefsch gedaan te zyn. Uit eenige plaatzen daagden zy in vry goeden getale op.

Om

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* V. D. bl. 798. 806.

Om geene handen, die de wapenen konden voeren, of ter beveiliging van 's Lands inwendige rust medewerken, ongebruikt te laaten, geschiedde ingevolge eens besluits van het Uitvoerend Bewind, aan alle Gemeentebestuuren eene aanschryving om alle Burgers op te roepen, die tot Wynmaand MDCCLXXXVII, of na Louwmaand van den Jaare MDCCXCV, de wapenen gedraagen hadden; doch, boven de Jaaren zynde, niet tot de Registratie behoorden; ten einde daadlyk de wapenen aan te gorden, zich in Corpsen te schikken, en de noodige Officieren, by meerderheid van stemmen, te verkiezen, en voorts dezelve te verpligten om onder de bevelen der Colonels en Hoofdofficieren van de Gewapende Burgermagt, tot behoud van de rust en veiligheid, den plaatslyken dienst waar te neemen; met uitzondering egter van dezulken, die zich mede tot Corpsen zouden willen schikken, om de Armée te versterken en tegen den Vyand op te trekken.

CXI. BOEK. — 1799. Verdere Wapening van Burgers.

De voordragt om ten deezen tyde den Uitvoer van Haver, Hooi en Stroo na buiten 's Lands te verbieden, leedt geen twyfel van onmiddelyke omhelzing. Voor den tyd van twee maanden werd zulks te Land en te Water op het gestrengste verboden. — Beslag werd 'er gelegd op de Visschersschuiten en andere Vaartuigen, die op eenigerlei wyze met den Vyand gemeenschap konden houden, of gevaar liepen van door denzelven genomen te zullen worden.

De Uitvoer eenigerzaaken verboden.

CXX. BOEK.

1799. Strenge maatregel van voorzorge.

Het Uitvoerend Bewind hadt eenige maatregels aan 't Vertegenwoordigend Lichhaam voorgedraagen, als noodig tot beveiliging van den Lande en ter voorkoming van veelvuldige ongelegenheden, welke uit den tegenwoordigen toestand der zaaken zouden kunnen voortvloeijen. Een hier op uitgebragt verslag behelsde eene menigte van strenge maatregelen. Hoofdzaaklyk kwamen zy hier op neder — om de straf van in verzekerde bewaaring te neemen, of naar vereisch van zaaken doodstraffe te bepaalen tegen terugkomende Emigranten — tegen hun, die, zonder Paspoort, buiten de Republiek waren gegaan, om zich na den Vyand te begeeven — tegen hun, die, naa het verloop van den in het aan hun verleend Paspoort, bepaalden tyd afweezig bleeven — tegen allen, die zich tegen Geconstitueerde Regterlyke, Politieke en Militaire Magten verzetteden — eenige oproerige Tekens droegen — Klokken klepten en met Wapenen, zonder daar toe gerechtigd te zyn, verscheenen — na den Vyand wilden overloopen — alle aanvoerders van Plunderaars, of die zich daar aan schuldig maakten — allen, die zich als een Geconstitueerde Magt opwierpen, strydig met de tegenwoordige orde van zaaken; of die geenen, welke deeze zouden willen misbruiken tot herstel van eenig Inconstitutioneel gezag. — Voorts nog om de zodanigen, welke zich aan eenige Post of Bediening, die hun door het Volk zou worden opgedraa-

draagen, onttrokken, als een gevaarlyk Lid der Maatschappy aan te merken, en tot naa den Vrede, in verzekerde bewaaring te houden. — Verder het Uitvoerend Bewind te volmagtigen om alle zodanige Steden en Plaatzen of Districten, als hetzelve noodig zou oordeelen, in staat van beleg te verklaaren; om Persoonen, welke in zodanige Plaatzen, om oproerige beweegingen werden gevat, aan den Militairen Regter over te geeven. — Desgelyks dat het Uitvoerend Bewind, als mede alle daar toe geregtigde Persoonen, volmagt zouden ontvangen, om alle Verdagten te doen vatten, en binnen vier en twintig uuren te doen straffen.

CXX. BOEK. 1799.

Hooge goedkeuring vonden deeze maatregelen, en slegts weinig tegenstreevens in beide Kamers. Zy werden uitvoerig den Volke by Proclamatie bekend gemaakt. De taal in dit stuk by den aanvange gevoerd, verdient herinnerd en hier der Naakomelingschap te leezen gegeeven te worden. Dezelve draagt getuigenis van de rustigheid der Mannen, die het slingerend roer van Staat, by het naderen van dien storm, in handen hadden en hielden; die met daaden toonden, dat geen grootspraak of woordenpraal de plaats van daadlyken moed by hun bekleedde.

Proclamatie wegens 's Lands verdeediging aan den Volke.

Zy spraken het Volk in deezer voege aan; „*Bataaven!* Het oogenblik is daar, „op 't welke de Vyand zyne bedreigin„gen zoekt ten uitvoer te brengen, en „Ulieden alle de vrugten van zo veele

 „op-

CXX. BOEK. 1799.

„ opofferingen te ontrukken. Behalven „ het geweld des Oorlogs, zal 'er noch „ vleiery, noch listen, noch bedrog, ge- „ ſpaard worden om 's Volks geluk aan „ hoogmoed en heerschzugt te onderwer- „ pen. Maar de moedige *Bataaf*, die „ zyne Vryheid mint en zyne Onafhang- „ lykheid tot het uiterſte verdeedigt, kent „ in deeze oogenblikken zynen Burger- „ pligt, en tart, met onvertzaagden moed, „ de dreigendſte gevaaren. — Het tydſtip „ is nu aanweezig, dat de oude Helden- „ moed, op 's Vryheids eigen grond, de „ lauwren van dapperheid kan plukken. „ Welaan dan, *Bataaven!* toont dat gy „ der Vryheid waardig zyt.

„ Maar, ten einde de beste maatrege- „ len en kragtdaadigſte poogingen, door „ booze onderneemingen van ontaarte ater- „ lingen en verdwaalde onzinnigen, niet „ worden verlamd, kan de toegeeflykheid, „ waar mede de Hoogstgeconſtitueerde „ Magten allen, zelfs die na verandering „ van de thans gevestigde Orde van zaa- „ ken, met een misdaadig reikhalzen ver- „ langen, niet langer, in dit tydsgewricht, „ voortduuren; en op dat de algemeene „ belangen niet door het ſpaaren van „ booswigten verlooren gaan, kunnen alle „ dezulken, welke met daaden of woor- „ den, eenige de minſte blyken geeven „ van met welgevalligheid de aanvallen „ des Vyands te verneemen, niet anders „ dan als Mede-vyanden van den Staat „ worden aangemerkt, zo als vooral, op

„ die

" die wyze, moeten worden beschouwd CXI.
" alle die geenen, welke eenige vertraa- BOEK.
" ging of verlamming van gegeevene or-
" ders veroorzaaken, seinen geeven aan 1799.
" den Vyand, met denzelven zamenspan-
" nen, of verstand houden, oproerleuzen
" draagen, oproerkreeten aanheffen, en
" daadlyk oproerige beweegingen daarstel-
" len, of aan dezelve, op eenigerlei wy-
" ze deel neemen, met kwaade oogmer-
" ken, schrikverwekkende tydingen ver-
" spreiden, Geconstitueerde Magten en
" publieke Burgerlyke en Militaire Amp-
" tenaaren lasteren, derzelver bevelen on-
" gehoorzaam zyn, of bespotten; met één
" woord allen, welke met Daaden, Woor-
" den of Geschriften, eenige vyandlyke
" oogmerken aan den dag leggen.

" Het is thans niet meer een Tusschen-
" bestuur, het welk, geene vaste begin-
" zelen ten grondslag hebbende, door
" willekeur of eigenbelang kan vernie-
" tigd of gewyzigd worden; het is de
" Staatsregeling, welker handhaving en
" bescherming wy plegtig bezwooren heb-
" ben, welke in deeze oogenblikken zou
" worden aangevallen; het is niet de vrees-
" agtigheid van zommigen, de grilligheid
" van anderen; maar het is de stem van
" allen, die ons, in deeze belangryke
" oogenblikken, op eene gebiedende wy-
" ze, toeroept, dat het Vaderland in
" gevaar is en door ons gered moet
" worden.

" Wy eerbiedigen uwe roepstemme,

 " Ba-

CXX. BOEK. — 1799.

„ *Bataaven!* en zullen, met het denk-
„ beeld gewapend, dat de verschriklykste
„ uitkomst het Vaderland en ons zelven
„ niet rampzaliger maaken kan, dan wy
„ door lafheid en kleinmoedigheid wor-
„ den zouden, te midden der gevaaren,
„ onbeweeglyk pal staan, en aan alle open-
„ baare wederstreevers en geheime belaa-
„ gers der Staatsregelinge leeren, dat wy
„ het Vaderland en de Staatsregeling niet
„ willen zien verlooren gaan, zonder te-
„ vens met dezelve om te komen.

„ Deeze verklaaring, deeze plegtige
„ verklaaring, welke wy niet onberaa-
„ den, maar in een oogenblik doen, dat
„ ons de hoegrootheid onzer verpligting,
„ en het gewigt van den Eed, door ons
„ gezwooren, leevendig voor den geest
„ is — bemoedige U allen, die, ter ver-
„ deediging van de gemeene zaak zullen
„ worden opgeroepen, en strekke U ten
„ waarborge, dat uw leeven niet wordt
„ in de waagschaal gesteld, dan door hun,
„ die 't zelve voor uwe Vryheid en Vei-
„ ligheid veil hebben; maar ook deeze
„ plegtige verklaaring beteugele allen,
„ die heimlyke aanslagen hebben gesmeed,
„ om, op het oogenblik van eenen Aan-
„ val van buiten, het vuur des Oproers
„ van binnen te doen ontbranden.

„ Groot, *Bataaven!* is de verklaaring,
„ welke wy by deezen doen, gewigtig,
„ de verbintenis, welke wy, op dit oogen-
„ blik vernieuwen; maar wy hebben ook,
„ onder den Godlyken Zegen, de midde-

„ len

„ len in handen om ons woord gestand „ te kunnen doen; wy draagen de be- „ wustheid met ons van het goede ge- „ wild te hebben. De groote grond- „ beginzelen uwer Staatsregeling zyn te „ eeuwig waaragtig, om, voor eene korte „ poos, op den *Bataafschen* grond hun- „ nen zetel te vestigen, om voor altyd „ weder van denzelven verbannen te wor- „ den. Te veel is 'er reeds gebeurd, „ dan dat wy het Stelzel van Burgerlyke „ en Staatkundige Vryheid, zo maar aan „ deszelfs noodlot zouden overlaaten. — „ Dit alles *Bataaven!* zyn wapenen, die „ voor de zaak der waarheid stryden en „ welke den laster van kwaadwilligheid „ doen verstommen — ook dien laster, „ als of onze *Fransche* Bondgenoot ons en „ wy hem zouden verraaden: terwyl wy „ in deeze oogenblikken, de plegtigste „ verzekering van den kragtdaadigsten by- „ stand van wegen het *Fransche* Gouver- „ nement ontvingen.

CXI. BOEK. — 1799.

„ Dit alles, *Bataaven!* heeft de belang- „ rykste Deliberatien van het Vertegen- „ woordigend Lichaam bezig gehouden, „ het welk, op de wyze by de Staatsre- „ geling bepaald, overwoogen hebbende — „ Dat niets onbeproefd behoorde gelaaten „ te worden, het welk eenigzins strekken „ kan om het Uitvoerend Bewind tot eenen „ kloekmoedigen wederstand en afweering „ van allen vyandlyken aanval, mitsgaders „ ter volkomene verzekering der inwen- „ dige rust in staat te stellen — Dat of-

„ schoon de getrouwe aankleeving aan „ de Staatsregeling, aan de eene zyde, „ vordert van de voorschriften derzelve „ niet af te wyken; maar tevens de ver- „ pligting met zich brengt, om te zor- „ gen dat de Staatsregeling, tegen alle „ Buitenlandsche of Binnenlandsche woe- „ lingen, worde gehandhaafd en voorge- „ komen dat eene letterlyke navolging „ van één Artykel der Staatsregeling niet „ ten gevolge hebbe, dat de Staatsrege- „ ling door de Staatsregeling zelve worde „ omgekeerd —— Dat, in geval van eenen „ Vyandlyken Aanval, niet alleen alle „ maatregelen by de hand moeten ge- „ nomen worden om dien af te weeren; „ maar ook buitengewoone worden daar- „ gesteld, tot voorkoming van alle ver- „ stooring der Binnenlandsche rust en vei- „ ligheid — Dat, ingeval van eenen Vyand- „ lyken Aanval, de veiligheid van den „ Staat dikwerf medebrengt, Persoonen te „ arresteeren, omtrent welken men ge- „ noegzaame gronden heeft, om hun te „ verdenken van Vyandlyke oogmerken, „ hoewel de Regter geene voldoende „ redenen vindt om de straf der Wet op „ dezelve te doen werken —— Dat de „ pligt van het Vertegenwoordigend Lich- „ haam alzins vordert, om, door gepaste „ maatregelen, te zorgen, dat de hoop, „ welke men, omtrent het behoud des „ Vaderlands veilig mag koesteren, door „ kwaadwillige Persoonen niet worde te- „ leurgesteld, en dat 'er, in buitenge-

„ woo-

„ woone omſtandigheden, ook buitenge-
„ woone middelen moeten worden in 't
„ werk geſteld, om den braaven Vriend
„ des Vaderlands in zynen moed te be-
„ vestigen, den arm van den wakkeren
„ Krygsman te verſterken, en elk Inge-
„ zeten tegen de verleidingen van eenen
„ loozen Vyand te behoeden (*).”

Eerſte Vyandlykheden.

Vóór het uitvaardigen deezer Proclamatie waren de Kustontrustingen en eerſte Vyandlyke aanſlagen reeds begonnen. In den naamiddag op den elfden van Oogstmaand vertoonden zich een *Engelſche* Korvette van twintig, een Brik van achttien en twee Kotters ieder van twaalf ſtukken by het *Frieſche* gat, en kwamen daar binnen; nog twee vyandlyke Fregatten lagen voor 't zelve ten anker. Met de Kotters, die het eerst naderden, geraakten de daar op de wagt liggende *Bataafſche* Brik, onder bevel van den Luitenant Bybel ſlaags; voorts met den Brik en eindelyk met de Korvette. Naa een manmoedigen tegenweer aan de drie vuuren gebooden, zag hy zich tot ſtryken genoodzaakt. 's Lands Kanonneer Galei, gevoerd door den Eerſten Luitenant van Maaren, hadt onder het Eiland *Schiermonnikoog* de wyk genomen; doch vondt zich daar, drie dagen later, aangevallen door een *Engelſche* Brik, een

(*) Naa deeze Verklaaring aan den Volke den 23 van Augustus gedagtekend, volgen in 't breede de maatregels, welker verkorte inhoud wy hier boven bl. 145. hebben opgegeeven.

CXX. BOEK. 1799. een Kotter en negen gewapende Barkassen en Sloepen. VAN MAAREN, met alle reden beducht, dat hy voor zulk een overmagt zou moeten onderdoen, besloot des noods, zyn Vaartuig liever aan de vlam op te offeren, dan het der overmagt in handen te geeven. Zo lang mogelyk vuurde hy uit zyne voorstukken, zond zyne geheele manschap op drie na, aan wal. Op het oogenblk, dat de vyandlyke Brik hem de volle laag gaf en de andere *Engelsche* Vaartuigen al vuurende op den afstand van een snaphaanschoot genaderd waren, gelukte het hem, al vegtende, het zo lang uit te houden, dat de vlam ten voorluike uitborst. Het zien der vlamme en rook deedt de vyandlyke Sloepen, reeds zo goed als aan boord genaderd, spoedig afhouden. De Luitenant met zyne drie Mannen, begaven zich in de Jol en bereikten, onder een hagelbui van kogels, het Eiland.

Het voorgevallene te *Schiermonnikoog*. 's Volgenden daags zag men te *Schiermonnikoog* eenige *Engelsche* Oorlogschepen, die sterkbemande gewapende Barkasfen en Booten na het Eiland zonden. De eenige verdeediging deezes Eilands bestondt uit twee op 't strand geplante veldstukjes en zes en twintig man, over welken de Luitenant BROERS het bevel voerde. Het hevig vuur uit de Sloepen, en van een met zwaar geschut gewapende Brik op het strand, noodzaakte de manschap na het Dorp de wyk te neemen, na de beide stukken vernageld te hebben. Van deeze maak-

maakten zich de *Engelschen* meester; dan de welgekoozene stelling der Soldaaten behieldt het Dorp, 't welk eenige Ingezetenen by daadiging den Vyand wilden overgeeven; dan de Luitenant BROERS en zyn Volk verklaarden liever het geheele Dorp in brand te zullen steeken, dan de overgave te dulden. Hunne koenheid behieldt het Dorp; dan kon geen hulpe toebrengen aan de Vaartuigen in de haven. Negen Tjalkschepen, door het volk verlaaten voerden de *Engelschen* mede; één schooten zy in brand, twee waren het by tyds ontkomen.

Verschyning van Oorlogschepen aan onze Kusten.

Dien eigen dag daagden, in 't gezigt van het Eiland *Walcheren*, twee *Engelsche* Linieschepen en een aantal kleindere Oorlogsvaartuigen op; doch hielden 's naamiddags af. Gestaadig kreeg men tydingen, nu van hier, dan van daar op de Kust, wegens het opdaagen van Vyandlyke Schepen. Mischien hadt men die vertooningen toe te schryven aan der *Engelschen* toeleg om den twyfel, ten aanziene van het bedoelde landingspunt, zo lang mogelyk, gaande te houden. En was alles slegts voorspel van de groote dreigende gebeurtenis.

Het opdaagen der Landingsvloot.

Allenskens naderde de ontknooping van den daadlyken toeleg. Men seinde, den negentienden van Oogstmaand, een ontzettend groote *Engelsche* Oorlogsvloot op de zuidlyke Kusten van *Noord-Holland*; die zich 's volgenden daags op de hoogte van *Texel* bevondt. By de Scheepsmagt van

CXI. BOEK. 1799. van den Admiraal DUNCAN hadt zich de Admiraal MITCHEL gevoegd. De Landingsvloot telde by de honderd en vyftig Schepen.

DUNCANS opeisching. Zo de bedoelde Landingplaats nog twyfel mogt lyden, werd dezelve 's volgenden daags weggenomen, door een Opeischingsbrieve des *Engelschen* Vlootvoogds DUNCAN, aan 's Lands Schoutbynagt STORY, over de Vloot in *Texel* het Opperbevel voerende, schoon dezelve met eene onwaarheid begon. Immers hy schreef; „ Daar 'er, op dit oogenblik, meer dan „ twintig duizend man aan de *Helder* ge- „ land zyn, en daar deezen van veele „ anderen zullen gevolgd worden, hebt „ gy eene gunstige gelegenheid om uwen „ yver voor uwen wettigen Opperheer, „ den Prins VAN ORANJE, te toonen, „ door U, met alle de Schepen van de „ *Hollandsche* Vloot, welke uw voorbeeld „ zullen willen volgen, voor Hem te ver- „ klaaren. — Alle de geenen, die zich, „ op zulk eene wyze, zullen verklaaren, „ zullen voor Vrienden en Bondgenoo- „ ten erkend worden, en kunnen de *Hol-* „ *landsche* Vlag aan de bramsteng opheis- „ sen. — Van deeze verklaaring aan den „ Ridder RALPH ABERCROMBIE, Com- „ mandant Generaal der *Britsche* Landar- „ mee, en aan den Heer ANDRIES MIT- „ CHEL, onder my het bevel over de „ Zeemagt deezer Expeditie voerende, „ kennis gegeeven hebbende, kunnen alle „ Schepen, die zulks mogten begeeren,

„ uit-

„ uitkomen en zich by my vervoegen. CHR.
„ Zy zullen, met de opregtste vriend- BOEK.
„ schap, als Bondgenooten, behandeld en
„ in den boezem der *Engelsche* Vloot ont- 1799.
„ vangen worden en by dezelve kunnen
„ verblyven, tot dat zy bevelen, omtrent
„ hun gedrag van den Prins VAN ORANJE
„ zullen ontvangen hebben. — De Bren-
„ ger deezes, Capitein . . . . heeft
„ myne volmagt om aan de *Hollandsche*
„ Vloot en Officieren, alle verzekering
„ van Vriendschap te geeven."

Op eene zo vreemde uitnoodiging tot trouwloosheid, met eene onwaarheid aangevangen, liet de Schoutbynagt STORY dit welpassend antwoord toekomen. „ Indien ik den Voorslag, dien gy my als Officier doet, aannam, dan zou ik de agting van Mylord DUNCAN onwaardig zyn, even zo als ik die van elk eerlyk man zou verliezen. — Ik ken de verpligting, die ik aan de Vlag onder welke ik dien, verschuldigd ben. — Ook wanneer uwe Magt verdubbelde, zouden myne gevoelens dezelfde blyven; derhalven, Mylord! wagt van my eene Verdeediging myne Natie en myne Eer waardig. — Intusschen zend ik oogenbliklyk uwe Sommatie aan myn Gouvernement. Indien gy deszelfs dispositie verkiest af te wagten, dan zal ik U van den uitslag informeeren."

STORY's Antwoord.

Ontzetting en verontwaardiging vertoonden zich beurtlings op 't gelaad der Volksvertegenwoordigeren ter Eerste Kamer, by het

Aandoeningen ter Vergadering.

CIX. BOEK. 1799.

het mededeelen des Briefs van den *Engelschen* Vlootvoogds. Aandoeningen, die aangroeiden by het verneemen, dat de tyding, in den beginne des Voorslags medegedeeld, eene volslaagene onwaarheid was, en dat de overbrenger van dit stuk aan den *Bataafschen* Vlootbevelhebber zich niet ontzien hadt, om aan een der Zeeofficieren een zogenaamd Manifest, in 't *Hollandsch* en *Engelsch* geschreeven, in de hand te stoppen — een Manifest, inhoudende, dat de Koning van *Engeland* kwam, om de *Nederlanden*, zyn oude en getrouwe Bondgenoot, van deszelfs Vyanden te verlossen. Hoogstvoldaan was de Vergadering over het manmoedig wederschryven des Schoutbynagts.

Antwoord aan DUNCAN van wegen het Landsbestuur.

Het antwoord aan DUNCAN door STORY van het Landsbestuur verzogt, door den Agent der Marine ylings vervaardigd, liep op deezen zin; „ Dat hy Admiraal, in „ zyne Missive van den twintigsten Augustus, aan hem Commandant geaddresseerd, te eenemaal abusivelyk onderstelde, dat de Generaal ABERCROMBIE „ met 20,000 man aan de *Helder* geland „ was; dat de toebereidzels om hem op „ eene wyze te ontvangen, welke geschikt „ was hem berouw van die onderneeming „ te doen hebben, genomen waren. Dat, „ zo ook werklyk die Landing ware gelukt, zulks de braave en getrouwe „ Commandanten der Schepen niet zou „ persuadeeren, om, met verzaaking van „ eer en pligt, zich met hunne Schepen

„ te

"te begeeven onder eene vyandlyke magt, CXX.
" terwyl dezelve, integendeel, gereed wa- BOEK.
" ren, alle die middelen van verdeedi- ———
" ging van de eer der *Bataafsche* Vlag 1799.
" in het werk te stellen, waar van zy
" zich den besten uitslag beloofden.

" Dat, vermids hy, Mylord DUNCAN,
" dit Antwoord, in substantie overeenko-
" mende met het geen door hem Com-
" mandant der *Bataafsche* Zeemagt reeds
" gegeeven was, zeker zou hebben te
" gemoet gezien; en dat men het mits-
" dien daar by zou gelaaten hebben, in-
" dien het gedrag van een der Officie-
" ren, welke de voorschreeve Sommatie
" hadt overgebragt, niet ter kennisse van
" hem Mylord DUNCAN behoorde gebragt
" te worden, in het vertrouwen dat het-
" zelve niet alleen door hem zou worden
" gedesavoueerd, maar ook dat die Offi-
" cier deswegen zou worden gecorri-
" geerd. — Dat naamlyk dezelve Offi-
" cier van die gelegenheid hadt gebruik
" gemaakt, om aan een der *Bataafsche*
" Officieren, die zich in de passage be-
" vondt, ter hand te stellen eene zoge-
" naamde Proclamatie, in de *Hollandsche*
" en *Engelsche* taalen, alleen ingericht om
" de *Bataafsche* Ingezetenen, was het
" mogelyk, ontrouw te doen worden aan
" de wettige Geconstitueerde Magten. —
" Dat deeze verraaderlyke handelwyze
" niet ontdekt zynde, dan naa het ver-
" trek van gemelden *Engelschen* Officier,
" men geene gelegenheid gehad hadt,

" den

GESCH. BOEK. 1799.

„ den daader, als een Ronzelaar, aan te „ houden en als zodanig te behandelen. — „ Dat men verwagtte, dat zodanig eene „ handelwyze, in 't vervolg, zou worden „ voorgekomen, en dat, by gebreke van „ dien, hy, die, tegen het Regt van den „ Oorlog aan, laag genoeg was zich daar „ aan schuldig te maaken, zich de gevol- „ gen daar van zou moeten getroosten. „ Dat voor het overige, geene verdere „ Parlementairen konden worden aange- „ nomen, welke geen ander oogmerk had- „ den, dan Sommatien en Boodschappen „ van dien aart te doen en over te bren- „ gen, welke de Eer en de Liefde voor „ het Vaderland geboden, van de hand „ te wyzen; en dat mitsdien de Persoo- „ nen, daar mede tegen allen vermoeden „ verder gechargeerd, niet als Parlemen- „ tairen zouden worden aangemerkt, maar „ krygsgevangen gehouden."

Taal van APPELIUS te dier gelegenheid.

Vernam de Eerste Kamer 's Vlootvoogds Antwoord den vyandlyken Admiraal gegeeven met genoegen, als mede dit uitgebreider des Uitvoerenden Bewinds; hoorden de Leden der Vergaderinge, en het Volk zulks met gevoelige deelneeming; juichte het de taal des Voorzitters APPELIUS toe, wy kunnen niet voorby, dien Man, ook in onze Geschiedenisse, te laaten spreeken. Onmiddelyk na de voordragt sprak hy zyne Medelandbestuurders met deeze woorden aan; „ De bekende cordaatheid van „ die Mannen, welke het Vertegenwoor- „ digend Lichaam met de gewigtige taak

„ der

„ der Uitvoerende Magt heeft belast, kon
„ veilig doen verwagten, dat zy moedig
„ tegen allen openlyken Aanval, Volks-
„ bedrog en Verraad, de Vyanden met
„ die veragting en tevens met die kragt
„ zouden weeten te bejegenen en tegen
„ te gaan, welke zy verdienden.

CLX. BOEK. 1799.

„ Stemt dus de Sommatie, welke een
„ *Britsch* Admiraal zich veroorlooft aan
„ onze wakkere Zeelieden te doen, vol-
„ komen overeen met de bekende han-
„ delwyzen van het Kabinet van *St. James*,
„ het Antwoord van het Uitvoerend Be-
„ wind, den moed onzer Voorvaderen
„ waardig, beantwoordt niet minder aan
„ 't geen wy, agtervolgens hunne beken-
„ de gevoelens en verrigtingen van hun
„ mogten verwagten, en waar voor de
„ laster zelve zal verstommen.

„ Veilig verklaar ik, in uwen naam,
„ in den naam van 't geheele *Bataafsche*
„ Volk genoegen over het in deezen ge-
„ geeven Antwoord van den Opperbevel-
„ hebber der Vloote, deszelfs al geheele
„ overeenstemming met de gevoelens in
„ het Antwoord van het Bewind openge-
„ legd, deszelfs volmaakt vertrouwen in
„ den moed en maatregelen, welke door
„ het Bewind, in deeze ernstige oogen-
„ blikken, worden genomen; deszelfs ge-
„ zindheid, om, tot behoud en bescher-
„ ming der *Bataafsche* Vryheid en Onaf-
„ hanglykheid, ter bevestiging van de te-
„ genwoordige Orde van zaaken, en ter
„ handhaaving van de door den Volke

CIX. BOEK. 1799.

„ aangenomene Staatsregeling, alle kragten in te spannen en ons leeven zelfs veil te hebben; deszelfs verwagting, dat de moed der *Bataaven*, de cordaatheid der Bestuurderen, de braafheid van de Krygsmagten en haare Bevelhebbers, zo te Water als te Lande en de medewerking van derzelver Bondgenooten, allen daadlyken aanval op zulk eene wyze zullen doen afflaan, welke de Afstammelingen van TROMP en DE RUYTER past, en ik vraag Ul. toestemming om, onder deeze gevoelens, de Missive aan te neemen voor Notificatie." — Deezen werd gegeeven onder een allerleevendigste toejuiching van de Gaanderyen. Onverwylde goedkeuring ontmoette zulks ter Tweede Kamer (*).

ABERCROMBIE eischt de *Helder* op.

Hoe ongegrond, of liever, hoe valsch, in DUNCANS Opeisching der Vloote, de verklaaring ook mogt weezen van de ontscheping der *Engelsche* Krygsmagt aan de *Helder* onder den Generaal ABERCROMBIE, was die Aanvoerder aldaar niet geheel werkeloos gebleeven; doch hadt, gelyktydig met DUNCAN, een Opeischings Brief gezonden aan den Collonel GILQUIN, Bevelhebber der Bezetting aan de *Helder* en het naby gelegen Kamp te *Huisduinen*.

De Bevelhebber over de *Engelsche Landings Troepen*, gelyk ABERCROMBIE zich tytelde, in het bovenschrift zyns korten en

(*) *Dagverb. van het Vert. Liebaam* V. D. bl. 799—802. 815.

en fchorklinkenden Briefs, fchreef; „Ik „ zend U hier by eene Proclamatie van „ zyne Doorlugtige Hoogheid den Prins „ VAN ORANJE en eene andere van my „ zelven, op last van zyne Majefteit den „ Koning van *Groot-Brittanje.* — Ik eisch „ dat gy, op de grondbeginzelen in deeze „ Proclamatie vervat, U oogenblikkelyk „ zult overgeeven. Indien gy zulks niet „ doet, zal het myn pligt zyn U als een „ Vyand te behandelen; en gy moet wel „ begrypen, dat de Armée, thans gereed „ om U aan te vallen, U oogenbliklyk „ zal overmeesteren. De Officier, die „ deeze overbrengt, heeft bevel om ter- „ ftond met uw Antwoord terug te kee- „ ren."

LXII. BOEK. — 1799.

Inhoud der Publikatie van WILLEM V.

Te belangryk voor de Gefchiedenis zyn de beide aan den Colonel GILQUIN toegefchikte ftukken, om hier, althans voor een groot gedeelte, geene plaats te vinden. 's Prinfen Publikatie aan zyne *Waarde* Landgenooten gericht, fprak hun op deezen trant aan; „ Het lang gewenschte „ oogenblik wanneer Gyl. eindelyk ftaat „ verlost te worden van zo veele en zo „ zwaare onheilen, die U zedert meer dan „ vier jaaren drukten, is eindelyk, hoopen „ wy, gekomen; en wy fmaaken thans „ het ftreelend genoegen UL. in dat bly- „ de vooruitzigt weder te mogen aan- „ fpreeken.

„ Het zou overtollig zyn alhier voor „ U op te haalen de tallooze rampen, „ waar onder Gy, zedert het geweld U

 „ aan-

XIII. BOEK. 1799.

„ aangedaan door de *Fransche* Overheer-„ sching, en de daar op volgende gebeur-„ tenissen, gezugt hebt. Eene droevige „ ondervinding heeft U dezelve maar al „ te zeer doen voelen, en hadden de „ vuurige wenschen van Ons hart vroe-„ ger vervuld kunnen worden, Gyl. waart „ reeds overlang van dien ondraaglyken „ last ontheven geweest. Wy hebben „ ons lang genoeg moeten vergenoegen „ met Uw lot in stilte te beklaagen, zon-„ der in staat te zyn eenige verandering „ daar aan te kunnen toebrengen.

„ Thans is het tydstip daar toe geboo-„ ren. Zyne *Groot-Brittannische* Maje-„ steit, zedert lang door Hoogstdeszelfs „ Vriendschap en Affectie voor de Re-„ publiek der *Vereenigde Nederlanden* be-„ woogen en met medelyden aangedaan „ over Ul. ongeluk, heeft zo ras de al-„ gemeene omstandigheden van *Europa* „ zulks hebben toegelaaten, het edelmoe-„ dig besluit genomen om, gezamenlyk „ met Hoogstdeszelfs Geallieerden, kragt-„ daadige middelen in 't werk te stellen „ tot Uwe bevryding.

„ De Krygsmagt, welke, ten dien ein-„ de heden afgezonden wordt, is enkel „ de Voorhoede van meer talryke Le-„ gers, die dezelve staan te volgen. Het „ oogmerk deezer onderneeming wordt „ aan Ul. uit den naam van Hooggem. „ Z. M. bekend gemaakt door den Com-„ mandeerenden Generaal van het eerste „ Corps, 't welk die glorieryke loopbaan

„ opent,

„ opent. —— Zy, welke die Legers uit- CAS-
„ maaken, komen niet als Vyanden; maar BORK.
„ als Vrienden, om Ul. te redden uit de ——
„ haatlyke Onderdrukking, waar in het 1799.
„ *Fransche* Gouvernement, en de *Fran-*
„ *sche* Legerbenden U houden, en om U
„ te herstellen in het genot van Godsdienst
„ en Vryheid, die dierbaare panden, waar
„ voor uwe en onze Voorouders gevog-
„ ten, en, met GODS hulpe, overwon-
„ nen hebben.

„ Aarzelt dus niet, braave Ingezete-
„ nen van *Nederland!* om uwe Verlossers
„ te gemoet te komen! Haalt ze in als
„ Vrienden en Voorstanders van het wel-
„ zyn van het lieve Vaderland! Doet
„ alle onderscheid van Politieke meenin-
„ gen en begrippen voor dit groot oog-
„ merk wyken! Laat de geest van Par-
„ tyschap, ja zelfs het gevoel van gele-
„ den onregt, U tot geene daaden van
„ Vervolging verleiden! Slaat harten en
„ handen in een, tot verdryving van den
„ gemeenen Vyand, en om de Vryheid
„ en Onafhanglykheid van het gemeene
„ Vaderland te herstellen! Laat het werk
„ van Uwe Verlossing, zo veel moge-
„ lyk, Uw eigen werk zyn!

„ Gyl. ziet reeds, en zult het in 't
„ vervolg nog duidelyker gewaar worden,
„ dat Gy op kragtdaadigen bystand en
„ ondersteuning rekenen kunt. Zo ras
„ de eerste poogingen, die tot uwe Ver-
„ lossinge, aangewend worden, eenige
„ vastigheid bekomen zullen hebben, zal

 „ on-

XIX. BOEK. 1799. „ onze teergeliefde Zoon de Heer Erf„ prins VAN ORANJE, die ons volkomen „ vertrouwen bezit en het Uwe verdient, „ en die van Onze voorneemens en inten„ tien ten vollen onderrigt is, zich tot „ Ul. begeeven, en zich aan Ul. hoofd „ ftellen; ten einde op het voetfpoor on„ zer Doorlugtige Voorouderen, goed en „ bloed op te zetten om dit groote thans „ begonnen werk met en voor Ul. te „ helpen voltooijen. — Wy zelve zullen „ dan ook zo fpoedig de omftandigheden „ het zullen toelaaten, Ons in Perfoon „ by Ul. vervoegen, en, even gelyk „ Wy, ten allen tyde, Ons eigen geluk „ en welzyn aangezien hebben, als onaf„ fcheidbaar van dat van ons lieve Vader„ land, zo zullen Wy ook als dan, naa „ dat Uwe Wetten en Voorregten her„ fteld, en Gyl. getreeden zult zyn in „ het bezit van alle die voordeelen, die „ eigen zyn aan een Vry Volk, onder „ een wettige Regeeringsvorm, het groot„ fte geluk en genoegen van ons leeven, „ (onder GODS Zegen) doen beftaan in „ het bevorderen van het algemeene Wel„ zyn, en van dien voorfpoed en wel„ vaard, die Ons weleer gezegend Va„ derland zo lang tot een voorwerp van „ verwondering onder de Volken gemaakt „ hebben (*).”

De

(*) Dit ftuk was gedag- en geplaatstekend uit het *Paleis van Hampton-Court* 28 Juny 1799.

De Proclamatie van den Ridder ABERCROMBIE, nevens die Publikatien gezonden, luidde goeddeels op denzelfden, doch eindigende op een ſtraffen toon. Zy ſtrekte ter openbaare en onbewimpelde Verklaaring van de oogmerken zo wel van zyne *Groot Brittanniſche* Majeſteit, als van die Koninglyke en Souveraine Vorsten met dien Vorst in deeze groote zaak vereenigd. —— De *Groot-Brittanniſche* Troupes zouden niet als Vyanden; maar als Vrienden, op het Grondgebied der Vereenigde Gewesten treeden, om de Inwoonders van die voorheen gelukkige Vrye Gewesten, te bevryden van onderdrukking waar onder zy tegenwoordig zugteden, om hun Godsdienst te beſchermen tegen de Onverdraagzaamheid en Vervolgzugt van Ongeloof en Ongodistery, om hunne Burgerlyke Regeering te onttrekken aan 't geweld, door Roofzugt en Regeeringloosheid aangedaan, en te herſtellen in het aloud bezit van Vryheid en Onafhanglykheid, gepaard met de voordeelen der oude Conſtitutie, onder het beleid der Vorsten uit het doorlugtig Huis van *Oranje* en *Nasſau*, in Vriendſchap en Verbintenis met *Groot-Brittanje*. —— Zyne Majeſteit, verzekert de Generaal verder, twyfelde niet, of de van ouds beroemde dapperheid en braafheid des Volks van *Nederland* zou herleeven. De hand der Voorzienigheid hadt zich reeds geopenbaard in de verlosſing van een groot gedeelte van

CHRONIK.

1799.

Proclamatie van ABERCROMBIE.

CIX. BOEK. — 1799.

Europa van die rampen, waar dezelve hadt toegelaaten, dat de wapenen en grondbeginzels van het *Republikeinsch Frankryk* hetzelve, geduurende een bepaald tydperk, hadden ingewikkeld. — De Krygsmagt, onder zyn bevel, gevoegd by die de Geallieerde zyner *Groot-Brittannische* Majesteit tot het zelfde oogmerk geschikt hadden, waren genoegzaam om allen, die voor de zaak van hun Vaderland uitkwamen, ten vollen te beschermen. Dan hy, met de Monarchen, in dit stuk met hem vereenigd, wenschte dat de Verlossing der Republiek voornaamlyk mogt bewerkstelligd worden door derzelver eigene Ingezetenen. De Krygsbenden tot deeze Verlossing door hem aangevoerd, zouden op den vriendschaplykstеn voet te werke gaan.

„ Doch," dus luidt woordlyk het slot deezer veelbeloovende Proclamatie, „ byaldien 'er, in 't vervolg en van nu af „ aan, nog eenige *Nederlanders* gevonden „ mogten worden, welke zich door hunne verknogtheid aan de onderdrukkers „ van hun Vaderland, op het oogenblik, „ dat deszelfs Verlossing, onder 's Hemels Zegen, naby is, onwaardig zullen toonen van het onwaardeerbaar genot van rust en veiligheid, van eene „ wettige Regeering en van Godsdienstige en Burgerlyke Vryheid — deeze, „ maar ook deeze alleen, zullen door de „ Troupes van zyne Majesteit, aangezien

„ en

„ en behandeld worden, als onverzettely- „ ke en onverzoenbaare Vyanden niet al- „ leen van Hoogstgem. zyne Majesteit; „ maar ook van den voorspoed van hun „ eigen Vaderland, zo wel als van de al- „ gemeene belangens en veiligheid van „ *Europa*."

CXX. BOEK. 1799.

Gilquins antwoord.

Gilquins beantwoording van de opeisching, door deeze stukken aangedrongen, was kort. Hy gaf den Generaal te kennen, dat zyn leeven aan het Vaderland verknogt was, dat hy hem gerustlyk afwagtte met de braave Troepen, over welke hy de eer hadt het bevel te voeren.

De *Engelsche* Vloot verwydert zich.

Een sterke wind uit den Zuidwesten stak op, en noodzaakte den Vyand, in den nagt, onze Kusten te verlaaten, waar door de gedaane bedreigingen slegts een kortstondig wel te voorzien uitstel leeden — een uitstel van slegts eenige uuren: want 's volgenden daags was de *Engelsche* Vloot weder in 't gezigt, koers zettende na den wal, waar eenige ligte Vaartuigen gebleeven waren om de diepte op de Kust en het inkomen van het *Texelsche Gat* te peilen.

Sterkte der Vloote.

De wedergekeerde Vloot ankerde, den zes en twintigsten voor het Gat van *Texel*, en tusschen *Kalantsoog* en *Kykduin*. De sterkte der nu juist telbaare Vloote en welker wisselende *Engelsche* en *Hollandsche* Vlaggen men onderscheiden kon opneemen, verbaasde den aanschouwer deezer toerustinge, om de daadlyke Landing

XXIV BOEK. 1799. te onderneemen (*). — Een West-noordweste wind verhinderde zulks voor éénen dag: want het leedt slegts tot den zeven en twintigsten van Oogstmaand in den vroegen morgen, dat de Vyand, op de hoogte van de Seinpaal, tusschen de *Kleine Keet* en het *Weeshuis*, de ontscheping dreigde werkstellig te maaken (†).

Tot

(*) Wy vinden 'er deeze opgave van;

2 Schepen van Linie, met *Engelsche* Vice-Admiraals Vlag.
2 Schepen van Linie met *Hollandsche* Vice-Admiraals Vlag.
13 Schepen van Linie met *Engelsche* Vlag.
9 Schepen van Linie met *Hollandsche* Vlag en Wimpel en naast de *Hollandsche* Vlag de *Engelsche*.
5 Fregatten met *Engelsche* Vlag.
8 Fregatten met *Hollandsche* Vlag en Wimpel, naast de *Hollandsche* Vlag de *Engelsche*.
16 Kleine Brikken.
19 Sloepen.
100 Transportschepen.
1 Vischhoeker.
1 Logger.

Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam V. D. bl. 820. — Deeze Vlag-mengeling beantwoordde aan de Naamen uit welke de Opeisching gedaan was, en gaf, als 't ware, de leuze van de bedoeling met deeze Vlootverschyning. *Engeland* stondt weder met *Holland* vereenigd te worden.

(†) Men weet dat de *Engelsche* Zeelieden onze Kust zo goed als hunne eigene kennen, en wy hebben uit den mond van den in onze Rivier- en Kustkundigen Heere wylen C. BRUNINGS gehoord, dat deeze Plaats op die hoogte juist die was, waar de Landing veiligst en met het beste vooruitzigt kon te werk gesteld worden.

R. Vinkeles del. et sculp.

DE LANDING DER ENGELSCHEN.

CXX. BOEK.

1799.

Schikkingen ter Verdeediginge te Lande.

Tot nog was de Generaal BRUNE onzeker geweest, wegens de waare plaatsbedoeling van den naderenden Vyand, en hadt andere punten niet willen ontblooten om *Noord-holland* te versterken. De Brigade Generaal GOUVION, met eene Divisie *Franschen*, deedt hy de Stad *Haarlem* naderen. Van het *Bataafsche* Landbestuur hadt hy de Compagnien Grenadiers en de Jaagers van de Gewapende Burgermagt verkreegen. Te *Leyden* en te *Haarlem* deedt hy dezelve vergaderen, om 'er een Corps de Reserve van te vormen, geschikt om de bedreigde punten te hulp te komen. De *Franschen* na *Haarlem* afgezakt, gaven geen tekens dat zy ten oogmerk hadden zich voorwaards te beweegen. Zy wandelden, in eene geruste houding, langs de straaten op en neder, als of geen gevaar den Lande dreigde. Zulks moest eigenaartig een vreemd en onaangenaam aanzien hebben by eene Burgery, die ieder oogenblik, niet besteed om de zwakke Legermagt des Vaderlands te hulp te snellen, verzuimd rekende. Dit gedrag der *Franschen*, wier oogmerk volzeker was om den *Engelschen* het doordringen in den Lande te beletten, hadt waarschynlyk zynen oorsprong daar in, dat zy niet met kleine benden, maar met een vereenigde magt, den Vyand, als hy geland zou weezen, wilden tegen trekken. De gesprekken der *Fransche* Officieren te dier Stede waren zeer bemoedigend. Zy beschouwden de geheele zaak als eene klei-

CXX. BOEK.

1799.

kleinigheid, die, binnen weinig dagen, af zou loopen; dan deeze hunne eigenaartige lugthartigheid, welke hun zo geschikt maakt om den Kryg te volgen, bedroog hun ten aanziene van het gewigt der zaake. Veelen, die te dier Stede aankwamen, vroegen, „Is het nog ver van hier eer „ wy de *Engelschen* onder 't oog kunnen „ zien? (*)."

Poogingen om de verzering van *Fransche* hulp te verdenken, tegengegaan.

Frankryk hadt, van den aanvange deezer bestooking onzer Kusten de verzekerendste toezeggingen gegeeven van kragtdaadige hulpe, in deeze hoogsthachlyken toestand. Om het vertrouwen daar op te doen verflaauwen en moedloosheid by den rechtschaapen Vaderlander te baaren, liet men verluiden, dat veelen der *Fransche* Krygsbenden in ons Gemeenebest krygsgevangen geweest zynde, tegen den Vyand, die ons thans kwam aanvallen, niet zouden kunnen ten stryde trekken. Het Uitvoerend Bewind liet geenzins na zulke ontmoedigende denkbeelden tegen te gaan; daar 't zelve van den Generaal Brune schriftlyke verzekering hadt ontvangen, „ dat 'er onder de *Fransche* Armée in „ *Holland* zich geen enkel Krygsgevan„ gene bevondt (†).

Verzekeringen

Zulks werd den Volke bekend gemaakt. En liet men niet agterwege een Brief des Voor-

(*) A. Loosjes Pz. *Geschiedkundig Gedenkstuk van het voorgevallene te Haarlem in de laatste helft van het Jaar* 1799. bl. 71.

(†) *Dagverb. der Handel. van het Vert. Lichaam* V. D. bl. 840.

Voorzitters van het Uitvoerend Bewind in *Frankryk* aan het Uitvoerend Bewind in 't Vaderland, alle openbaarheid te geeven. „ Wy zyn," luidde dit schryven, „ onderrigt, dat de Vyand, die zich op „ uwe Kusten vertoond heeft, heeft durven verklaaren, dat hy de *Bataafsche* „ Natie van het juk kwam verlossen, onder het welk de *Fransche* Republiek „ dezelve gebukt hieldt. —— Wy weeten „ even zeer met welke kragtdaadige verontwaardiging Gy en de trouwlooze inboezemingen, en de hoonende opeischingen, welke men U gedaan heeft, „ hebt afgeslaagen.

XXII. BOEK. 1799. deswegen openbaar gemaakt.

„ Gy hebt gezwooren, en uwe Vryheid, en de Constitutie, op welke die „ Vryheid rust, tot den dood te zullen „ verdeedigen. De geheele Natie heeft „ met U den eed gedaan, en deeze roemryke eenstemmigheid is een vreeslyk „ antwoord, op de lasterlyke voorgeevingen van den gemeenen Vyand. —— „ Egter, hoe verzekerd ook onze beide „ Natien van hunne wederkeerige gezindheden mogen zyn, maaken wy het ons „ tot een pligt en vermaak, op nieuw „ plegtig te verklaaren, dat de *Fransche* „ Republiek, verre van immer te kunnen „ ophouden, de Onafhangelykheid van het „ *Bataafsche* Volk, haaren eersten Bondgenoot, te eerbiedigen, beslooten heeft „ dezelve by en en tegen elk, door alle „ middelen, die in haare magt zyn, te zullen verdeedigen.

„ Ont-

XIII. BOEK. 1799.

„ Ontvangt, Burgers Directeurs! deeze „ plegtige verzekering, verkondigt ze uwe „ Medeburgers — Zy zullen den op„ regten, den standvastigen Bondgenoot, „ welke de Staatkunde zo wel als de Vry„ heid aan den bloei der *Bataafsche* Re„ publiek verbindt, wel weeten te onder„ scheiden van de yverzugtige Natie, van „ het vyandig Gouvernement, dat den „ Koophandel van 't Heelal willende over„ weldigen, en de mededinging der *Hol*„ *landsche* nyverheid vreezende, alle de „ kragten inspant om *Holland* op nieuw „ onder zyne afhanglykheid te brengen, „ door eene verbintenis te vernietigen, „ die deszelfs voorspoed zou bewerkt heb„ ben, en het aan slaaverny en schande „ ten prooy te geeven."

VERBEEKS taal te dier gelegenheid.

De Voorzitter VERBEEK nam de gelegenheid der mededeelinge deezes Briefs waar, om de Vergadering en het Volk niet alleen allen twyfel aan de beloften van *Frankryk* te ontneemen, hy mogt zich ten dien stonde op meer dan woorden beroepen, en in 't openbaar verzekeren, dat onze *Fransche* Broeders aanrukten om zich met onze Krygsmagt te vereenigen en den algemeenen Vyand hunne onderneeming ten duursten betaald te zetten — „ De yver waar van zy branden," dus besloot hy zyn woordvoering te deezer gelegenheid, „ om te vegten, zy ons ten „ waarborg der Overwinning welke zy „ gaan behaalen. GOD zegene hunne „ poogingen, en wy wagten met bedaarde

„ kloek-

„ kloekmoedigheid den uitslag der veree- „ nigde kragten!" — Op dit zeggen hoorde men van alle de zyden der Gaanderyen, een algemeen geroep *Leeve de Republiek!* (*).

CXI. BOEK. 1799.

De gedreigde Landing geschiedde, in den vroegen morgen van gemelden zeven en twintigsten van Oogstmaand. Aan elkander vastgemaakte Sloepen dienden ter Landingsbrugge, en volvoerde men dit bedryf, onder dekking van een allerhevigst vuur uit de Schepen, zo digt mogelyk de Kust genaderd.

De Landing bewerkstelligd.

De Generaal DAENDELS hadt schikkingen ter verdeediging tegen den zo zeer te verwagten aanval gemaakt (†). De gelandde *Engelschen*, op het strand geen tegenstand ontmoet hebbende: dewyl de manschap, daar geplaatst, zich zonder beschut

Vrugtloos geboden tegenweer door DAENDELS en anderen.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl.

(†) Wy onthouden ons van de byzonderheden en plaatzingen te vermelden. Wie dezelve verlangt te leezen, gaa te raade met de alom bekende *Geschiedenis der Landing van* L. C. VONK, te *Haarlem* by F. BOHN 1801, of met een stukje, getyteld *De Veldtogt van den Generaal* BRUNE *in de Bataafsche Republiek in 't Jaar* 1799, *geschreeven door een Officier van zynen Etat-Major.* Uit het *Fransch*, te *Haarlem* by A. LOOSJES *Pz.* Welke Ooggetuigen zich meest tot de Krygsverrigtingen bepaalt. In het *Dagverhaal der Handelingen van het Vertegenw. Lichaam* dier dagen in het V. Deel zyn de Leger- en Vlootberigten te vinden. — Geen meldenswaardig gebruik hebben wy gemaakt van de *Geschiedenis der Landing der Engelschen en Russen in 't Noorden Jaar van* 1799, *nevens eenige Anecdotes omtrent de Bevelhebbers, opgesteld door een Officier van den Ge-*

ne-

VI. BOEK. 1799.

schutting zou blootgesteld gevonden hebben aan het hevig kanonvuur der Schepen, die de Landing dekten, schikten zich ongestoord in orde, en vielen, met groote hevigheid, op de duinen aan, door de *Bataafsche* Jaagers verdeedigd. Zy waren te verstrooid om duchtigen wederstand te bieden. Overvallen, werden zy genoodzaakt agterwaards te deinzen. Vegtende deeden zy zulks, en bragten daar door veel toe om te wege te brengen, dat de Vyand, by zynen eersten aanval, geen grooter vorderingen maakte. Door overmagt gedrongen, trokken zy terug op de *Groote Keten.*

Een Battaillon, geschikt om hun te ondersteunen, stondt daar op ten doele van 's Vyands aanval. Niet tegenstaande de ongunstige indruk, welke het te kort schieten der Jaagers te wege bragt op de Soldaaten, stondt het den hevigen schok met moed en standvastigheid door, en noodzaakte, voor een poos, den Vyand tot deinzen; maar bedreigd om door de staag ontscheepte troepen omringd te worden, moesten zy die standplaats verlaaten, en op de vlakte van het *Koegras* terug trekken.

neraal BRUNE, by H. VAN BUMA te *Gouda* in 1801. De Aanmerkingen van den *Hoogduitschen* Uitgeever en des *Nederduitschen* Vertalers, zo op het Landsbestuur, op den Agent van Oorlog, op den Generaal BRUNE, op DAENDELS en anderen, draagen te veel blyken van onheusche Partydigheid voor eenen Geschiedschryver. — De Luitenant Generaal DAENDELS heeft een *Rapport* uitgegeeven *van de Operatien zyner Devisie*. In den *Haag* by I. VAN CLEEF 1799.

ken. Dit schonk den *Engelschen* gelegenheid om zich in de duinen uit te breiden, en 'er eenigzins eene Linie van Bataille te vormen. Reeds was hy genaderd tot die, welke de daar binnen liggende vlakte bestrekken; van waar hy reeds het volk, onder den Generaal Major ZUILEN van NYEVELD, door zyn vuur ontrustte en dreigde den doortocht te verhinderen. — De Generaal VAN GUERICKE, dit doel des Vyands bespeurende, en vreezende zich van de gemeenschap met den flinker vleugel afgesneden te zien, koos de party, van de vooraf bepaalde bevelen afwykende, om zich naauw met den flinker vleugel te verbinden, en den Vyand het nederkomen in de vlakte te beletten.

Verder doordringen des Vyands en hervatte stryd.

Onder dit plaatsveranderen voer de Vyand voort met meer en meer Volks te ontschepen, trok steeds op de *Groote Kasten* aan, en bezette alle de daar om heen gelegene duinen, waar door de moeilykheid, om hem van daar te verdryven, van oogenblik tot oogenblik aangroeide. — Ondanks de moeilykheden, welke deeze plaatslyke gesteldheid opleverde, besloot de Generaal DAENDELS den Vyand aan te vallen. De noodige schikkingen daar toe gemaakt hebbende, begon die hervatte stryd op den middag van den ongelukkigen morgen. Dan, terwyl aan de eene zyde, zich hoope opdeedt, van den Vyand tot het terugtrekken, zo niet tot het weder inschepen, te noodzaaken, bewoogen zich,

XII. BOEK. 1799. door den gemelden onverwagten marsch des Generaals VAN GUERICKE, diens troepen te *Huisduinen* niet, en de duinen beletten zyne byhebbende manschap deel in 't gevegt te neemen. De in het gevegt met den veel talryker Vyand ingewikkelden, hielden 't zelve, ondanks de heftigste aanvallen, twee uuren gaande. DAENDELS besloot tot het hervatten van den stryd, die tot omtrent zes uuren in den avond aanhieldt; nu eens won dan eens verloor hy grond; doch geene hervatte poogingen konden de in getal aangroeiende Vyanden uit de duinen verjaagen.

Afloop van dit gevegt. Naa deeze vergeefsche poogingen zag DAENDELS zyn volk, door bykans eenen geheelen dag vegtens in het zand afgemat, en moedloos door het steeds aangroeiend getal der te bestrydene Vyanden, en de menigte der gevallenen aan hunne zyde; terwyl daarenboven de Krygsvoorraad begon te ontbreeken. Dit alles deedt het DAENDELS beter keuren, den stryd te ontwyken, dan de reeds geledene verliezen nog te vergrooten. In de daad, die lange dag vegtens kwam den onzen zo aan dooden, gekwetsten, als vermisten, op veertien honderd man te staan; waar onder zeven en vyftig Officieren. De Vyand gaf zyn verlies aan dooden, gekwetsten en verdronkenen, op als niet meer dan ruim zeven honderd man bedraagende; doch hy beklaagt het sneuvelen van veele Officieren, terwyl de na

En-

Engeland gezonden berichten, van den dap- [illegible]
peren tegenstand getuigen (*).

Het getal der op dien eersten dag ont- 1799.
scheepte *Engelschen* valt niet wel te be- DAENDELS
paalen. Het wordt van sommigen op niet trekt te-
meer dan 6000 man begroot, schoon door rug.
anderen veel hooger opgegeeven. Eeni-
gen willen, dat het gemelde getal den nagt, na dien strydvallen dag, op geene gunstige wyze, in de duinen zou hebben doorgebragt, schoon het niet wel te denken is, dat de opene gemeenschap met de Schepen, hun in eenen behoeftigen staat liet, toonden zy geen lust of magt te hebben om de behaalde overwinning voort te zetten, en een Legermagt, die wykende geene verschansingen ten steunpunt vondt, slagvaardig te vervolgen. DAENDELS beval op de *Groote Keeten* van te trekken, waar al het Krygsvolk, uitgezonderd dat aan de *Helder* lag, bleef daar tot het vallen van den nagt; wanneer hy zyne manschap van de *Oude Sluis* tot op *Petten* uitbreidde, de *Groote Sloot* voor zich laatende, terwyl hy alle toenaderingen zorgvuldig deedt bewaaken.

Dit terugtrekken liet de *Engelschen* mees- De *Hel-*
ter van de duinen in den omtrek van de *der* ver-
Keeten van *Kalantsoog*. Hun getal groei- laaten.
de door de staag voortgezette ontscheping aan. De nog aan de *Helder* en te *Huisduinen* gebleeven manschap liep gevaar van afgesneden te worden, indien dezelve niet

(*) *Univers. Magaz.* Vol. CV. p. 204.

GES. BOEK.

1799.

niet vaardig zich bediende van de gemeenschap, die door het drasſige zogenaamde *Koegras* nog een open vondt. Het bevel van DAENDELS aan den daar bevelvoerenden Collonel GILQUIN, om na het vernagelen der ſtukken, onmiddelyk de *Helder* te verlaaten, en zich by hem te voegen, werd opgevolgd. Met zo veel verhaastings geſchiedde deeze aftogt, dat men alle bagadie agterliet, en de weg over het moerasſige *Koegras*, in den nagt, kwam eenige manſchappen op het leeven te ſtaan.

Voorſtel om in 't Gat van *Texel* Schepen te laaten zinken, niet uitgevoerd.

Het verlaaten der Batteryen de *Unie* en de *Revolutie* aan de *Helder*, was een open geeven van het Gat van *Texel* voor de *Engelſche* Schepen. In eene beraadſlaaging van de Generaal DAENDELS, korte dagen vóór de Landing, met *Zeeofficieren*, waar, behalven de Schoutbynagt STORY, de Capiteins VAN BRAAM, CAPELLE, DE JONG en KOLFF tegenwoordig waren, verzekerden zy eenpaarig, dat het vuur der Batteryen aan de *Helder*, met alle andere voorgedraagene verdeedigings ſchikkingen, buiten ſtaat waren om het inkomen van het Gat van *Texel* den *Engelſchen* te beletten. Een ſchriftlyk voorſtel van DAENDELS aan STORY, om eenige oude Schepen in het Gat te doen zinken, en den Vyand dus het indringen te verhinderen, onderſteund door den Commandant van de Genie KRAYENHOFF, die verzekerde dat die Zinkſchepen, in 't vervolg, geene ſchade aan onze Scheepvaard zouden toebrengen, werd door de Zeebevelhebbers

om-

onthuld, en bepaald, dat zy, met KRAVENHOFF de uitvoering zouden bewerken. Doch 'er is niets van gekomen (*).

CIX. BOEK.

1799.

De Landing voortgezet en inwaards wyken onzer Vloote.

ABERCROMBIE, de *Helder* in zyne magt hebbende, kon geheel ongestoord zyne verdere Landingsmagt ontscheepen, zich daar versterken, en het veilig binnen zeilen der Vloote, met veel gronds te gemoete zien. Tegenstand was 'er van onze zyde mogelyk, ja, uit gedaane Verklaring des Vlootvoogds, te wagten. Deeze, den acht en twintigsten van Oogstmaand, van het verlaaten der Batteryen door de onzen, en derzelver bezetting door de *Engelschen* verstendigd, deedt vroeg in den morgen sein van anker ligten. Dit geschiedde ten acht uuren. Toen reeds wapperden van de Batteryen de *Prinse* en *Oranje* Vlaggen; de Kerktooren aan de *Helder* en de Toorens van het Eiland *Texel* voerden hetzelfde teken, 't welk op de Vlootelingen eenen wel te wagten indruk maakte. *Oranjegezindheid* was, door alle tyden heen, de neiging van 's Lands Zeevolk. Nogthans geschiedde dit inwaards wyken met dien uitslag, dat de Vloot, nog voor den middag, onder de *Vlieter* ten anker kwam. Schraalheid van den wind verhinderde het inzeilen en het neemen

(*) Uit de welgeslaagde Proeven laater van wegen den Agent der Marine genomen, om een Kunstschip aldaar te laaten zinken, mag men opmaaken, dat hoogwaarschynlyk deeze maatregel, was dezelve by tyds genomen, niet geheel vrugtloos zou geweest hebben.

men van eene vooraf beraamde schikking.

De aanbreekende morgen van den volgenden dag ontdekte reeds, dat geen klein getal *Engelsche* Fregatten en andere Schepen, tot de Landingvloot behoorende, het anker op de *Texelsche* reede geworpen hadden. De windstreek deed den Schoutbynagt STORY oordeelen, dat de groote Vloot der *Engelsche* Oorlogschepen, het Gat van *Texel* niet zou kunnen opzeilen. Hier op besloot hy, met de geheele Scheepsmagt, weder na de reede te stevenen, om de vyandlyke daar liggende Schepen te verjaagen, of in den grond te booren. Dan de sterke Noorden wind, die steeds toenam, belette het laveeren in het naauwe Vaarwater. Men liet het anker vallen, om, met de volgende ebbe, ware het mogelyk, ter reede te komen.

De geest des misnoegens en des opstands onder de Vlootelingen wakkerde aan op onderscheide Landsschepen. In den avond weigerde een groot gedeelte des Scheepsvolks aan boord des Vice-Admiraals na kooi te gaan. Zy gaven voor onderricht te weezen van een toeleg om de *Washington* dien nagt in de lugt te doen springen. Eenigen, gewapend met pistoolen en sabels, bezetten het luik van de Kruidkamer, niet gedoogende, dat iemand 't zelve naderde: terwyl anderen, de genegenen om ten kooije te gaan, daar van terugge hielden. De Capitein VAN CAPELLE vervoegde zich, met alle zyne Officiers tusschen deks en poogde, door een rustige houding, gepaard

(Margin notes: VI. BOEK. 1799. STORY's pooging om het gat van Texel te verdedigen. — De Opstand der Vlootelingen openbaart zich meer en meer.)

paard met goede woorden, den geest des oproers te dempen; terwyl de Schoutbynagt alle Onderofficieren by zich deedt komen, hun onderhoudende over de verpligting aan den Lande en den gedaanen Eed. Gevraagd na de oorzaaken van 's Volks oproerigheid, betuigden zy allen, die niet te weeten; dan teffens verzekerden zy geene mogelykheid te zien om dezelve te keer te gaan. Weinig vorderde dit onderhoud des Schoutbynagts. De Capitein VAN CAPELLE hadt tusschendeks het ter kooije gaan des Volks weeten te bewerken, uitgenomen van weinigen, die by de Kruidkamer de wagt bleeven houden.

CIX. BOEK. 1799.

Op de meeste en wel de grootste Schepen, waren gelyktydig oproerige beweegingen onstaan, en het leedt geen twyfel uit welk eene bron dezelve opwelden. De Capiteins VAN BRAAM en DE JONG verklaarden den Vlootbevelhebber, dat de geest huns Scheepsvolks, zedert eenige uuren, zich zo ongunstig hadt geopenbaard, dat men van 't zelve, ingevalle het tot vegten kwam, niets, of slegts zeer weinig, zou te wagten hebben. —— Aan boord van Capitein HUYS, *de Admiraal de Ruyter*, woelde dezelfde geest van muitzugt. Hy hadt zich genoodzaakt gevonden, twee zyner Kwartiermeesteren in de boeijen te sluiten, wegens oproerige gesprekken. Stellig verklaarde de Capitein KOLFF, dat zyn volk tot vegten zo ongezind was, dat men van zyn Schip geen één schot te wagten hadt.

Is bykans algemeen.

CXX. BOEK. 1799. Deeze woelingen vol kommerlyk vooruitzigt, hielden aan, en dreigden nieuwe, nog gevaarlyker uitbarstingen. Intusschen verscheen, in den vroegen morgen van den dertigsten van Oogstmaand, de *Engelsche* Vloot op de *Texelsche* reede, een gedeelte zette koers na de *Vlieter* (*). Het naderen deezer vyandlyke Zeemagt deedt aan boord des Schoutbynagts en op veele Schepen, op nieuw, heftige beweegingen ontstaan. Onzeker was de Vlootvoogd, uit hoofde van de reeds ontvangene berichten, of 'er wel één enkel schot op den naderenden Vyand zou gedaan wor-

(*) De *Engelsche* Vloot, die onder de Prinse vlag naderde, bestondt uit de volgende Schepen;

Naamen.	Bevelhebbers.	Stukken.
Isis	Admiraal Mitchel	50
Ratbison	. . .	68
Monmouth	. . .	64
Ardent	. . .	64
Veteran	. . .	64
Belliqueux	. . .	64
Russian	. . .	64
America	. . .	64
Overyssel	. . .	64
Glatton	. . .	54
Romney	. . .	50
	Fregatten.	
Latona	. . .	38
Melpamene	. . .	38
Juline	. . .	32
Juno	. . .	32
Shannum	. . .	32
Batel	. . .	28
	Korvetten.	

Victor, *Dart*, *Tellphone*, *Pilades*, *Arrow* ieder 16.

Be-

worden. In dit oogenblik vaardigde hy de Capiteins VAN CAPELLE en DE JONG, met een Parlementaire Sloep af, het Engelsch Admiraalschip te gemoete, met last om deezen onder 't oog te brengen, dat zy zich thans in hunne laatste wykplaats bevonden, en besloten hadden, hunne Schepen, tot het uiterste, te verdeedigen; dat hy met zynen aanval niets zou winnen, dan mogelyk, eene Vloot te vernielen, die hy zelve verklaard hadt te willen spaaren, en vriendschaplyk te behandelen; en eindelyk hem voor te stellen, om, op een genoegzaamen afstand van hem, ten anker te komen, en alzo de nadere schikkingen van zyn Gouvernement aftewagten; met deeze weinig betekenende boodschap niets beoogende, gelyk hy zelve verklaarde, dan tyd te winnen.

XIX. BOEK.

1799. De Engelsche Vloot zeilt binnen. STORY voorslag aan den Vyand.

Mid-

Bataafsche Scheepsmagt in *Texel.*

Scheepsnaamen.	Bevelhebbers.	Stukken.
Washington	Schoutbynagt STORY Capit. VAN CAPELLE	74
Leyden	Capit. VAN BRAAM	64
Cerberus	Capit. DE JONG	64
Adm. de Ruyter	Capit. HUYS	64
Utrecht	Capit. KOLFF	64
Gelderland	Capit. Luit. WALDECK	64
De Batavier	Capit. VAN SENDEN	50
De Beschermer	Capit. EILBRECHT	50
	Fregatten.	
Amphitrite	Capit. SCHUTTER	
Mars	Capit. BOCK	
Embuscade	Capit. Luit. RIVERY	
	Korvet.	
Galathé	Luit. DROOP	

CAP. BOEK.

1799. De Opstand barst ter vallen uit.

Middelerwyl deedt de Schoutbynagt Story fein, om zich tot het gevegt gereed te maaken; dan, het alarmslaan op de *Washington*, was, als 't ware, het fein ten volledigen opstand. Behalven de Officieren, en eenige weinige Manschappen, kwam het Scheepsvolk op de bak, de loopplank en zelfs op het halfdek, onder een heesch geschreeuw verklaarende, dat niemand hunner van zins was één oogenblik te vegten, of daar toe eenige toebereidzels te maaken. De Capitein van Braam bevondt zich aan boord by de Schoutbynagt, en begaf zich, nevens hem, na 't halfdek. Beiden poogden zy, eerst met goede woorden, vervolgens met de hevigste bedreigingen, de muiters na de batteryen en tot hunnen pligt te brengen. Geheel vergeefsch. Een onophoudelyk geschreeuw *Hoezee!* onder het herhaalen der weigeringe, klonk door het schip. De manschap vloog na de Stukken, haalde de kogels af, en wierpen die, met een aantal kardoezen, over boord. Eenigen van het Scheepsvolk hielden twee Stukken in de kuil bezet, met geweld werden zy 'er van afgescheurd, onder de zwaarste bedreigingen, als zy voortvoeren iets ter verdeediging te doen. De oproerkreet, van tyd tot tyd, op eenige der andere Schepen, verhief zich luide. In dit ontzettend oogenblik waren de Capiteins van Capelle en de Jong tot by de ten anker komende *Engelsche* Vloot genaderd, die op een kleinen afstand het anker hadt

laa-

laaten vallen. Wederkeerende, gaven zy te verstaan, met veel moeite één uur tot beraad te hebben kunnen verwerven.

Overeenkomstig met dit dringende antwoord, luidde het schryven van den Vlootvoogd MITCELL, ter plaatstekening voerende *Isis*, *onder zeil in orde van bataille*, en woordlyk van deezen inhoud; „ Ik verlang, dat gy oogenblikkelyk de Vlag „ van zyne Doorlugtige Hoogheid den „ Prins VAN ORANJE doet opheissen. „ Zulks doende, zult gy daadlyk beschouwd worden als Vrienden van den „ Koning van *Groot-Brittanje*, myn allergenadigste Souverain — Zo niet, bezef „ dan, hoe my grieven zal het verlies „ van bloed, 't geen daarom zal gestort „ worden; doch de schuld zal op uw eigen hoofd nederkomen."

CXX. BOEK. 1799. Opeisching van MITCELL.

Reeds vóór het ontvangen deezes antwoords hadt de Schoutbynagt alle de bevelvoerende Officieren der Schepen by zich aan boord doen komen. Men raadpleegde over de gesteldheid van zaaken, en wat in dit hachlyk oogenblik te doen stondt. Van des Schoutbynagts boord was geen schot te wagten; KOLFF verzekerde 't zelfde wegens het Schip onder zyn bevel; VAN BRAAM en DE JONG gaven te verstaan dat hun Volk weigerde te vegten. Alle de overige Capiteins voerden dergelyke bezwaaren aan, de een meer de ander minder; alleen Capitein VAN SENDEN, wiens Schip agter in de *Vlieter* lag, betuigde, dat zyn Scheepsvolk, tot dat oogen-

Raadpleegingen deswegen.

III. BOEK. 1799. oogenblik, in orde was; doch dat men niets van hetzelve kon verwagten, indien 'er door het Admiraalschip geen tegenweer gedaan wierd.

Besluit ter overgave. Naa deeze beraadslagingen viel, met eenpaarige stemmen het besluit, om, uit hoofde van de moeilyke omstandigheid, waar in men zich bevondt, de *Bataafsche Vlag* neder te haalen, en de Officieren *Krygsgevangen* te verklaaren, zonder in eenige byzonderheden, betrekkelyk de gedaane betuigingen van Vriendschap, te treeden, of tot het heisfen eener *andere Vlagge* over te gaan.

Antwoord van STORY. Twee *Engelsche* Officiers, met de Capiteins VAN CAPELLE en DE JONG medegekomen, waren gelast STORYS antwoord te ontvangen en mede te brengen. 't Zelve luidde; „ Admiraal! Noch uwe over-„ magt, noch de bedreiging, dat de schuld „ van het te storten menschenbloed, op „ my zoude komen, hadden my kunnen „ wederhouden, U, tot het laatste oogen-„ blik, te toonen, wat ik voor mynen „ Souverain, dien ik in niemand, dan in „ het *Bataafsche* Volk en zyne Vertegen-„ woordigers erken, hadt kunnen doen. — „ Dan uwe *Prinse-* en *Oranje*-Vlaggen „ hebben het doel getroffen. De Verraa-„ ders die ik gecommandeerd heb, weige-„ ren op de meeste en voornaamste myner „ Schepen te vegten; en my en myne „ Officieren blyft niets overig dan hoop-„ looze spyt en de akelige overdenking „ van onzen tegenwoordigen toestand. —

„ Ik

ONZE BOEK. 1799.

„ Ik stel U dus de Vloot, waar over ik
„ het bevel voerde, in handen. Van dit
„ oogenblik ligt de verpligting op U, om
„ voor de veiligheid myner Officieren, en
„ de weinige Braaven, die zich aan boord
„ der *Bataafsche* Schepen bevinden, te
„ zorgen; terwyl ik my en myne Offi-
„ cieren Krygsgevangen verklaar, en alzo
„ confidereer (*)."

Gerugten wegens het overgeeven van 's Lands Vloot.

Voorloopige gerugten, dat 's Lands Vloot den Vyand was overgegeeven, liepen er. Dit noodlottig nieuws vondt by veelen gereeden ingang. Die gerugten vervielen egter, voor eenige oogenblikken; op het verneemen van tusschen beide komende getuststellingen, waar op men meende te mogen afgaan (†); doch de leedmaare werd welhaast ten vollen bevestigd.

On-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 18

(†) 't Zy dat de Staatkunde, merkt de Schryver des *Geschiedkundigen Gedenkstuks van Haarlem* op, om door dien slag in éêns de reeds genoeg nedergedrukte gemoederen niet geheel te verpletteren, dien pynstillenden balzem, op dit tydstip, noodzaaklyk oordeelde; het zy een toevallig misverstand, dit gerugt deedt verdwynen. Zeker gaat het dat de Directeur van Hoorn, den volgenden dag (2 Sept.) zich op zyne reis na *Alkmaar* te *Haarlem* bevindende, in eenen Brieve van die dagtekening 's namiddags ten één uur, zyne Amptgenooten berigtte; dat de Generaal Brune, den voorigen dag, 's middags een Brief ontvangen hadt van den Vlootvoogd Story; daar in geene melding maakende van de Capitulatie, dat zich om dien tyd binnen *Haarlem* eenig gerugt verspreidde; doch dat den vooringen avond tegen acht uuren die tyding verdweenen

was,

CXI. BOEK.

1799.

Bekendmaaking van de overgave der Vloot in de Vergadering. VERBEEK's taal.

Onbeschryfbaar zyn de aandoeningen van spyt, verontwaardiging en leedweezen, zigtbaar op het gelaad der Vaderlanderen (*). Wy gelooven, dat de *Voorzitter* der Eerste Kamer VERBEEK die denkbeelden uitdrukte, welke, ten deezen stonde, by alle welmeenende Vaderlanderen de heerschende waren; „ Welk eerlyk man," in deeze woorden boezemde hy zyn gevoelig getroffen hart uit, „ Burgers Re„ presentanten! om 't even, welk eene „ Party hy zy toegedaan, voelt zich niet „ verontwaardigd op het hooren van zulk „ een snood Verraad, 't welk zo wel tot „ schande verstrekt van de geenen die „ het bewerkt, als van de geenen, die „ het uitgevoerd en toegelaaten hebben! „ Goede Hemel! heeft daarom het *Ba-* „ *taaf-*

was, toen de Generaal BRUNE, een Brief van den Luitenant Generaal DAENDELS mededeelde, hem meldende, *dat de Vloot van* STORY *in dezelfde gesteltenisse was*, en dat die tydingen hem door de Colonels PINEDA en DOMSELER medegedeeld waren, welke den laatstgemelden Brief gezien hadden, bl. 97. als mede *Dagv. van het Vert. Lichaam* V. D. bl. 847.

(*) Nimmer vergeet my de ontroering, welke ik, ten dien dage zag op het gelaad eener menigte Burgeren uit *Groningen*, herwaards gevloogen om 't veege land bystand te bieden. Zy hoorden de overgave der Vloote by de *Spaarnwouder-poort* te *Haarlem*, eenige oogenblikken op weg tot het doortrekken der Stad vragende... *Verraad! Verraad!* ging van mond tot mond. Zy beklaagden zich, met zo veel verhaasting, met zo veel moeite, een zo verren weg afgelegd te hebben, nu men 's Lands Vloot verraaden hadt.

„ Bataafsche Volk deeze monsters zo langen CXX.
„ tyd gevoed, om eindelyk door hun, op BOEK.
„ de laghartigste wyze, bedroogen en ver-
„ raaden te worden! Dat de Vyand welvaa- 1799.
„ re met die snoodaarts, die wy voor geen
„ *Bataaven*, voor geen Medeburgers, er-
„ kennen — en de straf der misdaad neder-
„ stortte op de hoofden der Bewerkeren!
„ Eenmaal zal de wraak ontbranden, en
„ wee dan de hoofden, die zy treffe!"

Nogthans was die Voorzitter, hoe vol spyts, niet ontmoedigd. Hy beurde de diep getroffe Vergadering op, er byvoegende; „ Intusschen, Medeburgers! ook
„ deeze slag, hoe treffend hy moge wee-
„ zen voor elk Vaderlandsch hart, zal
„ onzen moed niet nederslaan. Wy ken-
„ nen de pligten, die wy aan het Vader-
„ land, aan het Volk, verschuldigd zyn.
„ Deeze zullen wy volbrengen, en eer
„ zal de Vaderlandsche grond in een puin-
„ hoop veranderen, eer de Vyand over
„ onze standvastigheid zal zegepraalen. —
„ Het *Bataafsche* Leger, dat met onze
„ *Fransche* Broederen vereenigd, mis-
„ schien voor het behoud des Vaderlands
„ en der Vryheid vegt, zal voorzeker
„ toonen, dat edeler bloed door hunne
„ aderen stroomt. Hier op zy onze ver-
„ wagting! God zy onze hulpe!" (*).

De zegenvierendste berichtgeevingen we- Vreugde
gens deeze Verfileestering, die onze Zee- der *En-*
[illegible] magt, *gelschen*

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 218.

XCIX. BOEK. 1799. over de bemagtigde Vloot.

magt, althans veele het grootste en beste gedeelte, in 's Vyands handen, en den weg ter verdere bemagtiging aan de *Engelschen* op de kusten der *Zuider-zee* open stelde, waaiden ras na *Groot-Brittanje* over; zy baarden het hoogstgaand genoegen. Men beschouwde deeze *Bemagtiging*, *Overwinning* schaamde men 't zich dit bedryf rechtstreeks te noemen, als het voorspel van het zegenvieren der *Oranjeparty* in den Lande, en van de weder vastlegging der oude banden. Breede lysten van het Geschut en den Krygsvoorraad, aan de *Helder* en op *Texel* vermeesterd, gaven de Nieuwsmaaren onzer Vyanden te leezen (*).

Welk een aandoening het in *Frankryk* baarde.

By onzen *Franschen* Bondgenoot baarde het bericht de sterkste aandoeningen van verontwaardiging. Het Uitvoerend Bewind dier Republiek, liet by de mededeeling van dit smertlyk nieuws, zich op deezen trant, onder anderen, hooren. „ Het is
„ maar al te waar, dat, op de aannade-
„ ring van eenige *Engelsche* Schepen, in
„ de *Zuider-zee*, een opstand op de *Ba-*
„ *taafsche* Schepen is uitgebarsten. Het
„ muitend Scheepsvolk heeft verklaard,
„ dat het niet vegten zou; de *Hollandsche*
„ Vloot is, zonder Wederstand; maar ook
„ zonder Capitulatie, aan de *Engelschen*
„ overgeleeverd: want het schynt dat de
„ Schoutbynagt STORY en de Krygsraad,
„ door geen Verdrag, hoe genaamd, dee-
„ zen

(*) *Univ. Magaz.* Vol. CV. p. 208.

„ een misdaadigen afval een schyn van „ wettigheid hebben willen geeven, en „ dat zy liever verkoozen hebben *Krygs-* „ *gevangenen* te blyven. —— Het is al we- „ der op Verraad, dat *Engeland* zyn eer- „ ste voordeelen bouwt. Het zegeviert „ by *Tescel*, zo als het weleer by *Toulon* „ zegevierde, door de laagste ontrouw; „ maar nu, zo als toen, zal een schan- „ delyk verkreegen geluk met schande „ geboet worden!" —— Niet minder was de aandoening waar mede men de boodschap dier overgave in de Wetgeevende Vergadering aanhoorde. Een der Leden, de Representant BRIAT, riep uit; „ Hebt „ gy hem gehoord, Burgers Representan- „ ten! — den Admiraal, koeltjes verhaa- „ lende, dat een opstand van zyn Scheeps- „ volk hem gedwongen heeft, zyne Vloot „ aan de *Engelschen* over te geeven? — „ 'Er was dan geen Kruidkamer op zyn „ Schip!..... Dat deeze Bloodaart voor „ altoos onteerd zy!"

CXI. BOEK. 1799.

Welke Schepen behalven de Vloot den Vyand in handen vielen.

Het was deeze overgegeevene Scheepsvloot by de *Vlieter* alleen niet, welke den Vyand door deeze overgave in handen viel. — De *Engelsche* Capitein WINTHROP vervoegde zich na het *Nieuwe Diep* en maakte zich meester van vier Oorlogschepen en vyf mindere Oorlogs Vaartuigen (*); vermees-

(*) Onder deeze waren de voornaamste *De Verwagting* van 60, *De Broederschap* van 54 en *De Hector* van 44 Stukken, van de Fregatten voerde de grootste 32 en 24 Stukken.

CXI. BOEK. 1799.

meesterde daarenboven vyf *Oost-Indische* Compagnie Schepen met nog vier andere Vaartuigen; het Arsenaal der Marine, waar in onder andere, vyf en negentig Stukken Kanon, vielen hem in handen. Deeze Schepen voerden de *Engelschen* niet mede; doch zy werden onttakeld, en van alles wat der roofzugt aanstondt, ontledigd (*).

VAN MAAREN komt met eenige Snikken te *Amsterdam*.

Geen van 's Lands Gewapende Vaartuigen in *Texel* ontkwam de *Engelschen*, behalven de Luitenant VAN MAAREN, met vyf gewapende Snikken, die nevens de Vloot onder de *Vlieter* geweeken waren. 't Was deeze Luitenant, die het eerste bericht van de waarschynlyke overgave der Vloot te *Amsterdam* bragt, den Commissaris der Marine te dier Stede verstendigende, dat hy, op den dertigsten van Oogstmaand, de nadering der *Engelsche* Vloot na de *Vlieter*, en het zeilen van een Parlementair vernomen hadt, en 's volgenden daags vroeg op de Vloot het laaten waaijen van de gewoone *Hollandsche* Vlag, zonder het *Bataafsche Schild*, ontdekt hadt

(*) De berichtgeevingen der *Engelschen* houden in; dat zy de *Oostindie-Vaarders* en andere Schepen, welke zy niet konden wegvoeren; doch die vervolgens door de onzen als Oorlogschepen zouden kunnen gebruikt worden, geheel ten onbruik maakten. By het vertrek zouden zy dezelve in de lugt hebben doen springen, waren zy, uit hoofde des geslooten Verdrags met BRUNE, daar in niet wederhouden geworden. *Univ. Magaz.* Vol. CV. p. 355.

hadt (*), waarom hy dagt dat 'er zeker eene Capitulatie zou getroffen weezen. Waar op hy desgelyks dus eene Vlag op de Snikken deedt opheisfen. Zyn Volk wilde met de Snik onder zeil, hy kantte zich, als niet buiten zyne orders kunnende gaan, daar tegen aan. By den Schoutbyhagt zich vervoegende, gaf deeze hem te verstaan 'er niets aan te kunnen doen, dat hy zich, zo goed mogelyk, en op de beste wyze, redden moest. Hy kon het Volk niet te vrede stellen, en oordeelde het best te wyken, te meer daar hy noch water, noch voorraad van leevensmiddelen, aan boord hadt. Geen der Lands Schepen durfde hy op zyde komen. Op het Fregat *de Embuscade* hadt men zich van zyn Snik poogen meester te maaken. Het Scheepsvolk was op dien bodem in opstand. Hy zag dat men een man leevendig over boord wierp (†).

CXX. BOEK. 1799.

Zorg voor *Amsterdam* gedraagen.

De bemagtiging der Vloote en de daar uit voortvloeijende meesterschap der *Engelschen* op de *Zuiderzee*, baarde by den Generaal BRUNE de rechtmaatigste zorge voor

(*) Dit verwisselen der Vlagge geschiedde op last der twee *Engelsche* Officieren aan boord van de *Washington*. Zy wilden dat dit bedryf door eenige schooten zou vergezeld worden; dan dit werd geweigerd, onder verklaaring, dat de Officiers niet anders dan als *Krygsgevangenen* konden beschouwd en dus tot geene dienst verpligt worden.

(†) De aankomst deezer Lands Snikken bragt de eerste tyding der overgaave van 's Lands Vloot, welke het gerugt, waar van wy hier boven spraken, hoogwaarschynlyk deedt ontstaan.

CXX. BOEK. 1799. voor het lot der Stad *Amsterdam*, welke, ten dien dage, van alle verdeedigingsmiddelen zo zeer ontbloot was, als het voorwerp van der *Engelschen* verlangen om die *Koopmarkt van Europa*, gelyk men haar langen tyd hadt mogen tytelen, te bemagtigen, en waar het, zo min als elders in den Lande, aan Begunstigers van *Oranje* en *Engelschgezinden* ontbrak. Om deezer en der *Emigranten* stoutigheden te beteugelen, schreef BRUNE een sterken Brief aan de Municipaliteit (*). Een Opperofficier van de Genie, een enkel Bataillon *Franschen*, waar over hy beschikken kon, moesten in de bescherming dier Stad voorzien. De droogte het *Pampus*, anderzins zo belemmerend voor de Scheepvaard, belette den onverwylden toegang aan Schepen van Oorlog, die eenigzins diep traden. Gewapende Vaartuigen aan den ingang dier droogte geplaatst, dienden ter dekking tegen den aanval van mindere gewapende vyandlyke Vaartuigen. Onverwyld werden, op de voordeeligste plaatzen, batteryen aangelegd; en eene welgeschikte gewapende Burgermagt deedt geregelden Krygsdienst. —— Eerlang werd men ten aanziene van *Amsterdam* meer en meer gerust gesteld. De Zeecapitein CASTAGNIER daagde op met eenige *Fransche* Kanonneerbrikken en andere Gewapende Vaartuigen, binnen door van *Duinkerken* her-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 1.

herwaards gekomen. Hy voerde het bevel over de *Bataafsche* en *Fransche* Beschermvloot op de *Zuiderzee.*

CIX. BOEK. 1799

De Generaal ABERCROMBIE zette de ontscheping van Volk en wat het ten Krygsdienst behoefde, ongestoord voort. Hy nam niet alleen maatregelen om zich in zyne eerste stelling kragtdaadig staande te houden, maar ook om de reeds behaalde voordeelen, door nieuwe te agtervolgen.

ABERCROMBIES verdere verrigtingen.

DAENDELS vondt zich in een ongunstigen toestand. Hy oordeelde verder agterwaards te moeten trekken, om eene zekerder en beter verdeedigbaare stelling te neemen: naamlyk die van *Monnikendam* en *Purmérende*; dan dit bleef, op ingekomene berichten, dat 'er *Fransche* Hulpbenden in onverwylden aanmarsch waren, onvolvoerd, en het Hoofdkwartier te *Schermerhorn.*

Toestand van DAENDELS.

Het Departementaal Bestuur van *Texel*, voorloopig onderrigt van de bedoelde verdere agterwaardsche beweeging des Legers, oordeelde het noodig, de vastbepaalde Verblyfstad *Alkmaar* te verlaaten en 'er *Haarlem* voor te verwisselen. Hier toe gevolmagtigd door het Uitvoerend Bewind, toog het derwaards. Die plaatsverandering, gepaard met de ongunstigste berichten, wegens den toestand waar in DAENDELS zich bevondt, baarde niet alleen veel opziens; maar veel ongerustheids teffens.

Het Departementaal Bestuur van *Texel* trekt na *Haarlem*

Eigenaartig moest dit duchten vermeerderen, daar de Vyand een allergunstigste,

De Vyand versterkt

CIX. BOEK. 1799. zich in de *Zyp.*

ſtand uitkoos in de *Zyp*. De dyk, welke deeze groote uitgemaale plas omringt, boodt, als 't ware, een ſteunpunt aan, waar de *Engelſchen* zich door verſchansſingen en daar op geplaatst geſchut, verſterkten.

Bezending der *Engelſchen* na ons Leger.

En het bemagtigen der Vloote, en het verder doordringen der gelande Krygsbenden, thans in eene zo voordeelige ſtelling geraakt, boezemde den *Brit* de vermetelheid in om te beproeven of hy ook, door onderhandeling, met het Landsbeſtuur, zou kunnen uitwerken, 't geen anderzins aan het lot der wapenen hing; een lot, 't welk, hoe voordeelig thans gelegerd, te wisſelvalliger moest voorkomen, daar de onverwylde aanmarsch van *Franſche* Hulpbenden, den *Engelſchen* niet onbekend kon weezen. Wat hier van zyn moge, op den dertigſten van Oogstmaand vaardigde de Generaal ABERCROMBIE, den Generaal Major DOWN met zynen Adjudant na het Hoofdkwartier van den Generaal DAENDELS af. Een Brief aan deezen gerigt, gaf te verſtaan, dat gemelde Generaal Major door hem gelast was met eene byzondere Zending aan het *Bataafsch* Uitvoerend Bewind, de noodige Vrygeleidbrieven verzoekende, om zich na *'s Gravenhaage* te kunnen begeeven.

VAN HOOFF en Leden uit de beide Kamers na

De Generaal BRUNE, op reis van *'s Gravenhaage* na *Alkmaar*, omſtreeks *Leyden*, door DAENDELS van deezen voorſlag verwittigd, deelde des kundſchap mede aan het Uitvoerend Bewind. Onverwyld gaf het

het des kennis aan de Eerste Kamer des Vertegenwoordigenden Lichaams, met byvoeging dat, daar de toenmaaligen staat van zaaken buitengewoone middelen vereischte, het Uitvoerend Bewind goedgevonden hadt hun Medelid J. R. F. VAN HOOFF, en den Agent van Oorlog G. J. PYMAN, te gelasten, om terstond zich te begeeven na het Hoofdkwartier des Opperbevelhebbers BRUNE, met denzelven in onderhandeling te treeden, zich van den staat der zaaken, van de gezindheid der hoogere en laagere Krygsbevelhebberen, en van de redenen der achterwaardsche marschen onzes Legers, te doen onderrigten. Voorts om, met overleg van dien Generaal, zodanige bestellingen te maaken, als noodig waren, om, zo mogelyk, hem een aanvallende stelling te doen neemen; als mede om de *Bataafsche* Armee, en de Mannen van eer, die over dezelve bevel voerden, allen vertrouwen, op den moed en de standvastigheid van het Bewind in te boezemen, aan de bevelen van 't zelve en van den Opperkrygsbevelhebber, alle klem en nadruk by te zetten. —— Verder de Geconstitueerde Magten, by en omstreeks het tooneel des Oorlogs, tot het betragten van hun pligt en tot het bewaaren van rust en veiligheid aan te moedigen, of te bevestigen; by alle gelegenheden en op de geschikste wyze, de gezindheid en de gevoelens van het Bewind open te leggen; allen nadeeligen invloed, welke lafheid reeds zou hebben mogen ingeboezemd,

XII. BOEK. —— 1799. het Hoofdkwartier.

CXX. BOEK. — 1799. het zy by de *Bataafsche* Armee, of de Burgeryen in de Steden of ten Plattenlande, aldaar tragten weg te neemen; met één woord al dat geene te doen, of te laaten gefchieden, het welk, naar bevind van zaaken en omftandigheden, dienftig en raadzaam zou worden geoordeeld.

Een buitengewoone maatregel door het Uitvoerend Bewind beraamd met overleg van daar toe beftemde Leden, uit het Vertegenwoordigend Lichaam. De Voorzitter der Eerfte Kamer hadt aan drie Leden, en der Tweede Kamer aan één Lid verlof gegeeven om mede na het Leger te vertrekken. Diensvolgens werd de ftaatlykheid deezer gewigtige Bezending vermeerderd door de Burgers VAN DEN BRAAK, VAN HALL, NUHOUT VAN DER VEEN uit de Eerfte, en BUSCH uit de Tweede Kamer (*).

Regt tydig was dit befluit om de gemoederen, verflagen door de overgave van de Vloot, ontrust door veele loopende tydingen, en op nieuw in onzekerheid gedompeld door de aankomst eens Vyandlyken Generaals in ons Leger, op te beuren. Regt tydig om den geest des oproers, gereed om opftand te verwekken, en door balddaadige plundering, het misnoegen meer en meer gaande te maaken, te beteugelen.

De

(*) *Dagverb. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 1.

CIX. BOEK. — 1799. Verslag dier Bezending.

De Directeur VAN HOOFF en de Volksvertegenwoordigers van hunne zending terug gekeerd, deeden een zeer voldoenend en teffens gerustftellend verflag van den ftaat der zaaken by het Leger, zynde hetzelve vol moed, vol edele geestdrift om den Vyand te gemoet te gaan, en het Vaderland, tot het uiterfte, te verdeedigen. — By deeze berichtgeeving oordeelde men het gepast, door de volftrekfte verzekering, tegen te fpreeken, de in zommige Nieuwspapieren en nog meer by mondelinge gerugten, verfpreidde tydingen, als of de Afgevaardigden uit het Landsbeftuur en de Generaal BRUNE met de *Engelfche* Parlementairen, geduurende derzelver verblyf te *Alkmaar*, drukke onderhandelingen zouden gehouden hebben, die niets gunftigs deeden verwagten (*).

Hoe de afgevaardigde *Engelfchen* ontmoet werden.

Wel verre van daar was de ontmoeting, die de *Engelfche* Zendelingen te *Alkmaar* bejegende. *Zy* vonden zich door een *Franfche* wagt bewaakt. Wanneer de Generaal BRUNE hun, volgens de Krygsregelen, te woord ftondt, gefchiedde zulks op geene vleiende wyze, of zodanig dat zy een aanmoedigend antwoord ter overbrenginge konden wagten. Geblinddoekt liet hy hun in zyne tegenwoordigheid brengen. Alle zyne Stafofficieren ftonden halve maans wyze rondsom hun Opperhoofd gefchaard, leunende op hunne fabels. Alles was

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 56.

XCI. BOEK. 1799.

was zodanig ingerigt, dat ontzetting de *Engelschen* aangreep by het afdoen van den blinddoek. Deeze ontzetting groeide aan door de taal waarmede, en den toon waar op de Generaal hun afwyzende aanſprak. — Onverrichter zaake keerden zy na hun Leger terugge. — Niet ongegrond gisten sommigen, dat deeze aangevangene en zo weinig beduidende bezending alleen diende om tyd te rekken; ten einde het Leger zich te beter in de *Zyp* zou kunnen verſterken, en de aankomst der *Rusſen*, die men dagelyks te gemoete zag, te verbeiden.

Kustontrustingen te *Zandvoort*.

De Vaderlandſche Zeekust inmiddels in onrust te brengen, was het bedryf des Vyands. De negende van Herfstmaand leverde hier van een byzonder blyk op. Een gerugt, dat eenige *Engelſche* Schepen zich voor *Zandvoort* vertoonden, en daar eene Landing in den zin hadden, werd door *Haarlem* verſpreid. —— Van het ongeloof, wegens de onmogelykheid eener Landing aan onze Kust, was men geheel terug gekomen; doch ſchoon geene waarſchynlykheid voor de aangebragte tyding pleitte, vaardigde men, zonder eenig uitſtel, de Burger Jaagers uit *Haarlem* na dat Zeedorp af. De *Franſche* Bevelhebber en die der Gewapende Burgermagt hadden zich reeds derwaards begeeven. Welhaast verdween het vergrootende dier tyding, op de komst eens geloofwaardigen Burgers, die toevallig zich op dat Zeedorp bevonden hadt. Hy vermeldde, dat ſlegts één *Engelſche* Brik, zeer digt het ſtrand ge-

genaderd, langs hetzelve koers hieldt, dat dezelve, een schot gedaan hebbende uit een achttienponder, was voortgezeild. Die kogel vonden eenige Jongens uit het Dorp naby het *Bentveld*. Een opschudding baarende onrust was dus alles. — Die zelfde Brik hadt, een half uur verder, een sloep met acht man uitgezet, die, ten betoon hunner stoutmoedigheid, aldaar de Seinpaal doorzaagden of omver hakten. — Op het bericht dat 'er 's volgenden daags weder twee vyandlyke Schepen gezien waren, vaardigde men dertig Grenadiers derwaards af. Eenige gewapende *Haarlemsche* Burgers bleeven een geruimen tyd op dat Zeedorp, of het ook ware, dat zich weder het een of ander Schip verstoutte, om door dergelyke aannaderingen, de Kust, op deeze hoogte, te ontrusten.

CXXI. BOEK. — 1799.

Het verwylen der gelandde *Engelschen* om de *Russische* Hulpbenden af te wagten, gaf den Generaal BRUNE tyd om onze Legermagt te versterken. De Generaal DUMONCEAU daagde met zyne manschap uit het voormaalig *Groningen* en *Friesland* op; als mede andere beweegbaare Troepen, zo *Fransche* als *Bataafsche*, die zich in den Lande, in de geweezene *Belgische Nederlanden* en in den omtrek van *Luik* bevonden. Men begrootte onze dus verzamelde Krygsmagt op tusschen de vier en vyf en twintig duizend manschappen. De *Bataafsche* Armee was in twee Divisien onderscheiden, onder de Luitenant Generaals DAENDELS en DUMONCEAU.

BRUNE ontvangt versterking.

De

XX. BOEK. 1799.

De *Fransche* Hulpbenden hadden den Generaal VAN DAMME tot aanvoerder. Niet zeer ongelyk berekende men de twee tegen elkander staande Krygsmagten; daar die des Vyands steeds versterking ontving; doch op verre na de gewenschte en verwagtte niet. De *Russische* Hulpbenden waren, door het niet ontmoeten der Advysjagten, te *Yarmouth* aangekomen. Tegenwinden hielden hun terug en beletten ook den Hertog VAN YORK om na *Texel* met Krygsvolk onder zeil te gaan.

Gedrag der *Engelschen* aan de *Helder*.

Dan, eer wy de verdere Krygsverrigtingen ophaalen, moeten wy aan de billyke nieuwsgierigheid onzer Leezeren voldoen, om hun het gedrag der *Engelschen* en onzer Landgenooten, in het by de Landing overheerd gedeelte, te doen kennen. —— Aan de *Helder* en *Huisduinen* werd de Municipaliteit en het Committé van Justitie, uit naam des Erfprinsen VAN ORANJE; door een geweezen Kamerheer, geholpen door den Schout Civiel, ontbonden, en benoemde deeze andere Persoonen, onder de benaaming van *Provisioneele Magistraat van de Landen van Huisduinen en de Helder.* De Inwoonders dier Gemeentens, voorlang als *Stadhoudersgezind* bekend, betoonden eene uitbundige vreugde, toen zy de Herstellers van dat Huis in hun midden zagen. Het uitsteeken van *Engelsche* en *Oranje* Vlaggen, het draagen van *Oranje* vercierzelen, het geschreeuw van *Vivat Oranje!* afgewisseld door het vervloeken der Patriotten, was het algemeen bedryf

De

De Vryheidsboom werd omverre gehakt onder een uitbundig gejuich. Alle deeze woelingen groeiden in groote maate aan, en bereikten de aanstootlykste hoogte wanneer de Erfprins VAN ORANJE, zich op den zevenden van Herfstmaand, in hun midden vertoonde. *Zy* rekenden nu hunne zaak geheel gewonnen.

CLXX. BOEK. 1799.

De groote bedryfal aan dien vermeesterden uithoek was de Heer HENDRIK VAN STRAALEN, voortyds Secretaris by Gecommitteerde Raaden van het Noorder Kwartier, te *Hoorn* woonagtig, en bekend uit vroegere Deelen onzer Vaderlandsche Geschiedenisse, als een gezet en yverig aankleever van het *Oranje-huis*. Onmiddelyk naa 's Prinsen aankomst beval hy den *Helderschen* Kerkleeraar A. DE KONING zich tot den Vorst ter verwelkoming te vervoegen en weder met mantel en bef te gaan. Dit geschiedde (*). — Dezelfde Heer VAN STRAALEN maakte schikkingen op 's Lands penningen in de Kantooren en het verschuldigde aan den Lande. Behalven dat de heerschende *Oranjegezindheid* by de *Heldersche* Opgezetenen groote voldoening vondt in den daadlyken lotwissel by de landing, werd hun genoegen niet weinig vermeerderd door de ruime geldverteeringen en ryk-

(*) Verdagte gedraagingen diens Kerkleeraars bragten te wege, dat hy, door *Noordholland* met *Engelsch* Paspoort reizende, te *Monnikendam*, op last van het Departementaal Bestuur van *Texel* gevat, na *Haarlem* overgebragt en daar bewaard werd tot na de gesloten Capitulatie.

VIII. BOEK. 1799. Gesteldheid op Texel.

ryklyke betaalingen der gelande en zich daar onthoudende *Engelschen*.

Niet meer dan groote vyftig man van ons Krygsvolk bevondt zich, ten tyde der Landing, op het Eiland *Texel*, onder den Capitein J. CORNELISSE, die Vaderlandschgezind, der Regeering van het Eiland verklaarde hetzelve niet te zullen verlaaten, vóór dat de Vyand, voet aan land hebbende, hem noodzaakte terug te trekken. Hy hieldt woord. De Oranjegezindheid der Eilanderen openbaarde zich welhaast naa de Landing, door het laaten wapperen der Oranjevlagge van de Kerktoorens der onderscheide Dorpen, uitgenomen aan het *Oude Schild*, waar dezelve, op bedreiging van Capitein CORNELISSE, was nedergehaald. Hy verliet, met zyne manschap, waar onder eenigen aan den *Burg* hunne Oranjegezindheid aan den dag gelegd hadden, kort naa het zien der woelingen, door hem niet te stuiten, met zyn volk het Eiland.

Door de *Engelschen* in bezit genomen.

Op last des *Engelschen* Bevelhebbers aan de *Helder* en van den Vlootvoogd MITCHELL, werden Loosschuiten en Lootzen op *Texel* tot dienstbetooningen gedwongen. Men nam, met eenige manschap, in den naam des Konings van *Engeland* en des Prinsen van *Oranje*, voorts bezit van dat Eiland. ABERCROMBIE vorderde een opgave van Trekpaarden en van Slachtvee; eischen waar op niet af te dingen viel. De Vryheidsboomen werden weggeruimd. Het gedaane verzoek om Oran-

Oranjetekens te draagen, was niet noodig, daar de meesten zich gaarne met die kleur vercierden, en met het geroep *Oranje boven!* vergezelden. De Oranjevlaggen waaiden niet alleen van de Kerktoorens, maar veele huizen staaken ze uit.

CXX. BOEK. 1799.

Zwaare inlegering.

Het honderdtal Krygsvolk eerst op dit Eiland overgevoerd en in de *Schans* gelegerd, werd welhaast door tusschen de drie of vier duizend man gevolgd, voor welker huisvesting de Municipaliteit, die op ontslag vrugtloos hadt aangedrongen, moest zorgen. Dit alles, hoe veel ongelegenheids het baarde, liep vry rustig af. Alleen aan *Oostereind*, werd door een aantal der verraaderlyke Vlootelingen het huis eens Inwoonders, voor een yverig Patriot bekend, geplunderd. Elders vonden zich, naa het planten der Oranjeboomen, veelen van dien stempel genoodzaakt dezelve te kussen. By die en soortgelyke baldaadigheden, perste men eenige Winkeliers wyn en sterken drank af. Bitterheid vergezelde de vreugde der *Texelaaren*.

Vergeefsche poogingen om ontheffing van bezwaaren.

Drukkend zwaar viel de inlegering den Eilanderen; daar ieder man een half pond vleesch en één pond brood moest verstrekt worden. Eene Bezending van twee Burgers, vervoegde zich na de *Helder* by den Erfprins, om ontheffing of ligtingschap te verzoeken. 's Prinsen toezegging, *dat 'er binnen drie dagen verligting stondt te komen*, hadt geen gevolg. Van dag tot dag werd de toestand der *Texelaaren* nypender. Niet alleen was de toevoer na het Eiland

af-

CXI. BOEK. 1799.

afgefneeden, niet alleen maakten de vermenigvuldigde eeters de behoefte grooter; maar de *Engelfchen* kogten alles op, en vervoerden het na de Vloot. Zo verre ging het, dat, by de opneeming van den leevensvoorraad bleek, dat 'er, voor zes dagen, noch rogge, noch gort, noch erweten, noch boter, meer voorhanden was. — Een herhaalde bezending aan den Erfprins, door de voornaamften uit de Burgery afgevaardigd, deedt voorftellen om verligting, waar van niets kwam. Eene fchriftlyke vervoeging by den Heer VAN STRAALEN aan de *Helder* was van meerdere uitwerkings. Dan van eene door de *Engelfchen* gevorderde levering van acht honderd en veertig duizend ponden hooi, mitsgaders de opgave van een juisten ftaat van het voorhanden zynde hooi, turf, brandhout, vee, fchaapen, aardappelen en kool, zogt men vrugtloos ontheeven te worden; althans het hooi moest 'er weezen, ondanks de poogingen der Burgeren, en de onderfteuning van den veelvermogenden VAN STRAALEN genooten.

Vorderingen der *Engelfchen* op *Wieringen*.

Op het Eiland *Wieringen* beliep het getal der gevorderde Paarden één honderd en tachtig. Wel aldaar voorhanden, doch noodig tot het inzamelen van den Oogst. Met een vry grooten affiag van het geëischte getal kwam men vry; doch by die paarden en tuigen vorderde men een vier en dertigtal jonge manfchap, onder bedreiging van geweld, indien 'er niet aan werd voldaan. Andere behoeften werden ook op dat Eiland geëischt.

Al-

Alomme werden op de plaatzen in 's Vyands magt gevallen of buiten het bereik onzer Verdeedigingslinie gelegen, niet alleen de Oranjevlaggen uitgestooken, maar ook oproerigheden van verscheidenerleien aart gepleegd, en waar de Vyand kwam waren de vorderingen dringende en veelvuldig, schoon de betaaling van veele kleinigheden terstond, en veelal met onbekrompen hand, geschiedde (*).

CXX. BOEK. 1799.

Toeschikking van voorraad aan den Vyand tegengegaan.

Menigvuldig waren de Behoeften der gelande *Engelschen*, als mede die der Vlootelingen. Om aan dezelve en bovenal aan winzugt te voldoen, waren 'er Schippers, byzonder Visschers, die dagelyks in de Havens van *Medemblik*, *Hoorn* en *Enkhuizen* binnen liepen, aldaar vleesch, brood, groentens en anderen leeftocht opkogten, en pasporten na de *Lemmer* en dergelyke Havens gevraagd en bekomen hebbende, na de *Helder* steevenden. Hier tegen werd, op de kragtdaadigst mogelyke wyze, voorzien (†).

Sterk bevel van DAENDELS ten opzigte

Allersterkst was een Order door den Generaal DAENDELS, ter beteugeling van de *Oranjegezinden*, in *Noordholland*, aan de Armée uitgevaardigd. „ De Comman-
„ dan-

(*) In VONK's *Geschiedenis der Landing*, waar uit wy het bygebragte op de Eilanden ontleenden, vindt men dit en met de opgave van veele byzonderheden vermeld, en het voorgevallene op verscheidene Dorpen in dien oord beschreeven, I. D. bl. 77—111.

(†) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 45.

EXT. BORK.

1799 van de *Oranje-gezinden.*

„ danten van Detachementen of Patrouilles, op toorens of op andere publieke „ en ook particuliere gebouwen de *Oranje-* „ of ook Prinsen-vlag geplant vindende, „ worden gelast hetzelve gebouw in den „ brand te steeken en te doen afbranden. „ Zy zullen de Persoonen die zy met „ Oranje Cocardes of Linten vercierd vin- „ den, doen arresteeren, of, zo zy het „ zoeken te ontvlugten, doodschieten, „ wordende verantwoordelyk gesteld voor „ alle nalaatigheid en exces in deezen."

Slag op de 10 Sept.

De stand, waar in wy de beide Legers verlieten (*), kundigde den naderenden dag eens Veldslags aan. Vóór de morgen van den tienden van Herfstmaand aanbrak, waren de *Bataafsche* en *Fransche* Krygsbenden ten aanval op weg getoogen. In drie kolommen zetten zy het op den Vyand aan, onder de Generaals DAENDELS, DUMONCEAU en VAN DAMME, laatstgemelden waren *Fransche* Krygsknegten. De eerste morgenstraalen aanschouwden den aanvang van den stryd, welke, in den beginne, voor de onzen, een gelukkigen dag spelde, tegen eenen welgelegerden Vyand, die zo veel moeds in het verdeedigen zyner stellingen betoonde, als de aanvallers in het bestryden lieten blyken. De welverschanste *Zyp-dyk* door de Ringsloot gedekt, viel moeilyk te naderen. Als zeer wel doorwaadbaar was den *Franschen* de diepte des waters beschreeven, en

(*) Zie hier boven bl. 179.

en geene gelegenheid om die te peilen, gehad hebbende, rukten, onder het schroot- en musketvuur des vyands, *Fransche* Grenadiers aan, en poogden zwemmende de overzyde te bereiken, eenigen verdronken met de wapens in de hand. Dit lot zou een grooter getal getroffen hebben, hadt de *Fransche* Capitein DE LENTEIGEL geen heldenstuk bestaan. Ondanks het vuur van den Vyand, dat van de hoogte des dyks, als van een muur nederstortte, ging hy met den degen tusschen zyne tanden te water, zwom over de diepte, duikt 'er tot tweemaal toe in om hetzelve te peilen; hy vondt het te diep, kwam by de bende dien hy hadt doen stand houden, weder, hun bewaarende voor het gevaar om een overtocht te beproeven, dien men wel als moeilyk, maar als mogelyk, aangezien hadt. De hevigheid van der *Franschen* aanval beloofde eerst groote voordeelen op den Vyand; dan het viel onmogelyk hem op dien welverschansten *Zypdyk* aan te tasten. Die strekte ook den Generaal DUMONCEAU ten beletzel, naa een veel goeds beloovend begin. DAENDELS kon de voordeelen eerst door hem behaald, niet genoegzaam voortzetten, door eene wanorde, die elders ontstondt en welke hy teregt poogde te brengen. Hy behieldt intusschen het gewonnene, tot hy, ziende dat elders het vuur geheel ophieldt, oordeelde te moeten aftrekken, 't geen, ondanks de pogingen des Vyands, om hem op den aftogt te ontrusten, gelukte.

XXII. BOEK.

1799. Uitslag van denzelven.

Hoewel de onzen, naa deezen bloedigen en heeten dag, de voorige stellingen betrokken, kwamen dezelve den *Franschen* op ruim veertig dooden, waar onder vier Officieren en zeven honderd negen en veertig gekwetsten, waar onder zes en dertig Officieren, te staan. De *Bataaven* hadden zeven en negentig dooden, waar onder acht Officieren, en vier honderd acht en negentig gekwetsten, waar onder twee en dertig Officieren. Dat der gesneuvelden en gewonden aan de zyde der *Engelschen* wordt in vergelyking zeer gering opgegeeven; en is zeker veel minder geweest, daar het meerendeel zich door den meergemelden Dyk gedekt vondt. Zy gaven het op als bedraagende slegts in alles twee honderd man; doch het getal der gekwetste Officieren, daar by opgegeeven, is in vergelyking groot (*).

Misnoegen van Brune over den uitslag.

Van een beter slaagen deezes algemeenen aanvals hadt zich de Generaal Brune hooge gedagten gevormd, en was zyn misnoegen over het mislukken des te grooter. Hy gaf zulks aan het Uitvoerend Bewind met dit schryven te kennen; „ Die dag „ zou voor ons beslissend geweest zyn, „ byaldien alle Corpsen gelyklyk hunnen „ pligt betragt hadden. — 'Er zyn Corpsen, die zich wel gedraagen hebben, en „ onder dezelve bevinden zich dapperen, „ wier naamen verdienen bekend te zyn. „ Zo dra de Divisie Generaals my hunne „ rap-

(*) *Univ. Magaz.* Vol. CV. p. 210.

„ rapporten hebben overgezonden, zal ik U alle die geenen doen kennen, welke aanspraak hebben op lof en aanmoediging. De lafhartigen zullen van het Leger verwyderd worden, en als dan hoop ik, dat onze poogingen tegen den Vyand met beslissende voordeelen zullen bekroond worden." CIX. BOEK. 1799.

Reden vondt hy te over om vervolgens te schryven; „ Ik heb de Generaals der Divisien gelast, de Vlugtelingen en lafhartige Officieren, en die verraaders, welke wanorde zogten te strooijen, voor den Krygsraad te doen te regt stellen. Gisteren is een Sergeant, welke een valsch alarm hadt veroorzaakt, gefusilleerd; men moet eene groote gestrengheid aan den dag leggen. Alles zal ten besten keeren."

Onrustbaarende Gebeurtenis.

De grond tot dit nader schryven was eene gebeurtenis die groote ongerustheid baarde op veele plaatzen in *Noordholland*, en byzonder de Steden *Alkmaar* en *Haarlem* schrik aanjaagde. Wy willen dit eenigzins uitvoerig vermelden, om te toonen, hoe onder de Land- zo wel als onder de Zeemagt van onzen Staat, veel kwaads school, en het stuiten van die verkeerdheid tot eere strekt van hun, die het voortplanten dier ontrustende en mismoedigmaakende tydingen en bedryven kragtdadig weerden.

Voor-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 60 en 68.

CIX. BOEK. 1799. Nadeelige gerugten te *Haarlem* verspreid.

Voordeelige tydingen waren op den dag des stryds binnen *Haarlem* eerst ingeloopen; doch zy hielden geén stand. In den laaten avond verspreidde zich aldaar een gerugt, dat ons Leger in volslaagene wanorde op die Stad terugtrok. Algemeen werd dit, zo laat ontstaan, gerugt niet door de Stad. Doch in den nagt, ten twee uuren, kwamen eenige Militairen uit verscheide Corpsen der *Bataafsche* Armée in *Haarlem*. Zy lieten verluiden, dat geheel het Leger in eenen verwarden teruggtogt was; zommigen voegden 'er by, dat zy de eenig overgebleevenen van hunne Compagnie, en dat de *Engelschen* reeds tot aan de *Beverwyk* waren voortgerukt. *Alkmaar* was in rep en roere gesteld op het gerugt in de kolom van DAENDELS ontstaan, door een Sergeant verspreid, dat de *Engelsche* Ruitery in een der Dorpen van de *Lange-Dyken* gerukt was en alles nederzabelde, wat hun ontmoette. Ondanks de in 't werk gestelde en eindelyk geslaagde poogingen van DAENDELS om deeze valsche maare te stuiten, waren eenigen ontkomen. Met den vroegen morgen nam het getal dier lafaarts of schelmen te *Haarlem* zodanig toe, dat de Municipaliteit, met overleg van de *Fransche* Commandant MASSABEAU en den Commandant der Gewapende Burgermagt PARVÉ, besflooten die Overloopers te doen vatten en in verzekerde bewaaring te brengen. Dit geschiedde onverwyld, alle vlugtelingen werden oogenbliklyk gevat zo

zas

was zy binnen de Stads poorten kwamen. OCTOBER.

Al dit kon niet voorvallen, zonder, met het meer daagen van den morgen, in die Stad, de onrust algemeener te maaken; dan toen ook was de Municipaliteit in staat om gerustftellende Legerberichten mede te deelen, en een dat bepaald sprak van het onrustbaarend geval, daar in beschreeven als het bedryf van eenige kwalykgezinden, 't welk geen geloof verdiende, en dat het Leger stand hieldt in de oude stellingen. — Gerustheid baarde deeze vroegtydige aankondiging, dankbaar was het welmeenend deel der Burgerye, voor de zorge en waakzaamheid der Municipaliteit, dezelve droeg de goedkeuring van het Uitvoerend Bewind weg. 1799.

Dien eigensten dag vaardigde het Departementaal Bestuur van *Texel* eene Publikatie uit, om, wegens de waare toedragt der zaaken de Inwoonders van dit Departement gerust te stellen. De toon op welken dit stuk gestemd was, de bewoordingen daar in gebezigd, draagen de sterkst mogelyke blyken van de hitte, welke ten dien stonde de gemoederen der Vaderlanderen ontvlamde tegen de onderneemingen der *Engelschen* en de werkzaamheden van dier binnenlandschen aanhang. — In min heftige doch nadruklyke woorden gaf de Municipaliteit van *Haarlem* haar misnoegen en verontwaardiging over dit schandelyk gedrag eeniger Militairen in de *Bataafsche* Armée te kennen. Teffens berichtende, dat zommigen dier onverlaaten, zich

Deswegen uitgevaardigde Publikatien

XXI. BOEK. 1799. boven de misdaad van dienstverlaating, schuldig gemaakt hadden aan roof hunner medeburgeren. Paarden, Equipagien boeden zy voor een spotprys te koop aan. Men ontdekte by veelen dier snoodaarts gouden en zilveren cieraaden, hals- handen hoofdopschik der *Noordhollandsche* Vrouwen, geld en kostbaarheden den bewoonderen van het Platteland ontroofd. De ongezindheid der meeste gevatten, ten opzigte van de tegenwoordige Orde van zaaken mogt men afneemen uit hun bedryf, en bovendien uit het afbeeldzel van den Prins VAN ORANJE en dat zyner Egtgenoote, met een Oranje lindje omboord, op de bloote borst van een hunner gevonden.

Afloop deezer zaake. Kort was het verblyf deezer lafhartigen en ongetrouwen binnen *Haarlem*. Naa weinig dagen werden zy, ten getale van twee en veertig, onder bedekking van Gewapende Burgers en *Fransche* Jaagers, op last van den Generaal BRUNE, na *Alkmaar* en het Leger, als gevangenen opgevoerd en aan den Militairen Krygsraad overgeleverd. Een kogel was reeds het loon van den Sergeant, die tot alle deeze verwarring aanleiding gegeeven hadt, gelyk de Generaal BRUNE vermeldde (*).

Wer-

(*) Zie hier boven bl. 213. Een omstandig berigt van dit onaangenaame voorval, met de oorspronglyke stukken daar toe betrekkelyk, is voorhanden in het *Geschiedkundig Gedenkstuk van het voorgevallene binnen Haarlem, in de laatste helft van het Jaar* 1799, door A. LOOSJES PZ. te *Haarlem* bl. 135—143.

Werden lafhartigen en muiters, op die wyze behandeld en ten affchrikkenden fpiegel geftraft; de braaven. de dapperen vonden zich door den prikkel van lof en eere aangefpoord om den Landè trouw en dapper te dienen. De Generaal Brune, den zestienden van Herfstmaand, op de voorposten te *Schoorl*, de Vrywilligers uit *Rotterdam* en uit andere plaatzen, in oogenfchyn neemende, voerde die dapperen te gemoet; „ Burgers! zie hier de braave „ Vrywilligers van *Rotterdam*, die braa- „ ven hebben zich op de voorposten be- „ geeven; zy hebben het vuur reeds ge- „ zien; zy hebben de *Engelfchen* niet ge- „ fchroomd; maar hun ftout onder de „ oogen durven zien. Neemt aan deeze „ braaven een voorbeeld, die onder 't „ bevel van de Burgers Thyssen en Ver- „ meer, daadlyk de gevaaren hebben „ getrotfeerd — Die zich welhoudt zal „ ik aan het Gouvernement bekend maa- „ ken, en die zich lafhartig gedraagt, „ wegjaagen; maar de braaven doen be- „ loonen. *Een Engelschman*, ja, al waren „ 'er *drie* tegen *één*, is niets. Deeze braa- „ ve *Rotterdammers* hebben hunne lafhar- „ tigheid gezien!"

CXX. BOEK.

1799.

Lof door Brune den braaven gegeeven.

Om de Krygsdapperheid aan te prikkelen, werd het Uitvoerend Bewind, door het Vertegenwoordigend Lichaam, gevol magtigd, om, op voordragt des Opper legerbevelhebbers Brune, zodanige bevorderingen van en aan Officieren der *Bataaffche* Armée te kunnen doen en geeven,

Rangbevorderingen den Braaven toegezegd.

CXI. BOEK. 1799.

als het Bewind, tot beloonig van verdiensten en straf van lafhartigheid of ongehoorzaamheid, zou meenen te behooren; al ware het ook dat deeze bevorderingen of afzettingen niet overeestemden met het Plan van Reorganisatie der Armée van den Staat in Hooimaand des Jaars MDCCXCV vastgesteld.

Werkzaamheden tot bemoediging der Stryderen.

De hoofdwerkzaamheden des Landbestuurs, en van andere Geconstitueerde Magten, werkten met vereenigde kragt in het beraamen van maatregelen en het doen van poogingen om den gelanden Vyand te bestryden en afbreuk te doen. Weldenkende Ingezetenen stelden 'er hunne eer in om het Landsbestuur en het Krygsweezen ondersteunenden bystand te bieden en den moed der braaven aan te wakkeren. Om stryd beyverde men zich tot het verzagten van het lyden der veelvuldige gekwetsten, en den rustigen Krygsman, die verdere stryd te wagten stondt, door blyk op blyk van welwillenden bystand, aan den Lande te verpligten. Van hier de giften tot lyfsdekking tegen het naderend guure jaargetyde, en het toeschikken van veelerlei verkwikkingen.

Adres uit *Dordrecht* om tot volhouden aan te maanen.

Bereidvaardigheid om met den gewapenden arm, ook der zodanigen, die volgens de wet des niet verpligt waren, bleek uit verscheide aanbiedingen. Het sterkst spreekende in dit geval, onder andere van soortgelyken aart, is eene vervoeging van een groot aantal Stemgeregtigde Burgers te *Dordrecht*: en wy weeten dat de taal door

door hun geuit, de taal was van de braaven en moedigen in den Lande. Dat de Naaneef in onze Geschiedenisse dezelve leeze. Zy spraken, op deezen trant, de Eerste Kamer aan; „ Burgers Represen„ tanten! De verraaderlyke Vyand van „ alles wat eerlyk is en goede trouw be„ zit, heeft dan, in de daad, zyne ver„ blinde trauwanten, met het schuim van „ andere Volken verdubbeld, onder het „ geleide van Bevelhebbers, zyner waar„ dig, op den *Bataafschen* bodem ge„ zonden!

„ Het is hun dan gelukt, onze waak„ zaamheid te verschalken, en zyne eerste „ stappen met het schuldloos bloed onzer „ braave Landgenooten te verwen!

„ Het is hun dan gelukt, door valsch„ heid en list, drie duizend lafhartige „ verraaders, te lange aan den boezem „ onzes Vaderlands gezoogd, tot zyne „ goede vrienden te maaken, en het uit„ geputte *Nederland*, onder de leus van „ vriendschap, na genoeg veertig Millioe„ nen te ontroeven!

„ Ja, dat alles is hem gelukt — gelukt „ in weinige dagen! Burgers Vertegen„ woordigers! Mannen met de geheiligde „ zaak eens Vryen Volks belast; aan U, „ die de *Bataaven*, met duuren Eede, trouw „ gezwooren hebt — aan U zy aanbe„ volen, dit alles, in zynen geheelen toe„ dragt, nadruklyk gade te slaan, en de „ diep beledigde Natie, door moed, stand„ vastighed en manlyke besluiten, te wree„ ken!

XIII. BOEK. 1799.

„ Hoe

1799.

„ Hoe ontzettend deeze Gebeurtenissen „ zyn, zy nogthans wekken in ons geen „ andere hartstogt dan die van brandende „ wraak! Wy reikhalzen vaardig na het „ groote tydstip, waar op de vereenigde „ strydende Zoonen der verbroederde Re- „ publieken, met het zwaard der Vry- „ heid, den geregten dood in de aange- „ lande horde, die den euvelmoed haarer „ gouddorstige meesters tragt voort te „ planten, zal hebben overgebragt.

„ *Overeenkomst!* roept en vreest men „ allerwegen. Neen! Vertegenwoordi- „ gers van een Vry Volk! wy doen hul- „ de aan uwe kunde en welmeenenheid, „ en houden ons deswegen ten vollen ge- „ rust. Gy zoudt Verdragen kunnen wil- „ len aangaan tusschen een Volk, steeds „ en van alom om zyne deugden en goe- „ de trouw geëerd, en een Gouverne- „ ment als dat van *Engeland* — een Gou- „ vernement, dat nog nimmer de heilige „ belofte van eer vervuld heeft, dan „ wanneer eigen voordeel het daar toe „ aanprikkelt —— Gy zoudt Verdragen „ kunnen willen aangaan, die, hoe door- „ wrogt en verheven ingericht, het *Ba-* „ *taafsche* Volk steeds de speelbal zouden „ doen zyn van eeuwig wankelende Staats- „ gronden —— Verdragen, die vooraf „ reeds door elk denkend Vaderlander „ worden veragt.

„ Neen, Burgers Representanten! Gy „ zult dit nimmer doen, dan in de aller- „ dringendste omstandigheden, wanneer

„ wy

CIX. BOEK. 1799.

„ wy ons, tegen alle verwagting aan, van „ veelvermogende hulp verstooken zagen, „ en door eenen magtigen en vriendschap- „ lyken Nabuur, met de wapens in de hand, „ daar toe zagen aangespoord. Dan, en „ ook niet anders, zult gy het ongelukkige „ *Bataafsche* Volk aan het noodlot eens „ Verdrags overgeeven, dat hetzelve veel- „ ligt meer zou folteren, dan dat het zy- „ nen vrugtbaaren grond met het stuivend „ puin der verwonne muuren overdekt „ zag — *Overeenkomst!* — Neen, Burgers „ Vertegenwoordigers! hier toe besluit gy „ nimmer! Uwe beproefde beginzels en „ trouw strekken ons hier ten waarborg.

„ Ook Gy zult, met kragt en moed „ beteugelen hun, die den gevloekten „ Vyand van binnen, in het duister en „ openbaar, den vrienden-hand toerei- „ ken, en alzo wreedaartig hun Vader- „ land verraaden — Gy zelve zult uwe „ manlyke Proclamatie handhaaven, en „ elk, die, in deeze beslissende oogenblik- „ ken, de teugels des Bewinds in slappe „ handen houdt, met klem leeren, welke „ pligten elk Vaderlander te volgen heb- „ be, wanneer een bloeddorstige Vyand, „ gesterkt door binnenlandsche Verraaders, „ zynen vernielenden voet op den vryen „ grond zet, om al wat braaf is, aan zy- „ ne verwoestende kar te kluisteren!

„ Ja, Burgers Representanten! wy zyn „ verzekerd van uwen moed, die, met „ het naderen der gevaaren, wel verre „ van in een schroomvallig Verdrag te

„ zul-

CXI. BOEK. 1799.

„ Hoe ontzettend deeze Gebeurtenissen
„ zyn, zy nogthans wekken in ons geen
„ andere hartstogt dan die van brandende
„ wraak! Wy reikhalzen vaardig na het
„ groote tydstip, waar op de vereenigde
„ strydende Zoonen der verbroederde Re-
„ publieken, met het zwaard der Vry-
„ heid, den geregten dood in de aange-
„ lande horde, die den euvelmoed haarer
„ gouddorstige meesters tragt voort te
„ planten, zal hebben overgebragt.

„ *Overeenkomst!* roept en vreest men
„ allerwegen. Neen! Vertegenwoordi-
„ gers van een Vry Volk! wy doen hul-
„ de aan uwe kunde en welmeenenheid,
„ en houden ons deswegen ten vollen ge-
„ rust. Gy zoudt Verdragen kunnen wil-
„ len aangaan tusschen een Volk, steeds
„ en van alom om zyne deugden en goe-
„ de trouw geëerd, en een Gouverne-
„ ment als dat van *Engeland* — een Gou-
„ vernement, dat nog nimmer de heilige
„ belofte van eer vervuld heeft, dan
„ wanneer eigen voordeel het daar toe
„ aanprikkelt —— Gy zoudt Verdragen
„ kunnen willen aangaan, die, hoe door-
„ wrogt en verheven ingericht, het *Ba-
„ taafsche* Volk steeds de speelbal zouden
„ doen zyn van eeuwig wankelende Staats-
„ gronden —— Verdragen, die vooraf
„ reeds door elk denkend Vaderlander
„ worden veragt.

„ Neen, Burgers Representanten! Gy
„ zult dit nimmer doen, dan in de aller-
„ dringendste omstandigheden, wanneer
„ wy

„ wy ons, tegen alle verwagting aan, van „ veelvermogende hulp verstooken zagen, „ en door eenen magtigen en vriendschap- „ lyken Nabuur, met de wapens in de hand, „ daar toe zagen aangespoord. Dan, en „ ook niet anders, zult gy het ongelukkige „ *Bataafsche* Volk aan het noodlot eens „ Verdrags overgeeven, dat hetzelve veel- „ ligt meer zou folteren, dan dat het zy- „ nen vrugtbaaren grond met het stuivend „ puin der verwonne muuren overdekt „ zag — *Overeenkomst!* — Neen, Burgers „ Vertegenwoordigers! hier toe besluit gy „ nimmer! Uwe beproefde beginzels en „ trouw strekken ons hier ten waarborg.

„ Ook Gy zult, met kragt en moed „ beteugelen hun, die den gevloekten „ Vyand van binnen, in het duister en „ openbaar, den vrienden-hand toerei- „ ken, en alzo wreedaartig hun Vader- „ land verraaden — Gy zelve zult uwe „ manlyke Proclamatie handhaaven, en „ elk, die, in deeze beslissende oogenblik- „ ken, de teugels des Bewinds in slappe „ handen houdt, met klem leeren, welke „ pligten elk Vaderlander te volgen heb- „ be, wanneer een bloeddorstige Vyand, „ gesterkt door binnenlandsche Verraaders, „ zynen vernielenden voet op den vryen „ grond zet, om al wat braaf is, aan zy- „ ne verwoestende kar te kluisteren!

„ Ja, Burgers Representanten! wy zyn „ verzekerd van uwen moed, die, met „ het naderen der gevaaren, wel verre „ van in een schroomvallig Verdrag te

„ zul-

CXX. BOEK. — 1799. lings versterkte Dorp aanrukken. Hy maakte 'er zich meester van op zulk eene wyze, dat de Vyand het ontruimde, met agterlaating van de gekwetsten, en wat verder tot de bezetting behoorde. Een blyk van voorspoed, en teffens een blyk dat de moed onzer Soldaaten niet was uitgedoofd (*).

Aankomst van *Engelsche* en *Russische* versterking. Van grooter en belangryker gebeurtenissen ging die dag zwanger. In den vroegen morgen verscheen op de *Helder* de Hertog VAN YORK, vergezeld door Prins WILLIAM VAN GLOUCHESTER, Lord CHATTAM, en verder aanzienlyk gevolg. Het Fregat, 't welk die Grooten naa onze Kusten voerde, geleidde tien duizend man *Engelsch* Krygsvolk. — Het leedt slegts twee dagen, of de lang verwagtte *Russische* Hulpbenden, sterk dertien duizend man, onder het Opperbevel van den Generaal HERMANN, daagden op, en zetten voet aan land. Onverwyld gaf de Hertog VAN YORK last, dat de *Russen* voorwaards rukken en de stelling van het Zeedorp *Petten* bezetten moesten.

YORK valt den 19 Sept. den onzen aan. De door deeze aankomst van Kryg- en Hulpbenden uit *Engeland* verwisselde omstandigheden, baarden eigenaartig eene tegengestelde handelwyze van 't geen op den tienden van Herfstmaand den Generaal BRUNE tot het leveren van eenen Veldslag bewoogen had, daar dit *Fransche*

Le-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 79.

FREDERIK HERTOG VAN YORK.

Boyle Pinx. R. Vinkeles sculp.

Legerhoofd nog by lange na de verwagtte versterking niet ontvangen hadt, schoon dezelve dagelyks uit *Brabant* en van den *Neder Rhyn* toevloeide, bezielde het aangelande Krygsvolk den bevelvoerenden Hertog VAN YORK, met moed op zyne overmagt en dreef hem ten aanval in den vroegen morgen van den negentienden van Herfstmaand.

CXL. BOEK. 1799.

Een dag des stryds, die eene meer dan ter loopsche vermelding verdient; daar dezelve een beslissenden Zegepraal aan onze zyde daarstelde. Gerugten van geleverde Veldslagen hadden, van dag tot dag, door 't land geloopen; doch waren bykans even schielyk, als zy opkwamen, verdweenen. Men vertrouwde des die 'er eerst, wegens de Krygsverrigtingen op deezen dag, in omloop kwamen, niet; schoon ze ten voordeele der onzen luidden, en men gereed is dezulke als waar te omhelzen.

Bericht van dien Veldslag.

De naauwlyks gelande *Russen* werden deels, in aller yl, aan 't hoofd der kolom van den regter vleugel geplaatst, en vonden zich verder by het middenpunt onder de *Engelschen* gemengd. De *Russische* Veldoverste HERMANN, een Krygsheld van naam, stondt tegen over de *Franschen*, aangevoerd door den dapperen Generaal VAN DAMME. De Hertog VAN YORK, met den Erfprins VAN ORANJE, stelden zich aan de spitze van het Middenpunt en den slinker Vleugel des vyandlyken Legers, en tegen over het Middenpunt en den regter Vleugel onzer Armée, die

CII. BOEK. 1799.

DAENDELS en DUMONCEAU tot Aanvoerders hadden. Inmiddels hadt YORK, met groote zes duizend man, ABERCROMBIE afgevaardigd om *Hoorn* te vermeesteren, den regter vleugel van de onzen om te trekken, ten einde denzelven in te sluiten, op de ontvangene kundschap, dat het den *Russischen* Generaal HERMANN gelukt zou weezen de *Franschen* over hoop te werpen, waar aan men, met veel zelfsvertrouwen, niet twyfelde. En in de daad scheen het eerst geschaapen als of de uitslag aan die verwagting zou beantwoorden. Onze voorposten te *Kamp* en *Groet* deinsden, op den eersten sterken aanval te rugge. HERMANNS Krygsbenden hadden zich van *Schoorldam* en ook van *Bergen* meester gemaakt. Middelerwyl hadden zich de *Franschen* in het Bosch van *Bergen* vereenigd, terwyl de *Russen* het agterste gedeelte van het middenpunt onzer linie van Bataille, door een sterke bende *Engelschen* en *Russen* onder den Hertog VAN YORK aanvielen. De Generaal BRUNE deedt de agterhoede van DUMONCEAU, langs een brug over de vaart na de *Zyp*, voor eenige dagen gelegd, op *Bergen* aanrukken. Hier door geraakten de *Russen* tusschen twee vuuren, en zich te veel voorwaards begeeven hebbende, derfden zy de noodige hulp der *Engelschen*. Zy vogten als wanhoopigen; nogthans werd *Bergen* hernomen, en dat gedeelte der *Russen* viel in handen der zegepraalende *Bataaven* en *Franschen*. Groot

was

was de flachting hier aangeftigt. De Generaal HERMANN geraakte gevangen. 's Vyands regter vleugel werd geheel geslaagen, en schoon het middelpunt onzes Legers veel uit te staan en een harden stryd te stryden hadt, en de regter vleugel, door een zamenloop van toevalligheden, nog meer moest lyden, maakte de Vyand op die punten geene vorderingen. De onzen hadden, by het eindigen van de slag, hunne stellingen behouden.

ZESDE BOEK. 1799.

Uitslag ten onzen voordeele.

De *Engelschen* gaven hun verlies op zo aan dooden als gekwetsten op negen honderd één en dertig man. Dat der *Russen* bestondt, volgens eigen opgave, in drie duizend gesneuvelden, en *veele* gevangenen, zonder bepaaling van het nette getal. — Het verlies der *Fransche* en *Bataafsche* Armée, was zeer gering in vergelyking van dat der Vyanden. De *Franschen* hadden by de kolom, die in het heetste des gevegts deelde, niet meer dan vyftig dooden en drie honderd gekwetsten, en dat der *Bataaven* was naar evenredigheid minder. Zonder volle verzekering van de echtheid deezer opgave, zou dezelve twyfelagtig moeten voorkomen, en te meer in verdenking vallen, als men in aanmerking neemt, dat de sterkte des Vyands, op den dag deezes stryds, negen en dertig duizend man haalde, veertien duizend *Russen* en vyf en twintig duizend *Engelschen*, terwyl de *Franschen* en *Bataaven* slegts ruim de helft van dat getal

XII. BOEK. 1799. uitmaakten. Ten blyke des zegepraals strekten, behalven de Krygsgevangenen, vyf en twintig stukken Konon en vyf Vaandels (*).

Naa

(*) Generaal BRUNES Aide de Camp, CLEMENT, bragt deeze vyf Vaandels na *Parys* over. By derzelver aanbieding aan het Uitvoerend Bewind der *Fransche* Republiek, gaf de Overbrenger een verhaal van de Overwinning te *Bergen* bevogten, aan de *Bataafsche* Krygslieden den lof toekennende, dat zy zich hunnen Bondgenooten en de zaak, welke zy verdeedigden, waardig getoond hadden. Zeer vereerend en opbeurend was de taal des Voorzitters, by de wedergave van drie deezer Vaandelen, om ze het Uitvoerend Bewind der *Bataafsche* Republiek ter hand te stellen; aan 't zelve wilde hy deeze boodschap gedaan hebben. „ Zeg aan hetzelve, dat wy deeze Vaandels hun aanbieden, als „ een nieuw onderpand onzer trouw, in het ge„ stand doen aan onze verbintenissen, en als een „ duidelyk kenmerk van ons vertrouwen op hunne „ liefde voor het Gemeenebest, en hunnen afkeer „ van de Stadhouderlyke Dwingelanden — Zeg „ aan de *Bataafsche* Republikeinen, dat zy, voort„ gaande met stryden, steeds Overwinnaars zullen „ zyn, dat wy met hun hunne Vryheid tegen alle „ verraaders, die dezelve in gevaar zouden stel„ len, zullen verdeedigen; dat wy hunne Onaf„ hanglykheid tegen alle Legermagten, welke de„ zelve durven aanvallen, zullen handhaaven — „ Zeg eindelyk aan den braaven Generaal, die over „ de beide Legers het bevel voert, dat het trom„ pettengeschal der te *Bergen* behaalde Overwin„ ning tot op den oever der *Limmath* geklonken „ heeft, en dat in dit oogenblik het *Oostenryks* Le„ ger van den *Donau* op de vlugt wordt geslaagen."

De Burger CLEMENT, met de drie Vaandels terug gekomen, boodt, den zeventienden van Wynmaand dezelve het Uitvoerend Bewind aan, in eene openbaare zitting. Met de grootste staatlykheid geschiedde deeze overlevering. De Brigade Generaal CLEMENT, de *Bataafsche* Colonels RIETVELD en

BRU-

CIƆ BOEK. 1799.

Naa dezen ftryd, waar in het geen der partyen aan moed of beleid haaperde, lag het flagveld, in het uitgeftrekt bosch aan den voet der duinen, bezaaid met dooden en gewonden. Verre de meeste waren *Rusfen*, die als wanhoopigen geftreeden hadden, en zich beklaagden over het niet behoorelyk onderfteunen der *Engelfchen*. Veelen vlooden in het bosch, of verfpreidden zich in de duinen, verkoozen liever aan de niet verbondene wonden om te komen, of zich dood te hongeren, dan zich over te geeven. Huns ondanks werden zy, nagezet zynde, opgezogt, en als Krygsgevangenen behandeld.

Ten

BRUCE, en de Luitenant Colonel MARTHUCHEWITZ, en drie gewonde Soldaaten waren, met den Agent van Oorlog, de hoofdperfoonadien van dit bedryf. Naa ftaatlyke en met wederzydfche Aanfpraaken vergezelde verrigtingen gefchiedde de oveigifte der Vaandelen. Waar naa de Voorzitter des Uitvoerenden Bewinds aan de drie *Bataaffche* Officieren de Broederkus gaf, en aan ieder een Sabel overhandigde op welker kling aan de eene zyde gegraveerd was *Bataille van Bergen* en aan de andere zyde de Naam van den Officier, dien dezelve vereerd werd. De Agent van Oorlog handigde aan ieder der drie Soldaaten een Zilver Zakuurwerk over, op 't zelve ftondt te leezen *Bataille van Bergen den negentienden September* 1799, benevens den Naam des ontvangers van dit gefchenk ter gedagtenisfe. — Behalven het Eereteken voor de drie Krygsbevelhebberen, werden zy, fchoon 'er geen plaatzen in die rangen openftonden, wegens betoonde dapperheid in dien flag, bevorderd, MARTHUCHEWITZ tot Colonel der Artillerie en RIETVELD en BRUCE tot Generaal Majors der Infanterie. *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 343 en 364.

XXI. BOEK.

1799. Volle verzekering des wegen.

Ten dage des ftryds, en by het voortzetten der Overwinninge, ontving men in *Haarlem* des byzondere narichten by Brieven van D'ARDENNES, Chef van d'Etat Major, uit het Hoofdkwartier te *Alkmaar*, met aanfchryven om een groot getal wagens en paarden. Het Departementaal Beftuur van *Texel* volmagtigde het Gemeentebeftuur dier Stad, om aan dien eisch te voldoen. Zulks gefchiedde. De volgende dag, die daar ter Stede, de zegepraal onzes Legers ten vollen bevestigde, leverde, by de zeer aandoenlyke vertooning van wagens vol gekwetften, waar van 'er onder den weg aan hunne wonden overleden, een fchouwfpel op, 't geen wy niet kunnen nalaaten, om de zonderlingheid, voor onze Leezers open te fchuiven, en te meer, daar wy, voor een groot gedeelte, aanfchouwers van 't zelve waren, en het zegel mogen hangen aan een breed verflag des gegeeven, waar van wy het voornaamfte overneemen (*).

Russifche en *Engelfche* Krygsgevangenen te *Haarlem* binnengebragt.

Een aantal van omtrent duizend *Russifche* en *Engelfche* Krygsgevangenen kwamen, door eenige *Franfche* Jaagers te paard en Gewapende Burgers begeleid, ter Nieuwe Poorte in. Treffend was dit binnenkomen, daar geen ontydige fpot, geen valfche lach der befchimping gezien werd. Geregeldheid en ftilte heerschten

OH-

(*) Naamlyk uit het meermaals aangetoogene *Gefchiedkundig Gedenkftuk van het voorgevallene binnen Haarlem in de laatfte helft des Jaars* 1799. Te *Haarlem* by A. LOOSJES *Pz.* bl. 160 enz.

onder den grooten toevloed van aanschouweren, diep getroffen door de vreemdheid der vertooninge. Niet weinig stondt men versteld in die zo geduchte *Russen* een hoop lompe en allerslegtst gekleede Soldaaten te aanschouwen. Veelen waren zonder eenig hoofddekzel; zommigen droegen blikken of koperen kasquets, van eene kegelvormige gedaante, juist zo als de afbeeldingen der Soldaaten, in den aanvange der Achttiende Eeuw, ons in prentverbeeldingen voorkomen. Ruw en stomp waren hunne gelaatstrekken, en vertoonden zy weinig blyks van den beschaafden mensch. Dan juist dit tekende teffens eene zeer te duchte woestheid, in den staat der krygsgevangenschap wel beteugeld; doch die, by een zegepraal aan hunne zyde, zich op eene allerontzettendste wyze, ter verdelging, zou hebben losgelaaten. Gewis bragt de langer dan beoogde Scheepstocht, en het onmiddelyk naa de ontscheping ten kryg aanvoeren, iets by tot den ontredderden staat dier horden uit het *Noorden*, zeer geschikt om als loutere werktuigen van geweld, door eenen Alleenheerscher geleend te worden aan een Staatsbestuur, 't welk, naa alle de zenuwen van onzen Koophandel afgesneeden en verlamd te hebben, nu de laatste hand aan onzen volkomen ondergang wilde leggen, door ons Vaderland aan alle de vernielingen des Oorlogs prys te geeven, en bloot te stellen aan alle die onheilen, wel-

CXI. BOEK. 1799. Behandeling der Gevangenen.

ke de uiterste verwoestingen en onmenschelykste handelingen, noodwendig ten gevolge moesten hebben.

Het ongunstig licht, waar in de *Russen* zich vertoonden, werd te treffender, daar zy zo zeer afstaken by de op hun volgende krygsgevangene *Engelschen*, die wel gekleed, van eene schoone en ryzige gestalte, by den spyt, op hun gelaad te leezen, een fierheid ten ooge uitschitterde vergeefsch gezogt by een volk van Lyfeigenen. De verslaagenheid op deezer laatsten gelaad werd hoogstwaarschynlyk vermeerderd, door de inboezeming, dat zy, in handen der *Bataaven* en *Franschen* vallende, op eene wreede wyze, om 't leeven zouden gebragt worden. Zigtbaar vermeerderde op der *Russen* reeds zeer betrokken gelaad, de angstvalligheid, toen zy, in de *St. Jans Kerk* ingeleid wordende, twee stukken geschut daar voor geplaatst vonden. Dan de vrees week en verwisselde in gerustheid, toen de Municipaliteit van *Haarlem* Brood, Kaas en Genever onder die vermoeiden liet uitdeelen; als mede aan de *Engelsche* Gemeenen, die hun verblyf boven de Vleeschhal vonden. De *Russische* en *Engelsche* Officieren werden in een der voornaamste Logementen gehuisvest, en naar hunnen rang behandeld. Aan verkwikking liet men 't niet ontbreeken. De Stads Commandant MASSABEAU droeg hier zorge voor, de Luitenant Collonel der *Russen*

be-

betuigde, by zyn vertrek, deswegen den hartlykften dank.

1799.

Zegetekens op de Markt aldaar.

Op de Groote Markt ftonden twaalf *Rusfische* en *Engelsche* Stukken Kanon en twee Houwitzers met derzelver toebehooren. Zegetekens der Overwinning. Twee dagen laater kwamen nog honderd *Rusfische* en *Engelsche* Krygsgevangenen binnen *Haarlems* veste. De Gevangenen werden, binnen kort verder opgevoerd. Dan by dien uittocht leverde de goedaartigheid van het egt *Hollandsche* Character een treffend fchouwfpel op; daar de flegt gekleedde *Rusfen* de harten met medelyden vervulden; de ontbloote van hoofddekzels en voetfchoeizels werden des op eene overvloedige wyze voorzien. Dankbaar betoonden veelen dier bezorgden. Geheel het tegenbeeld van deezen zag men in de *Engelsche* Krygsgevangenen, die, by hun uittrekken, zo door woorden als gebaarden, eer de vertooning van zegepraalenden dan van gevangenen maakten.

Hoe de gekwetften verzorgd.

Een aanhoudende doortogt was 'er van Gekwetften. De ergst gewonden, wier verder vervoeren ongeraaden was, werden in het Gasthuis opgenomen; zo daar, als op de Schepen, bevlytigden zich om ftryd de Heelmeesters ter hulpe. In het Gasthuis en op de Schepen, lagen vriend en vyand onder een gemengd, gekneusden, verminkten, zieltogenden, ftervenden, en zomtyds dooden. De Burgery betoonde haare liefddaadigheid aan deeze elendigen, om hun te verkwikken en te verfterken.

P 5 Dit

XII. BOEK. 1799.

Dit bedryf bleef niet onbekend by het Landsbestuur; de Voorzitter ter Tweede Kamer SIDERIUS, noemde, om de zedigheid niet te kwetzen, den naam niet van Haar, die dagelyks, zo als hy zich uitdrukte, voor een geheel Hospitaal van Gekwetsten, de spyze liet toebereiden. Die ongenoemde, die de aandagt van 's Lands Vaderen tot zich trok, was CORNELIA CATHARINA HODSHON. Zy maakte, in dit tydsgewrichte van jammer en elende, het edelst gebruik van haare groote schatten. Zy deedt, door eene ruime uitreiking van verkwikkende en versterkende spyze de ongelukkige slagtoffers des Oorlogs, die met Schepen, of voor, of by haar aanzienlyk huis aan het *Spaarne* vertoefden, by herhaaling ondervinden, dat Mededogen en Weldaadigheid grondtrekken zyn van het *Hollandsch* Character. — Dit betoonde zy niet alleen; maar veelen deeden door kleindere ververschingen, even welmeenend, even liefddaadig, desgelyks hun medelyden met ongelukkige slagtoffers van den Kryg. Ja, mogen wy 'er byvoegen, hier zweeg de stem der zo fel opgewekte Partyschap, en de hulpvaardige Menschlievenheid van het hart zegepraalde op Staatkundige stelzelbegrippen, die, over het geheel, meer met het hoofd dan met hart gemeen hebben.

Hoe zeer staken by die behandelingen, Vyanden aangedaan, af de groote buitenspoorigheden en wreedheden, door de *Engelschen* en *Russen*, by hun hertocht, naa den

den slag, gepleegd aan de Landlieden, in welke krygsgeweldenaryen de *Engelschen* gezegd worden de *Russen* overtroffen te hebben (*).

CIJO BORKI — 1799. VAN HALL aanspraak wegens deeze Overwinning.

De bekendmaaking der behaalde Overwinning, schoon de dood eeniger Vaderlandsche en *Fransche* Helden, het kwetzen van anderen, en onder deeze laatsten den Generaal DUMONCEAU vermeldende, baarde ter Vergaderinge, in eene en andere Kamer, de regtmaatigste vreugde. De Voorzitter ter Eerste Kamer VAN HALL uitte deeze taal zyns harten; „ Burgers „ Representanten! By het hooren van dee„ze boodschap vermeestert een grootsch „ gevoel uwe en myne gewaarwordingen; „ verwagt niet dat ik welspreekend zy. — „ De vereenigde Republikeinsche Legers „ hebben aangevangen te overwinnen. „ Hun moed is, zelfs by het verdubbe„len van de magt eens trotschen Vyands, „ reeds zeer veele hindernissen te boven „ gekomen, en eerlang zal een mishan„deld Vaderland op de lafhartigheid en „ het verraad geheel gewrooken zyn. Ver„geefsch heeft dan het afgelegen Noor„den zyne benden uitgezonden, om het „ Erfdeel onzer Vaderen voor *Albion* te „ helpen vermeesteren. *Engeland* zal dan „ te vergeefsch zich van de list en het „ misdryf hebben bediend, om de Deugd „ en de Vryheid van hier te verbannen; „ zy-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 120.

CXX. BOEK. 1799.

„ zyne lafhartigheid zal zyn oogmerk „ doen mislukken, daar zyne benden een „ nieuw voorbeeld hebben gegeeven, hoe „ zy hunne eigene kragten mistrouwen- „ de, anderen aan de spitze waagen, zon- „ der zelve te durven stryden.

„ Dewyl wy dan en de edelmoedige „ Natie, die wy vertegenwoordigen, die „ ongelukkigen beklaagen, die misschien „ de slagtoffers hunner dapperheid en den „ ontrouw hunner Bondgenooten wier- „ den; menschlievenheid maakt de lau- „ wertak der Overwinninge meer duur- „ zaam en schoon.

„ *Bataaven!* in den donkeren nagt „ die U omringde, heeft Hy, die de lot- „ gevallen der Volken bestuurt, een da- „ geraad van voorspoed doen aanbreeken, „ die ieders hart met eerbiedige erkente- „ nis en dankbaare vreugde vervullen „ moet. Geef, o eeuwige Voorzienig- „ heid! dat wy den vollen dag daar van „ beleeven, en ons geteisterd Vaderland „ gelukkig zien!

„ En nu eere aan U, *Bataafsche* Bur- „ gers! die, hoe zeer den Kryg niet ge- „ woon, uwe Haardsteden hebt verlaa- „ ten, om uw Vaderland te helpen ver- „ lossen. Onsterflyke eer zy aan U, aan „ allen, wie gy ook zyn moogt, o Hel- „ den! die in deeze roemrugtige oogen- „ blikken, door heldhaftigheid en beleid „ hebt uitgeblonken, die een eervollen „ dood boven een schandelyk leeven hebt „ gesteld, die ons het regt laat om nog

„ meer-

„ meerder van U te verwagten, of uwen „ Heldendood te beweenen! De Vryheid „ en het Vaderland verlangen U te ken„ nen, zy zullen uwe daaden bewonde„ ren. Zo volge de Nationaale erkente„ nis eene volkomene overwinning; zo „ is de nagedagtenis van zo veele Ge„ sneuvelden gezegend, zo zy het Vader„ land U eeuwig dankbaar! *Leeve de Re„ publiek!*" —— Hadt dit woord by de Bekendmaaking de Zaal doorgeklonken, het werd nu met een algemeen handgeklap toegejuichd (*).

CIX. BOEK. 1799.

Lof den Stryderen geschonken.

Streelend was deeze lofspraake. Eene dergelyke vloeide uit den mond des Voorzitters DE LEEUW ter Tweede Kamer. De Krygsopperbevelhebber BRUNE moedigde 't Krygsvolk in 't algemeen aan door het pryzen hunner dapperheid; de strydende Burger ontving met onderscheiding lof in deeze bewoordingen. „ Een groot aantal „ Vrywilligers uit de Gewapende Burger„ magt heeft deel in het gevegt gehad, „ en volkomen beweezen, dat yver en „ veerkragt zeer dikwyls dezelfde uitwerk„ zels hebben als oefening en ondervin„ ding (†)." —— Eindelyk mogten de dappere Krygslieden dit getuigenis van het Vertegenwoordigend Lichaam wegdraagen, daar het Uitvoerend Bewind, uit naam van 't zelve, de *Bataafsche* en *Fran-*

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 132.

(†) *Ald.* bl. 141.

CXX. BOEK. — 1799.

Fransche Broeders, dit woord toevoegde.
„ Onder bevel van eenen krygskundi-
„ gen en onverzaagden Generaal, onder
„ de aanvoering van braave Legerhoof-
„ den, moest de Overwinning, dit kon
„ men niet anders verwagten, uwe wa-
„ penen bekroonen — wapenen, niet ter
„ verdeediging eener haatlyke overheer-
„ sching, niet ter versterking eener schan-
„ delyke slaaverny, maar ter handhaaving
„ en vestiging van Vryheid en Constitu-
„ tie opgevat.
„ Gy hebt uwe eigene zaak, de zaak
„ der Vryheid, verdeedigd; gy zyt Over-
„ winnaars. Uw trotsche aanvaller heeft
„ ondervonden, dat de waare Republi-
„ kein zyne Vyanden niet telt dan naa
„ dat hy dezelve verslaagen heeft. —
„ Gaat rustig voort op het pad van eere,
„ 't welk gy zyt ingetreeden. De lau-
„ weren der Zegepraal, door U *Bataa-*
„ *ven* geplukt, moeten U meer en meer
„ aanprikkelen, om, door uwe *Fransche*
„ Wapenbroeders geholpen, eenen roem-
„ ryken dood te kiezen boven de eerloo-
„ ze slaaverny, waar toe de eerlooze *Brit*
„ u roepen durft.
„ Dat dan een ware Republikeinsche
„ Heldenmoed U allen beziele! De on-
„ dervinding heeft U geleerd, dat het
„ getal der Vyanden voor hun geen ze-
„ kere waarborg der Overwinning is, en
„ dat moed en onverzaagdheid in staat
„ zyn alle hinderpaalen te boven te ko-
„ men. — Vaart dus voort U verdienst-
„ lyk

„ lyk te maaken by het Vaderland. En „ ontvangt daar voor de schoonste vergel- „ dingen, de bewustheid van welgedaan „ te hebben, den lof uwer Tydgenooten „ en het vooruitzigt van vereerd te wor- „ den by de Naakomelingschap. Uwe „ namen, der vergetelheid ontrukt, zullen „ leeven, diep geprent in de dankbaare „ harten der toekomstige geslachten, die, „ op deezen gezegenden grond der Vry- „ heid, de vrugten van uwe heldendaa- „ den zullen plukken, en een onwrikbaa- „ re eerzuil van dankerkentenis zal uwen „ roem volkomen maaken."

Wat ten dien dage te *Hoorn* voorviel.

In den loop des verhaals van deezen Veldslag, welke de onzen en de *Franschen*, met zo veel roems overdekte, hebben wy gewaagd van eene talryke Krygsbende *Engelschen*, onder bevel van ABERCROMBIE, na *Hoorn* afgevaardigd. Het is hier de plaats kortlyk te vermelden het wisfellot deezer Stad, ten deezen dage. Naa de Landing was *Hoorn*, voorwaards van onze Verdeedigingslinie gelegen, van Krygsvolk en Verdeedigingsmiddelen ontbloot geworden; zonder Volk was de Major VAN DER MEY tot Stads Commandant aangesteld. De Gewapende Burgermagt deedt Krygsdiensten; doch vondt zich eerlang door twee honderd man, daar opgehouden, versterkt. De Burgers hadden reeds een Patrouille *Engelschen* afgeslaagen. De Stad werd door de *Engelschen* opgeëischt; en ging dit met veele onbeschoftheden van de zyde der *Engelschen* ge-

XIX. BOEK. 1799. gepaard. *Engelsche* Ruitery en Voetvolk stoof de Stad in, en ging ruwlyk te werk, hakte den Vryheidsboom om, maakte de Bezetting krygsgevangen en bezette het Raadhuis. Men vondt zich genoodzaakt de Vlag te laaten waaijen en Oranjetekens te draagen. Voorts verlieten de *Engelschen* de Stad. Een klein aantal *Bataafsche* Jaagers wekten niet weinig opschuddings door het draagen van *Oranje* te willen beletten. De vordering vervolgens door de *Engelschen* gedaan, geschiedde niet, daar een *Fransch* Generaal BARDET de Stad, in naam der *Bataafsche* Republiek, hernam; waar op de Oranjetekens verdweenen. Hy verliet de Stad met zyne onderhebbende manschap. Een *Engelsche* Patrouille kwam weder binnen; doch moesten voor een *Bataafsche* dezelve op nieuw ruimen. Van de zee- en landzyde naderden de *Engelschen* met grooter magt, de Stad weder door de *Franschen* verlaaten zynde; zy voerden andermaal eene verandering ten aanziene van de Vlag en Oranjevercierzelen in, en vorderden de wapens nog by de Burgermagt overgebleeven. Te welker gelegenheid het *Oranje* gepeupel veele ongeregeldheden pleegde, die het verder zou hebben voortgezet, indien de *Engelschen* het niet gestuit hadden, terwyl zy egter de Burgergeweeren aan stukken sloegen, of in 't water wierpen. De *Engelschen* verlieten daar op grootendeels de Stad; de kleine agtergelaatene bezetting viel de *Hollandsche*

ʃche Dragonders in handen. DAENDELS nam in 't einde weder bezit van *Hoorn*; binnen korten tyd aan zo veele onaangenaame lotwisſelingen blootgeſteld (*). CXX. BOEK.

1799.

'tLot van *Medemblik*.

Het Dorp *Berkhout* deelde, op eene gevoelige wyze, in die verwisſelingen van *Engelſchen*, *Franſchen* en *Bataaven* (†). De Stad *Medemblik* door den *Engelſchen* Zeecapitein G. DUNDAS, op last van den Admiraal MITCELL, gebied voerende over de *Engelſche* Vlóot in de *Zuiderzee*, ingenomen zynde, werd de Regeering van vóór den Jaare MDCCXCV herſteld en de tegenwoordige, onder veel hoons, van de *Oranjegezinden* afgezet. Veel hadt men daar ter Stede van de vorderingen tot ſpyziging van Vloot en Leger der *Engelſchen* te lyden, tot vergalling van de vreugd der toenmaalige Regeering, die zich, by het niet volbrengen van den eisch der gevorderde noodwendigheden, gedreigd vondt met het in brand ſchieten der Stad. Het ſchryven aan zyne Hoogheid, en de tusſchenſpraak van den Heer VAN STRAALEN, beloofde hun verligting van eene gedreigde zwaare Inlegering van Krygsvolk (§).

'tLot van *Enkhuizen*.

Even als *Hoorn*, was *Enkhuizen*, in ſtaat van beleg geſteld, zonder van ee-

(*) VONK geeft in zyne *Geſchiedenis der Landing* I. D. bl. 200—216 een Verbaal van het gebeurde te *Hoorn* in die dagen, waar uit wy het bovenſtaande ontleenden.

(†) *Ald.* bl. 219—224.

(§) *Ald.* bl. 225—260.

CXX. BOEK.

1799.

eenige verdeedigmiddelen voorzien te zyn, en vondt zich daar door in groote ongelegenheid. Het inneemen van *Hoorn*, daar bekend geworden, viel het besluit, om, by het aannaderen van vyandlyk Krygsvolk, geen nutloozen wederstand te bieden; maar voor de rust en veiligheid te zorgen. —— Deeze dreigde gestoord te worden, door de verzoeken aan den Voorzitter om de Prinsevlagge te laaten waaijen en de ontwapening der toen gewapende Burgeren. Verzoeken waar op hy geen onverwyld antwoord kon geeven buiten toestemming van het Gemeentebestuur der Stad. De zamenkomst daar van in de Raadkamer verbeidende, was *Enkhuizen* geheel in oproer, onder het geschreeuw *Oranje boven!* De vlaggen wapperden van de Toorens, de Hoofdwagt was door Persoonen der Oranjeparty bezet. —— Geen kans zag de Municipaliteit deeze oproerige beweegingen te stuiten, zonder tusschenkomst van een en ander lid der oude Stadsregeering, die dit oproerig bedryf mede afkeurden. Dit werd te werk gesteld, en des der Burgerye kennis gegeeven. De moedwil en mishandeling bleef voorthollen; de Regeering handhaafde zich zo veel mogelyk. Te midden van dit alles werd het opdaagen van den *Engelschen* Admiraal MITCEL, met diens *Zuiderzée* Vloot, aangekondigd. Deeze op het Raadhuis met andere Officieren verscheenen, gaf te verstaan gekomen te zyn, om, in den naam des Prinsen VAN ORANJE, oogen-

blik-

bliklyk de Municipaliteit van hunne posten te ontzetten, gelyk geschiedde (*).

Keeren wy weder na de rustende Legermagten. De *Engelschen* ontvingen eene versterking van ruim twee duizend *Russen*. De herhaalde Legerberichten na *Groot-Brittanje* gezonden, waren opgevuld met klagten over de weersgesteltenisse, over de weinige en slegte gelegenheden, die de *Noordhollandsche* grond ten stryde aanboodt (†). Doch, ondanks dit alles moest de Kryg doorgezet en *Noordholland* vermeesterd worden. Zy vonden zich bemoedigd door de meerderheid hunner Krygsbenden, en de verzekering, dat 'er wel *Fransche* hulp tegen hun, doch veel traaglyker, opdaagde, dan men hier te Lande verlangde.

CXXI. BOEK. 1799. Gesteldheid des *Engelschen* versterkten Legers.

Deeze toestand van zaaken deedt een sterk aanmoedigende Proclamatie van het Uitvoerend Bewind gebooren worden. Vaderlandlievende ernst stemde den toon; het dreigend gevaar, indien het den Vyand gelukte den begonnen aanslag te volvoeren, zette 'er allen vuur aan by. De Burgers werden ten stryde uitgenoodigd, de Ouders opgewekt om hunne Zoonen voor 't Vaderland de wapens te doen aangorden. Geldige voorwaarden werden ter uitlokking gebezigd. Allen, die, op den gewoonen voet, onder de staande Armée dienst namen, zouden boven het gewoon hand-

Proclamatie aan den Volke om 't zelve, ten Krygsdienst aan te moedigen.

(*) VONK *Gesch. der Landing* I. D. bl. 260—278.
(†) *Univ. Magaz.* Vol. CV. p. 278.

CXX. BOEK. 1799.

handgeld van zes Dukaaten, nog één en twintig Guldens ontvangen — en zy die alleen tot zo lang dat de Vyand van den *Bataafschen* grond zou verdreeven zyn, in de *Bataafsche* Armée dienst deeden, een premie van dertig Guldens genieten (*). Ernstig was het voorstel, welk eene erkentenis het Vaderland aan de ongelukkige Weduwen en Weezen der in den stryd gesneuvelden zou bewyzen, overwoogen, en werd een daar op uitgebragt Verslag, naa veele beraadslaagingen, ten opzigte van byzondere bepaalingen, aangenomen (†).

Stryd op den 2 October. Schikking des Vyandlyken Legers.

Niet langer bleeven de Legers elkander aanzien. De Hertog VAN YORK bestemde den tweeden van Wynmaand tot eenen algemeenen aanval. Met vier kolommen rukte hy op de onzen aan. De eerste door ABERCROMBIE aangevoerd, trok het strand langs na *Egmond op Zee*; de tweede onder den *Russischen* Generaal VAN ESSEN, richtte zich op *Bergen*; de derde zou den Generaal ABERCROMBIE tegen den slinker vleugel der *Franschen* onderstutten; de vierde kolom, waar by zich de Erfprins VAN ORANJE bevondt, maakte 's Vyands slinker vleugel uit.

Schikking onzes Legers.

De Generaal BRUNE hadt de verschansingen, ter dekking van zyn slinker vleugel, doen voltooijen. Hy hadt ter beschutting het omstaande houtgewas, en de naby-ge-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 155.

(†) *Aid.* bl. 129. 203. 289. 287. 304. 307. 308.

gelegene duinen. Het middenpunt en de rechter vleugel waren als ongenaakbaar door de onderwaterzetting van de *Heerhugo-waard*, terwyl doorsnydingen en andere hindernissen, alle de wegen tusschen *Alkmaar* en *Medemblik* onbruikbaar maakten.

CXX. BOEK. 1799.

Aanval en gevegt.

Heftig was der Vyanden aanval op onze voorposten te *Groet*, *Kamp*, *Schoorl* en *Schoorldam*, moedig de tegenstand. Dan met welk een vuur de *Fransche* Generaal GOUVION te *Bergen* de aanvallen van den *Russischen* Generaal VAN ESSEN en den *Engelschen* Generaal DUNDAS wederstondt; hoe moedig en langduurig de Generaal VAN DAMME, op de hoogte van *Egmond aan Zee*, de zegepraal aan ABERCROMBIE betwistte, gelukte het deezen, ondersteund door het vuur der zich op die hoogte bevindende Kanonneer-sloepen, die de richting der Legermagt volgden, agter onzen slinker vleugel om te trekken tot op den afstand van een uur van *Egmond op Zee*. Met even voordeeligen, schoon bloedigen kans, werd het middelpunt onzes Legers aangevallen en bestreeden, en moest bukken voor 's Vyands overmagt. De regter vleugel leedt geen aanval, doch werd slegts ontrust, en de Generaal DAENDELS buiten staat gesteld, om Volk ter ondersteuning af te zenden.

De Nederlaage der onzen.

Bloedig was deeze dag. Naar YORKS eigene opgave bestondt der Vyanden verlies in vier honderd en zeven dooden, een duizend vyf honderd drie en zeventig gekwetsten en twee honderd gevangenen.

CXX. BOEK. 1799. Van het verlies aan onze zyde hebben wy geen juiste opgave, en zeer verschillende begrootingen aangetroffen; doch schynt het minder geweest te zyn dan op den tienden van Herfstmaand. Zeker was de nederlaage aan onze zyde (*).

Brunes terugwyken. De nagt hadt het gevegt doen eindigen. De volgende dag dreigde een hervatten van den veel talryker Vyand, die grooten kans hadt om op onze afgematte Krygsknegten weder voordeel te behaalen. De Generaal BRUNE besloot tot eene agterwaardsche beweeging, die 's morgens ten drie uuren geschiedde. Naa dezelve kwam de slinker vleugel te *Wyk op Zee* aan 't strand; het middelpunt was voorwaards van de *Beverwyk* tot *Krommeniedyk* geplaatst, in welke eerstgemelde Stede de Generaal BRUNE zyn Hoofdkwartier vestigde, terwyl de voorposten te *Bakkum*, *Limmen* en *Akersloot* stonden. De Generaal DAENDELS verliet de stellingen te *Broek*, *St. Pancras* en *Oud Karspel*, trok agter de onderwaterzettingen van de *Schermer* en de *Beemster*, op *Purmerende* en *Monnikendam*.

Waar toe men deeze verplaatzing dienstig keurde. Men gaf deeze meer ineengedrongene stelling op voor eene, die reeds vroeger hadt moeten betrokken worden, als beter te verdeedigen, en geschikt om den Hertog VAN YORK uit zyne sterke verschansingen te trekken, hem van zyne Schepen te verwyderen, en hem te lokken op een grond,

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 237.

grond, moeilyk om te versterken, en gunstiger om, naar der *Franschen* wyze, slag te leeveren. CXX. BOEK.

Eene voorwaardsche beweeging der *Engelschen* deedt hun onmiddelyk het grootste gedeelte der posten, door de onzen verlaaten, bezetten. *Alkmaar*, dat reeds zo veel gedaan en geleden hadt, werd door ons Krygsvolk ontruimd. Schoon deeze Stad meest Patriotten onder haare Inwoonders telde, ontbrak het niet aan Oranjeyveraaren, die, by de eerste intreede van eenige weinige *Engelsche* Dragonders, op den derden van Wynmaand, den Vryheidsboom omverre haalden en 's avonds verbrandden. Dit bedryf zou van schennissen aan de Patriotten gevolgd zyn geworden, hadt een *Engelsch* Officier niet terstond verklaard alles te zullen toebrengen om de rust en goede orde te bewaaren. Eene belofte waar aan gestand gedaan werd. Het laaten waaijen der Vlaggen, het draagen van Oranjetekenen werd gevorderd, en tevens aan de Burgery kennis gegeeven, dat zy geene zwaarigheid moesten maaken om aan de ingekomene Troepen te verkoopen; daar zy stelligen last gekreegen hadden om alles met gereed geld te betaalen. De Municipaliteit werd vervallen verklaard van die post; doch gelast tot nadere schikkingen aan te blyven.

1799. *Alkmaar* door ons Krygsvolk verlaaten en door den Vyand bezet.

Groot waren de vorderingen van Brood, Haver, Brandewyn, Wagens, Paarden, en andere benoodigdheden, aan welke eisch het voldoen onmogelyk viel. Wel kon

CXX. BOEK. 1799. voldaan worden aan het luiden der Kerkklok op den Zondag toen de Erfprins de Godsdienstoefening zou komen bywoonen; als mede aan de opeisching der Leden van het Stadsbestuur vóór den Jaare MDCCXCV (*). — De omgelegene Dorpen als *Egmond op den Hoef*, *Noordeind*, *Graft* en *de Ryp* vonden zich blootgesteld aan de losgelaatene woede der Oranjeschreeuwers en veelvuldige mishandelingen. Op andere Dorpen, als *Limmen* en *Avenhorn*, ging alles geschikter toe (†).

Verlegenheid in *Haarlem*. De volstrekt zekere tyding van *Alkmaars* ontruiming door de onzen, en het terugtrekken op de *Beverwyk*, verwekte te *Haarlem*, slegts twee uuren van daar gelegen, grooten kommer, dat, by het verder doorbreeken des Vyands, die Stad aan de beurt lag om het lot van *Alkmaar* te ondergaan. Wel verzekerde de Chef de Bataillon MASSABEAU het Departementaal Bestuur van *Texel*, en dit de Municipaliteit, dat de Armée, eene goede stelling hebbende, op nieuw aanvallender wyze te werk zou gaan, zo ras de versterkingen waren aangekomen. Het daar binnen brengen van honderd en zeven *Engelsche* Krygsgevangenen, waar onder zich een aantal *Bergschotten* bevondt met zes Officieren, verwekte die blydschap niet, welke de bovengemelde invoering van Krygsgevangenen ver-

(*) Dit alles is in 't breede beschreven door VONK in zyne *Geschiedenis der Landing* II. D. bl. 21—62.
(†) *Ald.* bl. 62.

veroorzaakte. De agterwaardsche beweeging van het Artillerypark strekte ten onmisbaaren teken, dat de Generaal BRUNE op een mogelyk verder nadeelig beloop der zaaken bedagt was.

CIX. BOEK. 1799.

Woelingen daar ter Stede door het Artillerypark en Volk.

Intusschen daagden 'er te *Haarlem Fransche* Versterkings Troepen in grooter menigte dan immer op. De trein van het Artillerypark en de menigte van voertuigen, daar toe behoorende, maakten een ontzettenden schakel uit. De straaten, die dezelve door en de markt, welke die trein overtrok, om op de *Baan*, of het *Speelveld*, buiten de *Groote Houtpoort* te komen, waren bykans onbruikbaar. Dit duurde omtrent een geheele dag. De drukte en woeling, in het anders stille *Haarlem*, vermeerderde grootlyks door het opzenden van behoeftens na het Leger en het derwaards rukken van nieuwe manschap. Hoogst ontzettend was die woeling. Het beklemde hart der inwoonderen stelde zich voor, hoe zeer mogelyk dit vreemd tooneel een voorspel zou kunnen weezen van een min geregelden terugtogt eens geslaagen Legers, gevolgd door zegenpraalende Vyanden.

Groot gebrek by ons Leger.

Openbaar was het niet, dat de Ontvanger der Gemeenelands middelen aanschryving kreeg om gereedheid te maaken tot het bergen en opwaards voeren van 's Lands penningen. Verhoolen kon het niet blyven, dat 'er groot gebrek aan veele noodwendigheden in het Leger plaats greep. Ten blyke hier van strekten de

CXII. BOEK. 1799.

Brieven uit het Leger na *Haarlem* gezonden. Een derzelven gaf te leezen; „ Burger President! By de Armee is groot
„ gebrek aan Genever en Vleesch. Zelfs
„ ontbreekt het Brood. Wy bidden, wy,
„ smeeken U, om, op ontvangst deezes,
„ af te zenden zo veel als waar over gy
„ kunt beschikken. 'Er moet voor één
„ dag Tien duizend ponden Vleesch,
„ Tien duizend Brooden, en vyf en twin-
„ tig honderd pinten Genever zyn. Het
„ Vleesch, de Genever en het Brood
„ moeten morgen vóór negen uuren in
„ het Leger weezen. Gy ziet dat de nood
„ tot den hoogsten top is gesteegen. Laat
„ alle wagens van *Fransche* Escorte voor-
„ zien; laat U door alle aanneemers on-
„ dersteunen, en dat wy, in GODS naam,
„ niet veroorzaaken, dat de Militairen
„ zonder onderhoud zyn (*)."

Deels uit *Haarlem* verzorgd.

In dit schreeuwend gebrek, grootendeels aan de Onderneemers der Voorraadbezorging te wyten, werd, zo veel mogelyk, uit *Haarlem* voorzien (†), terwyl het, onder bedreiging van Militaire Execu-

(*) Dit was het schryven van E. G. AMPT Commissaris over de Revuen der *Fransche* Troepen, en J. B. WARENDORFF, Commissaris der Vivres by de Armée. De grootheid dier behoeften werd bekragtigt in eene Aanschryving om de benoodigdheden op last van ROSTOLANT, Generaal en Chef van de Staf, aan de Departementen van den *Amstel*, de *Delf*, den *Rhyn* en *Texel*, te vinden VONKS *Besch. der Landing* II. D. bl. 98.

(†) Hier op doelende mogt de Dichter A. LOOSJES *Pz.* tegen over den Tytel van zyn *Geschiedkundig*

cutie, alleen door krytende noodzaaklykheid gewettigd, aan den eisch van honderd acht en twintig Paarden, tot het vervoeren van Krygsvoorraad voldeedt. Magazynen van allerlei aart werden 'er aangelegd. De Bakenesser Kerk was het Magazyn van Hooi, Stroo en Haver. De Nieuwe Kerk werd in een Kruidmagazyn hervormd; een groot Huis en Pakhuis diende om Brood, Vleesch, Zout en Genever te bergen.

CXX. BOEK.

1799.

Bezorgingen daar ter Stede.

Niet alleen moest in daadlyken nood en behoeften voorzien worden; maar ook gedagt op het mogelyk aanstaande. Alles kondigde aan, dat het Leger niet lang in een staat van rust zou blyven. Het belang van den Vyand om zyn ontwerp door te zetten, eer het jaargetyde verder verliep, en de geduurige versterking des *Franschen* Legers stonden 'er borg voor. Het Departementaal Bestuur van *Texel* gelastte het

dig Gedenkstuk van het voorgevallene te Haarlem in de laatste helft van het Jaar 1799 deeze Dichtregels plaatzen;

Noordholland aan het woest geweld
Des fellen krygs ten doel gesteld,
Zag aan zyn overheerde stranden
Het Britsch en Russisch Leger landen.
Dan Haarlem schoort vol liefde en trouw,
't Geschokte, 't waggelend Staatsgebouw,
Spyst, met de Vryheids speer gewapend,
Daar 's oorlogs afgrond, yslyk gapend,
Haar aangrimt, in den hoogsten nood,
't Bataafsche, 't Fransche heir met brood,
En pronkt bij 't heuchlyk zegevieren
Met onverwelkte eerlaurieren.

CIX. BOEK. 1799. het Gemeentebeſtuur, zo veele zeilſchuiten, als voor het vaarwater geſchikt waren, na de *Beverwyk* te zenden ten dienſte van het Ambulant Hospitaal, en wel ten beloope van vyftig ſtuks, en tien dergelyke in *Haarlem* in gereedheid te houden, tot het vervoeren van noodwendigheden na de *Beverwyk*, en eindelyk een genoegzaam getal trekſchuiten in gereedheid te brengen tot het vervoeren van gekwetſten na *Leyden* (*).

Hoe de *Beverwyk* zich kwyt. De *Beverwyk* droeg al het mogelyke by tot ſteun van 's Lands hachlyke zaak. Deeze Stede putte zich, als 't ware, daar voor uit: terwyl alles, van binnen en rondsomme, de voortekens droeg van een naderenden en hoogstgewigtigen Veldſlag, aan welken 's Lands lot, in deezen hing.

Slag op den 6 van Wynmaand. Die dag verwylde niet lang te dagen; met den zesden van Wynmaand brak dezelve aan, en vordert eene byzondere vermelding. In den zeer vroegen morgen tastte de Hertog VAN YORK de geheele linie onzer voorhoede, met ontzettend geweld, aan. De *Franſche* Generaal BOUDET kon de post te *Akerſloot* niet houden, overmagt noodzaakte hem op *Uitgeest* terug te trekken, waar hy ſtand hieldt en onderſteuning van den Generaal BONHOMME bekwam. De posten te *Limmen*, *Bakkum* en in de duinen moest de Generaal GOVION desgelyks ruimen, en deeze trekken

(*) Men zie dit alles breeder in het even aangehaalde *Gedenkboek* bl. 195—205.

ken zich te *Kastrikum* nader zamen. De Generaal PACTOT verdeedigde de post van *Kastrikum* eene wyl tyds met mannenmoed; dan oordeelde, ten einde eene omringing der *Rusfen* van agteren te voorkomen, dezelve te moeten ruimen. Dit wyken dier dapperen voerde den Vyand dieper landwaards in. Terwyl de Generaal BOUDET, van *Uitgeest* opgetrokken, op de hoogte van *Noorddorp*, zyn Volk fchaarde, en de Generaal GOUVION in de duinen post vatte, om de *Engelfchen*, die van *Egmond op Zee* langs het ftrand aanrukte, te ontvangen, was de ftryd zeer hevig op de hoogte van *Kastrikum*. De Generaal BRUNE onderfteunde hem, aan 't hoofd van eenige Bataillons. 's Naamiddags omtrent drie uuren begon het de ftrydende Partyen aan het benoodigde tot fchieten te ontbreeken. De Vyand verfpreidde zyn Volk ter regterzyde van *Kastrikum*. Op dat Dorp rukten de *Rusfen*, die duslange den Generaal BONHOMME in 't oog gehouden hadt, aan.

De Generaal BRUNE hieldt intusfchen met twee Bataillons *Bataaven* en één Bataillon *Franfchen*, den Vyand op, en bereidde intusfchen in de duinen alles om met den bajonet den Vyand aan te vallen. De *Rusfen*, welken hy hier te beftryden vondt, offchoon de onzen in aantal verre te boven gaande, werden genoodzaakt de duinen te verlaaten, en in wanorde af te trekken tot agter *Kastrikum*, de ligte Artillery belette hun zich te vereenigen.

Mid-

GESCH. BOEK. 1799.

Middelerwyl hadden zeven *Russische* Grenadier Bataillons *Kastrikum* op nieuw bezet en een zwaare trein Artillery ter verdeediging. De Generaal BRUNE zette zich andermaal aan 't hoofd van vier Bataillons; het gelukte hem andermaal de *Russen* tot wyken te noodzaaken, en met agterlaating van zeven stukken geschut, langs den grooten weg op *Limmen* en langs de duinen op *Bakkum* terug te trekken. De vlugtenden werden beider wegen nagezet, op *Limmen* door den Generaal PACTOT. De Generaal BARBOU zat hun met de *Fransche* Ruitery in de duinen op de hielen. Eerstgemelde werd in het voortzetten en het krygsgevangen maaken gestuit door een afgebrooken brug; laatstgenoemde viel door al te groote drift in 't nazetten bykans in eene hinderlaage der *Engelschen;* doch ontkwam zulks door tegenwoordigheid van geest en beleid.

Die stryd hervat en ten onzen voordeele geëindigd.

Onder alle deeze krygsverrigtingen was de Vyand, op alle punten, terug gedreeven, en liet het zich aanzien dat de Overwinning op onze zyde was. Dan de dag was nog niet ten avond. Een bende uit de *Engelsche* Spaartroepen te *Egmond op den Hoef* kwam na *Bakkum*, en deedt het gevegt met nog meer hevigheids dan zich den geheelen dag hadt laaten zien, hervatten: deeze laatste pooging moest den stryd beslissen. De onzen, door zo veel stryds afgemat, op de hoogte van *Kastrikum* op nieuw ten gevegte aangevoerd,

dee-

deeden den Vyand rugwaards deinzen, toen de *Engelsche* Ruiterbende boven den slinker vleugel op onze Linie kwam aanzetten, en het Voetvolk, 't welk in de vlakte van de duinen stondt, gevaar liep van in de rug te worden aangegreepen. De schemeravond begon reeds te vallen. De Generaal BRUNE gevoelde de noodzaaklykheid om zich uit die hachlyke omstandigheid te redden. Hy deedt de *Bataafsche* Husfaaren, onder den Colonel QUAITA, op de vyandlyke Ruitery aanvallen; deeze volvoerde dit oogmerk onder het oog diens Legerhoofds, met zo veel beleids en kloekmoedigheids, dat hy de *Engelsche* Dragonders ten aftogt noodzaakte. Hier op deinsde het vyandlyk Voetvolk agteruit. Niet dan de nagt staakte het naazetten der onzen.

Het was het middelpunt onzes Legers 't geen den geheelen dag, met zo veel onvertzaagdheids, gestreeden hadt. Het gelukte den *Franschen* Generaal GOUVION, de oogmerken des Vyands op den slinker vleugel te verydelen en ten gepasten tyde het middelpunt by te springen. —— Onze regter vleugel werd, door een krygslist des Vyands, dien dag geheel werkeloos gehouden. De Generaal DON werd als Parlementair derwaards gezonden. DAENDELS bevondt zich op dat tydstip niet in zyn Hoofdkwartier. Hy was den vleugel onder zyn bevel gaan bezigtigen om van daar by den Opperbevelhebber BRUNE zich te vervoegen. Van 's *Engelschen* Generaals komst on-

XXX. BOEK. 1799. onderrigt, deedt hy hem na zyn Hoofdkwartier voeren en als krygsgevangen behandelen.

Gelede-ne verliezen. Deeze lange dag des ftryds ving 's morgens ten zeven uuren aan en duurde tot 's avonds ten acht uuren. Het verlies aan onze zyde bedroeg ruim veertien honderd man dooden gekwetften en krygsgevangenen. Dat der Vyanden naar hunne eigene opgave, ruim twee duizend vyfhonderd man.

Gefteldheid van de *Beverwyk* te dien dage. Bang was deeze dag voor de plaatzen rondsom het flagveld; bang voor de *Beverwyk*, waar, volgens geloofwaardige getuigenisfen, de woeling van aan- en uittrekkende Krygsbenden met derzelver naafleep, zo fterk was, dat veelen het aanhoudend en zwaar fchieten, zo digt in de nabuurfchap, niet gehoord hadden; daar kwam eerst de akelige toevoer van gekwetften, met alle vertooningen, die het hart van weedom en medelyden overftelpten. De ruime Kerk bewaarde de Gevangenen.

Gefteldheid te *Haarlem*. In een wyfelenden ftaat, tusfchen hoop en vrees hadt men te *Haarlem* dien Zondag gefleeten. In de Kerken hoorde men den wedergalm van het grof gefchut, onder de Gebeden om uitkomst en verlosfing; in de huizen wisfelden de gerugten van eenen opbeurenden en ternederflaanden aart elkander af; hoop tekende zich op 't gelaad van zommigen, die den Vyand een goed hart toedroegen, angst en vreeze waren te leezen op de aangezigten der be-

beminnaaren van hun Vaderland. De straaten vol gewoels van 't geen tot den Kryg behoort; wagens met van tyd tot tyd aangevoerde gekwetsten; het *Spaarne* vol schuiten om ze elders te brengen; schaaren van Burgers, Mannen, Vrouwen en Kinderen stroomden ter Stadspoorte uit; hoopen stonden byeen luisterende na het balderen der kanonnen en het schieten uit klein geweer, agt geevende op het naderen of wyken van die stemme des Oorlogs, om daar uit den voor- of agteruitgang des vyandlyken Legers gissende op te maaken; losse en dikwyls elkander tegenspreekende tydingen, baarden vertellingen van gelyken aart. *Haarlems* Burgery vondt zich in een maalstroom van onzekerheden; doch zich daar uit eenigzins gered, door 's avonds inkomende tyding, die op de zegepraal allen grond van hoope gaf. Een brief ten zes uuren uit de *Beverwyk* geschreeven, van den Luitenant Collonel van het Artillerypark, gewaagde van stukken *Russisch* geschut met derzelver toebehooren, die derwaards zouden gezonden worden; en tevens dat de Vyand geslaagen was, schoon men by het afgaan des Briefs nog streedt. — Vollediger en bevestigender tyding ontving het Departementaal Bestuur van *Texel* in een daar op volgenden Brief van MASSABEAU. Deeze hieldt in, dat de Vyand ons Leger 's morgens vroeg hadt aangevallen, dat alle de Krygsbenden, zo *Franschen* al *Bataafschen*,

CXX. BOEK.

1799.

CXX. BOEK. 1799. met een voorbeeldeloozen moed en hardnekkigheid geftreeden hadden; dat het *Engelsch* en *Rusfisch* Leger geflaagen en in vollen aftocht gebragt was; dat 'er tien ftukken gefchut veroverd en meer dan duizend Kryggevangenen gemaakt waren, waar onder het fchoon Regiment Gardes des Konings van *Engeland*, met deszelfs Collonel. Deeze heuchlyke tyding deelde het Departementaal Beftuur der Municipaliteit mede, en de Burgers bleeven niet verftooken van dit opbeurend nieuws, waar mede die woelige en kommervolle dag eindigde.

Onverwyld gefchiedde de opzending van gevorderde behoeften na de *Beverwyk* voor het zegepraalend Leger. Een aantal van drie honderd Krygsgevangenen, meest *Rusfifche*, zo Officieren als Gemeenen, kwamen te *Haarlem*. Een vreemd tooneel werd te dier gelegenheid opgefchooven. Omtrent honderd *Engelfche* Vrouwen en Kinderen, die hunne mannen in de kryggevangenfchap gevolgd waren, kwamen ter Stede in, wilden in het lot hunner Mannen deelen. Dan, op hoog bevel, moesten zy den volgenden dag te fcheep na 't vyandlyk Leger terug gezonden worden. Nagtverblyf en onderhoud werd aan deeze raadelooze Vrouwen bezorgd, en gaf *Haarlems* Burgery weder blyk van medelyden en weldaadigheid, tot eenigen troost dier ongelukkigen. Ook fchonk die zelfde fteeds geopende hand ryklyk in de

ver-

verlangde bezorging van dekzel voor ons Krygsvolk, in het meer en meer naderend ruwe jaargetyde (*). CXI. BOEK.

Voorloopige tydingen van het welgelukken deezes Veldslags het Landsbestuur toegeschikt, werden bekragtigd door het schryven van den Generaal BRUNE, die niet verzuimde by den aanvang te melden; „Ik had voorzien, dat de positie, „ welke wy rugwaards hebben genomen, „ den Vyand eene verkeerde rekening „ zou doen maaken." Hy vermeldt met onderscheiding de *Bataafsche* Generaals BONHOMME en VICHERY, en de Nationaale Gardes van *Rotterdam*, die als oude Soldaaten in 't vuur geweest waren. Onbeschryfbaar groot was daar de vreugde der Leden, en der Volksmenigte op de Gaanderyen. De Nationaale Vlag kundigde die Zegepraal verder aan, en nog wyder het gebalder des geschuts. — Kort maar kragtig was het woord des Voorzitters ter Tweede Kamer by de mededeeling der verzekerde tyding des zegenpraals — „ Burgers Representanten! lof en eer zy „ het eeuwig Opperweezen! — Dank zy „ aan den moed en dapperheid onzer Ge„ wapende Broederen! Blydschap in on„ zer aller harten! Zo leeve de Repu„ bliek! Zo hooren wy eerlang de Vre„ debazuin! — Dat het voorbeeld der „ *Rot-*

1799. Vreugde in 's *Haage* by die overwinning.

(*) Men zie dit alles breedvoeriger in het meermaals aangehaald *Gedenkstuk* bl. 208—218.

XXX. BOEK. 1799.

„ *Rotterdamsche* Burgers, en de welverdiende Lof door den Generaal en Chef hun gegeeven, ons overtuigen, wat Gewapende Burgers vermogen, en ten prikkel voor hunne Spitsbroeders zy, om hun voetspoor te volgen, zo wel als ter beschaaming dier lafhartigen, die zich, op allerlei wyzen, aan deeze verpligting tragten te onttrekken; dan laat ons, door aan zulke bloodaarts te gedenken, de vreugde van deezen dag niet stooren (*)!"

De Hertog VAN YORK trekt terugge.

De Hertog VAN YORK kreeg van de Krygsgevangenen berichten wegens de aangekomene en steeds verwagt wordende versterkingen by de *Fransch-Bataafsche* Armée, die zeker niet vergroot behoefden te worden; daar 'er, kort naa den slag, niet minder dan drie duizend één en negentig te *Haarlem* binnen trokken, ter versterking van het Leger in *Noordholland*. Hy begreep, dat, indien het, by eenen herhaalden aanval, hem gelukken mogt de Generaal BRUNE uit die stelling by de *Beverwyk* te verdryven, hy gevaar liep van door het gedeelte, onder den Generaal DAENDELS, van achteren ontrust te zullen worden. Dit deedt hem besluiten om de voorige stelling in de *Zype* weder te betrekken. Boven dien werd hy tot dit besluit gedrongen door een volstrekt

(*) *Dagverh. den Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. D. 283. 287. 290.

ftrekt gebrek aan de eerfte noodwendigheden, welker toevoer, zo door den affland als door de flegtheid der wegen, hoogst moeilyk viel, terwyl de rondsom heerfchende fchaarschheid, op de plaatzen door welke zy trekken moest, fteeds toenam.

CXX. BOEK. 1799.

BRUNE voorwaards en Alkmaar weder in onze handen.

De Generaal BRUNE vondt de verfterking, waar mede hy naa het flagveld behouden te hebben, bezig was, niet noodig, daar hy 's Vyands optocht na de oude ftelling agter den *Zypdyk* vernam. Hy gaf bevel op te breeken en voort te rukken. Onder dit bedryf kreeg hy nog een honderd Krygsgevangenen, twee Veldhospitaalen, en eenige Wagens, vielen hem in handen. De Vyand ontruimde *Alkmaar* en ging de lof naa van zich te dier Stede wel gedraagen te hebben. Ons Krygsvolk bezette die Veste op den achtften van Wynmaand. De flinker vleugel en het middelpunt onzes Legers betrok de ftellingen naa den flag op den tweeden dier Maand verlaaten. DAENDELS rukte voorwaards met de rechter vleugel en trok *Hoorn* binnen. Prins WILLIAM VAN GLOCESTER, met een talryke magt in het Dorp *Winkel* en daar omftreeks gelegerd, verdreef hy van daar. 't Was, gelyk hy vermeldt, gelukkig, dat zy tot *Winkel* konden voortrukken: dewyl een der infnydingen in den Zeedyk reeds negentien voeten diep was, en het te vreezen ftondt, dat de *Engelfchen*

CXX. BOEK. 1799. ten oogmerk hadden, geheel *Noordholland* te verdrinken (*).

Groote gebeurtenissen konden naa dien verwisselden stand niet uitblyven. Welhaast daagden zy op. Dezelve staan ons vervolgens te melden.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 370.

VA-

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

HONDERD EEN EN TWINTIGSTE BOEK.

INHOUD.

Stoffe deezes Boeks. Het gedrag der Tegenomwentelingsgezinden op de Grenzen. Byzonder naa de Landing der Engelschen. Beraamde voorzorgen. Toeleg der Tegenomwentelaaren op Arnhem. Hoofdbewerkers in deezen. Oproerige beweegingen te Westervoord. Burgers uit Arnhem daar heen getoogen. De Opstandelingen wyken. Verdere oproerige beweegingen in dien oord. Beraadslaagingen des Departementaalen Bestuurs van den Rhyn om zich te verdeelen. Stuiten der Oproerelingen. Het Rozendaalsche Vier bemagtigd. Stoutmoedige daad van VAN DER SCHILDE. *Het welberaamde van deezen tegenstand. Lof der Arnhemmeren ter Vergaderinge. Eeretekens en Belooningen der Dapperen. Hoe het te Zutphen, en daar omstreeks geschaapen stond. Publikatie des Departementaalen Bestuurs. Gewenschte uitwerking daar van. Het door* ZUIDERAS *met de zynen ver-*

CXXI. BOEK.

CXXI. BOEK

verrigtte. Brieven van ZUIDERAS *wegens de komst der Pruisſen. Brief des Generaals* VON SCHLADEN. *Verdicht verklaard door dien Generaal. Bekendmaaking hier van. De magt der Jurisdictien, om regt te ſpreeken, uitgebreid. Meerdere magtsverleening om de Oproerigheden te ſtuiten. Meerder Krygsvolks gezonden. In ſtaat van Beleg ſtellen eeniger Plaatzen. Het voorgevallene te Aalten. Het gebeurde te Winterswyk. Moedig gedrag der Gecommitteerden. Het voorgevallene te Ligtenvoorde. De Freule* VAN DORTH *gevangen genomen. De Weduwe* STORREYS *losgelaaten. Doodvonnis van de Freule* VAN DORTH. *Opheffing van den ſtaat des Belegs. Der Engelſchen verrigtingen in de Zuiderzee. Stavoren opgeëischt. Beraadſlaagingen deswegen. Hoe het zich daar toedroeg. Muitery der Schepelingen te Workum beteugeld. De Lemmer opgeëischt.* VAN GRUTENS *antwoord. Aangevallen en overgegeeven. Geſteldheid aldaar. Wat de Friezen tegen de Engelſchen beſtaan. Hulpbenden derwaards geſchikt. Pooging om de Engelſchen te verdryven. De Lemmer door de Engelſchen ontruimd. Aanſlag op Genemuiden. Deeze loopt te Zwartſluis te niet. Harderwyk door de Engelſchen bezogt. De Repreſentant* GERELSMA *door de Engelſchen gevangen genomen. Twee Frieſche Schepen te Urk hernomen. Overgang tot het vervolg der Landing. Berichtgeevingen der Engelſchen van den laatſten Veldſlag. Zy treeden tot eene Daadiging. Daar toe aangevangene Briefwisſeling met* BRUNE. YORKS *beantwoording. Bericht*

van

van den Onderhandelaar KNOX. *Gedreigd afbreeken der Onderhandelinge. Wederantwoord van* BRUNE. *Het Verdrag getroffen. Verschillende Berichten wegens het geslootene Verdrag. Bekendmaaking ter Vergaderinge. De Artykelen daar voorgedraagen. Aanspraak van* SIDERIUS *ter Tweede Kamer. Bekendmaaking aan den Volke. Ongenoegen wegens het weinig bedongene. Deeze lotwisfel baart veele voorstellen. Het voorgevallene te Enkhuizen naa de ontruiming. Wat toen te Medemblik gebeurde. Der Vyanden aftocht. Uitschryving van eene Feestdag. Aanspraak van* COUPERUS *ter gelegenheid van het Feest. Handelingen over de Godsdienstige viering van dien Feestdag. Redenvoeringen ten dien Dage gehouden. Aanspraaken aan het Krygsvolk en de Gewapende Burgers.* CXXI. BOEK.

Indien gelyktydigheid, éénheid van doel, en het aanwenden van dezelfde middelen om dezelfde zaak uit te werken, grond geeven om zamenwerking te veronderstellen in een Land niet uitgebreider dan het onze, zo zal men ligt overhellen om te vermoeden, dat het gelyktydig met de Landing der *Engelschen* in *Noordholland*, gebeurde in *Overysfel*, daar mede in verband gestaan hebbe. De wyze van aanleg was daar veel zwakker, de geboode tegenstand ter demping veel sterker, en de hulp van buiten, hoe hoog opgegeeven, ingebeeld. — Dan wat 'er ook zy van die zamenwerking, het voorgevallene 1799. Stoffe deezes Boeks.

 in

XXXI. BOEK. 1799. in dien Oord mogen wy niet onvermeld laaten, terwyl wy in dit Boek de met opzet onaangeroerd gelaatene bedryven der *Engelschen* op de *Friesche*, *Overysselsche* en *Geldersche* Kusten van de *Zuiderzee* zullen vermelden, en laatstlyk wederkeeren tot de hoofdgebeurtenis der Landinge zelve, die wy, in het voorgaande Boek, afbraken, op een tydstip, dat de stryd aldaar volstreeden was, en 'er eene Onderhandeling volgde, welk een einde maakte aan eene Gebeurtenis, zo gedenkwaardig, dat het eenigzins uitvoerig vermelden van dezelve, en 't geen 'er betrekking op hadt, geene vraage om verschooning behoeft.

Het gedrag der Tegenomwentelingsgezinden op de Grenzen.

Men zal zich wel herinneren, hoe ons Geschiedblad, van tyd tot tyd, gewaagde van Uitgeweekenen uit den Lande naa de Omwenteling des Jaars MDCCXCV, van hunne verzamelingen aan de grenzen, en bedoelingen, om, ware het mogelyk, den Stadhouder weder in zyn voorig gezag te herstellen, als mede derzelver mislukking. Desgelyks mogen wy hier voor onzen geest oproepen, de veelvuldige voorstellen ter hooge Landsvergaderinge, wegens de aanhoudende bedoelingen aan de grenzen om eene Tegenomwenteling te bewerken, en daar toe aangewende middelen, misschien wel zeer vergroot; doch daadlyk aanweezig, en als 't ware slegts wagtende op een gunstig tydstip om de daadlyke uitvoering daar te stellen, althans te beproeven.

De

1799.

De verwagting van de Landing der *Engelschen* aan onze Kusten, hadt op de verst van dezelve verwyderde grenzen onzes Lands, de zo lang met moeite wederhoudene zugt ter Tegenomwentelinge opgewekt. Aanduidzelen hier van deeden zich op, in het weder ter bewooninge in gereedheid brengen veeler huizen in zommige Steden door de *Prinsgezinden* verlaaten; in de drukke vergaderingen der aanhangeren van die Party; in de trotsche houding, welke zy, ten opzigte van de Patriotten, aannamen. By de Organisatie der Gewapende Burgermagt, onttrokken zich aldaar, door zich buiten 's Lands te begeeven, veele jonge lieden; terwyl anderen zich lieten opschryven, en vervolgens paspoorten verzogten en verkreegen om na *Duitschland* en elders te reizen. Veelen deezer nieuw uitgeweekenen voegden zich by de oude, die rondsom de grenzen in *Engelsche* soldy stonden; anderen hadden de stoutheid om als Wervers en Aangeworvenen, voor rekening van *Engeland* en *Oranje*, zich binnen 's Lands te blyven onthouden, van tyd tot tyd, ten Plattenlande zich te vertoonen, en 's nagts ongeregeldheden te pleegen, die duidelyk uitweezen wat zy in hun schild voerden.

Byzonder na de Landing der *Engelschen*.

Bedryven welke het Departementaal Bestuur van den *Rhyn*, reeds in Hooi- en Oogstmaand, aanspoorden om des met het Uitvoerend Bewind, en den Agent van Inwendige Politie te handelen, en onder andere, als een middel, ter voorkomin-

Beraamde voorzorgen.

CXI. BOEK. 1799.

minge van onheil, voor te ftellen en te verzoeken, dat 'er bovenal tegen de *Munfterfche* Grenzen, in het Ampt van *Breedevoort*, en het voormaalig Graaffchap *Zutphen*, Ruitery mogt worden gelegd en verdeeld, om fpoedig, tot weering van allen opftand, by de hand te kunnen zyn. Dan de tydsomftandigheden fcheenen niet alleen deeze maatregel van voorzorge te verhinderen; maar zelfs de laatfte fteun, die men hoopte in de nieuw georganifeerde Gewapenden van *Arnhem* en *Zutphen*, tegen allen overval, te zullen vinden, was grootlyks verzwakt door het opontbod der Grenadieren na *Noordholland*.

Toeleg der Tegenomwentelaaren op *Arnhem*.

Het Departementaal Beftuur betoonde alle waakzaamheid, ftuitte een gevreesden opftand door afgezonden gewapende Burgers. De tyding van het landen der *Engelfchen* aan de *Helder* vernam de Oranjeparty met het volfte genoegen. Nu fcheen het langverwagt tydftip tot een algemeene opftand, binnen 's Lands, gebooren, en daar toe niets meer noodig te zyn, dan dat men de eene of andere Plaats van aangelegenheid overrompelde; en in zyne magt kreeg. De Stad *Arnhem* fcheen hier toe gefchikt, van wegen de ligging naby een vreemd grondgebied, van waar men, in weinig uuren eenen uitval kon doen, en by mislukte pooging, eene veilige wyk behieldt. Bekend was wel de Vryheidszugt der Inwoonderen in 't algemeen; maar ook hoe de vuurigfte elders heen getoogen waren. Het mangelde daar niet

aan

van Burgers der andere Partye toegedaan; doch van wier Zoonen en Naastbestaanden zich veelen onder de uitgeweekenen bevonden. Te deezer Stede vondt men het Departementaal Bestuur en het Hof van Justitie. Met dezelve te overrompelen rekende men zich meester te zullen maaken van het grootste gedeelte des Departements van den *Rhyn*, of de voormaalige Gewesten *Gelderland* en *Utrecht*. De geweezene Leden, Ministers, Momboirs en Bedienden zo des Landschaps als des Hofs, waren, in de hoop en het vooruitzigt op een gelukkig slaagen, reeds by de hand of aangeschreeven en uitgenoodigd om zich spoedig tot het aanvaarden hunner voorige posten, derwaards te vervoegen.

Hoofdbewerkers in deezen.

De hoofdrollen in dit Staatkundig Schouwspel, wil men dat in deezer voege verdeeld waren. HEKEREN VAN ZUIDERAS zou in het Kwartier van *Zutphen* eene Tegenomwenteling bewerken; J. C. E. VAN LYNDEN TOT HOEVELAKEN in het Kwartier van *Veluwe* hetzelfde bewerkstelligen; terwyl aan MAX. L. YVOY dit werk in 't *Sticht* was aanbevolen (*).

Poogingen van ZUIDERAS.

Geringe moeite vondt ZUIDERAS om, op eenige plaatzen, waar geen tegenstand kon gebooden worden, de bekende *Procla-*

(*) Men zie de Brieven deezer twee laatstgemelden in de *Geschiedenis van den gewapenden Inval der uitgeweekene Nederlanderen in het Departement van den Rhyn.* Te *Arnhem* by J. H. MOELEMAN & *Comp.* 1801. bl. 99 en 105.

EERSTE BOEK. 1799. clamatie van FREDRIK WILLEM, *Erfprins van Oranje*, *aan het Volk van Nederland*, te doen afkondigen en aanplakken, en de Oranje Vlaggen van de Kerktoorens te laaten waaijen; dan in de Steden *Zutphen* en *Doesburg* werkte hy alleen door brieven, en liet zyne verdere maatregelen afhangen van den uitslag der onderneeming op *Arnhem*, ten zelfden tyde beproefd.

Oproerige beweegingen te *Westervoort*. De inval der Gewapende Emigranten in den nagt tusschen den vierden en vyfden van Herfstmaand, op het Dorp *Westervoort* was een voorspel. Gelyktydig liepen de maaren in van elders op die grenzen oproerige beweegingen en byzonder van een aantogt der Uitgeweekenen, die het op de Stad *Arnhem* gemunt hadden. — Op het Dorp *Westervoort*, slegts één uur van die Stad gelegen, werden alle Publikatien afgescheurd, de Proclamatie VAN ORANJE aangeplakt, de Vryheidsboom omvergehakt, de Vlag van de tooren uitgestooken en Oranje gedraagen, en de brug van het Veer uitgehaald. Ondanks de te *Arnhem* verspreidde vergrootende berichten, wegens de aannadering van drie duizend man *Pruisisch* en *Hessisch* Krygsvolk, liepen aldaar, op 't roeren van de alarmtrom, alle de weldenkenden, te wapen. Deezen bestonden grootendeels uit Leden der oude Schuttery, by de nieuwe Organisatie, wegens hunne jaaren, uit schutterlyken dienst ontslaagen. Alle voorzorg tot stedelyke rust werd niet alleen gedraagen; maar ook gewapende manschap na

Wes-

Westervoort gezonden en een stuk geschut met de noodige Artilleristen. Het daar door de Oproerigen gedaane, het uitdryven der brugge, en het overhaalen der vaartuigen, gaf niet duister te kennen, dat hun aantal niet zo groot was, als de gerugten in de Stad liepen, of dat zy die duizenden vreemde hulpe niet daadlyk te wagten hadden.

CXXI. BOEK. — 1799.

De aankomst deezer gewapende Burgeren stelde de Oproerelingen te leur in de gekoesterde verwagting van byval. Het richten van het kanon deedt hun de brug verlaaten, en zich achter zandhoopen en hout verbergen, van waar zy schooten; doch naauwlyks was het geschut een en andermaal op hun gelost, of zy stooven van daar, de wyk in de huizen neemende, en met schieten aanhoudende.

Burgers uit *Arnhem* daar heen getoogen.

In *Arnhem* was het Departementaal Bestuur bedagt om elders hulpe te bekomen. Te vergeefsch hieldt men eerst te *Nymegen* aan om eenigen bystand van *Fransche* Troepen; doch verkreeg ze eerlang. Uit *Utrecht* daagden gewapende Burgers op, die van *Thiel* bleeven agterwege. Een tweede stuk geschut werd uit *Arnhem* aangevoerd, en tegen de muitelingen met zo veel vrugts gewend, dat zy de beschootene huizen ontruimden, zich niet meer durfden vertoonen en van *Westervoort* wegmaakten.

De Opstandelingen wyken.

Uit *Arnhem* afgezondene Gewapende manschap om het *Lathumsche* Veer aan den *Ysel* te bezetten, vondt zich te *Rheede* om-

Verdere oproerige Bewegingen.

CXXI. BOEK. 1799. gen in dien Oord.

omringd door een drie honderdtal zamengeschoolde Boeren, die de gewapenden wederstand booden, ontwapenden, en op de belofte van de wapenen niet weder tegen hun te zullen opvatten, ten naauwen noode, hunne woede ontkwamen. Men hadt te *Rheede* en te *Elst* alle Oranjegezinden in beweeging gebragt, en te laatstgemelde plaatze, met veel ophefs, van eenige duizend man *Pruissen* na *Arnhem* in aanmarsch gesprooken. In *Wageningen* verspreidde zich het gerugt, dat de Erfprins VAN ORANJE, met veel Krygsvolks, in aantogt was. De zamenloopende werkzaamheden en berichten baarden by het Departementaal Bestuur vermoeden, dat 'er niet alleen eene verstandhouding plaats hadt tusschen de Uitgeweekenen en hunne aanhangelingen op de *Veluwe* en elders; maar ook dat 'er zendelingen rondzwierven, om den opstand algemeen te maaken, en verdere onderneemingen te waagen.

Beraadslagingen des Departementaalen Bestuurs, om zich te verdeelen.

Zo veel dreigends liep 'er zamen, dat het Departementaal Bestuur in ernstige overweeging nam, om, overeenkomstig met het besluit des Uitvoerenden Bewinds, in geval van gedreigde overrompeling des Vyands, of omzetting van de plaats, waar zy vergaderden, na een meer veilige in hun Departement te wyken (*). Men werd

(*) Wy hebben hier boven gezien hoe het Departementaal Bestuur van *Texel*, uit dien hoofde, *Haarlem* voor *Alkmaar* verwisselde.

werd te raade het Bestuur, uit zes Leden bestaande, in twee deelen te splitzen, waar van de helft zich na *Utrecht* zou begeeven, en de helft te *Arnhem* blyven. Een maatregel, welke onvoltrokken bleef, door den moedig geboden wederstand, en het verder beloop der zaake.

CXIX. BOEK. 1799.

Schoon *Veenendaal*, *Woudenberg*, *Agtenberg*, *Renswoude*, *Scherpenzeel* en andere daar omstreeks liggende Dorpen in rep en roere gesteld waren, deedt de aannadering van Gewapende Manschap dien tuimelgeest tot stilstaan komen; ook de oproerige hoop, die de gezondenen na het *Lathumsche* ontwapend hadt, koos de vlugt. Men kreeg de *Westervoortsche* brug in zyne magt; naa het overvaaren werd de Oranjevlag van de tooren gehaald, ten teken dat de muitelingen geweeken waren. Zy hadden, naa het mislukken van hun doel de wyk na het *Pruissisch* grondgebied genomen, zich van hunne Oranjetekens ontdaan, en de wapenen op karren gelaaden. Men vernam dat het geheele getal der Uitgeweekenen herwaards getoogen, niet boven de drie honderd beloopen hadt. Of 'er gekwetsten en gesneuvelden aan hunne zyde geweest zyn, gelyk de geruchten vermelden, is met geene zekerheid te bepaalen. Aan de zyde der *Arnhemsche* Burgeren was 'er een ligt en een ander doodlyk gewond.

Stuiten van de Oproerelingen.

Hadden de *Arnhemsche* Burgers in 't algemeen veel dapperheids betoond, stak de stoutmoedigheid der weinigen, die het waag-

Het *Roozendaalsche* Vee bemag-

CXXI. BOEK. 1799.

waagden den *Tsfel* over te vaaren en de brug te herftellen, zonder verzekerd te zyn, dat de Vyanden geheel uit *Westervoort* geweeken waren, de Burger HENDRIK VAN DER SCHILDE onderfcheidde zich op eene treffende wyze onder de bende afgevaardigd om het *Rozendaalfche* Veer te bezetten. De Pontaak was aan de overzyde en in handen des Vyands; geen Vaartuig hoe genaamd aan de andere zyde. VAN DER SCHILDE, de eenige onder de manfchap die zwemmen kon, toonde zich, op het voorftel van den Luitenant VERHEYEN bereid om na de vyandlyke zyde der Rivier over te zwemmen, de Pontaak over te haalen en onder beheer der wagt te brengen. Zyne onderneeming flaagde zo gelukkig als dezelve ftoutmoedig was beftaan. Het Departementaal Beftuur befchonk hem met een Zilveren Tabaksdoos, waar op het verhaal zyner verrigting gegraveerd ftondt.

tigd. Stoutmoedige daad van VAN DER SCHILDE.

Het welberaamde van dien tegenftand.

Hoe zeer het voorgevallene te *Westervoort* en de onderneeming tegen de gewapende Boeren van *Rheede* op zich zelven befchouwd, van weinig beduidenis waren, bevestigde elke dag vervolgens, de wyze voorzigtigheid van het plan om den muitelingen nergens rustplaats of tyd te vergunnen, om zich ergens vast te nestelen, en het zaad van Oproer allerwegen met volle handen te ftrooijen. Niet alleen weeken de daar omftreeks reeds zamengefchoolde Tegenomwentelaars; maar ook, die van verder afkwamen, ontzonk de [illegible] moed,

moed, als zy den gebooden wederstand verstonden, en teffens dat geen Erfprins, of *Pruisisch* Krygsvolk zich, gelyk men hadt laaten verluiden, te *Arnhem* of *Westervoort* bevondt.

CXX. BOEK. —— 1799.

Lof der *Arnhemmeren* ter Vergaderinge.

Geen wonder dat dit gedrag der *Arnhemmeren* ter Hooge Vergaderinge bekend gemaakt, den lof des Voorzitters wegdroeg, dat VAN HALL zich in deezer voege liet hooren. „ Burgers Représentanten! Zo veel verontwaardigings als „ de ontzinde pooging eener dolle plunderbende in uwe harten heeft moeten „ doen ontstaan, zo veel genoegen moet „ de waarlyk dappere daad van *Arnhems* „ Burgeren U geeven! Regtschaape Vrienden des Vaderlands als deezen, die de „ Vyanden der Vryheid hebben durven „ tegenrukken, te vertegenwoordigen, „ moet ons ter eere zyn, en ons, in onze standvastigheid bevestigen —— Dat „ het verraad en de ontrouw dan elders „ zegeviere! dat het Oproer op nieuw „ den *Bataafschen* grond hebben gepoogd „ te verwoesten! Onze Legers, en die „ onzer Bondgenooten staan gereed te „ overwinnen, en een mishandeld Vaderland over het ongelyk te wreeken —— „ Het grootsche voorbeeld is gegeeven — „ vrye en *Bataafsche* Burgers zullen onze „ dappere en getrouwe Legers ondersteunen —— Het reeds gestorte bloed zal „ den Heldenmoed van anderen aanvuuren en welhaast zal onze vrye grond „ van de *Britsche* Legermagt, van het

 „ ver-

CXXI. BOEK. „ verraad, van de omkooping, en het „ oproer, die hun omringen, verlost „ zyn! (*).”

1799. Eeretekenen en beloonigen der Dapperen.

De betoonde moed van *Arnhemsch* Burgery vorderde eene nadere overweeging ter Vergadering. De stukken daar toe betrekkelyk, in handen eeniger Leden gesteld, hadden een voor de *Arnhemmers* zeer vereerend Verslag ten gevolge. Het strekte, om op de plegtigste wyze, aan ieder Vaandel tot de Gewapende Burgermagt dier Stede behoorende, eene Nationaale Cravatte te voegen, dat 'er Medailles in Goud, Zilver en Koper zouden vervaardigd, en de Collonel der Gewapende Burgermagt SCHOONMAN, als mede H. VAN DER SCHILDE, met onderscheiding vereerd zouden worden. Veel overweegings viel deswegen, allen keurden de betoonde Burgerdapperheid vereerens- en beloonings-waardig, alleen verschilde men over de gehalte des Gedenkpennings en werd tot eenen Zilveren besloten. Terwyl men de betoonde Burgertrouw van VAN DER SCHILDE met eene belooning in geld oordeelde te moeten vereeren (†).

Het

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 53.

(† *Ald* bl. 274. 308. 314. 715. Op de Medaille staat afgebeeld een Krygsman, in de kleeding der oude *Batavieren*, hebbende op zyn hoofd een gevlogte muts, met eikenloof bekranst; aan zyn slinker arm houdende een schild, met een eikentak vercierd, en in zyn regter een speer, waar mede hy een verwonnen gedrogt te nederveld en houdt, en op

Het was intusſchen in de ommeſtreeken van *Arnhem* alleen niet, dat de beginzels eener Tegenomwenteling zich zo kennelyk opdeeden, in den zogenaamden agterhoek des geweezen Graafſchaps *Zutphen*, woelde dezelfde drift. *Zutphen* vondt zich bykans van Krygsvolk ontbloot, en de weinigen hadden bevel ontvangen om na *Alkmaar* te trekken, terwyl de bestgeoefende Burgers reeds na *Noordholland* zich vervoegd hadden. De geringe Krygsmagt toefde.

CXII. BOEK. 1799. Hoe het te *Zutphen* en daar omſtreeks geſchapen ſtondt.

Door den welgelukten wederſtand der *Arnhemmeren*, door het aankomen van honderd en twintig man *Franſche* Voetknegten, en ruim twee honderd gewapende Burgers uit *Utrecht* kreegen de zaaken by het Departementaal Beſtuur van den *Rhyn* een gunſtiger aanzien. Het gaf by eene moedvolle Publikatie, den Inwoonderen van dat Departement te verſtaan, wat 'er door de *Arnhemſche* Burgers, door het betoon van bedaarde ſtandvastigdheid en edelen moed reeds verrigt was, en hoe het geſterkt door den byſtand, welke het Landsbeſtuur, zo veel de omſtandigheden gehengden, wel hadt willen verleenen, zich in ſtaat oordeelde om de verdere aanvallen van buiten en de muitelingen van binnen

Publikatie des Departementaalen Beſtuurs.

op den agtergrond een opgaande zon, met het omſchrift GETROUW AAN 'T VADERLAND. Op de tegenzyde een eikenkrans, waar binnen het opſchrift AAN DEUGD EN DAPPERHEID, met een onderſchrift van de jaar- en dagtekening der Gebeurtenisſe.

CXXI. BOEK. 1799. nen te beteugelen, en de schuldigen aan de strengheid der wetten over te geeven. — De schandvolle overgaave van 's Lands Vloot moest hun niet ontmoedigen, „ en „ zy moesten de ooren stoppen," dus drukken zy zich woordlyk uit, „ voor de „ verderflyke Syrenenzangen en leugen„ agtige Vertellingen van veragtlyke lie„ den, die alom in het donkete omzwier„ ven, om dat geen door heimlyke kun„ stenaryen te bewerken, 't geen zy wis„ ten dat de openbaare Vyand niet kon „ of vermogt — en het zyn die hoog„ schuldige en weleer boven U verhee„ vene weezens, die zich zelven schuil „ houdende, thans, tot onze grievende „ smarte, zo veele misleide Ingezetenen „ aan het ongeluk, de verwoesting en de „ straf der Wetten opofferen.

„ Landsgenooten! grypt moed! de hulp „ van onzen magtigen Bondgenoot is geen „ enkel woordengeklank — Uwe Verte„ genwoordigers staan, met eene bewon„ derenswaardige standvastigheid pal — „ Zy vertrouwen, op uwe goede zaak, „ en bovenal op Hem, die het lot der „ Volken in zyne hand houdt. — Wat „ ons betreft, wy hebben gezwooren de „ tegenwoordige Orde van zaaken te zul„ len handhaaven. Wy hernieuwen dee„ zen Eed op het plegtigst in dit be„ langryk oogenblik. — Wy zullen on„ zen pligt betragten. Gylieden zult onze „ besluiten, des noods, met kragt onder„ schraagen. Zo doende zullen wy het

„ Va-

„ Vaderland redden, en eerlang eensge- „ zind, in de schaduw van Vrede en „ Vryheid, de vrugten plukken van onze „ opofferingen (*).” XXII. BOEK. 1799.

Deeze Afkondiging baarde alom in het Departement eene gewenschte uitwerking. De standvastigheid en de rustige toon van het Bestuur verleevendigden, in dit zorglyk tydvak, aan den eenen kant de moed der weldenkenden en verzwakte den drift der kwalykgezinden. Hoe zeer ZUIDERAS met zyne Aanhangelingen in de ommestreeken van *Zutphen*, waar zich geheel geene gewapende magt tot het bieden van wederstand bevondt, nog de rol eens Tegenomwentelaars speelde, onbewust van het lot zyner medestanderen te *Westervoort* bejegend, gevoelde hy nogthans het verbreeken van den schakel zyner onderneemingen, zo dra hy, uit het lot het geen zyne voorloopers bejegend was, tot het lot, 't geen hem te wagten stondt, kon besluiten. Weldra borg hy zich voor het dreigend gevaar, op een vreemd grondgebied, en liet de Dorpelingen met hunne omvergehakte Vryheidsboomen en met hunne met Oranjevlaggen vercierde Toorens aan hun eigen lot over. Gewenschte uitwerking daar van.

Korte dagen hadt ZUIDERAS met de zynen te *Borculo* en te *Grol*, in de Stad en het Ampt van *Bredevoort*, te *Aalten* en te *Dinx* Het door ZUIDERAS verrigte.

(*) Deeze Publikatie werd den 8 van Sept. uitgevaardigd.

CXXI. BOEK. 1799. *Dinxpelo*, te *Lichtenvoorde*, eene zonderlinge rol gespeeld, alles in opstand gebragt, alles tot het hulde doen aan ORANJE gedwongen, aanstalte tot eenen gewapenden inval gemaakt, zich met de beschikking over 's Lands penningen bemoeid, de Regeeringsleden afgezet en andere in plaats gesteld, Publikatien van ORANJE doen afkondigen, en ongeregeldheden van verscheidenerlei aart laaten pleegen (*).

Brieven van ZUIDERAS wegens de komst der *Pruissen*.

Schoon ZUIDERAS met de zynen reeds, op den zesden en zevenden van Herfstmaand, over *Dinxperlo*, na het *Munstersche* was geweeken, liet hy niet af, door het zenden van Brieven aan onderscheide Gemeentebestuuren en Richters zyn oogmerken, ware het mogelyk, door te zetten. Den Richter der Stad en Heerlykheid *Borculo*, LANDBERGER, schreef hy, de niet min gewigtige dan officieele tyding ontvangen te hebben, dat een bende van 10 000 man *Pruissen*, onder bevel van den Luitenant Generaal VON SCHLADEN in den omtrek stondt te komen, hem aanmaanende om des voorloopige schikkingen te maaken. — Het Gemeentebestuur te *Doesburg* bericht gegeeven hebbende, dat voorkomende omstandigheden het hem raad-

(*) Wy laaten ons niet in tot het vermelden van de byzonderheden. Wie lust heeft dezelve, uit wettige berichten en getuigenissen opgemaakt, te leezen, die vervoege zich tot de *Geschiedenis van den Gewapenden Inval der uitgeweekene Nederlanderen in het Departement van den Rhyn*.

raadzaam hadt doen oordeelen op *Dinsperlo* terug te wyken; maar dat hy, op bekomen narigt dat de Troepen van zyne *Pruisfische* Majesteit in aantogt waren, zich weder naa de voorige standplaatzen begeeven hadt; ten einde de schikkingen, naar die heuchlyke gebeurtenis in te richten en te veranderen. Hier op de aannadering des gemelden aantals Krygsvolk onder genoemden Bevelhebber, vermeld hebbende, geeft hy de wyze op hoe de Omwenteling te bewerkstelligen. In 't slot van nog eene gelyke kolonne als in aantogt gewaagende; doch des hadt hy geen zo zeker bericht als van de voorige, waar van hy, onder Eede schreef. Met aanmaaning om de medegedeelde wyze van Omwenteling te aanvaarden, om zich anderzins niet bloot te stellen aan de gevolgen der verwerping zyns raadslags (*).

CXXII. BOEK. 1799.

Brief des Generaals VON SCHLADEN.

Deeze schrikbeelden van *Pruisfische* Krygsbenden zogt men eene meerdere weezenlykheid te geeven, door een Brief aan het Gemeentebestuur te *Zutphen* toe te zenden, in 't *Hoogduitsch* geschreeven, en door den *Pruisfischen* Generaal VON SCHLADEN den twaalfden van Herfstmaand uit zyn Hoofdkwartier gedagtekend. De Brief was van deezen inhoud. „ Dewyl „ wy vernomen hebben, dat Gy een Ge„ schrift, in dato den zesden deezer, hebt „ laa-

(*) Men vindt de Brieven in 't geheel in de boven aangehaalde *Geschiedenis des Invals der Uitgeweekenen enz.* bl. 64—70.

XXXI. BOEK. 1799.

„ laaten afgaan, waar by de Proclamatie „ van uwen Erfprins VAN ORANJE als „ een oproerig Libel wordt betyteld, om „ door zulk eene daad, ware het moge- „ lyk, den Prins te onteeren en by de „ Natie veragtlyk te maaken, zo heeft „ dit laaghartig gedrag van uwe zyde, te- „ gen deezen *Pruisſiſchen* Generaal, die „ met den *Pruisſiſchen* Monarch verzwa- „ gerd is, en die onze liefde en hoogag- „ ting bezit, ons bewoogen, U niet al- „ leen ons billyk ongenoegen over deeze „ ſchenddaad, te kennen te geeven; maar „ ook door deezen tegenwoordigen Brief „ te bevelen alles openlyk te herroepen, „ wat in deeze ongeoorloofde uitdrukkin- „ gen ligt opgeſlooten. In tegengeſteld „ geval, en in zo verre het niet geſchied „ is, vóór den een en twintigſten deezer „ maand, zal deeze misdaad, op eene „ eclatante wyze, door ons gewrooken „ worden."

Verdicht verklaard door dien Generaal.

Verdagt kwam deeze brief het Gemeentebeſtuur van *Zutphen* voor, en werd dezelve door het Departementaal Beſtuur voor valsch en ondergeſtooken gehouden. Om des zeker te gaan en een wettig bewys in handen te krygen, ter beſchaaminge van de valschheid, zondt men een afſchrift aan den Generaal VON SCHLADEN, met aanvraage waar voor men dit Geſchrift te houden hadt? De Boode kwam onverwyld met een in 't *Hoogduitsch* geſchreeven antwoord des Generaals terugge, en luidde 't zelve, ter volle beſchaa-

schaaminge van de veelgewaagde valschheid; „ Ik heb onder dagtekening van „ heden Uw Hoog Ed. Brief aan my gezonden, ontvangen, en daar uit met „ leedweezen gezien, dat iemand de infamiteit begaan heeft van myn naam te „ misbruiken. Het geheele opstel verdient „ geene de minste protestatie, hetwelk „ het Publiek, dat nadere kennis van de „ denkwyze des Konings mynen Heer „ heeft, zich zelven zal zeggen. — Zo „ het echter eenige verzekering noodig „ heeft, zo bekome U Hoog Ed. dezelve hier mede solemneel, dat ik, volkomen onbekend met den ganschen inhoud van dit opstel, niet het minste „ aandeel aan 't zelve hebben kan, en „ ook op den twaalfden deezer, op welken ik zulk eene Proclamatie zou uitgegeeven hebben, nog in myn Garnisoen was."

BOEK 1799.

Bekendmaaking hier van.

Het Departementaal Bestuur van den *Rhyn* liet geenzins na dit schendig stuk openbaar te maaken, en 'er het volgende van te zeggen; „ Ziet daar *Bataaven!* „ welke schenddaaden de Vyanden van „ uw Vaderland in het werk stellen, om „ de onwaaragtige gerugten, als of de „ *Pruissische* Troepen de grenzen deezer „ Republiek naderden, met oogmerk om „ dezelve te overrompelen, allen mogelyken schyn van waarheid by te zetten, en daar door de handen, aan welke de teugels van het Bestuur zyn toevertrouwd, te doen verslappen. —

„ Wie

XXXI. BOEK. 1799. „ Wie de Auteur of Auteurs van zulk „ een veragtlyk schelmstuk is of zyn, is „ onmogelyk te bepaalen. Soortgelyke „ ontwerpen worden voorzeker niet in „ het openbaar, niet in het licht, maar „ in het verborgen en in het duister ge- „ smeed. Dan dit is in het algemeen „ meer dan waarschynlyk, dat die daad „ met de schrikverwekkende gerugten, „ wegens de vyandlyke oogmerken van „ den Koning van *Pruissen* in een zeer „ naauw verband heeft gestaan. En in „ het byzonder schynt het niet onwaar- „ schynlyk, dat het verdichten van dien „ Brief ook verband heeft met eene „ Missive van HEECKEREN TOT ZUIDE- „ RAS (welke zich in en vóór het „ Jaar MDCCLXXXVI zeer berugt heeft „ gemaakt) door hem eigenhandig aan „ het Gemeentebestuur te *Doesburg* ge- „ schreeven den negenden September dee- „ zes Jaars, en die in denzelfden valschen „ en kwaadaartigen geest is opgesteld (*)."

De magt der Jurisdictien van Regt te spreeken, uitgebreid.

In *Gelderland* hadden tot nog stand gehouden de onderscheidene Jurisdictien van Regtsoefening. Op voordragt van het Uitvoerend Bewind, werd thans het Hof van Justitie gevolmagtigd, om, zonder op die onderscheiding agt te geeven, kennis te neemen van misdaaden, die strafbaar waren volgens de Proclamatie van den acht en twintigsten van Oogstmaand. Ingevolge hier van mogt hetzelve daar over regt-

(*) Zie hier boven bl. 280.

regtspreeken, en het vonnis uitvoeren, voor zo verre dit een en ander, uit hoofde der tegenwoordige omstandigheden, door den Plaatslyken Regter, niet, met de vereischte zekerheid en spoed, kon worden gedaan. Aan dit besluit werd vervolgens eene uitgebreidheid gegeeven, om over de geheele Republiek te werken (*).

CXXI. BOEK. 1799.

Meerdere magtsverleening om de Oproerigheden te stuiten.

Het Departementaal Bestuur van den *Rhyn*, verneemende dat men, op veele plaatzen, langs de grenzen, niet geheel buiten vreeze was voor nieuwe invallen der Uitgeweekenen, en dat zulks, als mede het gebrek aan de noodige Gewapende Magt, oorzaak was, dat de Regters en Gemeentebestuuren schroomden hunne posten op nieuw te aanvaarden, of zich tegen de strafbaare handelingen te verzetten, besloot het Ampt van *Bredevoort* in staat van beleg te verklaaren. Omtrent gelyktydig werd het, van wegen het Uitvoerend Bewind, aanbevolen, om daar de magt, die hetzelve werklyk heeft, aan dat Bewind toereikende voorkwam om de hoop oproerigen, die zich van *Winterswyk*, *Bredevoort*, *Aalten*, *Dinxperlo* en eenige andere mindere plaatzen, hadt meester gemaakt, en naauwlyks verdiende gevreesd te worden, te verjaagen, de Plaatzen van de daar heerschende overmagt te verlossen, en alles op dezelve in den voorigen staat te herstellen. Om voorts

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 104. 107. 144.

CXXI. BOEK. 1799. voorts de Publikatie van het voormaalige Provinciaale Collegie van *Gelderland* tegen HEECKEREN VAN ZUIDERAS genomen, en waar by eene belooning van duizend Gouden Dukaaten op diens hoofd werd gesteld, te vernieuwen en weder in het voormaalig Kwartier van *Zutphen* te doen aanplakken, en zulks te *Aalten*, *Winterswyk*, *Bredevoort*, *Lichtenvoorde* en *Groenlo* te laaten doen, door de Militaire of Gewapende Burgermagt, welke zich wederom van die Plaatzen zou meester maaken.

Meerder Krygsvolks gezonden. Middelerwyl was het Departementaal Bestuur van den *Rhyn* in staat gesteld om, door meer kragtdaadige middelen, alle bedryven van eenen Tegenomwentelenden aart tegen te gaan en te straffen. De Generaal BRUNE hadt den *Franschen* Brigade Generaal GIROT derwaards gezonden, als hoofd van eene beweegbaare Colonne, door hem uit *Fransche* en *Bataafsche* gewapende Manschappen bestaande, ten getale van elf honderd man, op te richten. Voor deeze ter bedwang en teregtbrenging geschikte Krygsmagt waren reeds manschappen aangekomen.

In staat van belegstelling eeniger Plaatzen. Ingevolge van de in staat van belegstelling des Ampts van *Bredevoort*, werd door het Departementaal Bestuur, met overleg des *Franschen* Krygsoversten GIROT, twee honderd man van de Nationaale Gardes en honderd man *Franschen* na de onderscheidene Plaatzen in het gemelde Ampt, en de omliggende Steden en Dorpen, afgezonden. Gemelde Ge-

Generaal gaf te verstaan, dat hy, ingevolge van den hem gegeeven last, zich na dat Ampt zou vervoegen, om alles zelfs op te neemen, en ter plaatze zelve de noodige bevelen te kunnen geeven. Hy verzogt teffens vergezeld te mogen worden door eene Commissie van wegen het Departementaal Bestuur, met de noodige volmagt, om, naar bevind van zaaken, te kunnen handelen. Hier toe werd de Burger S. VAN BRONKHORST, benevens den Secretaris P. 'T HORN benoemd en gevolmagtigd, om des noods, door den sterken arm te herstellen de Publikatie des Uitvoerenden Bewinds van den drie en twintigsten van Oogstmaand tegen de oproerigheden, en die van den acht en twintigsten dier maand wegens het in staat van beleg verklaaren der Steden en Districten, welke aldaar waren afgescheurd, op nieuw af te kondigen en aan te plakken, en teffens dat Ampt daadlyk in staat van beleg te stellen, en te zorgen dat de Militaire Regtbank ten spoedigsten werd daargesteld, met den daar toe vereischte Persoon van Auditeur. Tot Commissaris des Bewinds werd benoemd de Regter W. PASCHEN *Gtz.* te *Winterswyk*.

CXXI. BOEK. 1799.

Het voorgevallene te *Aalten*.

Staatlyk daar heen getoogen en van gewapende magt vergezeld, volvoerde zy eerst te *Aalten* den opgelegden last. Onder het vreugdegejuich der Ingezetenen, die een nieuwen Vryheidsboom plantten ter plaatze waar de omgehakte gestaan hadt. Men deedt onderzoek na de hoofdbe-

CXXI. BOEK. 1799.

beleiders des oproers; alleen eene Vrouw, de Weduwe STORREYS, werd gevat. — *Bredevoort* werd op dezelfde wyze bediend. Men kreeg eenen, die zich sterk, in de tegenomwenteling te bewerken, bemoeid hadt, niet gevangen.

Het gebeurde te *Winterswyk*.

Te *Winterswyk* hadt men de Oranjevlag nog laaten waaijen toen de Commissie reeds te *Aalten* was. Buiten weeten der Commissie hadt de Generaal zyn Aide de Camp derwaards afgevaardigd, met last om hem die Vlag daadlyk over te leveren. De Leden van 't Gemeentebestuur betuigende of voorwendende niet te weeten waar de Vlag zich bevondt, vatte die Officier zulks voor eene weigering op, en nam het Gemeentebestuur in hegtenis. Hy sprak van het heffen eener opbrengst in geld, zo lang de Vlag niet te regt kwam, vorderende van den Regter PASCHEN de opgave van twintig der voornaamste Oranjeaanhangelingen. Zo verre die persoonen te vinden waren, werden zy in hegtenis genomen. Dewyl deeze allen uit persoonen van de behoeftige klasse bestonden, viel PASCHEN in 't vermoeden opzettelyk de meergegoeden gespaard te hebben. De Aide de Camp gaf zulks den Generaal te verstaan. De verzekering van PASCHEN, dat meest alle gegoede Ingezetenen van *Winterswyk* de tegenwoordige orde van zaaken waren toegedaan, bewoog den Generaal hem te gelasten om de gegoedsten in het Dorp, zonder aanmerking van hunne denkwyze in het staatkundige, op te geeven. Die ge-

geschiedde met het gevolg dat zy opgehaald en in de wagt onder Militaire bewaaking gesteld wierden. Zulks, als mede het ophaalen der Geweeren, baarde schrik onder de Ingezetenen van allerlei denkwyze. De Oranjevlag kwam onder dit alles te voorschyn, de Koster die dezelve gebragt hadt, werd desgelyks gevat.

Moedig gedrag der Gecommitteerden.

Al dit bedryf was, zonder toestemming der Gecommitteerden van het Departementaal Bestuur, geschied. Het hadt tot hier toe gezweegen en 't gebeurde alleen aangemerkt als gedaan om de Oranjevlag te voorschyn te doen komen. Dan de Geldheffing van de gegoedste Ingezetenen bleek buiten zulks bedoeld te worden. Zy braken het stilzwygen af met de vraage aan den Generaal, wat hy bedoelde met alles wat zy tot hier toe gezien hadden, en buiten hun overleg geschied was? Hy beantwoordde deeze vraage met te zeggen, voorneemens te zyn om tien der voornaamsten onder de gevatten, als Gyzelaars, na *Arnhem* mede te voeren. — De Gecommitteerden konden hunne billyke verontwaardiging niet langer bedwingen. Zy gaven den *Fransche* Krygsbevelhebber voluit te kennen, dat zy zulk eene handelwyze niet alleen niet voor hunne rekening wilden neemen, als volkomen strydig met hunnen last en zending; maar dat zy zich volstrekt daar tegen moesten verklaaren; dat hy Generaal, even zo wel als zy, verpligt was, niet buiten of boven zyn last te gaan; en dat, indien hy

XXI. BOEK. 1799. desniettegenstaande, met soortgelyke willekeurige handelingen, wilde voortvaaren, zy moesten betuigen verpligt te zyn deswegen onmiddelyk aan hunne Committenten verslag te doen, en ten dien einde daadlyk na huis zouden keeren.

De ernst en nadruk, waar mede deeze verklaaring geschiedde, hadt de gewenschte uitwerking. Niet alleen veranderde de Generaal van maatregelen; maar verzogt de Commissie verschooning, wegens het met te veel drifts verrigtte. De gevatten werden deels onverwyld, deels 's anderen daags, op vrye voeten gesteld, en voorts te dier plaatze alles verrigt wat de verwisseling van Staatsomstandigheden vorderde.

Het voorgevallene te *Ligtenvoorde*. Gereed om aan de rondgaande Commissie de Oranjevlag, die van den tooren te *Ligtenvoorde*, als mede eene, die uit zeker huis gewaaid hadt, te overhandigen, betoonde men zich te dier plaatze. Ondanks de Tegenomwentelings beweegingen aldaar bewerkt door den geweezen Rentmeester HUININK, die de vlugt gekoozen hadt, wàren 'er geene Uitgeweekenen geweest, en was de Vryheidsboom blyven staan. Klein en slegt was deeze. De Ingezetenen verzogten, naa dat de wapens opgehaald en de Publikatien daar afgekondigd waren, een nieuwen Vryheidsboom te mogen planten. De Commissie stondt dit gereedlyk toe. Het werd ylings verrigt en kreegen de Planters diens nieuwen Booms, en het Krygsvolk, van de Com-

Commissie ten blyke van goedkeuring, eenige ververfching. CAMBOEK.

Aldaar was een Patriottisch Ingezeten, in den aanvang der bedoelde Tegenomwenteling, FREDERIK REESINK vermoord. De Generaal verneemende dat zekere Freule JOHANNA MAGDALENA CATHARINA JUDITH VAN DORTH TOT HOLTHUIZEN op den Huize *Harreveld* woonagtig, zich over dien moord zeer verheugd vertoond hadt, en men in 't algemeen geloofde dat de Moordenaar nog by haar verborgen was, vaardigde gewapende manfchap daar heenen; doch vondt den Moordenaar niet. Zy bragten gemelde Freule met zich terug. Deeze werd in militaire bewaaring gesteld.

1799. De Freule VAN DORTH gevangen genomen.

De Militaire Regtbank op plaatzen in staat van beleg verklaard, werd benoemd uit een getal, door den Regter PASCHEN opgegeeven, en in staat van werking gebragt. Dezelve kreeg van het Uitvoerend Bewind de noodige volmagt ter uitoefening der straffen. Twee gevangenen, de Weduwe STORREYS van *Aalten*, en de bovengemelde Freule, werden van *Arnhem* na *Winterswyk* gebragt voor de daar gevestigde Militaire Regtbank. De eerstgemelde werd, by mangel van genoegzaame bewyzen, ontslaagen; doch over de laatste het vonnis des doods gestreeken en wel dat zy, anderen ten voorbeelde, met den Kogel gestraft zou worden, dat 'er de dood naa volgde.

De Wed. STORREYS losgelaaten door de Militaire Regtbank.

XXII. BOEK.

1799

Doodvonnis van de Freule VAN DORTH.

Volgens den inhoud van het Vonnis hadt zy beleden, een Oranjevlag van de Tooren op den Huize *Harreveld* te hebben laaten waaijen; dat zy met haaren Broeder te *Lichtenvoorde* gekomen was met Oranje vercierd, dat zy met deezen de Emigranten te gemoet gegaan was, hun ingewagt en denzelven onderhouden, onderzoek doende na de komst van den Erfprins, ZUIDERAS, en de *Hanoversche* Troepen. Dat zy vervolgens, vol op met Oranje vercierd, na *Groenlo* vertrokken en te *Ligtevoord* terug gekomen was; waar zy den dood van REESINK verstaan hebbende, gezegd hadt, „ O, dat is 'er nog „ maar één," of, „ Broeder daar is 'er „ nog maar één capot, daar moeten 'er „ meer aan, het was maar een Patriot," en tot haar Broeder spreekende, daar by voegde; „ Broer TOON moet direct „ na *Grol* om vier of vyfhonderd Huzaa„ ren te haalen, dan moeten ze allen ca„ pot." Een Burger, die *Vivat de Republiek!* riep, hadt zy te gemoet gevoerd, „ Wagt Manneke! wy zullen U wel kry„ gen!" —— Deeze en meer dergelyke oproerige gezegden, daaden en woorden merkte men aan als inloopende tegen de duidelyke letter der jongst op dit stuk uitgevaardigde Plakaaten, zo dat zy haar Leeven daar mede verwerkt en zich des doods schuldig gemaakt hadt.

Opheffing van de staat des Belegs.

De Militaire Regtbank, deszelfs werkzaamheid geëindigd hebbende, en de vrees voor verdere oproerige bedryven verdweenen

nen zynde, oordeelde het Departementaal Bestuur, den staat van beleg des Ampts van *Bredevoort* te moeten opheffen. Zulks geschiedde door eene Proclamatie, op den zesden van Wintermaand. By welke het zich beklaagt over de onaangenaame noodzaaklykheid, waar in het zich bevonden hadt om dat gedeelte des Departements in staat van Beleg te stellen, wars van al dat geene, 't welk eenigzins de gedaante van een Schrikbewind vertoonde: de treurige tydsomstandigheden en de innerlyke gesteldheid van het Ampt hadden hun gedwongen tot dien stap. Deeze met sterke kleuren afgemaald hebbende, voegen zy 'er ten slot by; „ *Zo* hebt gy dan Medeburgers! ondervonden, welke de gevolgen zyn van een Oproerig Gedrag; hoe misdaadig het zy aan te druischen tegen de gevestigde Orde van zaaken, en eene Staatsregeling, die daar toe den gelukkigen grond lag, tegen wettig Geconstitueerde Magten, die de handhaaving en bescherming daar van plegtig bezwooren hebben; wat het in zich heeft gehoor te geeven aan dezulken, welke onder schyn van uwe Vrienden te zyn, uw bederf berokkenden, en aan hunne afhangelingen, in een tyd van nood, geen onderstand konden toebrengen, die zich zelven bevrydden, terwyl zy dezulken, die daar door verleid werden, gevoelloos de rampzalige offers van hun bedrog zagen worden. Spiegel U hier aan in 't vervolg! Dat

CXXI. BOEK.

1799.

CXXI. BOEK.

1799.

„ nimmer iets dergelyks, in uwen Oord, „ zich openbaare! Werkt allen, ook gy, „ die nog heimlyk wenscht dat zich an„ dermaal de gelegenheid voor uwen op„ roerigen geest mogt opdoen — werkt „ allen mede tot behoud van het dierbaar „ Vaderland, en ſchaart U rondom den „ Altaar der Vryheid. Dat voortaan het „ Ampt van *Bredevoord*, door een buiten„ gewoon Dwangmiddel geleerd, en zo „ wy hartlyk wenſchen verbeterd, voor „ alle gedeelden deezer Republiek, tot „ een voorbeeld ſtrekke van rust en or„ de, van ondergeſchiktheid aan wettige „ Magten, van welbeſtuurde Vaderlands„ liefde, en ieder op U wyze als opregte „ Voorſtanders van zuiver Patriotisme en „ medehelpers van den bloei en de wel„ vaard van een te lang geſchokt Vader„ land (*)."

Der *Engelſchen* verrigtingen in de *Zuiderzee.*

De bemagtiging van de *Helder*, het neemen van 's Lands Vloot op de *Texelſche* reede, ſtelde de *Zuiderzee* open voor het pleegen van Vyandlykheden, zonder tal. Hoe de *Noordhollandſche* Steden, daar aan, ook van den Zeekant, blootſtonden, hebben wy reeds vermeld; dan ons is nog te boeken overgebleeven wat de *Engelſchen* beſtonden en uitvoerden aan de *Frieſche*, *Over-*

(*) Al dit bedryf wordt breedvoeriger en met echte beſcheiden vermeld in de *Geſchiedenis van den Gewapenden Inval der uitgeweekene Nederlanderen in het Departement van den Rhyn* bl. 73—98. Waar men in Bylagen bl. 107 enz. de Vonnisſen over andere Gevangenen wegens Oproer vindt.

Overysselsche en *Geldersche* Kusten, met de gewapende Vaartuigen derwaards gestevend. CXXI. BOEK.

Het ontzettend gezigt van meer dan veertig vyandlyke Vaartuigen zagen die van *Stavoren*. By 't vallen van den avond naderde een *Engelsche* Parlementairsloep, met twee Officieren. Den Raad der Gemeente vroegen zy een stellig antwoord af, op de vraag, of dezelve zich wilden verklaaren voor den Prins VAN ORANJE, of voor de *Republiek?* Zy verzogten, in het eerste geval, dat de Prinsevlag zou worden opgeheeschen; en bedreigden, in het tweede geval, *Stavoren* te zullen bombardeeren. 1799. *Stavoren* opgeëischt.

De Raad verzogt en verkreeg vier en twintig uuren uitstels, ten einde het gevoelen van het Departementaal Bestuur van de *Eems* des te verstaan. Dit Bestuur verklaarde op deeze boodschap, met overleg van de Commissaris des Uitvoerenden Bewinds, de Stad *Stavoren* in staat van beleg, en maakte alle verdere schikkingen overeenkomstig de jongst deswegen uitgevaardigde Publikatie. Het deelde teffens aan den Raad der Gemeente den stelligen last mede om aan den eisch van het plaatzen der Prinsevlagge op de Tooren niet te voldoen. De Krygsbevelhebber in dat Departement gaf onverwyld last tot het trekken van een aantal gewapende Burgers na *Stavoren* en de omliggende plaatzen, om dezelve tegen allen vyandlyken aanval te dekken. Beraadslagingen deswegen.

CXXI. BOEK. 1799. Hoe het zich daar toedroeg.

Vrees voor te duchten onheilen bewoog intusschen den Raad der Gemeente om aan der *Engelschen* eisch, het uitsteeken der Vlagge, te voldoen. Eer de gewapende Manschap opdaagde, pleegde het Gemeen veelerlei balddaadigheden en haalde den Vryheidsboom omverre. *Balk* en *Sloten* stonden ten doel aan het gepeupel. Dan de aanrukkende gewapende Burgers beteugelden op de twee laatstgemelde plaatzen de muitelingen, vyf werden 'er nedergeveld, twee gekwetst en eenigen gevat. De aangevangene oproerigheden te *Stavoren* stilden op der Gewapenden aankomst, de Vlag werd weder ingehaald, en men zondt de wederkeerende *Engelsche* Parlementairen met een weigerend antwoord terugge.

Muitery der Schepelingen te *Workum* beteugeld.

Weinige dagen vóór deezen mislukten aanslag hadden zich de Vyanden, met een minder aantal gewapende Vaartuigen, op de hoogte der Haven van *Stavoren* laaten zien. Aldaar lagen 's Lands Galei *de Zeeduivel* en de Kanonneerbooten *de Schrik* en *de Vernielder*. Deeze hadden het geluk om te ontsnappen, en te *Workum* binnen te loopen. — De geest van Oranjegezindheid en Oproer openbaarde zich by een gedeelte der Schepelingen, het ving daadlyke beweegingen aan. Dan een der Capiteinen, aan zyn pligt getrouw, vervoegde zich om bystand, tot het beteugelen der Oproerigen, by den *Workumschen* Commandant der Gewapende Burgermagt. Spoedig verleende deeze de verzogte hulp.

De

De Jaagers aan boord komende, vonden bystand in een gedeelte der aan eed en pligt getrouw gebleevene Schepelingen; de Oproerelingen boden korten tyd wederstand. Een der belhamelen kreeg eene wonde. Zeventien der oproerigsten werden na *Harlingen* in verzekerde bewaaring overgebragt.

LXXII BOEK. 1799.

De *Lemmer* opgeëischt.

Van eene ernstiger aart en meerderen naasleeps dan de aanval op *Stavoren* was die de *Engelschen* op de *Lemmer* onderstonden. Op eenigen afstand dier Havenplaats zag men, den zeven en twintigsten van Herfstmaand, eenige gewapende *Engelsche* Schepen ankeren. Aan alle beweegingen was het duidelyk, dat de Bevelhebber van dit Vlootdeel eenen aanval in den zin hadt. Het leedt ook slegts tot het aanbreeken van den volgenden morgen, dat 'er een Parlementair Vaartuig aan wal kwam. De Brief aan den Luitenant VAN GRUTTEN, Bevelhebber aan de *Lemmer*, van Capitein BOLTON, was van deezen korten, dringenden en dreigenden inhoud; „Myn Heer! Het is vrugtloos, „ dat gy, van uwe zyde, eenigen weder„ stand doet. Ik staa U één uur tyds „ toe, om de Vrouwen en Kinderen te „ doen vertrekken. En, byaldien Gy, „ binnen dat tydsverloop, de plaats niet „ overgeeft aan de *Britsche* wapenen, „ ten behoeve van den Prins VAN ORAN„ JE, zullen uwe onderhebbende Man„ schappen onder de puinhoopen bedol„ ven worden!"

XIII. BOEK. 1799.

Een tweede Parlementair zondt gemelde de *Engelsche* Scheepsbevelhebber aan de Commandanten onzer Kanonneerbooten, die, dwars over de Haven vertuigd liggende, een agterwaardsche beweeging maakten. Hy liet hun aanzeggen, dat hy deeze beweeging of eenige andere krygskundige verrigting, als het verbreeken van den wapenstilstand beschouwde, en dat hy, ingevalle zy daar mede bleeven voortgaan, de Plaats onverwyld zou bombardeeren.

Van Gruttens antwoord.

Van Grutten liet ten antwoord toekomen. „ Ik heb uwe Sommatie ontvan„ gen. De Municipaliteit verzoekt vier „ en twintig uuren uitstels; ten einde het „ gevoelen van de daar toe bevoegde „ Magt in te neemen, of zy uw verzoek „ zal toestaan."

Aangevallen en overgegeeven.

Met den Brenger deezes antwoords wederantwoord verzogt hebbende, ontving hy ten schor bescheid. „ Ik heb uw brief „ ontvangen, en heb de eer U te infor„ meeren, dat, indien binnen een half „ uur, naa ontvangst deezes, de Prinsevlag „ niet is opgeheeschen, ik de Stad zal „ bombardeeren." Het laage water verhinderde de oogenbliklyke volvoering van dit dreigen en leedt het tot den twee en twintigsten van Herfstmaand eer de *Engelschen* den aanval ondernamen. De Bevelhebber van Grutten boodt eenigen tegenstand; doch gaf, 't zy met of zonder overleg van de Municipaliteit, die de Vlag op den Tooren hadt doen plaatzen,

zen, last tot den aftogt. Langer hadt de Gewapende Magt de Plaats willen verdeedigen, althans, buiten last des Commandants, deeden zy nog een aantal kanonschooten en verzetten zich tegen het plundering dreigend Oranjegepeupel, een van dit volk, een Soldaat bedreigende, dat hy doorstooken zou worden, als hy met vuuren niet ophieldt, werd door deezen met de bajonet doorstooken.

CXXI. BOEK. 1799.

Gesteldheid aldaar.

Verwarring heerschte aan de *Lemmer*, geduurende een uur schietens uit zwaar geschut van twee Schepen, te wederzyden van de Haven genaderd. Die verwarring steeds toeneemende en ten voordeele des Vyands strekkende, beklom deeze het Havenhoofd, plantte daar de *Engelsche* Vlag, rukten binnen, en werden de Oranjegezinde Burgers gewapend. Uit de overheerde Plaats trokken de Krygsknegten en de gewapende Burgers terug, onder de hevigste aandoeningen en sterkste verwenschingen des Bevelhebbers. Een *Leeuwaarder* Schipper nam de wyk na *Slooten*, eenige gelaadene Vaartuigen volgden diens voorbeeld. Van twee Kanonneerbooten, in de nabyheid dier Haven geplaatst, werd het eene verbrand en het ander door het Volk verlaaten.

Wat de *Friezen* tegen de *Engelschen* bestaan.

De vrye *Friezen* telden een groot aantal Gewapende Burgers, die wedyverden om de bedreigde, aangevallene en reeds bestreeden Kust huns Lands te verdeedigen. Zy hielden *Sloten*, *Stavoren*, het *Klif* en geheel *Gaasterland* niet alleen in be-

CXXI. BOEK. 1799. bedwang en veilig tegen vyandlyken inval; maar boezemden de Gelanden en hunne Medestanders aan de *Lemmer* de vrees in, dat zy, van deeze zyde, ontrust zouden worden; dit deedt hun, aan den kant van *Taco-zyl*, eene battery oprigten.

Niet ongegrond was deeze vrees. Een aantal van gewapende Burgers toog na de *Lemmer* om 's Vyands stellingen op te neemen. Zy troffen, op den tweeden van Wynmaand, de *Engelschen* aan, bezig met eene battery aan de *Follegaster-brug*, op te werpen. Het gelukte hun niet alleen den Vyand van daar te verdryven; maar ook een achttienponder te vermeesteren, welke zy zonder hulp van paarden, zegepraalende na de *Joure* voerden. Niet min gelukkig slaagde een tweede aanval ten zelfden dage, zy dreeven de *Engelschen* uit hunne stelling, met agterlaating van een twaalf- en een zesponder, en het verlies van twee dooden en vyf gekwetsten. De aanvallers hadden niets geleden by de twee onderneemingen, welke dienden om het verder doordringen aan dien kant te beletten.

Het verlies deezer stelling deedt den Vyand het noodig keuren zorg voor de beveiliging van de *Lemmer* te draagen. Alle de bruggen werden afgebrooken, en elders eene battery aangelegd. Ook zogten de *Engelschen*, door een aanval op *Sloten*, eene afwending te maaken. Zy eischten die Stad op, en naa bekomen weigerend antwoord, ving het beschieten aan; doch

doch de Vyand zag welhaast van het voortzetten deezer onderneeming af.

CXXI. BOEK.

Dit vertoon van een rustig gelaad der *Friezen*, die geboden wederstand, en staage versterking der gewapende Burgeren, gaf tyd, dat de Generaal GELDERMAN, Chef der derde halve Brigade *Bataafsch* Voetvolk, uit het Leger des Generaals BRUNE, in *Friesland* opdaagde, om het Krygsbevelhebberschap in deezen Oord op zich te neemen, en denzelven te verdeedigen. — De Collonel QUEYSEN verscheen op de *Joure* met een gedeelte van de Gewapenden uit het Departement van den *Ouden Ysfel*. Hier door vondt men zich bemoedigd tot beraadslagingen van de ernstigste maatregelen om de *Lemmer* te herneemen.

1799. Hulpbende derwaards geschikt.

De op de *Joure* vergaderde Gewapende Manschap, begaf zich, den tienden van Wynmaand van daar, 's nagts op weg om zich met andere Gewapenden, die van onderscheidene plaatzen zouden optrekken, te vereenigen. De zamengevoegde magt beliep omtrent vier honderd man, met eenige Veldstukken voorzien. 's Volgenden daags tastten zy, in den vroegen morgen, eene vyandlyke Battery aan. Vier Kanonneerbooten op het *Voorwater*, de *Brekken* genaamd, beschooten eene andere Battery, en verhinderden de daar liggende *Engelsche* Brikken de onzen te ontrusten. Langs deezen weg poogde men 's Vyands stelling te herkennen, en het ontzet van de *Lemmer* te bewerken. Een aanval van

Pooging om de *Engelschen* te verdryven.

CXXI. BOEK. van de zyde van de *Kuinder* bevolen, hadt geen voortgang, zo dat het front alleen werd aangetast.

1799. Een zes en twintigtal Jaagers, met een Officier, rukte voorwaards; doch werd afgesneeden, slegts vyf man ontkwamen; de overigen vielen, met den Officier in 's Vyands handen, eenigen waren gedood of gekwetst. Door deeze onvoorzigtigheid, het gevolg van te groote drift, kreeg de Vyand vroegtydig de weete van den aanval. Des ondanks rukten de Gewapende manschap tot digt onder de *Lemmer* voort. Tegen vier en twintig achttien ponders konden zy slegts twee zesponders stellen. Niet tegenstaande het hevig schieten des Vyands, hielden de derwaards getoogene Burgers en Kryggslieden, op deeze gevaarlyke plaats, drie uuren stand; wanneer de Luitenant Collonel PACQUE last tot den hertogt gaf. Deeze geschiedde zeer geregeld; by den aanval, en by het aftrekken, sneuvelde geen één man, slegts één Soldaat werd gekwetst. Aan vuur en kogels des Vyands hadt het niet ontbrooken; doch het slegt richten des geschuts was oorzaak van dit geluk der Uitgetoogenen. — Eenig volk uit de Kanonneerbooten op de *Friesche* Binnenwateren gelegd, hadt zich aan wal begeeven, en moedig deel in deezen aanval genomen.

Al de vrugt van deezen veelgewaagden aanval was de nadere verkenning van 's Vyands stelling, welke by eene herhaalde

de proeve van grooten dienst kon zyn. Men zou niet hebben nagelaaten die te neemen, dan de gezegende gevolgen der roemryke overwinnning den zesden van Wynmaand behaald, ſtrekte zich tot *Friesland* uit.

CASS. BORK.
1799.

De *Engelſchen* verlieten de *Lemmer* met de grootſte verhaasting; doch tyds genoeg namen zy om de tekens van roof en plundering agter zich te laaten. De huizen van de Patriotten VAN LOENEN en TJEERD HALBES leeden dit geweld boven al. SJORD STALPERT moest, behalven de ſchennis aan zyn huis toegebragt, zyn pakhuis en lynbaan beſtoolen vinden. Twee dagen vóór dit vlugten hadt men Beurtſchepen en andere Vaartuigen met roof belaaden na *Texel* opgezonden. Zyns ondanks voerden zy een oud Patriottisch Schipper mede, een aantal Oranje-aanhangelingen ſcheepten zich vrywillig in, om de ſtraffe, welke hun dreigde, te ontvlugten. De Regeeringsleden door de Overweldigers aangeſteld, ſtaaken mede de vlugt uit. Eenige agtergebleevenen, handdaadig aan de gepleegde plunderingen, werden in hegtenis genomen.

De *Lemmer* door de *Engelſchen* ontruimd.

Van weinig beduidenis; doch meldenswaardig, als tot de kustontrustingen behoorende, was een aanſlag op *Genemuiden*. Een geweeze *Hasſeler* Veerman, in een gewapend Vaartuig veranderd, met twaalf Matroozen, onder het bevel van een Officier, bemand, kwam ter Haven in. De Officier vervoegde zich by de Municipa-

Aanſlag op *Genemuiden*.

XXII. BOEK. 1799. liteit, met verklaaring dat hy, in naam des Prinsen VAN ORANJE die plaats in bezit nam, met sterken aandrang om de Vlag van den Tooren uit te steeken. De Vryheidsboom werd onmiddelyk omvergehakt.

Deeze loopt te *Zwartsluis* te niet. Inwoonders van *Zwartsluis*, voor lang bekend als uitsteekende in Oranjegezindheid, te *Geenemuiden* gekomen, verzogten de *Engelschen* om ter verdelging van den Vryheidsboom zich ook aldaar te vervoegen. Gereed volgden zy dien wenk. — Het Departementaal Bestuur van den *Ouden Yssel*, van deeze bedryven verstendigd, stelde onverwyld, met overleg van den Commissaris des Uitvoerenden Bewinds, alles te werk ter beveiliging van die landstreek. De Colonel der Gewapende Burgermagt toog met een vyftigtal Jaagers van *Deventer* en *Hattem* na *Zwartsluis*. Zo onverwagt was deeze verschyning, dat de *Engelschen* geene gelegenheid vonden om zich van het geschut op het *Hasseler* Veerschip, te hunner verdeediging, te bedienen. Tien *Engelschen* werden krygsgevangen gemaakt. De twee Oranjevlaggen reeds te *Zwartsluis* uitgestooken, voerde men met het Veerschip na *Zwolle*. Een aantal Oproerelingen geraakte in hegtenis, en onder deezen een Beurtschipper met zyn knegt, die zich dwaaslyk de naamen van *Admiraal* en *Vice-Admiraal* van de *Zuiderzee* hadden aangemaatigd. — Het moedig gedrag der *Genemuidenaaren*, en die te *Zwartsluis* den ont-

rus-

rustenden aanval der *Engelschen* verydeld hadden, werd met een Zilveren Gedenkpenning, gelyk dat der *Arnhemmeren*, van 's Lands wege, vereerd (*). XXXI. BOEK. 1799.

Harderwyk door de Engelschen bezogt.

Zo zonderling als weinig beduidend was der *Engelschen* gedrag te *Harderwyk*. Met drie gewapende Scheepjes voor die Stad, den vyfden van Wynmaand genaderd, vervoegde zich een Officier aan wal, vorderde, behalven de Vischschuiten, eenige Vaartuigen, met beding dat de Leden van den Raad, in persoon, dezelve moesten overleveren. Op het antwoord, dat het gevorderde niet voorhanden was, en dat daar door de eisch van zelve verviel, vertrok de Officier, onverrigter zaake, en begroette de Stad met een kanonschot. Den volgenden dag vertoonden zich de *Engelschen* weder; dan het bleef by die verschyning. Naastdenklyk hadden zy bericht gekreegen van het bezetten dier Stad door Krygsvolk.

Gerelsma op de Zuiderzee genomen.

Een Beurtschip van *Amsterdam* op de *Lemmer* voerde den Representant Gerelsma en diens Neef. Dit Schip werd door de *Engelschen* op de *Zuiderzee* genomen. Zy geraakten dus in 's Vyands handen, en bleeven 'er tot dat zy door tusschenkomst des Generaals Brune, by het geslootene Verdrag ter ontruiminge, weder op vrye voeten gesteld werden (†).

De

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 238. 245 694—698.
(†) *Ald.* bl. 476 en 502.

CXXI. BOEK.

1799. Twee *Friesche* Schepen te *Urk* hernomen.

De *Zuiderzee* werd naa de daadiging der *Engelschen* weder open. Een twaalftal moedige Burgers van *Zwolle* kwam op het denkbeeld, dat 'er misschien by dit verhaast ruimen der *Zuiderzee*, nog wel ergens buit zou te behaalen zyn. Zy begaven zich, onder bevel van den Artillery-capitein ELLOKMAN, te *Genemuiden* in een Visscherspink. Zy stevenden na het Eiland *Urk*. Beantwoordende aan hunne verwagting, troffen zy 'er twee uit *Friesland* geroofde of gevlugte Schepen aan, maakten 'er zich meester van, en voerden ze te *Genemuiden* in zegepraal binnen. Behalven Boter, de eigenlyke laading dier Vaartuigen, vonden zy daar in eene menigte zilveren beugels, horologien en andere kostbaarheden. Met dien buit te *Zwolle* gekomen, gaven zy hun verlangen te kennen om de prysgemaakte goederen en kostbaarheden den eigenaaren ter hand te stellen.

Overgang tot het vervolg der Landing.

't Geen wy dus verre, in dit Boek, vermeld hebben, mag men te regt aanmerken als Tusschenbedryven van de groote Gebeurtenis der Landinge, welker verhaal wy, in 't slot des laatstvoorgaanden Boeks afbraken, ten tyde, dat de Zegepraal door de onzen bevogten, den Vyand tot deinzen noodzaakte.

Berichtgeevingen der *Engelschen* naa den laat-

By de berichtgeevingen der *Engelschen*, wegens den laatsten veldslag aan het *Groot-Brittanjes* Staatsbestuur liet men niet na van de betoonde dapperheid der Krygslieden te spreeken, ondanks het geledene verlies

aan

aan manfchap; maar tevens gaf men te verftaan de ftellingen door onze Legermagt genomen, met vermelding van de verfterkingen, welke dezelve ontvangen en te wagten hadt. Dit fchreef men, zou egter de agterwaardfche beweeging en het verlaaten van *Alkmaar* niet ten gevolge gehad hebben; maar de flegtheid van het najaarsweer, de onbruikbaarheid der wegen, en het gebrek van toevoer van noodwendigheden, daar uit ontftaande, vorderden de ernftigfte overleggingen, die de Legerhoofden genomen, en daar op de oude ftellingen betrokken hadden, om in dezelve de nadere bevelen van zyne *Groot-Brittannifche* Majefteit af te wagten.

CXXI. BOEK. 1799. ften Veldflag.

Zonder die bekomen te hebben, vaardigde men na *Engeland* eene boodfchap af, niets minder inhoudende, dan dat het Jaarfaifoen hier te Lande reeds het volle voorkomen van den Winter hadt aangenomen, en dat alles, van dag tot dag, meer en meer uitwees, hoe eene pooging, om den Veldtogt voort te zetten, in dit faifoen en dit land, geen beflisfende voordeelen beloofde. Dat het onmogelyk was de Krygsbenden, in den thans betrokken ftand, van het noodige te verzorgen. Dit in 't breede vermeld hebbende, werd de ontruiming van *Noordholland* voorgedraagen als het eenig verkiesbaare. — In vol betrouwen op de gegrondheid der aangevoerde beweegredenen, hadden de *Engelfche* Legerhoofden, zonder verderen last in te wagten, be-

Treeden tot eene Daadiging.

CXXI. BOEK. 1799. Daar toe aangevangene Briefwisseling met BRUNE.

flooten om eene Daadiging aan te gaan (*).

Ingevolge hier van tradt de Hertog VAN YORK met den Generaal BRUNE in Briefwisseling, en vaardigde den Generaal KNOX met deeze kennisgeeving af. „ Dat, uit „ hoofde der moeilykheden, voortspruitende uit het meer dan gewoon ongunstig weer in dit jaargetyde, wy dienstig geoordeeld hebben, de stelling in „ de *Zyp* weder te betrekken.

„ In deeze gesteldheid van zaaken, welke ons eene genoegzaame gelegenheid „ verschaft om onze Troepen te cantonneeren, als mede uit aanmerking dat 'er „ zekere en onafgebrookene middelen voorhanden zyn om onze communicatie met „ *Engeland* open te houden, en dat wy „ meester zynde van de *Helder*, *Texel*, de „ *Zuider-* en *Noordzee*, het van ons afhangt „ het tydstip af te wagten, waar op eene „ gunstige verandering in het weer en „ de omstandigheden, ons in staat zullen „ stellen de offensive Krygsverrigtingen te „ hervatten (†), of onze Armée by gedeeltens terug te doen trekken, en zulks „ zonder gevaar voor deeze Landstreeken; zullende alleen zodanige punten „ bezet blyven als het meest voordeelig „ en geschikt zullen geoordeeld worden, „ om

(*) *Univ. Magaz.* 1799. Vol. CV. p. 284. 285.

(†) 't Geen wy hier boven uit eenen Brieve van kennisgeeving des Hertogs VAN YORK aantoogen, toont onlochenbaar; dat de *Engelschen* zich in eene veel grooter verlegenheid bevonden, dan hier wordt te verstaan gegeeven.

„ om den Vyand afbreuk te doen, of ons CXXI. BOEK.
„ zelven daar door eenige aangelegene
„ voordeelen te kunnen verzekeren.

„ In geval wy onze toevlugt moeten 1799.
„ neemen tot de laatstgemelde maatregel,
„ zal het onze pligt zyn, geene midde-
„ len te verzuimen, welke strekken kun-
„ nen tot behoud van de braave Troepen
„ onzer zorge aanbevolen. En het is hier-
„ om, dat wy, hoe grievende, hoe ver-
„ woestende ook dit voor de bewoonde-
„ ren deezer streeken, en voor het land
„ zelve moge zyn, genooddrongen zullen
„ worden, van die verschrikkelyke hulp-
„ middelen ons te bedienen, welke het in
„ onze magt is by de hand te neemen. —
„ Geheel en al kunnende beschikken over
„ de Zeedyken, zo van de *Zuider-* als
„ van de *Noordzee*, als mede over de Bin-
„ nendyken, zouden wy ons, in dat ge-
„ val, in de afgryslyke verpligting gebragt
„ zien om geheel *Noordholland* onder wa-
„ ter te zetten, en dusdoende deezen ramp-
„ spoed te vermeerderen, met allerlei soort
„ van vernielend kwaad, het welk nood-
„ zaaklyk het gevolg moet zyn, wanneer
„ men onzen aftocht of forceeren of ver-
„ hinderen wilde. Wy zouden alzo ge-
„ nooddrongen zyn, gebruik te maaken
„ van het middel, welke in onze magt
„ is, om naamlyk, voor 't vervolg van
„ tyd, de vaart op de *Zuiderzee* onbruik-
„ baar te maaken, door het *Mars-diep*
„ op te stoppen, en het *Nieuwe diep* te
„ verwoesten. Beide Werken, welke zo

 „ vee-

XXXI. BOEK. 1799.

„ veele jaaren arbeids en zo veele schatten gekost hebben.

„ Daar ons Oorlogs-systhema, ten allen tyde bestuurd is geworden door „ edelmoedige grondbeginzelen, zo is het „ alleen de noodzaaklykheid, en het gevoel van pligt, welke ons zouden kunnen aanspooren, een systhema aan te „ neemen strydig met die gevoelens, welke, by alle gelegenheid, het gedrag „ der *Engelsche* Natie geregeld hebben.

„ Uit overweeging van dit alles, en „ overtuigd dat de Generaal BRUNE en „ de *Bataafsche* Natie, door gelyke beweeggronden gedreeven, niet minder „ sterk verlangende zyn, dan wy, om „ door middel eener vriendlyke Schikking, mogelyk het onderwerp van verlangen van beide de Partyen, het verder nutloos bloedvergieten voor te komen, als mede zeer bezorgd zynde, „ om, in geval van een tegenovergestelden uitslag, onverantwoordelyk te zyn, „ by geheel de Wereld, voor de verwoestingen, van welk eenen aart ook, „ welke dien ten gevolge, dit Land zou „ kunnen ondergaan, — stellen wy aan „ den Generaal BRUNE en de *Bataafsche* „ Republiek voor, en bieden hun aan, „ dat, vóór het einde van *November* aanstaande, de *Engelsche* en *Russische* Troepen, alle de Kusten, de Eilanden, en „ de inwendige Vaart zullen ontruimen „ en verlaaten, zonder eenig nadeel, hoe „ genaamd, toe te brengen aan de uitge-

„ strek-

„ ftrekte bronnen van Scheepvaart van dit
„ Land, noch eenige overftroomingen te
„ bewerkftelligen. Ten dien einde ftel-
„ len wy, tot aan het hier boven vermel-
„ de tydftip, een Schorsfing van Vyand-
„ lykheden voor; dat, geduurende dee-
„ zen tusfchentyd, wy in het volle be-
„ zit zullen blyven van alle de punten
„ en de geheele uitgeftrektheid lands,
„ thans door ons bezet, dat de linie der
„ wederzydfche Voorposten ook zal zyn
„ de fcheidslinie tusfchen de twee Arme-
„ ën; dat deeze linie, onder geen voor-
„ wendzel, hoe ook genaamd, door de
„ Troepen van een der beide Partyen,
„ zal mogen worden overfchreeden, het
„ zy dat wy verkoozen op eenige pun-
„ ten terug te trekken, of onze ftellingen
„ geheel en al te verlaaten — dat geduu-
„ rende meergemelden tusfchentyd, geene
„ tusfchenkomende zwaarigheden zullen
„ erkend, noch eenige tegenwerpingen
„ geopperd worden ten aanziene van het
„ gedrag van beide de Partyen, binnen
„ de fcheidslinien door hun bezet — dat
„ alle de Regten van den Oorlog (uitge-
„ nomen daaden van Vyandlykheid) we-
„ derzyds in volle kragt zullen blyven —
„ dat wy aan de Perfoonen en Eigendom-
„ men der Inwoonderen van de door ons
„ bezette ftreeken, zodanige befcherming
„ zullen doen geworden, als in de om-
„ ftandigheid, waar in in wy ons bevin-
„ den, met eene goede Discipline zal be-
„ ftaanbaar zyn, en voorts zodanige voor-

CXXI. BOEK. 1799.

„ deelen aan hun toekennen, als waar op „ het gehouden gedrag der *Britsche* Troepen over het algemeen, in diergelyke „ omstandigheden, regt van aanspraak zou „ hebben.

„ Byaldien deeze voorstellen overeenstemmen met de wenschen en gevoelens „ van den Generaal BRUNE, kan 'er geen „ hinderpaal, hoegenaamd meer zyn, om „ dezelve ten uitvoer te brengen tusschen „ dit en drie dagen (*)."

BRUNES antwoord.

Het onverwyld uit *Alkmaar* gegeeven antwoord des Generaals BRUNE liep op deezen zin. „ De Hertog VAN YORK, „ Commandant en Chef der *Engelsche* Armée, stelt voor, dat, uit hoofde van het „ aannaderend ongunstig Jaargety, eene „ Schorting van Vyandlykheden zal plaats „ hebben. Hy belooft, vóór het einde „ van November aanstaande, de geheele „ Armée onder zyn Commando, van het „ *Bataafsche* Grondgebied te zullen doen „ verwyderen, en staat toe, dat geene „ schadens zullen worden toegebragt, noch „ de sluizen geopend, noch de dyken „ doorgestooken, onder voorwaarden, dat „ zyn aftocht niet zal verhinderd worden „ door de *Fransch-Bataafsche* Armée.

„ De Hertog VAN YORK zou deeze „ beweegreden niet aangevoerd hebben, „ hadt hy overtuigd geweest, genoegzaame middelen by de hand te hebben om

„ ver-

(*) Dit stuk was den 15 van October in het Hoofdkwartier te *Schagerbrug* getekend.

„ verder landwaards in te dringen: want „ in dat geval zou hy in staat geweest „ zyn, om zyne stellingen verder uit te „ breiden, om de benoodigde behoeften „ zich aan te schaffen (om kort te zyn) „ om de hinderpaalen te boven te streeven, voortspruitende uit het ongunstig „ Jaargety. Gevolglyk moeten wy de „ voordeelen, by het treffen van eene „ Overeenkomst, berekenen naar evenredigheid van het onvermogen zyner „ kragten.

CXXI. BOEK. 1799.

„ De bepaalingen, door den Hertog „ VAN YORK voorgesteld, behelzen niets, „ dan het geen het noodwendig gevolg „ moet zyn van eene Schortzing der „ Vyandlykheden. — Het kan naauwlyks „ verondersteld worden, dat de Hertog VAN „ YORK de Dyken wil doen doorsteeken, „ het Land onder water zetten, en de Dorpen verbranden, alleenlyk met oogmerk, „ om zodanige daaden van geweld te „ pleegen; daar dergelyk gedrag strydig „ zou zyn met de Regten van den Oorlog, en hy zich daar door de wraak, „ zo van geheel *Europa* als van zyne „ eigene Natie, op den halze zou haalen. —— Het is daarom blykbaar, dat „ de Hertog VAN YORK zich wil bepaalen tot alle zulke maatregelen als voordeelig voor zyne en verderflyk voor „ onze Armée kunnen zyn; doch wy „ beschouwen zodanige toevalligheden als „ onafscheidbaar van den staat des Oor-

 „ logs.

XXII. BOEK. 1799. „ logs. Het komt ons derhalven voor, „ dat uit de gedaane Voorslagen, geene „ weezenlyke voordeelen voor ons te be- „ rekenen zyn."

Veel geleek dit op een volkomen afslaan; doch BRUNE vervolgt; „ Daar eg- „ ter het bezef van de lydende Mensch- „ heid, by den Hertog VAN YORK, in „ overweeging komt, is de Generaal BRU- „ NE zeer gereed, in deeze edelmoedige „ gevoelens deel te neemen, en dit doen- „ de, verklaart hy, dat de volgende voor- „ waarden, waar op hy aanbiedt in te „ stemmen in eene Schorting der Vyand- „ lykheden, zo blykbaar billyk zyn, dat „ hy daar van niet kan afwyken.

„ Art. I. De *Bataafsche* Vloot, door „ den Admiraal MITCELL overgegeeven, „ zal met alle Wapenrusting en Scheeps- „ volk worden terug gegeeven aan de „ *Bataafsche* Republiek. — Ingevalle de „ magt van den Hertog VAN YORK niet „ toereikende is, om dit Artykel in te „ willigen, zal zyne Koninglyke Hoog- „ heid zich verbinden, om, by zyn Hof, „ eene Schavergoeding van gelyke waar- „ de te verkrygen.

„ Art. II. Vyftien duizend Krygsge- „ vangenen, zo *Franschen* als *Bataaven*, „ in *Engeland* gevangen, zullen naar keu- „ ze en in evenredigheid, door de Gou- „ vernementen der twee Republieken te „ bepaalen, vry en zonder voorwaarden, „ na hun Vaderland worden terug gezon-

„ den,

" den. De *Bataafsche* Admiraal DE WIN- " TER zal als uitgewisfeld beschouwd wor- " den. — Dit Artykel zal in geenen " deele nadeelig zyn, noch verhindering " kunnen toebrengen aan het thans plaats " hebbende Cartel van Uitwisfeling.

CXII. BOEK. — 1799.

" Art. III. De Batteryen en het Fort " aan de *Helder* zullen in denzelfden staat " hersteld worden, waar in zy zich be- " vonden op het tydstip van den Inval " der *Engelsch Russische* Armée. — De " Generaal BRUNE zal een Officier van " de Artillerie na de *Helder* zenden: ten " einde op de uitvoering van dit Artykel " een waakend oog te houden.

" Art. IV. In acht en veertig uuren " tyds zal de Armée van zyne Koning- " lyke Hoogheid den Hertog VAN YORK " haare stelling in de *Zyp* ontruimen. " Haare Voorposten zullen, tot op de " hoogte van *Kalandsoog*, terug trekken. " De *Fransch-Bataafsche* Armée zal haa- " re tegenwoordige stelling behouden. " Zy zal niet te min haare Voorposten " uitzetten tot *Petten*, *Krabbendam*, *Scha-* " *gerbrug* en *Kolhorn*. Zy zal slegts een " verlooren post hebben op de hoogte " van *Kalandsoog*.

" Art. V. De Troepen, uitmaakende " de *Engelsch-Russische* Armée, zullen ag- " tereenvolgende, en zo spoedig mogelyk, " worden ingescheept. Te rekenen van " nu tot den twintigsten November aan- " staande, zullen alle *Engelsche* Oorlog- " schepen, uit *Tesel* moeten vertrokken

" zyn.

XIII. BOEK. 1799. „ zyn. Zo mede zullen alle de *Engelsche* en *Russische* Troepen, binnen dien „ tyd, de Zeeën, Kusten en Eilanden „ van de *Bataafsche* Republiek moeten „ ontruimd hebben. Zy zullen niet vermogen, eenige schadens toe te brengen „ aan de uitgestrekte bronnen van Scheepvaard, noch eenige Overstroomingen te „ weeg brengen.

„ Art. VI. De Oorlogschepen of andere Vaartuigen, nieuwe versterkingen „ aanbrengende, voor de gecombineerde „ *Engelsche* en *Russische* Armée, zullen „ geene ontscheeping van dezelve mogen „ doen; maar, zo dra mogelyk, wederom Zee kiezen.

„ Art. VII. Ten einde de uitvoering „ deezer Artykelen te waarborgen, zullen 'er door den Hertog VAN YORK „ Gyzelaars gegeeven worden, te kiezen „ uit de Officieren van rang zyner Armée."

Yorks beantwoording.

De toon, op welken Generaal BRUNES antwoord in den aanvange klonk was die eens Overwinnaars, en van dien aart, dat het wederantwoord hem door den Generaal KNOX, den zeventienden van Wynmaand, ter hand gesteld, blyk droeg van de geraaktheid des Hertogs. Immers op de aanmerking des Generaals BRUNE, dat hy zich niet kon verbeelden, dat zyne Koninglyke Hoogheid zyn toevlugt zou neemen tot maatregelen, die niet minder afschuwelyk zouden zyn voor de Menschlykheid, dan strydig met het Character der *Engelsche* Natie, en de aangenomene ge-

gevoelens van geheel *Europa*, liet hy inbrengen. „ Het is waar, het denkbeeld „ van verwoesting is onbestaanbaar met „ de gevoelens en het bekend gedrag der „ *Engelsche* Natie, en dit denkbeeld stemt „ ook even min met de geaartheid van „ zyne Koninglyke Hoogheid den Com„ mandant en Chef overeen; maar 'er „ bestaan pligten, welke ons de omstan„ digheden, op eene gebiedende wyze, „ opleggen, en waar van het haatlyke „ nederkomt niet op hun, die deeze plig„ ten volvoeren; maar op hun, die de „ noodzaaklykheid dier maatregelen ver„ oorzaaken, door de voorwaarden van „ eene regtvaardige en eervolle overeen„ komst te verwerpen."

CXIII. BOEK. 1799.

Nogthans bleef de beantwoording der voorgestelde Artykelen niet agterwege. Op het *Eerste* was het wederwoord, dat zyne Koninglyke Hoogheid daar over in geene onderhandeling kon treeden; daar beide de Partyen overtuigd moesten zyn van de onmogelykheid der uitvoering. — De vraag in het *Tweede* Artykel gedaan, ten opzigte der Krygsgevangenen, scheen naar 's Hertogs oordeel, gegrond te zyn op een veronderfteld verlies, hetwelk de Vereenigde Armée zou hebben moeten ondergaan, indien men tot de Inscheeping besloten hadt. Men stemde in 't geheel niet toe, dat zulks het gevolg zou zyn; doch, daar men, by een Winterveldtogt, berekenen moest een zeker aantal menschen te zullen verliezen, bewilligde zyne

Ko-

XIX. BOEK. 1799. Koninglyke Hoogheid, dat vyf duizend *Fransche* en *Bataafsche* Krygsgevangenen, in evenredigheid volgens het Artykel bepaald, zonder eenige voorwaarden, na hun Vaderland zouden worden terug gezonden. Verder kon hier in niet getreeden worden. — Volgens het *Derde* Artykel, zou men het Fort en de Batteryen aan de *Helder* in een verbeterden staat laaten, en geen *Hollandsche* Artillerie wegvoeren. — De eisch, in Artykel *Vier* gedaan, dat de *Engelsch-Russische* Armée haare stelling in de *Zyp* zou verlaaten, vóór dat alle toebereidzelen aan de *Helder* gemaakt waren, om haare Inscheeping geheellyk in rust te doen plaats hebben, kon in geenen deele toegestaan worden. De werken in de *Zyp* zouden in den tegenwoordigen staat blyven; om zich des te verzekeren, zouden behoorelyk daar toe gevolmagtigden, van tyd tot tyd, toegelaaten worden; doch het zou niet vrystaan, gewapende manschap nader by te laaten post vatten; en de Generaal BRUNE van zyne zyde geene naderingen bewerkstelligen. — Men stond op Art. *Vyf* toe, dat de Inscheeping met den meest mogelyken spoed zou geschieden, en dat men, in dit Jaargetyde, natuurlyk allen onnoodig uitstel, zo veel mogelyk zou vermyden; dan droeg de Hertog voor om het einde van Slachtmaand daar toe te bepaalen, en het zo mogelyk, eerder te bewerkstelligen. — Overeenkomstig met Art. *Zes* en *Zeven* zouden geene op nieuw aankomende Oorlog-

Jogschepen of andere Vaartuigen, de Troepen ontschepen, en wederzydsche Gyzelaars gegeeven worden.

XIII. BOEK. 1799.

De Onderhandelaar, de Generaal Knox, gaf, wegens het onderhoud met den Generaal Brune aan den Adjudant Generaal Hope verslag van zyn wedervaaren by het overleveren dier beantwoordingen. Wel hadt hy, aan de zyde van den Generaal Brune, de grootste geneigdheid bespeurd om in Onderhandeling te treeden; maar tevens, dat die Generaal, ten opzigte van het weezenlyk punt, de Vloot betreffende, een Brief van het Uitvoerend Bewind der *Bataafsche* Republiek ontvangen hadt, om de wedergave daar van te *bedingen* als eene voorwaarde, zonder welke men in geene verdere Onderhandeling kon treeden. Duidlyk gaf hy te verstaan, te moeten twyfelen, of 'er wel kans zou weezen om hem tot toegeeven over te haalen, althans niet zonder eenige verzekering dat zyne Koninglyke Hoogheid, deeze Aanvraage by zyn Hof bevorderlyk zou zyn. — Met moeite hadt hy het zo verre gebragt, dat de Generaal het getal van de vry te laate Gevangenen op Acht duizend ten minsten bepaald hadt.

Bericht van den Onderhandelaar Knox.

Zo onvoldoende was dit bericht wegens den aandrang op het wedergeeven der Vloote, dat de Generaal Knox werd aangeschreeven, „ dat, byaldien de Generaal „ Brune zich voorstelde om verder op „ dit onderwerp aan te dringen, het best

Gedreigde afbraak der Onderhandelinge.

„ wa-

VIII. BOEK. 1799. „ ware de Onderhandelingen, hoe eer zo „ beter, af te breeken. — Op het getal „ der Krygsgevangenen zou zyne Koning„ lyke Hoogheid niet blyven staan, in „ geval de overige punten klaar en on„ verwyld bepaald werden." Zo niet, dan was het onnoodig verder over dit onderwerp te handelen, en kreeg de Generaal KNOX last om de Onderhandelingen af te breeken.

Weder-antwoord van BRUNE. Niet onbeantwoord liet de Generaal BRUNE de hem medegedeelde aanmerkingen des Hertogs VAN YORK. De Brigade Generaal ROSTOLANT, door het Legerhoofd gelast, om, in zyn naam, de voorwaarden der Wapenschorsfing met den Generaal KNOX te bepaalen, verklaarde, „ nergens meer neiging toe te hebben, „ dan om eene nieuwe bloedstorting te „ voorkomen, door de Vyandlykheden te „ doen ophouden; maar hy wist, wat hy „ aan de dapperheid en overmagt der Ar„ mée, waar over hy het bevel voerde, „ verschuldigd was." De aanmerkingen des Hertogs VAN YORK hadden by hem, op een en ander Artykel, nadere bedenkingen doen ontstaan. Aangaande de teruggave der Vloot, dat gewigtig punt, gaf hy te kennen; „ Met moeite te be„ grypen, dat de Hertog VAN YORK zich „ zonder magt verklaarde. Hy wilde „ niet al te veel vertrouwen stellen ten „ opzigte der berichten, welke zyne Ko„ ninglyke Hoogheid hier omtrent aan „ het *Engelsche* Gouvernement beloofde te

„ gee-

„ geeven. Ondertusschen moest hy in
„ aanmerking neemen, dat de *Bataafsche*
„ Vloot, door verraad was overgegeeven
„ geweest, gelyk een pand, om aan het
„ Gouvernement te worden terug gegee-
„ ven, hetwelk het Hof van *Londen* zich
„ voorgesteld hadt in dit Land te herstel-
„ len, volgens de voorgewende begeerte
„ der Inwoonderen. Daar het lot der
„ wapenen 'er anders over hadt beslischt,
„ en de Hertog VAN YORK hadt kunnen
„ zien, dat het *Bataafsche* Volk, op geene
„ wyze, de herstelling van den ouden
„ vorm van zyn Bestuur was toegedaan,
„ zou de goede trouw schynen te eischen,
„ dat aan hetzelve de Vloot werd terug
„ gegeeven; of, ten minsten, dat het *Ba-*
„ *taafsche* Volk eene geëvenredigde Scha-
„ vergoeding ontving. —— Welk eene
„ party het *Engelsch* Gouvernement ook
„ kooze, was het te denken, dat of be-
„ tere grondregelen, of de kans van den
„ algemeenen Oorlog, gunstige omstan-
„ digheden zouden aanbrengen tot herstel
„ van deezen grief."

ZESDE BOEK. 1799.

Bepaalde de Hertog VAN YORK beslissend het getal der weder te geeven Krygsgevangenen op Vyf duizend, daar de Generaal BRUNE Vyftien duizend hadt gevraagd. Het getal op Acht duizend brengende, beloonde men, zyns agtens, mogelyk slegts gering de voordeelen, welke de voortzetting der vyandlykheden aan de *Fransche* en *Bataafsche* Armée beloofde.

Naardemaal de grond, welke in *Noord-*

 hol-

ONZL. BOEK. 1799. holland voor de *Engelsche* en *Rusfische* Krygsmagt overbleef, naauwlyks genoegzaam was om te cantonneeren, geduurende de maatregels der Inscheping, bleef de Generaal BRUNE 'er niet op aandringen dat dezelve de gevraagde stellingen zou verlaaten. De tegenwoordige stand der beide Legers zou kunnen blyven.

De ontruiming van het *Bataafsch* Grondgebied aan het *Engelsch* - *Rusfisch* Leger toestaande, zou de tydsbepaaling van den dertigsten van Slagtmaand stipt in agt genomen worden.

Wat de Gyzelaars betrof, de stelling der *Fransch* - *Bataafsche* Armée duldde geen wederzydsche Gyzelaars. Dan men zou kunnen vaststellen, dat men, zo wel van den eenen als van den anderen kant, Officiers zou zenden, om zich van de schortzing der werken te verzekeren, als mede van de volvoering der overeengekomene Artykelen. — Bovendien zou een *Engelsch* Opper-officier in het *Fransche* en *Bataafsche* Leger moeten blyven, tot borg van de vaardige volvoering van de uitlevering van Acht duizend Krygsgevangenen.

Het Verdrag getroffen. Schoon men dus elkander naderde bleef de afstand grooter dan dat men eene spoedige overeenkomst durfde verwagten. Deeze greep echter, in den naamiddag van den eigen dag des schryvens, op den achttienden van Wynmaand, plaats; wanneer de Generaal KNOX aan den Adjudant HOPE schreef, dat alles tot genoegen van zyne Koninglyke Hoogheid vastgesteld

was;

was; dat de Generaal BRUNE oogenblik- lyk allerwegen bevelen hadt afgevaardigd, om de vyandlykheden te doen ophouden, en alle werken te staaken. Hy verzogt, dat het zyner Koninglyke Hoogheid behaagen mogt, zonder tydverzuim, gelyke bevelen af te zenden; daar hy op het oogenblik tyding ontvangen hadt van het in brand steeken eeniger huizen op den weg na *Haringhuizen*. — Hy voegde 'er by, dat de Generaal BRUNE na *Amsterdam* bevelen gezonden hadt, dat geene vyandlykheden zouden ondernomen worden van de zyde der Flottille, aldaar uitgerust, met verzoek dat de Admiraal MITCELL gelyk bericht mogt gegeeven worden. Het een en ander werd volvoerd.

Verschillende Berichten, wegens het geslootene Verdrag.

In de weinige dagen deezer Onderhandelingen kon het niet missen of 'er liepen des zeer verschillende oordeelvellingen. Als meer dan een los gerugt mogt men te *Haarlem* opvatten de eerste daar medegedeelde tyding der daadlyk getroffen Daadiging. Het Gemeentebestuur te dier Stede ontving bericht door eenen Courier van den Generaal VAN DAMME, dat deeze zich, uit het Hoofdkwartier herwaards op reis bevondt, om aan het Uitvoerend Bewind der *Bataafsche* Republiek de geslootene Capitulatie over te brengen, en dat die Generaal verlangde, om, by zyn doortogt, aan daar toe benoemde Leden der Municipaliteit de Verdragspunten mede te deelen. Volvaardig waren alle de op dat oogenblik tegenwoordig zynde Leden

CXII. BOEK. 1799. den des Stadsbestuurs, waar aan 'er slegts twee ontbraken, gereed om den Brenger eener zo blyde boodschap te ontvangen. Hy deelde hun de Artykelen des getroffen Verdrags mede, die aanmerkelyk verschilden van de daadlyk geslootene, en van een veel gunstiger aart waren (*).

Verdrags Artykelen. Laatstgemelde hadden deezen inhoud. „ De Heer Generaal Majoor KNOX, gevolmagtigd door zyne Koniglyke Hoogheid den Hertog VAN YORK comman„ deerende en Chef de gecombineerde „ En-

(*) Volgens Extract, uit de Notulen van het klein Memoriaal der Municipaliteit van *Haarlem* den 22 Oct. 1799, hieldt de Capitulatie de volgende punten in; „ 1. De Vloot komt, by den Vrede, „ *per se* wederom. 2. De Admiraal DE WINTER is „ vry. 3. Alle schadens, zo genomen als vernield, „ moeten door de *Engelschen* vergoed en hersteld „ worden, zo te *Enkhuizen*. *Medemblik* als op de „ *Lemmer*. 4. De Batteryen aan de *Helder* moe„ ten in dezelfde staat en met hetzelfde geschut „ voorzien worden, zo als dezelve te vooren wa„ ren, onder opzigt van den Generaal ST. MARTIN „ en een *Hollandsche* en *Fransche* Ingenieur. 5. Al„ le schadens door den Oorlog, zo te *Bergen* als „ te *Schoorl* enz. toegebragt, moeten mede vergoed „ worden. 6. De *Engelschen* is ééne maand toe„ gestaan, om dit Territoir te verlaaten, hoewel „ zy maar veertien dagen hadden gevraagd. Dit „ is geschied om hun gelegenheid te geeven om „ des te beter te betaalen. 7. Alle *Bataafsche* „ Krygsgevangenen zullen wederom vry gegeeven „ worden. 8. Acht duizend man *Fransche* Krygs„ gevangenen zullen vry gegeeven worden. 9. De „ Generaal KNOX blyft als Gyzelaar, tot alles is „ afgedaan. 10. De *Engelschen* en *Russen* blyven „ als Krygsgevangenen, kunnen toch egter uitge„ wisseld worden." — Deeze opgave gaat van de vol-

„ *Engelsche* en *Russische* Armee — En
„ de Burger ROSTOLLANT, Generaal de
„ Brigade, Chef van het Etat Majoor, —
„ met behoorelyke volmagt voorzien door
„ den Burger BRUNE, Generaal commandeerende
„ en Chef de *Fransche* en *Bataafsche*
„ Armee, zyn overeengekomen
„ als volgt. — Art. I. Alle vyandlykheden
„ tusschen beide de Legers zullen met
„ den dag van heden ophouden. —
„ II. De tegenwoordige Linie van voorposten
„ van iedere der beide Armeeën
„ zal respectivelyk voor Scheidslinie dienen.
„ — III. Alle de Werken, zo wel
„ offensive als defensive, zullen wederzyds
„ worden geschorst; en 'er zullen
„ geene nieuwe mogen gemaakt worden. —
„ IV. De met geschut voorziene Batteryen,
„ welke zich, ten tyde der Landing,
„ op de *Helder* en op die plaatzen bevonden,
„ welke thans door de Gecombineerde
„ *Engelsche* en *Russische* Armee
„ bezet zyn, zullen in derzelver toenmaaligen
„ staat hersteld worden, of in derzelver
„ tegenwoordigen verbeterden stand
„ blyven; zo nogthans, dat de *Bataafsche*
„ Artillerie aldaar in haar geheel be-
„ waard

volgende aantekening vergezeld. „ Dat zy, by het „ leezen van het Dagblad, en diverse Couranten, „ wel bevonden hadden, dat de Artykelen, zo als „ zy die van den Generaal VAN DAMME hadden „ gehoord, niet precies overeenkwamen, dan dat „ zy de reden daar van ignoreerden" A. LOOSJES Pz. *Geschiedkundig Gedenkstuk van het voorgevallene te Haarlem*, bl. 239. en Bylagen bl. 83.

XXII. BOEK. 1799.

„ waard blyve. — V. De Gecombineer-
„ de *Engelsche* en *Russische* Armee zal
„ zich, zo spoedig mogelyk, weder in-
„ schepen, en zal de Kusten, Eilanden en
„ Binnen-zeeën moeten hebben ontruimd
„ den *Negenden Frimaire* (*dertig Novem-*
„ *ber* 1799) zonder eenige schade te heb-
„ ben veroorzaakt door Inundatiën, door-
„ snyding van Dyken, of verstopping
„ van eenige Zeegaten. — VI. De Oor-
„ logschepen of andere Vaartuigen, welke
„ eenige versterking voor de Gecombi-
„ neerde *Engelsche* en *Russische* Armee
„ mogten aanbrengen, zullen niet mogen
„ ontschepen; maar daadlyk weder moe-
„ ten vertrekken. — VII. De Generaal
„ en Chef BRUNE zal een Officier in de
„ *Zyp* en aan de *Helder* kunnen zenden;
„ ten einde aan hem, zo van den staat
„ der Batteryen, als van de vorderingen
„ tot ontruiming, verslag te doen. Zyne
„ Koninglyke Hoogheid de Hertog VAN
„ YORK zal mede een Officier in de *Fran-*
„ *sche* en *Bataafsche* Linie vermogen te
„ zenden, om zich te verzekeren, dat er
„ geene nieuwe Werken worden aange-
„ legd. Een voornaam Officier van hoo-
„ gen rang van elke Armee zal weder-
„ zyds worden afgezonden, om tot waar-
„ borg voor de nakoming van dit Ver-
„ drag te strekken. — VIII. Acht dui-
„ zend *Fransche* en *Bataafsche* Kryggs-
„ vangenen, vóór den tegenwoordigen
„ Veldtocht gemaakt, en thans in *Enge-*
„ *land* zich bevindende, zullen ter keuze

„ en

„ en in evenredigheid door de Gouver-
„ nementen der beide Geallieerde Repu-
„ blieken te bepaalen, vrygelaaten, en
„ zonder eenige voorwaarden, na hun
„ Vaderland terug gezonden worden. De
„ Generaal Majoor KNOX zal by de *Fran-*
„ *ſche* Armee verblyven om ten waar-
„ borge te ſtrekken voor de naakoming
„ van dit Artykel. — IX. Het beſtaan-
„ de Cartel tusſchen de beide Armeeën,
„ ter uitwisſeling van Krygsgevangenen,
„ gedeurende deezen Veldtocht gemaakt,
„ zal in deszelfs geheel blyven. 'Er is
„ nog overeengekomen, dat de *Bataaf-*
„ *ſche* Admiraal DE WINTER als uitgewis-
„ ſeld wordt beſchouwd."

Dit verdrag den Achttienden van Wynmaand des Jaars MDCCXCIX getekend door de Onderhandelaar ROSTOLLANT en KNOX, werd ten zelfden dage goedgekeurd door FREDERIK Hertog van *York*, door den Admiraal MITCHELL en den Generaal BRUNE.

Bekendmaaking ter Vergadering.

Wanneer de tyding deezer groote Gebeurtenisſe 's *Gravenhaage* bereikt hadt, werd 'er op Zondag, den Twintigſten van Wynmaand, eene buitengewoone Zitting door het Landsbeſtuur gehouden. De Leden der Tweede Kamer verſcheenen ter Vergaderzaal van de Eerſte Kamer, plaatſten zich ter rechter zyde van den Voorzitterlyken Zetel. Hier op traden de Leden der Eerſte Kamer, voorafgegaan door den Voorzitter B. S. SINKEL, binnen, onder het luidrugtigst handgeklap van de Gaanderyen en uit de Loges, die van toe-

 hoor-

XIXI. BOEK. 1799.

hoorders opgevuld waren, als mede onder een allertreffelykst Muziek door de Muzikanten van de Lyfwagt, ten dien einde aan een der toegangen van de Vergaderzaal tegen over den Voorzitter geplaatst.

Aanspraak van den Voorzitter SINKEL, by de Bekendmaaking.

Een diep en ftaatig ftilzwygen volgde op dat handgeklap, die toejuichingen en vreugdetoonen. Wanneer de Voorzitter plaats genomen hadt, werd alles luisterende aandagt, om den Brief te hooren leezen, het heuchlyk nieuws bevattende van de getroffen Overeenkomst, wegens den Aftocht der *Engelfchen* en *Ruffen* van den Vaderlandfchen grond. Een vreugdegalm *Leeve de Republiek!* klonk in 't midden der Vergaderzaal en van de Gaanderyen.

Wederom een ftil verwagten. De Voorzitter voldoet aan de luisterende aandagt met de Vergadering deeze Aanfpraak te laaten hooren. „ Burgers Reprefentanten! „ Wie, die met de edele gevoelens van „ Vryheid bezield is, wordt niet verrukt? „ Wie, die het Vaderland lief heeft, is „ niet ten uiterften getroffen, over de „ wonderdaadige wending van zaaken, „ die ons door de ingekomene berichten „ worden aangekondigd? Wien ontrolt „ niet eene vreugdetraan, wen hy daar „ uit verneemt, dat de voor altoos gedenk„ waardige oogenblikken naderen, waar „ op onze *Bataaffche* grond, bepurperd „ door het bloed van zo veele Helden, „ ter verdeediging des Vaderlands toege„ fchooten, op de vereerendfte wyze, „ zal ontruimd worden door de bezolde-

„ lin-

„ lingen van het trotsche *Albion* — bezol- CXXI. BOEK.
„ delingen, afgezonden om ons in de zo
„ lang, schoon vrugtloos gesmeede kete-
„ nen te klinken. 1799.

„ Dan, onze aandoening en verwonde-
„ ring worden insgelyks grooter, wanneer
„ men het aangekondigde in verband be-
„ schouwt met den schakel der groote ge-
„ beurtenissen, die wy, in zo kort op-
„ eengevolgde dagen, vernomen hebben —
„ gebeurtenissen, die het Vloekgespan der
„ Vorsten verydeld, en de toekomstige
„ Onafhanglykheid van zo veele onder-
„ scheidene Volken, in het gunstigst licht
„ aan ons bewonderend oog vertoonen!

„ Hoe onlangs nog scheen de heersch-
„ zugtige *Brit*, met zyne Zeekasteelen,
„ den handel aller Volken te zullen ver-
„ nietigen, of aan zich cynsbaar te maa-
„ ken? Niet vergenoegd met het Mees-
„ terschap der Zeeën, scheen hy den stan-
„ daard der Dwinglandy, waar onder zel-
„ den handel bloeide, alom op de kusten
„ zyner Nabuuren te zullen planten, om
„ der Vryheid en Welvaard van allen den
„ hartader af te steeken?

„ Zyne schatten bewerkten alom, waar
„ het *Partisch* Goud eenigen invloed
„ kreeg, de omwenteling der Vorstlyke
„ Kabinetten. Zyne kostbaare Vlooten
„ ontrusteden de Volken, en listige Krygs-
„ bedryven scheenen de Vryheid te zul-
„ len verdringen van de boorden der
„ *Noordsche Gothen* af tot daar de *Nyl* haare
„ takken spreidt in 't *Middellandsche Zout*.

 „ Dan,

CXXI. BOEK. 1799.

„ Dan, 't was op onze Vaderlandsche
„ Kusten, dat dit trotsche doel zyn graf
„ moest vinden, en, zo al geene verbol-
„ gene Elementen de *Britsche* Vloot ver-
„ nielden, sterkte egter de Almagt den
„ arm der Vryheidshelden, en het zo lang
„ als kunstig beraamde plan van den lis-
„ tigsten Staatsdienaar, dien *Brittanje* im-
„ mer opleverde, werd door HEM, die
„ het lot der Volken beslischt, tegen de
„ stranden van deezen vryen Oord ver-
„ bryzeld! Ja, daar de banieren der Vry-
„ heid van de oppervlakte der Aarde
„ scheenen te zullen verdwynen, vondt
„ men dezelve geplant van *Batoos* stran-
„ den af, tot aan de eindpaalen van
„ *Syrien!*

„ Ontrollen wy de Jaarboeken der
„ menschlyke Geschiedenissen, geen scha-
„ kel van Eeuwen vertoont ons, 't geen
„ de Gebeurtenissen van dit gewigtig Tyd-
„ perk ons opleveren; een Tydstip 't geen
„ eene verryzenis der beroemdste Vol-
„ ken aankondigt, waar in *Romeinen*, *Gal-*
„ *len* en *Bataaven*, uit hunne assche her-
„ booren worden, en hunne herschepping
„ erlangen in den fieren moed hunner
„ dappere Naneeven! Een Tydstip einde-
„ lyk, waar in 't weleer zo bloeiend *Afri-*
„ *ca*, der woestheid was, de Wetten der
„ Menschlykheid omhelst, zich vermaag-
„ schapt met de beschaafde Werelddee-
„ len, en den voorgrond legt tot herbou-
„ wing van 't aloud *Carthago*.

„ Zodanige Philostratische Tafereelen

„ schetst ons het einde der Achttiende „ Eeuw!

„ Gelukkige *Bataaven!* die der dwinglandy ontworsteld, 't einde van uwe „ zo lang drukkende rampen ziet maaken, „ die de zo lang gestopte bronnen uwer „ welvaard weldra zult zien openen, hervat uwe nyverheid, en wel ras zult gy „ tot uwen voorigen luister weder opklimmen.

„ Gewapende Burgerschaar! wier arm „ door den moed en trouw onzer Bondgenooten gesterkt, der Dwinglandy het „ staal ontwrong, U zy bestendig dien „ dank betoond, waar voor een edelmoedig Volk alleen vatbaar is! — Dan, „ terwyl ik uwer gedenk, kan ik stappen „ over het rustend stof der Braaven, die, „ op 't spoor hunner Voorvaderen, 't „ zwaard voor de Vryheidzaak aangorden! Neen, nimmer zullen wy hun „ vergeeten, die de trouw aan 't Vaderland met hun bloed bezegelden! Zalige „ Schimmen! wier asche wy met dankbaare traanen besproeijen, uwe nagedagtenis zal by ons in zegeninge zyn, „ en uwe agtergebleevene panden zullen „ de blyken onzer erkentenisse wegdraagen!

„ En gy, Vertegenwoordigers van een „ edelmoedig Volk, 't geen zulk een aanzienlyk deel hadt in de gebeurtenissen, „ die 't lot van *Europa* en dat der Vryheid, in de jongste dagen, beslisten. „ Gy, die door eene gestrenge, doch

„ ge-

XXXI. BOEK. 1799. „ gepaste Wetgeeving, de inwendige verɼ „ lusten hebt afgeweerd, de teugels der „ Uitvoerende Magt gesterkt, de aanslaɼ „ gen der inwendige Vyanden verydeld, „ de rust in 's Lands boezem hebt geɼ „ koesterd, onderschraagt steeds dit Geɼ „ meenebest door uwe wyze maatregelen; „ op dat het aanbreekend licht dier Heilɼ „ zon, welke uit de kimmen deezer welɼ „ eer zo bloeiende Gewesten herryst, en „ zich, met zulk een bly gelaad aan onɼ „ zen gezigteinder vertoont, door geene „ nieuwe vyandlyke aanslagen, noch opɼ „ wellende dampen eener altyd vernielenɼ „ de Tweedragt, beneveld worden!

„ Voor 't laatst wend ik my tot U, „ dierbaar en zo lang gefolterd Vaderland! „ herneem uwen ouden luister! Dat de „ Afstammelingen van gelukkige Voorzaaɼ „ ten, die weleer hunne tenten in uwe „ Oorden vestigden, Vaders mogen worɼ „ den van een nog zegenryker Nakomeɼ „ lingschap —— *Leeve de Republiek!*"

Andermaal hoorde men het leevendigst Vreugdegejuich, afgewisfeld, of liever onɼ dersteund, door het speelen van Republiɼ keinsche marschen, ten slotte van deezen voor den *Bataafschen* Patriot altoos gedenkɼ waardige Vergadering.

De Artykelen daar voorgedraagen.

Schonk die algemeene bekendmaaking deezer groote gebeurtenisse reeds zo veel voldoenings en vreugds; men verbeidde nadere berichtgeevingen. Het Landsbeɼ stuur mogt dezelve, 's volgenden daags, meɼ dedeelen, en de Voorzitter op de leezing

der

der Verdrags Artykelen (*) der Vergaderinge te gemoet voeren; „ Burgers Representanten! Was ik, op gisteren, de „ Aankondiger van het voor *Albion* zo „ zeer vernederend Krygsverdrag; verlustigden wy ons in de bespiegeling der „ Gebeurtenissen, die zich, op het *Europisch* en *Asiatisch* Staatstooneel, scheenen te verdringen, en waar op de diepe val des *Britschen* hoogmoeds aan het „ oog der Volken vertoond werd — thans „ mag het my gebeuren, U, uit het voorgeleezene te doen zien, tot welk eene „ laagte de *Britten* zyn gebragt, daar hunne Vorstlyke Legerhoofden, die, voor „ weinig dagen geleden, de wet aan *Batoos* Zoonen poogden voor te schryven, „ zich thans tot dat uiterste gebragt vinden, om van dat zelfde Volk, op 't „ welk hun politieke tuimelgeest, uit eene „ verbaazende hoogte en met veel kleinagtens nederzag, de gebiedendste voorwaarden tot hun aftocht aan te neemen. Deinst dan Onverlaaten! Vliet „ van de vrye stranden, die gy vermetel genoeg waart te ontheiligen. De „ grond van dit Gemeenebest gedoogt „ geen dwingelanden, 't is alleen geschikt „ om hun bloed te drinken, en graf te „ zyn van uw beulenrot!

CXXI. BOEK. — 1799.

„ Vorsten, wier waggelende throonen „ hun eenig bestaan nog vinden in de laa-

„ ge

(*) Zodanig als wy dezelve hier boven bl. 324. hebben opgegeeven.

CXXI. BOEK. 1799.

„ ge toegeevenheid dier weezens, welke, „ gy te onzer vernieling afzondt, ont- „ vangt deeze les van de dapperheid eens „ Volks, 't geen gy veragtet, maar niet „ kendet, 't geen gy poogdet te over- „ meesteren; maar 't geen U overwon.

„ Dat dan de Dag deezer groote Ge- „ beurtenisse der vergetelheid ontrukt wor- „ de, en tot dat einde, Burgers Repre- „ sentanten! stel ik voor, om, onvermin- „ derd de middelen, die uwe Vergade- „ ring daar toe, in haare wysheid, zal be- „ raamen, dien Dag, waar van de eerste „ staatige viering op heden geschied, door „ een Nationaal jaarlyks Feest te vereeu- „ wigen, op dat ook de laate Naakomelin- „ gen, by die plegtige herinnering, met „ dankbaare klanken, den lof hunner „ Vaderen mogen verkondigen!"

Aanspraak van Siderius ter Tweede Kamer.

De leevendigste toejuiching werd door streelend Muzyk vervangen. Dezelfde aandoeningen greepen plaats en vermeesterden de gemoederen ter Tweede Kamer, by de mededeeling van de Verdrags-voorwaarden. — Bewaarden wy de Aanspraaken te dier gelegenheid door den Voorzitter ter Eerste Kamer gedaan, wy mogen aan die van den Voorzitter ter Tweede Kamer M. Siderius, geene plaats weigeren. Hy sprak, „ Burgers Repre- „ sentanten! Ziet daar dan den uitslag „ van die groote toerusting, dergelyke „ in *Engeland* nog nimmer gezien was. „ Ziet daar dan het einde van den stryd, „ waar op gansch *Europa* het oog hadt

„ ge-

,, gevestigd. Het trotsche *Albion*, dat voor twee Maanden dreigde dit gansche Land te overwinnen, en alles ten onderften boven te keeren, ziet zich gedwongen, om een veiligen aftocht te verzoeken, en laat zich daar toe de voorwaarden voorfchryven. Eene gebeurtenis geheel nieuw in de Gefchiedenisfen onzes Vaderlands.

BOEK 1799.

,, Welke gewaarwordingen en aandoeningen verdringen hier de een de andere. Zullen wy heden onze offers toebrengen aan die Helden, welken het niet te veel was met hun bloed de Vryheid van dezen Staat te verzegelen; aan dien *Franfchen* Held, onder wiens beleid de *Bataaven* en de *Franfchen*, door een loflyken nayver bezield, elkander in dapperheid voorbyftreefden; onder wiens beleid eene edelmoedige Jongelingfchap, tot de kunften des Vredes opgevoed, voor oude Soldaaten niet behoefden te wyken, toen het aankwam op de Verdeediging van Vryheid en Vaderland!

,, En zouden wy vergeeten offers van dankbaarheid toe te brengen aan de gedagtenis van die Helden, welke hun leeven op het flagveld gelaaten, deezen heuchlyken dag, tot welken zy het hunne hebben toegebragt, echter niet hebben mogen beleeven? Neen! ook die Dag zy aan uwe gedagtenisfe toegewyd!

,, Of gedenken wy hier onze getrouwe Bondgenoote, de *Franfche* Republiek,

,, zon-

„ zonder wier hulp, de moed en dapper-
„ heid der Vaderlandſche Mannen, voor
„ het groot getal der Vyanden, hadden
„ moeten bezwyken, en die vaardig by-
„ ſprong, toen onze kragten bykans be-
„ zweeken.

„ Of verkondigen wy hier de onwrik-
„ baare trouw en ſtandvastigheid onzer
„ Bewindvoerderen, welke, daar zy alles
„ bezorgden, wat tot het beleid des Oor-
„ logs noodig was, inmiddels met eene
„ vaste hand, de teugels der Regeering
„ beſtuurden, die overal en door niets
„ anders, dan door de enkele kragt der
„ Wetten, het Oproer beteugelden, en de
„ Goederen beſchermden, te midden onder
„ het gedruisch der Wapenen, wanneer
„ anders zo dikwyls de Wetten zwygen.

„ Of gedenken wy aan de duizenden
„ edele Zielen, Mannen en Vrouwen,
„ die, niettegenſtaande den grooten druk
„ van algemeene belastingen, hunne beur-
„ zen openden, en wier handen nooit
„ ledig waren, tot verzagting van het
„ leed der ongelukkigen. — Staat uwe
„ zedigheid het niet toe, edele Jong-
„ vrouw! uwen naam te noemen, onze
„ harten vereeren U, die te *Haarlem*, ten
„ uwen huize, dagelyks de ſpys voor een
„ geheel Hospitaal van Gekwetſten liet
„ toebereiden (*). — Staat uwe zedig-
„ heid

(*) In ons voorgaande Boek hebben wy den hier verzweegen naam van Cornelia Catharina Hoogeboom vermeld, zie bl. 234.

„ heid my niet toe, Burgers en Burgeres- CXXI.
„ sen! hier eene geheele lyst van naamen BOEK.
„ by te brengen, een ieder onzer herin-
„ nert het zich zelven; in de daad zel- 1799.
„ ve, die gy verrigt hebt, vindt gy de
„ belooning uwer Burgertrouw en Mensch-
„ lievenheid! — Myne aandoeningen zou-
„ den te sterk worden, wanneer ik de
„ menigvuldige deugden myner Landge-
„ nooten wilde vermelden. Genoeg, dat de
„ moed onzer Burgeren en Soldaaten, de
„ trouw onzer Bondgenooten, de wysheid
„ van 's Lands Bestuurderen, en de deugd
„ van onze Ingezetenen, ons de heerlykste
„ uitzigten openen van de bevestiging on-
„ zer Vryheid en van onze Regten.

„ Ik wensch U dan geluk met deezen
„ Dag, myn waarde Amptgenooten! — en
„ in Uw Naam het *Bataafsche* Volk, dat
„ wy vertegenwoordigen! — Bedrieg ik
„ my, of zie ik, uit de groote gebeurte-
„ nissen, welke het einde van dit Jaar
„ oplevert, den dageraad ryzen, welke
„ ons den dag des Vredes aanbrengt, dan
„ zullen alle geledene rampen ras vergee-
„ ten, de Vryheid en Onafhangelykheid
„ van den Staat op duurzaame gronden
„ gevestigd, en de oude Welvaart weder in
„ deeze gelukkige oorden aangebragt wor-
„ den. — Zoo leeve, groeije en bloeije dee-
„ ze Republiek, zo moge het alle der-
„ zelver Ingezetenen welgaan!" (*).

On-

(*) *Dagverh. den Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 373—376.

CXXI. BOEK.

1799. Bekendmaaking aan den Volke. Ongenoegen over het te weinig bedongene.

Onverwyld gaf het Uitvoerend Bewind, by eene Proclamatie, den Volke kennis van deeze groote Gebeurtenis, willende dat deeze alomme, op de plegtigste wyze, met het lossen van 't geschut, het speelen en luiden der klokken, en het uitsteeken der vlaggen zou gepaard gaan.

Zeer groote vreugde en regtmaatige blydschap baarde deeze zo gunstige als onverwagte lotwissel. Was 'er iets, 't geen by veelen dezelve verminderde, 't was het denkbeeld, dat 'er niet genoeg bedongen was van eenen Vyand, die zich in engte gebragt vondt, en bovenal, dat 'er in het getroffene Verdrag geen woord vermeld stondt van de wedergave der Vloote of van eene schavergoeding voor derzelver gemis. Een stuk waar op, in den aanvange der onderhandelinge, zeer was aangedrongen, en over 't welk de Generaal BRUNE, het goedvinden des Landsbestuurs ingenomen en den stelligsten last ontvangen hadt, terwyl de eerste voordeelige tydingen des voluit gewaagden. Niet weinigen maakten hunne aanmerkingen op de schielykheid, de overhaasting, en de weinige ruggespraak met het Landsbestuur in eene gebeurtenis van die aangelegenheid (*). By verre de meesten was de ver-

(*) In een Stukje, getyteld *Geschiedenis der Landing der Engelschen en Russen, benevens Anecdotes omtrent de Bevelhebbers, opgesteld door een Officier van den Generaal* BRUNE. Te *Gouda* by H. L. VAN BUMA bl. 80 *env.* wordt het gedrag des Generaals BRU-

verrukking, wegens eene gebeurtenis, die voor weinige dagen, nog zo luttel te voorzien was, zo groot, dat zy dit niet in opmerking namen en door vervoering van vreugde als weggesleept werden. CXII. BOEK. 1799.

De verwisseling van 's Lands omstandigheden, door deeze getroffene Overeenkomst, gaf stoffe tot voorstellen van eenige byzonderheden daar toe betrekkelyk, van veranderingen daar uit ontstaande, en nieuwe bepaalingen daar uit voortvloeijende. De Representant VERBEEK liet zich daar over in 't breede uit. Een reeks van voorstellen, alle daar toe behoorende, werden ter Eerste Kamer in handen eener Commissie gegeeven. Een zeer onderscheiden breed daar op uitgebragt verslag gaf aanleiding tot veele overweegingen van verscheidenerlei aart — overweegingen, die op eenige stukken met warmte gevoerd werden, en, ten dien tyde, niet alleen ter Vergaderinge, maar by derzelver mededeeling in de Dagbladen, onder den Volke, ruime stoffe tot gesprekken gaven. Eenige en de meeste voorstellen vonden vry ruimen ingang, andere kreegen die, naa veel woordwisselings, ter Eerste Kamer, en

Deeze lotwissel baart veele voorstellen.

BRUNE hoogst berispt; dan wy hebben, de bronnen, waar uit wy het verhaal der Landing voornaamlyk putten, vermeldende, reeds opgemerkt, dat dit Werkje doorsteekende blyken van Partydigheid draagt. Wy wyzen hier egter derwaards om te zien, wat men op 's Legerhoofds gedrag in dezen, meende te moeten aanmerken.

CXXI. BOEK. en werden ook, schoon niet alle, ter Tweede Kamer omhelsd (*).

1799. Het voorgevallene te *Enkhuizen* na de ontruiming.

Onder de door de Vyand ingenomene en voor een geruimen tyd bezette *Noordhollandsche* Steden staaken *Enkhuizen* en *Medemblik* uit. De ontruiming van *Enkhuizen* ging gepaard met de vernieling der Schepen in de Haven. De Generaal DAENDELS, daar ter Stede gekomen, herstelde de voorige Regeering, en verklaarde de door de Admiraal MITCELL aangestelde, niet alleen voor vervallen; doch ook dat zy zyne Gevangenen waren en onmiddelyk na het Hoofdkwartier van BRUNE zouden worden opgezonden. De herstelde Regeering wendde alle pogingen aan om DAENDELS van dit voorneemen te doen afzien, ten minsten eenige verzagting in dit plan te wege te brengen, zich beroepende op derzelver daaden en handelingen, die zy gerustlyk durfden verzekeren, dat tot welzyn van de Stad en Burgery waren ingericht geweest, en zy daarenboven, alleen op vordering des *Engelschen* Admiraals, hunne posten hadden aanvaard. Zulks bragt by DAENDELS alleen één dag uitstels van de vervoering dier geweezen Regeeringsleden te

(*) De Dagbladen deelen ons het een en ander mede; de groote breedvoerigheid verbiedt ons de plaatzing. Wy wyzen onze Leezers, des begeerig, derwaards. En zullen zy zich der naaleezing van het toen behandelde niet beklaagen. Zy komen voor in het *Dagverb. der Handel. van het Verteg. Lichaam* VI. D. bl. 384. 418. 579. 604. 652. 732. 738.

te wege, die inmiddels ieder afzonderlyk, door twee schildwagten in hunne huizen bewaard werden. CXXI. BOEK. 1799.

De nieuw herstelde, van de onschuld der Tusschenregeering overtuigd, benoemde eenige Persoonen, om zich ter bewerking van het Ontslag onverwyld na den Generaal BRUNE te begeeven, met een getuigenis van derzelver braafheid, onder andere aanvoerende, in het zekere onderricht te zyn, dat, indien deeze Tusschenregeering daar in het haare niet hadt toegebragt, de Admiraal MITCELL hun, als Leden der voormaalige Regeering, na de Vloot zou hebben laaten overvoeren; dat zy na MITCELLS vertrek van hunne posten vrywillig afstand gedaan hadden. Deeze Bezending bewerkte, by den Generaal BRUNE, het ontslag dier Burgeren; en dier tusschenkomst hadt ook een gunstigen invloed by het Departementaal Bestuur van *Texel*, nog te *Haarlem* vergaderd (*).

Zo

(*) Van Stedelyke byzonderheden, *Enkhuizen* betreffende, vindt men een omstandig Verslag, in het *Verbaal van 't geen binnen de Stad Enkhuizen, geduurende het verblyf van den Vyand, is voorgevallen, gerekend van het oogenblik dat het Gemeentebestuur van deszelfs posten op eene onwettige wyze is ontzet, tot het oogenblik, dat hetzelve wederom is hersteld, aan het Departementaal Bestuur van Texel ingezonden*, by VONK *Geschiedenis der Landing* II. D. bl. 104. De Admiraal MITCELL, *Enkhuizen* ruimende, beklaagde zich over de Krygsnoodzaaklykheid, waar in hy zich gevonden hadt, van de Schepen te moeten verbranden; tessens zich in de bresse stellende voor de door hem aangestelde tot het aan-

 vaar-

CXXI. BOEK. 1799. Het gebeurde te *Medemblik* by de Ontruiming.

Zo gunstig kon men niet spreeken voor de Tusschenregeering der Stad *Medemblik*. Een haarer laatste bevelen was eene inwilliging van een voorstel des *Engelschen* Capiteins DUNDAS, om zich niet te bemoeijen met of tegenstand te bieden aan eenig militair geweld, van welk eenen aart het ook zou mogen weezen. De *Engelschen* hadden zich drie dagen, den achtsten, negenden en tienden van Wynmaand, onledig gehouden met scheepstuigadie en andere behoeften, uit 's Lands Magazynen, aan boord hunner Schepen over te brengen. 's Volgenden daags ontwaarde men dat de *Engelschen*, door woede en wanhoop vervoerd, het afgryslyk opzet gevormd en in de daad ten uitvoer gebragt hadden, om niet alleen de twee voor de werf liggende Fregatten, maar ook de kostbaare nieuw gebouwde Magazynen van de Marine, met pek, teer, papier, krullen, riet en verdere brandbaare stoffen aan te vullen: om dit alles in een oogenblik in brand te steeken. De Stadspoorten hadden zy geslooten, en aan elk een schildwagt geplaatst. Daadlyk bragten zy het vuur in de Fregatten en Magazynen; waar uit oogenbliklyk een verschriklyke damp en rook opging.

By-

vaarden der Regeering genoodzaakte Persoonen. Bedreigende, zo hun geweld werd aangedaan, voor de Stad te zullen wederkeeren en dezelve te bombardeeren. *Dagverh. van het Vert. Lich.* VI. D. bl. 371.

Bykans op 't zelfde oogenblik rukten de *Bataafsche* Krygsbenden stormenderhand in de Stad; de *Engelschen* namen, in groote verwarring, met booten en sloepen de wyk na hunne Schepen. By den intocht der *Bataaven* beschooten de vyandlyke Schepen de Stad. Dit beschaadigde slegts eenige huisdaken; doch joeg den Inwoonderen eene vermeerdering van angst aan, daar zy zich aan 't vyandlyk geschut van buiten en den brand van binnen blootgesteld zagen. Dan door de werkzaamheid van het ingetrokken Krygsvolk en der Burgeren, werd slegts één gebouw en een gedeelte van een ander, een prooy der vlamme, de overige, als mede de twee Fregatten, bleeven behouden (*).

XXII. BOEK.

1799.

Een wyd verschil deedt zich op tusschen *Enkhuizen* en *Medemblik* ten opzigte van de door den Generaal DAENDELS afgezette Municipaliteitsleden en anderen, die de *Engelschen* begunstigd en zich aan oproerige bedryven schuldig gemaakt hadden. Groot, naar maate van de kleinheid der Stad, was het getal der in hegtenis genomenen. Veelvuldig en langduurig waren de geschillen der Municipaliteit, over de gedaane uitspraak van het Committé van Justitie; ten opzigte der in hegtenis genomene en door 't zelve ontslaagene Persoonen. Zy vervoegden zich deswegen by de Eerste Kamer met klagten, terwyl

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 354.

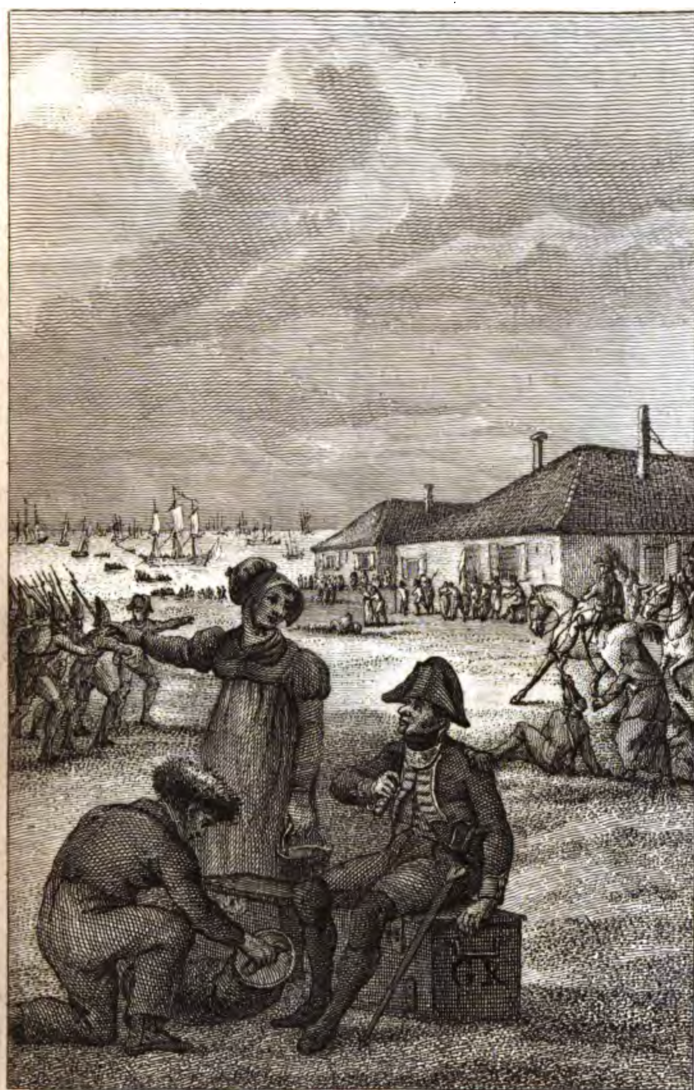
CXXI. BOEK. 1799.

wyl het Committé van Justitie zich daar van den vermeenden blaam poogden te zuiveren. Een wederlegging van de Municipaliteit was hier van het gevolg. De stukken werden in handen van het Uitvoerend Bewind gegeeven. Het een en ander hadt ten gevolge, dat door het Hof van Justitie over de voormaalige Gewesten *Holland* en *Zeeland*, eene Bezending uit deszelfs midden benoemd werd, om zich na *Medemblik* te begeeven, en ter plaatze zelve, onderzoek te doen na alles 't geen aldaar by der Vyanden Inval, oproerigs was voorgevallen. Deeze Bezending kwam 'er in Grasmaand des volgenden Jaars; 't geen de overvoering der meestschuldigen na *'s Gravenhaage* ten gevolge hadt (*).

Der Vyanden aftocht.

Na het sluiten des Verdrags bleef de *Fransch Bataafsche* Armee eenige dagen de genomene standplaatzen behouden. Naar gelange de Vyand de zyne verliet, om 's Lands grondgebied te ontruimen, deedt de Generaal Brune zyn Volk terug trekken; deels om hetzelve rust te verschaffen, deels om den Inwoonderen des tooneels van den Kryg, zo zeer gefolterd, verademing te verleenen, en van den zo lang gedraagen last te ontheffen. Der verlosten vreugde ging alle beschryving te boven, en overtrof, wyd en verre het

(*) Vonk *Gesch. der Landing* II. D. bl. 133 enz. In de Bylagen op dit Werk vindt men alle de gewisselde oorspronglyke stukken, tot het voorgevallene te *Medemblik* behoorende.

R. Vinkeles del. et sculp.

DE AFTOGT DER ENGELSCHEN.

het opgekropte leedweezen der zodanigen, die in de zich nu verwyderenden de verlossers des Vaderlands hadden gemeend te aanschouwen. CXIII. BOEK. 1799.

Welk een tooneel van woeling en drukte by de zich ten aftocht schikkende Vyanden! Welke verwenschingen over Land en Volk braakte de mond der heenen trekkenden! terwyl anderen zich over het verlies van Strydgenooten en Vrienden beklaagden. — Eerlang kwam ter Vergaderinge de blyde tyding, dat de *Engelsch-Russische* Armee, met al den toestel van Krygsbehoeften, zich ingescheept hadt en op den negen en twintigsten van Slachtmaand, en dus binnen den gestelden tyd vertrokken was. Terwyl de Generaal DAENDELS het bevel van de *Helder* op zich nam. De aldaar door den Prins VAN ORANJE aangestelde Regeering lag die posten neder (*).

Zo eindigde een aanval, met zo veel hoops en waarschynlykheids van een gelukkig slaagen ondernomen; zo zegevierde der *Franschen* en *Bataaven* dapperheid op den overmoed van binnen en buitenlandsche Vyanden. De eerstgemelden waren vol spyts, de laatstgenoemden hadden zich over verlies van schatten, en boven al van bloed, ook van Helden, te beklaagen (†).

Hieldt

(*) *Dagverh der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 450. 660. 662. 789.

(†) Het getal der wegtrekkenden werd op 30,000 man begroot, terwyl dat der gelanden 44,120 stryd-baa-

CLXI. BOEK.

1799. Uitschryving van eene Feestdag.

Hieldt de Staatsregeling het voorschrift in om Nationaale Feesten te vieren, de groote gebeurtenis van der Vyanden ontruiming onzes gedreigden Vaderlands kon niet uitblyven zich ter Feestviering gebiedend aan te beveelen. Eene Proclamatie des Uitvoerenden Bewinds sprak de Ingezetenen, wegens dien Feestdag, op deezen treffenden Vaderlandschen toon toe; „ *Bataaven!* Ingevolge het Decreet van „ het Vertegenwoordigend Lichaam des „ *Bataafschen* Volks, van den zestienden „ der voorleden Maand, noodigen wy U „ uit om op den Dag der Afkondiging „ deezer (den negentienden van Winter- „ maand,) een plegtig Feest te vieren, „ aan de Vryheid des Vaderlands, aan de „ Republikeinsche Dapperheid en Trouw, „ aan de Overwinning en de Erkentenis „ toegewyd.

„ Twee maanden bykans verliepen 'er, „ waar in een gedeelte van dit vreedzaam „ Land, misvormd was in een der bloedigste Oorlogstooneelen; Moord, Plundering en Verwoesting bezoedelden elken voetstap gronds, dien de overmagt der heerschzugt aan de dapperheid der *Bataafsche* en *Fransche* Helden ontwrong; armoede, vlugt en traanen waren duizenden reeds ten deele gevallen, en duizenden bedreigde hetzelfde „ nood-

baare Mannen bedroeg. Zie den staat der beide Legers agter den *Veldtocht van den Generaal* BRUNE bl. 108, en agter YORK II. D. bl. 161.

CXIII. BOEK. — 1799.

„ noodlot; de geesfel des Oorlogs scheen
„ de gezegende streeken van dit Gemee-
„ nebest, de een na den anderen, te zullen
„ teisteren en vernielen, en algemeene el-
„ lende deedt zich in 't verschiet reeds op,
„ als de gezellin der Slaaverny, die het ge-
„ weld en de trouwloosheid ons poogden
„ op te dringen.

„ Op zulk een akeligen nagt is het
„ heerlykste daglicht aangebrooken; de
„ Vyand heeft uwe Stranden verlaaten,
„ verheugd, dat hy, voor de gewigtigste
„ opoffering, een vernederenden Aftocht
„ koopen kon — verheugd, dat hy gee-
„ ne gevaaren meer te duchten had, dan
„ die de stormende golven, en de onge-
„ naakbaarheid uwer kusten hem zouden
„ aanbieden.

„ Naa twintig jaaren van vernedering,
„ waar in de hoon, der *Bataafsche* Vlag
„ en Natie zo menigwerf aangedaan,
„ slegts nu en dan, door de Glorie van
„ *Doggersbank*, door de hardnekkige ver-
„ deediging van den *Elfden October*, voor
„ eene poos, werd uitgewischt, is einde-
„ lyk het tydstip gekomen, waar in de
„ uitgestrekte ontwerpen van het trotsche
„ *Engeland*, ondersteund door het geroof-
„ de Goud van drie Werelddeelen, on-
„ dersteund door vreemde Benden, die
„ Krygsgeluk en Barbaarschheid tot een
„ schrik van *Europa* hadden gemaakt, op
„ de standvastigheid en den onverwinne-
„ lyken moed der *Bataaven*, schipbreuk
„ hebben geleden. — Het tydstip is ge-

„ ko-

XXI. BOEK. 1799.

„ komen, waar in wy, verlost uit den „ dreigendsten nood, gewrooken zyn op „ onze Vyanden, verheerlykt door de „ dapperheid onzer Verdeedigeren, vry- „ moedig onder de Volken des Aardbo- „ dems, het hoofd weder mogen ophef- „ fen. — Het tydstip is gekomen, waar „ in onze rampen en smaad, dien wy le- „ den, een einde schynen te neemen, en „ de dagtekening van een nieuw Tyd- „ perk te beginnen, waar in Volksgeluk, „ Welvaard en Grootheid, gelyk voor- „ heen, het deel zullen zyn der trouwe, „ der moedige, der braave *Nederlandsche* „ Natie.

„ Dat dit heerlyk vooruitzigt eenmaal, „ dat het welhaast, in daadlykheid veran- „ dere! dat de dankbaare erkentenis van „ de Deugd onzer Krygslieden en onzer „ Burgeren, die vrywillig uittoogen, om „ onder derzelver Vaanen, de overwinning „ of den dood te zoeken; dat de hulde, „ die wy toebrengen aan de asch hun- „ ner gesneuvelde Broederen, een nieuw „ vuur van Vaderlandsliefde, een nieuwe „ geestdrift der Vryheid, in hunne borst „ ontsteeke; dat het ons Vaderland nim- „ mer aan kloeke Verdeedigers zal ont- „ breeken, en, wie het ook zy, die ons „ tragt te overheerschen, dat hy niet, dan „ op onze puinhoopen, regeeren zal!

„ Dat eenmaal, en welhaast, opregte „ zugt voor algemeen belang aller harten „ vereenige, en een einde maake aan de „ rampzalige verwydering, die niet opge-

„ hou-

„ gehouden heeft om te verwoesten! Dat „ alle waare Republikeinen, met opoffe- „ ring hunner byzondere gevoelens, ge- „ meenschaplyk arbeiden, om ons Staats- „ gebouw te vestigen en te voltooijen! „ en dat de verdwaasde Aanbidders van „ Geboorte, en alle de ydele Tytels der „ heerschzugt en trotschheid, eenmaal „ waardig worden het bloed, waar uit „ zy gesprooten zyn, en den naam, dien „ zy draagen onder de Volken! — XIII. BOEK. 1799.

„ Met deeze gevoelens dit Feest der „ Overwinning en der Dankbaarheid te „ vieren, daar toe noodigen wy U uit, „ *Bataaven!* en wy durven U, op deezen „ grond van vreugde, die deezen dag „ moet kenmerken, duurzaame voldoening „ belooven. — Zo zal de GOD der Vry- „ heid, wiens weldaadig Albestuur, wy „ in deeze Verlossing onzes Vaderlands „ eerbiedigen, onze poogingen verder on- „ dersteunen! Zo zal eenmaal het ver- „ nielend Oorlogsvuur hebben uitgewoed, „ en de algemeene rampspoed des Mensch- „ doms vervangen worden door een wel- „ daadigen en algemeenen Vrede, zo „ wenschlyk voor geheel *Europa* als glo- „ rieryk voor ons Vaderland! *Leeve de Vry-* „ *heid! Leeve de Republiek!*"

Couperus Aanspraak ter gelegenheid van dit Feest.

In toebereidzelen tot het vieren van dit uitgeschreeven Dank- en Vreugdefeest werd allerwegen den tusschentyd gesleeten. Overal scherpte zich het vernuft om 'er luister aan by te zetten; overal repten zich de handen in het vervaardigen van den

den noodigen toestel. — Daags voór het aanbreeken van denzelven liet de Burger COUPERUS, Voorzitter ter Eerste Kamer, zich met deeze opwekkende taal hooren. „ Thans, Burgers Representanten! moeten andere werkzaamheden den dagelykschen arbeid, voor eene korte poos, vervangen. — Wie onzer, hoe geneigd ook zyne bespiegelingen op de toekomst te vestigen, wie onzer hadt den Dag voorzien, die, binnen weinig uuren, voor ons Vaderland, zal aanbreeken. Een Dag zo vernederend voor hun, die onzen ondergang gezwooren hadden, als belangryk voor elk, dien het eerlyk bloed door vrye aderen stroomt! Noch myn oogmerk, noch myne bestemming, in dit oogenblik dulden, dat ik die Gebeurtenissen schetze, welke het verwonderd *Europa* met ontzetting beschouwde, waar op het laate Naageslacht met verbaazing en dankbaarheid te rugge zal zien. Eèn meesterlyke hand zal U de hoofdtrekken van dit Tafereel, met de levendigste kleuren, afmaalen (*). Het zy my alleen vergund aan Ul. aan geheel het *Bataafsche* Volk, te doen opmerken, dat, zo immer een Dag met regt den boezem van waare blydschap mogt doen gloeijen, dat zulks met regt de bestemming

„ moet

(*) De Burger COUPERUS oogt op de Redevoering ten dien dage door den Burger VAN DER PALM Agent der Nationaale Opvoeding.

„ moet zyn van het Feest der Verlossing,
„ waar toe ik ons op morgen noodige.
„ Door inwendige scheuringen verdeeld,
„ door een schadelyk wantrouwen verzwakt, door de rampen des Oorlogs
„ van veele middelen van verdeediging
„ beroofd, van alle kanten bedreigd, overstroomd door eene vyandlyke overmagt
„ in den minst toeganglyken oord van
„ dit Gemeenebest; moord en verwoesting waarden langs de vrugtbaarste streeken, en het voormaalig bloeiend *West-Friesland* levert het akeligste tooneel
„ van schrik en vernieling op! Eene zamenloop van verzwaarende omstandigheden, eene opeenstapeling van onvoorziene rampen, scheenen den ondergang
„ van het gefolterd Vaderland te voorspellen, en dreigde deszelfs Bewoonders
„ ten prooy te stellen aan het geweld van
„ Krygsknegten, wier woede noch Jeugd,
„ noch Grysheid, noch Kunne ontzag;
„ wier barmhartigheid zelfs dikwyls wreedheid was!
„ In dit akelig tydstip bleek de Vaderlyke zorg van den Bestuurder der Volken voor het *Bataafsch* Gewest; de
„ aloude Volksgeest ontwaakt, de tweedragt vliet in haare duistere schuilhoeken; de heilryke eensgezindheid bindt
„ de gemoederen van Burgers en Bestuurren broederlyk zamen; bedaarde standvastigheid paart zich aan onkreukbaare
„ Burgertrouw. — De Heldenmoed der
„ *Bataaven*, ylings te wapen gevloogen,
„ we-

„ wederstaat het vyandlyk geweld, het „ zwaard der Wet doet de muitzugt zid- „ deren; een getrouwe Bondgenoot snelt „ ylings ter hulpe, het vyandlyk bloed „ stroomt langs den overweldigden grond; „ de Overwinning schaart zich aan de zy- „ de der *Bataaven*, en het gefolterd Va- „ derland ziet den trotsch der *Britten* in „ het stof vernederen, en de gedreigde „ rampen in het *niet* verdwynen.

„ Ziet daar, Burgers Representan- „ ten! de gebeurtenissen, wier gedag- „ tenis wy zullen vieren; — ziet daar „ ziet daar de gebeurtenissen, welke ge- „ noegen moeten doen ontstaan by een „ ieder, die een welgeplaatst hart in den „ Vaderlandschen boezem draagt — O, gy „ die den *Bataafschen* grond bewoont, die „ de rampen gekent hebt, welke dit Volk „ bedreigden, zo gy, welke ook de wy- „ ziging uwer Staatkundige Gevoelens zyn „ moge, — zo gy U, op deezen plegti- „ gen Dag, niet dankbaar verheugt, gy „ moogt Inbooreling of Vreemdeling, „ Vriend of Broeder, Vader of Egtge- „ noot zyn, een edel Mensch zyt gy voor- „ zeker niet.

„ Wat ons betreft, Burgers Represen- „ tanten! die de gevaaren doorgrond, die „ derzelver einde beleefd hebben, mog- „ ten wy allen dat genoegen duurzaam „ genieten, 't geen de bewustheid van „ pligtsvervulling onafscheidelyk verge- „ zelt — mogten wy allen dit Feest be- „ schouwen, als eene plegtige vernieuwing

„ on-

„ onzer Belofte, om, des noods, al wat dierbaar is, voor het behoud des Vaderlands gewillig op te offeren, dan zullen wy waarlyk dankbaar zyn; dan zullen wy deezen Feestdag waardig vieren; dan zullen wy bedaard en gelukkig blyven, zelfs in die geduchte oogenblikken, wanneer alle andere genoegens een einde neemen.

CXII. BOEK. 1799.

„ Uwe wysheid en liefde, Algenoegzaam Opperweezen! wiens erkentenis wy als de sterkste steun der Maatschappyen beschouwen, — uwe wysheid en liefde, doe ons steeds het heil onzer Medeburgeren en Natuurgenooten, belangloos bevorderen, — uwe wysheid en liefde bestuure de Mogenheden der Aarde zodanig, dat eerlang een gewenschte Vrede haaren weldaadigen invloed alomme verspreide; zo kan ons Vaderland gelukkig worden, zo zal het lydend Menschdom ademhaalen!"

De leevendigste toejuiching, die de geheele Vergadering aan deeze opwekkende Aanspraak schonk, getuigde van de stemming der gemoederen om aan de daar by ingeboezemde gevoelens te voldoen.

VITRINGA's Aanspraak ter Tweede Kamer.

De Voorzitter ter Tweede Kamer L. J. VITRINGA liet de Zitting van den dag vóór den Feestdag niet ten einde loopen, zonder zyne Medeleden een opwekkend vaderlandsch woord toe te spreeken. Zy keurden het drukkenswaardig, en dat wy het hier bewaaren, zal den Leezer, twyfelen wy niet, genoegen schenken. Wy Tyd-

CXXI. BOEK. 1799. genooten dier groote Gebeurtenis herinneren ons gaarne de Voordragten daar toe betrekkelyk, en het Naageslacht moge uit die stukken opmaaken, welk eene geestgesteltenis de toenmaalige Landbestuurders beheerschte, welke gevoelens zy poogden op te wekken of liever in te drukken. VITRINGA sprak — „ Burgers Vertegenwoordigers! Tot voldoening aan de Wet „ van Orde, voor deeze Kamer vastgesteld, zouden wy op morgen, onze „ werkzaamheden moeten hervatten; maar „ onder uwe goedkeuring, zal ik ditmaal „ onze eerst volgende Byeenkomst, op „ aanstaanden Vrydag bepaalen. Trouwens aan Uliede welbehaagen kan ik „ niet twyfelen, daar de Dag van Morgen „ bestemd is ter viering van een Feest, „ aan de Vryheid des Vaderlands, aan „ Republikeinsche Dapperheid en Trouw, „ aan de Overwinning en Erkentenis toegewyd.

„ Gy allen zult daar in gaarne deelen, „ zonder door andere bezigheden te worden afgeleid — Uw verlangen is billyk „ en der Vertegenwoordigeren eener dankbaare Natie waardig — Dus volgen wy, „ en onze Medeburgers, het voetspoor „ onzer wyze Vaderen, die meer dan „ twee Eeuwen geleden, soortgelyke Gedenkdagen, in verscheidene aanzienlyke „ Plaatzen van dit Gemeenebest verordenden, en aan de Naakomelingschap overbragten, om aan den Oppersten Bestuurder van het lot der Volken, dien zy

"ootmoedig eerden, den verschuldigden lof en dank te offeren voor hunne Verlossing van Geweld en Gewetensdwang — ter herinnering van den onbezweeken moed, en het schrander beleid van 's Lands Regeerderen in de moeilykste en gevaarlykste tydsgewrichten — ter vereering der roemryke gedagtenis, zo wel van zulke *Nederlandsche* Helden, die, ten kosten van goed en bloed, de grondslagen gelegd hebben van eenen Onafhanglyken Staat, welhaast gevreesd by zyne Vyanden, en geagt by zyne Bondgenooten als van zo veele waardige Burgeren, die de onbeschryflykste ellenden, welke de belegeringen onzer aloude Vesten steeds vergezeld hebben, grootmoedig doorstonden, om aan de Krygsbenden der Dwingelanden den *Nederlandschen* grond, zo lang mogelyk, te betwisten — en om, eindelyk, by die plegtige gelegenheden, te herdenken, de beweezene diensten van Bondgenooten, zonder welker vermogenden bystand, hunne goede zaak welligt, onder de overmagt der Geweldenaaren, eenmaal zou hebben moeten bezwyken.

"De jongste Gebeurtenissen roepen ons op het aanstaande Feest, tot gelyke pligtsbetragtingen — Niemand van ons, Medeburgers! kan daar in toch miskennen de tedere zorgen van het weldaadig Opperweezen, het welk ons Vaderland voor grootere rampen behoedde — de onwankelbaare standvastigheid

XIII. BOEK. 1799.

CXIII. BOEK. 1799.

„ van hun, aan welken het Bestuur van „ 's Lands zaaken, in onderscheidene be- „ trekkingen, was toebetrouwd — ook in „ de hachlykste oogenblikken, den hel- „ denmoed der Braaven, die onze alge- „ meene belangen verdeedigden, van wel- „ ken veelen helaas! door het Oorlogslot „ ons ontrukt zyn — maar leeven zullen „ in onze harten, en die van eene dank- „ baare Naakomelingschap — noch ein- „ delyk de uitmuntende verdiensten der „ Legerbenden van onzen grooten Bond- „ genoot, welke te onzer hulpe snelden, „ en streeden voor het vereend belang „ der beide Gemeenebesten, met eene „ dapperheid, gelyk aan de eerste *Ro-* „ *meinen*.

„ Het is waar, wy hebben het toppunt „ onzer wenschen nog niet bereikt; het „ Oorlogsvuur, hoe zeer van onze Land- „ paalen verwyderd, is nog niet uitge- „ bluscht — Wy deelen aanhoudend in „ deszelfs verwoestende rampen. Maar „ onze Vyanden hebben hunne oogmer- „ ken thans op onzen grond gemist; en „ de Zegepraalen, welke onze Legerben- „ den, met die van onzen Bondgenoot, „ in deeze streeken, behaald hebben, gee- „ ven aan ons Vaderland een heuchlyk „ uitzigt ook op het toekomende; ja, zo „ wy ons niet bedriegen, in het onder- „ kennen van goede voortekenen, dan „ zien wy reeds in het verschiet, de toe- „ bereidzelen van een nog grooter Feest, „ waar op wy ons zullen verheugen over

„ eenen

„ eenen billyken Vrede, eenen Vrede, die „ eene orde van zaaken, op waare Vryheid en Volksgeluk gegrond, zal herstellen — die de *Bataafsche* kielen wederom onverhinderd zal doen stevenen „ na alle oorden der bekende Wereld, en „ onze Handelaaren steeds doen onderscheiden als Erfgenaamen van voorouderlyke nyverheid, opregtheid en goede trouw — die de ons ontroofde Volkplantingen met het Moederland zal hereenigen, en haare voortbrengzelen wederom, als voorheen, in onzen schoot doen uitstorten — die de Bestuurders der Natie in de langgewenschte mogelykheid zal stellen van drukkende lasten, naauwlyks voor haare kragten berekend, en alleen door den nood der tyden gewettigd, te verminderen in bydraagen ter ondersteuning der gemeene zaak, maar ieders vermogen geëvenredigd.

CXII. BOEK. 1799.

„ Gy allen vereenigt U met deeze wenschen, en gy verlangt ook hartlyk, dat even spoedig de gelukkige Dag aanlichte, waar op alle Vrienden des Vaderlands, met verzaaking van een te verre gedreeven eigenbelang, en met verfoeijing van onzalige Burgertwisten, zich rondsom het Altaar der waare Vryheid vereenigen, en welmeenend uitroepen „ *Dat de Republiek leeve!*" (*).

On-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 892 *enz.*

VIII. BOEK.

1799. Handelingen over de Godsdienstige Viering van deezen Dag.

Onder de veelvuldige Voorstellen des Representants VERBEEK, waar van wy gewaagden (*), was begreepen, dat de gedenkwaardige Dag, waar op het Verdrag met den Vyand was geslooten, verklaard zou worden voor een Feestdag, door de geheele *Bataafsche* Republiek, ten einde alle Godsdienstige Genootschappen, wier Leden zulks zouden goedvinden, als dan gelegenheid zouden hebben het weldaadig Opperweezen plegtig te danken voor den bystand aan het Vaderland beweezen. — Het hier van niet uitdruklyk en onderscheiden gewaagen, in het des uitgebragt Verslag, gaf den Burger LEEMANS aanleiding om de voordragt byzonderder voor te stellen, dat dit Feest zou strekken tot Dankerkentenis aan het Opperweezen, 't welk ons Vaderland hadt gered. Zulks veroorzaakte vry breedspraakige onderhandelingen. Des iets te bevelen, scheen zommigen overboodig; anderen kwam het voor als ongeraaden, uit hoofde der Afscheiding van *Kerk* en *Staat* en de overeenkomst welke zulks zou hebben met de voorheen hier te Lande uitgeschreevene *Dank-* of *Bededagen*, niet strekkende om waare Godsdienstige Dankerkentenis te bevorderen; maar aanleidelyk tot de veelvuldige gebreken, des voorheen opgemerkt. Tot het algemeene viel het besluit (†), en was hier mede de Proclama-

(*) Zie hier boven bl. 339.

(†) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 616.

magte des Uitvoerenden Bewinds overeenkomstig (*).

Het ontbrak egter niet aan eene staatlyke en Godsdienstige Viering van dien Verlossingsdag, schoon allerwegen geen *Geestlyken* ten kansel optraden. Zulks blykt uit een aantal Redenvoeringen in druk gegeeven. In *'s Gravenhaage* volvoerde de Agent der Nationaale Opvoeding VAN DER PALM dit werk. —— In *Amsterdam* hadt men moeite om, behalven BRENDER à BRANDIS, een tweeden Redenaar te vinden; eindelyk liet zich de Burger J. D. DEIMAN, Lid van het Gemeentebestuur, daar toe overhaalen. —— Te *Haarlem* betradt A. LOOSJES *Pz.*, daar toe door de Municipaliteit verzogt, den kansel in de Groote Kerk, die gedeeltlyk een Dichtstuk voordroeg, *Het Vaderland aangevallen en verlost*, waar uit hy die gedeelten met eenige verandering gekoozen hadt, welke hem toescheenen om als eene Redenvoering, die in een bepaalden tyd moest afloopen, te worden voorgedraagen met een toevoegzel bepaald op dien dag passende. — LAMBERTUS VAN OYEN *Az.* tradt te *Rotterdam* in de Groote Kerk als Redenaar op. —— De Leeraar der *Remonstranten* FREDERIK VAN TEUTEM verrigtte dit werk, op verzoek van den Raad der Gemeente, te *Gouda*. —— K. HONIG *Doopsgezind* Leeraar volvoerde zulks te *Purmerende*. —— De Secretaris Mr. DANIEL THE-

III. BOEK. 1799. Redenvoeringen ten dien Dage gehouden.

(*) Zie hier boven bl. 338.

THEODORUS KEMPER voerde het woord te *Ouderkerk aan den Amstel.* — Mr. PIERRE JEAN BAPTIST CHARLES VAN DER AA, Secretaris te *Amstelveen*, liet zich aldaar hooren. — Op 't verzoek van het Gemeentebestuur te *Zevenhuizen* tradt JACOB BRUIN, *Remonstrantsch* Leeraar, ten dien einde op.

Doorsteekend was het, dat de Leeraars der *Nederduitsche Hervormde Gemeente*, eenigen uitgezonderd, althans op voornaame plaatzen in *Holland*, zich onttrokken aan de verzoeken om op dien Dank- en Vreugdedag voor te treeden. Wy laaten de wel te gisfen reden dier weigering aan zyne plaats. Anders dagt hier over in *Zeeland* de *Vlissingsche* Kerkleeraar G. VAN KOOTEN, die door den Raad dier Stad opgeroepen, om, ten dien Dage, eene Redenvoering te houden, zich naar dit besluit, 't geen hy vereerend agtte, schikte.

Der *Remonstranten* Leeraar C. W. WESTERBAAN betoonde zich volvaardig om te *Utrecht* dit werk te verrigten. — JAN BROUWER Leeraar der *Doopsgezinden* te *Leeuwaarden*, door het Stadsbestuur uitgenoodigd om op dien Gedenkdag voor te treeden, vondt zich verpligt tot het op zich neemen van dien hem aangenaamen last. — Te *Harlingen* kweet zich van die post der *Doopsgezinden* Leeraar FREEK HOEKSTRA (*). — Op de meeste plaatzen

(*) De opgave deezer Redenvoeringen, ten dien dage, konden wy doen daar gemelde hunne Redenvoe-

zen ging die Feestviering met Gezang en Muzyk gepaard, de Redenaars werden 'er door verpoosd en het streelende der Zang- en Speeltoonen verving de hartlyk uitgeboezemde Redenvoeringen, soms van Dichtstukken vergezeld. | XXIII. BOEK. 1799.

Ten dien zelfden dage hoorde men, op plaatzen, waar zulks pas gaf, Aanspraaken aan het Krygsvolk en de Gewapende Burgermagt. De Voorzitter ter eerste Kamer COUPERUS hadt aan den Bevelhebber, Officieren en verdere Krygslieden der Lyfwagt van het Vertegenwoordigend Lichaam een Aanspraak toegeschikt, zeer op den toon der Krygslieden gestemd, schetzende welke hunne aandoeningen geweest waren ten tyde des stryds, daar zy werkeloos hadden moeten stilzitten — „dan," vervangt hy dit by eene spraakwending, „wat „zeg ik *werkeloos!* Neen, edele Krygslie„den, het was uwe bekende Braafheid, „het was uwe Burgertrouw mede, die „ons, midden in de hachlykste oogen„blikken, met kalme bedaardheid deedt „raadpleegen, zonder dat zelfs de minste „schyn van vrees voor den oproerigen „moorddolk van muitzugtige Verraaders „onze gerustheid stoorde. — Gy hebt, „dus | Aanspraken aan de Krygslieden en de Gewapende Burgers.

voeringen, door den druk gemeen maakten. Over 't algemeen waren het meesterstukken, die het licht verdienden. Eene breedere aankondiging van den inhoud en de schatting van de onderscheidene waarde, zoeke de desbegeerige Leezer in de *Algemeene Vaderl. Letteroeffeningen* voor 1800. bl. 154—168. en bl. 244—258.

[illegible] BOEK. 1799. „ dus het uwe toegebragt tot de Verlos„ sing van het dierbaar Vaderland, welks „ gedagtenis wy heden dankbaar vie„ ren (*)."

Op een groot veld buiten de Groote Houtpoort te *Haarlem* sprak de Voorzitter der Municipaliteit I. C. STERK, de Gewapende Burgermagt en Krygslieden, als mede die van de Kavallery en rydende Artillery op de hartlykste wyze aan (†). — PIETER SMELLIE, Voorzitter der Municipaliteit te *Rotterdam*, voerde de *Fransche* en *Bataafsche* Krygslieden en de Gewapende Burgermagt een treffend woord toe (§).

Van de Feestvieringen, de Staatlykheden, de Cieraaden, de Verlichtingen, die in toestel, pragt en uitvoering, naar gelange der plaatslyke omstandigheden verschilden, zullen wy niet gewaagen. Alleen ten slot opmerkenende, dat allerwegen eene opgeruimdheid en vrolykheid, aan de orde van den Dag waren, hoedanig men in dit Land nooit gevierd hadt. Het afwisselende van het staatlyk Dankuur, en de meer woelige openbaare Dankbetuigingen, werd, op de voornaamste plaatzen, gevolgd van verlichtingen, waar in de vindingryke geest toespeelingen maakte op een *Aanval*,

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 899.

(†) Men leeze deeze klemmende Aanspraak in het meermaals aangehaalde *Geschiedkundig Gedenkstuk* van A. LOOSJES Pz. bl. 285.

(§) Te vinden agter de Redenvoering van L. VAN OYEN *Az.* Te *Rott.* by C. VAN DEN DRIES.

gal, *Stryd* en *Aftocht*, in alles zo treffend CXII.
voor rechtschaape *Nederlanders*, die zich BOEK.
vereenigden in den wensch, dat nimmer
zulk een Krygsgeweld aan onze Vader- 1799.
landsche Kusten mogt opdaagen — of dat, wanneer zulks anderwerf mogt gebeuren, een zelfde gelukkige uitkomst den Vyand mogt beschaamen, en den Vaderlander met rechtschaapene blydschap vervullen.

BLAD.

BLADWYZER

DER

VOORNAAMSTE ZAAKEN.

Be-

Zie

Gil-

H.

K.

wis-

aan

BERICHT VOOR DEN BINDER.

De Plaaten moeten tegen over de volgende Bladzyden ingevoegd worden.

De Landing der *Engelschen* . . bl. 170.
Het Portrait van Yorck . . . 224.
Het Aftrekken der *Engelschen* . . 344.

G £
H 2y

